MEDDELELSER OM GRØNLAND
UDGIVNE AF
KOMMISSIONEN FOR VIDENSKABELIGE UNDERSØGELSER I GRØNLAND
BD. 90 · NR. 2

INEGPAIT

ELLER

fornemme mennesker, som Melville Bugtens eskimoer kalder sig selv

UPERNAVIK NORDDISTRIKTS ÆLDRE HISTORIE

AF

HANS LYNGE

MED 5 FIGURER I TEKSTEN

KØBENHAVN
C. A. REITZELS FORLAG
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S
1955

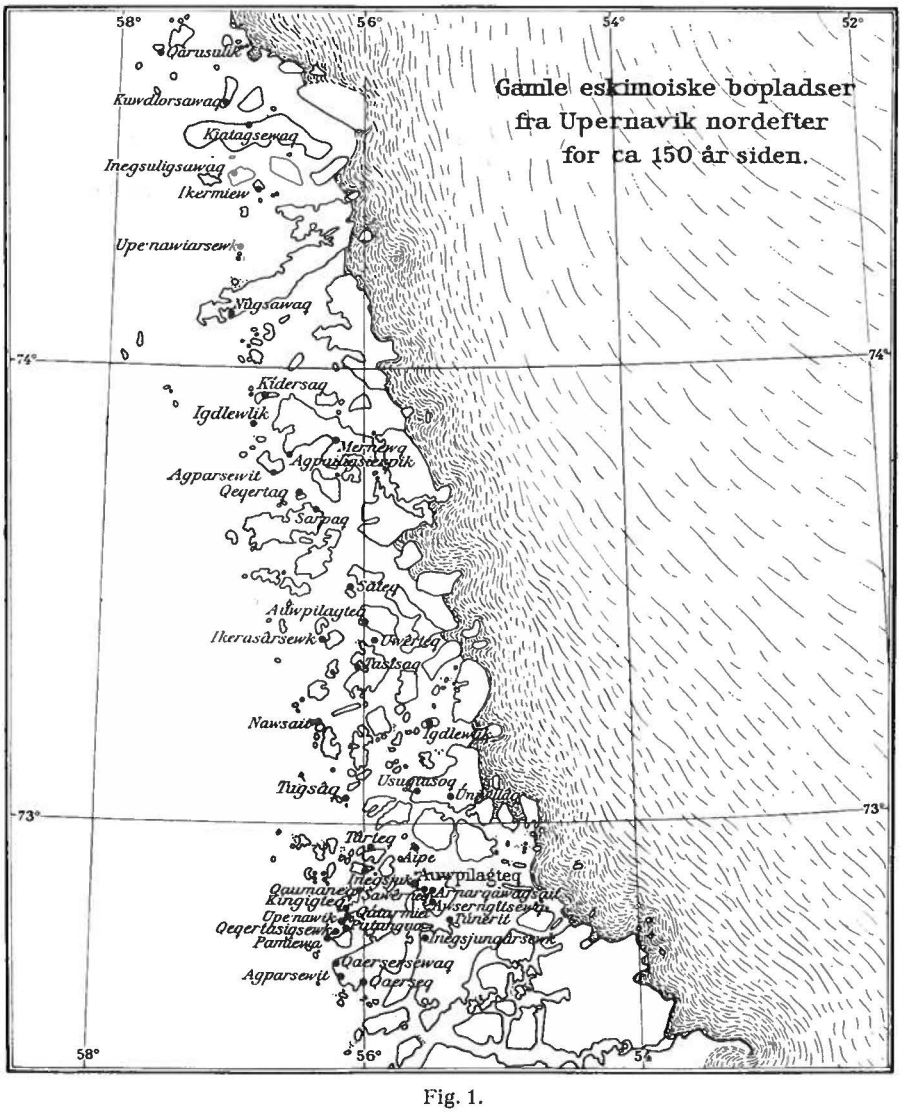
Gamle eskimoiske bopladser
fra Upernavik nordefter
for ca 150 år siden.
58°
56°
54°
52°
74°
73°
Qarusulik
Kuwdlorsawaq
Kiatagsewaq
Inegsuligsuwaq
Ikermiew
Upernawiarsewik
Vdgsawaq
Kidersaq
Igdlewtik
Agparsewit
Qeqertaq
Sarpaq
Saterq
Ikerasârsewik
Nawsaiq
Tugsâq
Tîrteq
Aipe
Kingigteq
Qaersersewaq
Qaerseq

Fig. 1.

INDHOLD

Side

Forord 5
Angående mine grønlandske tekster 7
Indledning 9
Kort oversigt over kolonisationens historie 15

1. AFSNIT
Gamle bopladser og deres hedenske befolkninger 17
Kuwdlorsawaq. Kídersaq. Qeqertaq. Mernewq. Åipe. Ûniwilâq. Sâteq. Itiwdliarsewk. Tasiesaq. Auwpilagteq. Tårtewq. Auwpilagteq. Qaerseq. Qaersersawaq. Qeqertasigsewk. Agpailigtierpik. Tapeq. Qátermiewt. Kingigteq. Inegtjuk. Sisîwasit. Uwêrteq. Sarpaq. Kangerdlawarsik. Uwingaseq. Senere bopladser.

2. AFSNIT
Tre portrætter 24
1. Kawdlaq. Kawdlaqs egen fortælling. Kålats oplysninger. Resten havde dukken besørget.
2. Nulôq.
3. Ineqínawait. Hendes kald. Ineqínawaits første undergerning. Børnelammelsesoffer helbredt. Hendes slægt. En skinsyg hjælpeånd. Familien gik til dåben. Den fattige mor. Den fattige bedstemor. Mormor var borte. Retfærdighedens mystiske håndlanger. Frygt for baghold. Hendes alderdom. Ineqínawaits efterladenskaber. Ineqínawaits stamtavle.

3. AFSNIT
Amuletter 56
Amulet hentet fra en grav. Lîsa's slægt. Splint af en hussøjle. Manden, hvis oprindelse pegede nedefter. Martêraqs slægt. »Jeg har rensdyret i mig.« pôq. Kûngaseq. Sukasiks amuletter. Sukasiks slægt.

4. AFSNIT
Amuletter og trolddom 72
Stump af en ræv. Ilasiaqs fødsel. Ilasiaq kunne hente hjælp dernedefra. Sîmuks slægt. Hunde med amuletter. Rygning af hvalpe. Oqimaitseq.

5. AFSNIT
Tryllеformularer 82
Lîsa's vise. Tûsingâqs lammelse. Om at gemme sig for sygdommen. Beroligelsesvise. For at få stormen til at lægge sig. Sjælen tvinges til sos. Trolddom udøvet mod danske. Slikken med tungen. Trolddom udøvet til skade for andre. Panewks underlige opførsel. Awalaks profetier.

6. AFSNIT
Hjælpeånder 106
Siwpiaq. misarpatdlaqewt. Europæere som hjælpeånder. Et kig ind i oldtiden. En haj som hjælpeånd.

7. AFSNIT
Folkevandringen 111
Om hundes fortid. Hvor der var evig vinter. Upernawikfolk, som rejste op til Awanersawaq. Ûmaq. En familie, der var på vej sydpå. Tro om fremmede

Side

stammers nærværelse. En dreng, der var med sin fader på fangst. De vidste ikke, vi var i nærheden. Vore ukendte naboer. Fortællinger, der knytter sig til geografiske navne: Ûniwilâq. Uluâmieq. Fortidsminder.

Geografiske navne 120

Personnavne 125

8. AFSNIT

Lege 129

Da Trommestrid endnu var populær. nuvsugtaq. ajangaq. ajarârneq. At holde op, mens legen er god. pawkerisewt. arsarneq med hundeslæde. arsarneq til fods. Boksning med de bare næver. Bornerim. Kælesang. Klage. Smædevise til kajaklose.

9. AFSNIT

Forskellige ejendommeligheder 139

arnangneq. Sjælen tog ophold i Amalie. Vile's sygdom. Sytten brodre. nunap mánia og qorqoriaq. Alerseqs drøm. Kampestenen, som hunde ikke kunne lide. majerarsineq. En tupilak. Tabubrud i vore dage. Et ondt menneske. Berøring med europæere ikke heldig. Jûntât. Samle knogler var ildeset.

10. AFSNIT

Grønlandske tekster 148

Uluâmieq. tâterât pingornerat. Ululina. Et mundhelds tilblivelse. arnagkajegtoq. Tilladelse af »guderne«. Gamle Vite taler. Kæwdlæq. Aníngewaq angákewq. Eksempler på Tugsâq-dialekten. Ineqínawait. Angajewdleq. tupiwdliseq. angit inîsiertoq. agdlineq ajertup akiniainera. kalâtdlisut oqardluautit. (Typiske udtalelser).

FORORD

Min første rejse blev foretaget herfra Danmark i August 1946 og gik over Julianehåb og Egedesminde distrikter til Jakobshavn, hvor jeg overvintrede. Hunde Ejlande ved Egedesminde og kolonien Jakobshavn frembød de bedste arbejdsfelter, hvorfor jeg dvælede længe ved disse steder. Rejsen afsluttedes i Juli 1947 ved min ankomst til København.

Næste rejse påbegyndtes i Marts 1949 og gik over Julianehåb og Godthåb til Upernaviks norddistrikt. Dette distrikt fik jeg lejlighed til at berejse sammen med en fangerfamilie, der var på fangstrejse. Seks måneder senere kom jeg tilbage til København i August 1949.

Min tredje rejse i August 1952 blev en overvintring i Upernaviks norddistrikt i Kuvdlorssuaq og Kraulshavn. Da forholdene i den afsides liggende del af vort land var blevet et dagligt samtalestof på Grønland, har jeg i samråd med professor W. Thalbitzer forberedt mine samlinger fra den nordligste del af Upernavikdistriktet til offentliggørelse i første omgang, skønt jeg dermed har brudt rejsernes rækkefølge.

På disse rejser har jeg konstateret, at sagnfortællingen, omend næsten glemt på steder, hvor den europæiske kultur er blevet tilegnet i større målestok, f. eks. i Godthåb og omegn — den egn i vort land, hvor de dygtigste sagnfortællere endnu i vores tid har levet: Jua, Esâja og Jâkuaraq, — kendte navne fra Knud Rasmussens samlinger — ingenlunde er død i andre store egne af vort lands vestkyst. I Julianehåbs syddistrikt, ved Fiskenæsset, samt Egedesminde- og Upernavikdistrikterne, hvor jeg bedre kan tale med derom, dyrkes fortællekunsten stadig med flid. Dygtige sagnfortællere med ærværdig og ægte sprogbrug lever endnu, bl. a. Ortorujuk på Hunde Ejlande, Gâbarssuaq, Jakobshavn, Iansikavsak, Erqordleq, Martêraq og Êvartêraq i Kuvdlorssuaq.

Endnu kan det lade sig gøre at bringe den form for national underholdning og historieundervisning på højsædet og ændre den sørgelige kendsgerning, at denne ædle kunst falder bort med gamle tilstande. Måske kan de foreninger, som nu tænkes dannet med bevarelsen af

de grønlandske folkeminder for øje, få en indflydelse i så henseende. Et opråb, underskrevet af grønlændere og danske, var således i 1952 sendt til alle bopladserne i Grønland. Det var finansieret af Dansk Folkemindesamling.

På steder, hvor den talte dialekt er mere iørefaldende, f. eks. ved Upernaviks norddistrikt, har jeg set en opgave deri at nedskrive sagnene i den talte dialekt. På grundlag af mine håndskrifter kan der ved samarbejde med en i disse ting indlevet grønlænder i tidens løb skabes en lydskrift, som er letfattelig for mine landsmænd. Disse vil sikkert være glade for at se sagntekster i original fremstilling.

Jeg benytter lejligheden til at bringe direktør for Carlsbergfondet, prof. JOHS. PEDERSEN, min hjertelige tak for den store økonomiske støtte, som jeg har modtaget fra fondet, og som sikkert skyldtes direktionens store interesse for grønlandsarbejdet. Denne interesse deltes af Grønlandsudvalgets formand, direktør HALFDAN HENDRIKSEN og professor WILLIAM THALBITZER, som har været min utrættelige medhjælper og rådgiver.

Også Grønlands Styrelse har vist interesse for sagen, idet tidligere direktør K. OLDENDOW har hjulpet mig med anbefalinger til kolonierne, medens direktør, nu departementschef ESKE BRUN, lod Styrelsen og senere departementet yde mig økonomisk støtte.

Mange grønlændere har ydet danske ekspeditioner udmærket støtte. Jeg vil være stolt over at kunne betragte den smule arbejde, jeg har udført, som en fortsættelse i samme ånd.

København, Oktober 1954. *Hans Lynge.*

ANGÅENDE MINE GRØNLANDSKE TEKSTER

Når folk taler oppe omkring Upernavik, fører det ens tanker sydpå til Julianehåbs og Kap Farvels distrikter. I disse sydligere egne havde civilisationen mødt to store hindringer. Den første var den hindring for trafiken, som storisen skabte, og den næste tilstrømningen fra østkysten af hedenske eskimoiske stammer.

Upernavikdistriktet var betydelig mere ugæstmildt og utilgængeligt. De vilde eskimoiske stammer, som beboede dets barske kyster, havde tilmed ord for at bestå af stolte mennesker med fjendtlig holdning overfor europæerne. Af disse og mange andre grunde blev Julianehåbs og Upernaviks distrikter de steder, hvor den fremmede påvirkning kun var lille og overfladisk. Sprogligheden mellem de to distrikter skyldes absolut ingen tilfældighed. De havde bare bevaret deres gamle sprog bedre, takket være den store isolation.

Det ægte grønlandske *i*, som sprogets videre udvikling i andre bopladser havde erstattet med *u*, er stadig dominerende heroppe. Det samme er tilfældet i de fleste små bopladser i Sydgrønland, ja, man behøver blot at gå halvanden mil fra hovedstaden til Kangeq for at høre stenaldermenneskets hvislende lyde i samklangen mellem *e* og *w* [*uê*] eller *w* og *i* (inewit, iliweq) og i de mange *i*-er (angit, igdle, inik).

De her så populære endelser *-sawaq* og *-goq* findes stadig fra Fiskenæsset sydefter.

Ved at høre Upernavik-eskimoerne tale bliver man også mindet om den ældre grønlandske litteratur. Man spørger uvilkårlig sig selv, hvorfor Kleinschmidt og hans forgængere skrev så mange stumme *v*-er foran en konsonant. Og svaret ville blive det simple: Fordi eskimoernes udtale var sådan dengang. Endnu den dag idag siger Upernavik-eskimoen *awdla, iwdlit* o. s. v. Sprogets videre udvikling har medført *u* som erstatning for *i*-erne.

Endnu er Upernavik-sproget ikke modent til *f* og *r*, de finere konsonanter, som vi har fået fra Europa. *f* bliver til *p* (*kawpe*: kaffe, *igdlêrpik*: igdlôrfik). *r* antydes meget svagt, hvorfor jeg har flyttet det en kende højere op f. eks. *isitsuardline oqarpoq, sikernerdline*. I alle tilfælde spores en lille bitte antydning af *r*-et, selv der hvor jeg har

sat apostrof i stedet for *r*, som kun er nogenlunde tydeligt foran *q* og foran en vokal. *f* falder børnene så svært, at de selv i dansktimen forsøger at overføre *p* [*b*] på det danske: »*min bar er banger*«. I alle tilfælde er *v*-et et bredt *w* [*uê*] og skal altid udtales. Kun *v* foran konsonant er stumt.

Mine afvigelser fra det anerkendte statssprog er ikke forsøg på at lave om på vor retskrivning, men må anses som hæderlige forsøg på at meddele og bevare den uforfalskede grønlandske udtale.

Alle *l*-erne foran vokal er det nordgrønlandske l omtrent svarende til den engelske th-lyd i the, though, than.

København 1955. *Forfatteren.*

INDLEDNING

Den 5. Oktober 1952 nåede jeg efter en forceret sejlads og ad en omvej via Thule rejsens bestemmelsessted: Kuvdlorssuaq (Djævelens Tommelfinger). Og dermed var jeg kommet indenfor tærskelen af den berømte Melville Bugt, af eskimoerne kaldet Qimugseriarssuaq (Den store slæderute), som var en af vor jords mest utilgængelige kyststrækninger, hvor indlandsisen ubrudt i en længde af ca. 500 km når ned til havet. Kuvdlorssuaqs 850 m høje tårnlignende klippetop knejsede bag den lille grønlænderboplads af samme navn, hvor de mest afsides boende af vestkystens grønlændere fristede tilværelsen under trange kår og i barskest tænkelige omgivelser.

Grønland var nu endelig blevet sit ansvar for den lidet kendte del af kysten bevidst. I landsrådet var Upernavikdistriktets fremtid blevet et omstridt spørgsmål, og jeg vidste, at mange af mine landsmænd fulgte begivenhederne under min rejse med stor interesse. Denne del af vestkysten havde været altfor fjerntliggende til at tage del i det øvrige lands opbygning og oplysning, og alligevel ikke så spændende for den øvrige verden som Thule, som var det allernordligste, og som havde den lykke så intimt at være knyttet til Knud Rasmussens navn og derfor mere kendt for den øvrige verden. En lille efternøler som jeg kunne ved ankomsten til dette sted blive besjælet af en virkelig forskerånd, kun evnerne skortede det på for at meddele verden om disse primitive menneskers liv og færden i sådanne vendinger, at det greb.

Den eskimoiske folkevandring nordfra var foregået dengang, da vort land endnu var ubeboet. Tiltrods for den kendsgerning, at kyststrækningen var beliggende ca. 250 km nordfor det nordligste punkt i Norge, havde store hvalfangerflåder i gamle dage flittigt besejlet området, undertiden 45 store fartøjer på een gang. Hertil var knyttet forskernavne som William Baffin (1616), John Ross (1818), Peary (fra 1892), Mylius-Erichsen (1903) og Knud Rasmussen og Lauge Koch (fra begyndelsen af vort århundrede). Disse mænd og deres grønlandske hjælpere havde udstået mange farer og lidt afsavn på forskellig vis for at udforske disse egne. Og jeg fik da også her min

dåb som den ringeste, der gennem tiderne havde tjent videnskaben, idet vi nær var forlist i pludseligt opstået nordostenstorm. I seks timer opholdt jeg mig i vand indtil skridtet i 17 graders kulde, medens båden blev sat ud af kurs og fyldtes med vand, så at kun de grønlandske søfolks utrættelige pumpning reddede båden fra at gå tilbunds. Bølgernes forfærdelige brus og stormens hyl var den musik, der i stive seks timer blev spillet over denne min dåb som polarfarer. Af andre farer led jeg det at falde af slæden under overfarten gennem Qôrukavsak-dalen ved Tasiussaq, hvor jeg blev slået bevidstløs i nogle øjeblikke, og under slædekørsel på havis en bælgmørk nat var jeg nær faldet gennem en våge, hvilket yderligere gav mig et chok ovenpå det alvorlige fald.

Kuvdlorssuaq.

Her var jeg tilskuer, mens det primitive jægerliv udfoldede sig, og i mangt og meget mindede det mig om livet i Godthåb i min barndomstid. 18 familier levede her fordelt i 17 hytter. Af 25 voksne mænd var 19 dygtige kajakfangere, kun et par var fiskere og resten gamle mænd. Fangerne var alle store morgenmænd, og det var en lyst at se de unge mænd begive sig ud på fangst efter først med dristige kajakøvelser ved brændingen at have rystet søvnigheden af sig. Der var altid selv i stille vejr en anselig dønning ved skæret udenfor stranden, som syntes at være skabt til legetoj, da havet var barn. Unge bølgers uophørlige leg var den eneste afveksling, vi havde på bopladsen, Men når voksne bølger overtog legen, var det ikke mere morsomt, for brådsøernes brutalitet fik altid menneskene til at føle sig forsagte og hjælpeløse.

Høvdingen og sagnfortælleren, den 70 år gamle Martêraq, holdt med faste mellemrum udkig oppe fra klippetoppen, og tabte ikke en kajak af syne. På usædvanlig stor afstand kunne han meddele, hvilken af mændene der havde fanget en sæl, en hvalros eller hvidfisk.

Solen kunne nu knap nok overskride Kiatagssuaq øens (Holms O) afrundede konturer i syd, og isdannelserne var så småt begyndt at genere kajakkens bevægelser til søs, men ikke desto mindre udnyttedes den rolige efterårsperiode fuldtud, så køddyngerne på jordhytternes tage voksede hurtigt for hver dag. Pîtaq og Níkulât vendte sjældent hjem fra fangsten, førend de havde nedlagt flere sæler.

Der syntes at være sæler i massevis, og hvidfiskeflokkene kunne finde på at passere forbi så nær op til vores strand, at stedets kateket, som i sit hjem underviste børnene, bare havde at åbne vinduet for at skyde efter dem fra sin egen stue. Også umådelig store narhvalflokke holdt til lige udenfor bopladsen, så vi havde den fornøjelse at betragte deres leg, når de omdannede fjordens stille vand til et frådende hav,

hvor de mange spiralformede stødtænder lynede i den lave sols stråler. Men kun een fanger indlod sig på at jage dem, nemlig Lâse. De andre lod dem i fred og foretrak at jage de små netsider. Det undrede mig nu noget, da udbyttet med narhvalerne ville være meget større. Indtil for ikke længe siden havde flere familier dyrket narhvalfangst i Nunatarssuaq bagved Kuvdlorssuaqs tårn med så stort udbytte, at jeg havde svært ved at forstå, hvorfor denne fangst ikke dyrkedes mere. Her måtte man kunne udnytte stedets for fangsten heldige beliggenhed betydelig mere, men denne mangel på initiativ var at søge deri, at befolkningen var blevet altfor afhængig af europæiske varer som kaffe og tobak, og at de helst ville være der, hvor der fandtes et depot, skønt det, handelen ville modtage af spæk, her indskrænkede sig til nogle få tønder.

Uden at ignorere de europæiske nydelsesvarers betydning som en kærkommen kostforandring, hvor man ellers ville være henvist til kødspiser alene, tør jeg sige, at det var forkasteligt af den danske handelsledelse først og fremmest at vænne befolkningen til kaffe, tobak, hvedemel og puddersukker, som blev udhandlet to gange om ugen. Befolkningen ville så gerne have disse nydelsesvarer, at de ikke betænkte sig på at sælge de skind, som de ellers havde så stærk brug for i deres egen husholdning. Til gengæld var de henvist til Kraulshavn, 100 km længere sydpå, og som de kun kunne komme til om sommeren eller ved midvinter, når isen var sikker, til at forsyne sig med nødvendighedsgenstande som kopper, vaskefade og gryder.

Lige så snart det spurgtes, at jeg var meget glad for frossen sællever, kom der hver dag meget lever til mig, som de ville sælge for cigaretter. Jeg modtog varerne i begyndelsen, men forklarede dem senere hen, at jeg ikke mere ville betale med cigaretter, fordi jeg var af den opfattelse, at husfaderens fangst helst skulle blive til velsignelse for hele hans husstand, som ville få mere ud af det, hvis jeg betalte med penge. Det forstod de og var tilfredse. Og her gjorde jeg den iagttagelse, at befolkningen både var meget samarbejdsvillig og lydhør for fornuftige råd. Også mine kritiske bemærkninger, som fordømte deres behandling af hunde, blev modtaget med forståelse. En stor krabat var så dominerende i sin optræden overfor de andre hunde, at selv ejeren kun med den største selvbeherskelse og med pisken i hånden turde lægge seletøj på den, og ved min ankomst advarede han mig mod ham. Han blev min bedste ven og imponerede tilskuerne tre måneder senere, da vi igen mødtes i Kraulshavn, ved at rejse sig på bagbenene og give mig en hjertelig og lang omfavnelse. Det var stolte øjeblikke for mig, men vigtigst var det, at den på den måde bekræftede mine teorier om, at hunde af naturen ikke var mennesket uvenlige.

Oplysning trængtes der til i allerhøjeste grad. Kun en kateketskoleuddannet lærer, der samtidig var depotforvalter, tog sig af oplysningsarbejdet. Han var punktlig og energisk, men manglede evner og udsyn til at bringe det videre. Til rådighed for sit arbejde havde han sin egen træhytte, der målte 5 × 5 alen, skønt den i forvejen var beboet af ægteparret og deres to store drenge — og mig. Der var så lidt plads, at jeg for at samle hele befolkningen til mine oplysende og orienterende foredrag måtte gøre det seks gange. Jeg talte om betydningen af befolkningens samarbejde i mine folkloristiske studier, om renlighedens betydning for sundheden og om den store verden udenfor.

Snart blev jeg de bedste venner med de mest indflydelsesrige mænd i deres lilleputsamfund, som satte en ære i at sørge for, at jeg fik den bedste arbejdsfred. For at spare den familie, jeg boede hos, for alt for megen ulejlighed arbejdede jeg skiftevis i to eller tre huse, og kunne på den måde holde arbejdet gående fra morgen til kl. 11 om aftenen.

Fattigdommen var almindelig i bopladsen, husene var umenneskeligt små og meget sparsomt møblerede. Ofte måtte hele familier være fælles om et par kopper og benytte vandspande til at vaske i. De havde nemlig altfor lidt lejlighed til at tjene penge, skønt rigdommen på sæler betingede storstilet indhandling af spæk, og trods en stor fiskebestand. Men til trods for fattigdommens svøbe forbavsede mændene ved deres umådelige flid, børnene ved deres opvakte væsen. Kvinderne derimod syntes dybere sunkne, sikkert takket være den alt for store brug af tobak og kaffe.

Der har været bestræbelser for at lette disse vore så stærkt isolerede landsmænd den byrde at være henvist til sig selv og skæbnen. Ordet »evakuering« havde allerede lydt i nogle år, men i landsrådet var der stadig uvished om, hvilken fremgangsmåde der ville være bedst for at hjælpe disse mennesker, for kun et par af landsrådets medlemmer var nogenlunde orienterede om forholdene heroppe. Selv for de embedsmænd og landsrådsmedlemmer, der flere gange havde besøgt stedet, var der den forhindring til fuld forståelse, at de stolte grønlændere nødig gav det udseende af, at de ikke havde det godt nok, og at det tog dem tid at få så megen tillid til et menneske, som kom udefra, at de kunne åbne sig. Men Grønlands radio viste mine meddelelser deroppefra en levende interesse, og disse havde sikkert gjort spørgsmålet med afhjælpningen af deres nød endnu mere aktuelt.

I Februar måned, lige så snart lyset kom igen, begyndte embedsmændene at strømme til norddistriktet og Kuvdlorssuaq. Først kom kæmner HELGE KNUDSEN ledsaget af erhvervslederen, kredsdommer

A. Lund-Drosvad, få dage senere efterfulgt af pastor Wolf og læge dr. Jansby, som allesammen imponerede mig ved deres duelighed som hundekuske. Det frøs på det tidspunkt 30° C. og var stærkt snefog, så man skulle være mandfolk for at vove sig 250 km hjemmefra.

Mine samtaler med disse herrer viste en ganske usædvanlig samarbejdsvilje, som bekræftedes endnu yderligere, da jeg, vendt tilbage til Upernavik, samlede danskerne til orienterende foredrag om Kuvdlorssuaq. Kæmner Knudsen, hvem den nødstedte befolknings velfærd lå særligt på sinde, optog derefter nøjere samarbejde med mig. Jeg blev opfordret til at redegøre for mine synspunkter på kommunalbestyrelsesmødet i Marts og talte til de forsamlede danske og grønlandske repræsentanter for hele distriktet og embedsmændene, hvorefter jeg yderligere blev opfordret til at samarbejde med bestyrelsesmødets medlemmer ved deres forskellige arbejdsudvalg.

Om dette samarbejde og dets resultater tilskrev Kæmner H. Knudsen mig bl. a. som følger:

»I Kuvdlorssuaq bor nu ca. 100 mennesker, mens Qârusulik og »Inugsuligssuaq (tidligere bopladser) kun er fangstpladser. Kraulshavn »består nu kun af ca. 40 beboere, og også fra sydligere pladser er ikke »få blevet flyttet eller skal flyttes nu i efteråret eller i løbet af næste »sommer. Med andre ord, de planer, som du var med til at lægge i »Marts 1953, er ikke alene ved at være ført ud i livet, men også de »sydligere dele af kommunen bliver sanerede, så jeg vil tro, det vil »lykkes, skal vi sige efteråret 1957, at kunne sige, at Upernavik kom»mune består af ca. 1000 mennesker.

»Skoleforhold og i nogen grad også handelens forhold gennemgår »i disse år afgørende forandringer, og bestanden af motorbåde er nu »oppe på 25, så mon ikke det bliver et helt andet billede, du vil finde, »hvis din vej igen skulle føre dig hertil.«

Formålet med disse bestræbelser gik ud på at give disse isolerede mennesker bedre levevilkår og befri dem for disse menneskers byrde, der ikke kunne klare sig i disse himmelstrøg enten på grund af sygdom eller sløvhed, forårsaget af mangeårig fattigdom. Formålet havde været at give disse mennesker, der altid klarede sig dårligt, bedre lejlighed til at tjene penge i sydligere beliggende steder, hvor de opvakte og bedre oplyste grønlænderes indflydelse ville være godt for dem. Men takket være de forstående embedsmænds sympatiske holdning overfor disse dygtige dyrkere af den gamle grønlandske fangerkultur og selve grønlændernes vedhængen ved deres gamle traditioner har de fleste af norddistriktets beboere fået lov til at fortsætte med det liv, som har deres hjerte, under forbedrede levevilkår.

De havde dog selv i de vanskelige tider haft en omend mere sjælden forbindelse med omverdenen, som havde haft en vis indflydelse på dem, dels gavnlig og dels skadelig. Mine folkloristiske samlinger bærer således vidnesbyrd om den samme sørgelige ting, som vi kendte fra andre steder på Grønland, at misforstået kristendom havde gjort interessen for forfædrenes åndelige kultur betydelig mindre. Dog kunne Kuvdlorssuaq endnu rose sig af at have ni dygtige sagnfortællere, som er en usædvanlighed i vore dages Grønland.

KORT OVERSIGT[1])
OVER KOLONISATIONENS HISTORIE

Indtil 1830 eller deromkring levede norddistriktets stammer uden indblanding af fremmede. Den smule kontakt, de havde haft med de forskellige qavdlunât (dem, der øser op)[2]), indskrænkede sig til årlige besøg af hollandske og engelske hvalfangere, der kom for at afkøbe dem deres varer. De første vides at have gjort det allerede 1635, og måske længe før, for jeg så et hollandsk Grønlandskort i Lund, som jeg var meget imponeret over, dateret 1610. Oprettelsen af en handelsstation i Tasiesaq 1805 undlod at sætte dybere præg, idet stationen efter nogen få års forløb blev skudt i stykker af englænderne. Heller ikke havde handelen været indbringende. Det forstår jeg så udmærket godt, for landsdelen våndede sig endnu efter (koppe?-) epidemien, som havde tyndet stærkt ud i stammerne, ja, lagt flere vinterbopladser øde. De lod ikke til at vide det sydpå, siden de sendte handelsmænd og ikke en hjælpeekspedition, og siden rømningen af distriktet i 1814 bl. a. begrundedes med frygten for det heftige udbrud af koppeepidemien. Jeg vil næsten tro, at en endnu heftigere epidemi havde hærget norddistriktet omkring 1790 aller senest, idet Qingmiewt som lille dreng deltog i sin far Qupanews rejser nordpå for at finde overlevende fra epidemien, og fordi han var født 1789. Det i 1814 kunne kun være en genopblussen af den samme svøbe, der havde hjemsøgt norddistriktet tidligere.

Handelen blev ikke indbringende, og det søgte man at forklare med eskimoernes dovenskab. Det nordligste af distriktet var rømmet, Kídersaqs store fangere med Tuluvaq i spidsen var i konebåd flyttet op til Thuleegnene, norddistriktets tidligere høvding Qupanew, som ikke tålte, at en fremmed nærmede sig hans stamme, uden han først havde sunget en tryllevise, boede lige omme bag Tasiesaq og holdt

[1]) Støttende mig, hvad årstal angår, til »Grønland i Tohundredåret for Hans Egedes Landing.«

[2]) Dog kun ifølge min personlige teori, der godt kunne være forkert: *qaluvoq*, *qatdlúpâ* (øser op) kaffe, puddersukker o. lign. for det var topmålets tidsalder. *qavdlunât* bruges om alle slags nationer, kun englænderne adskilles: *tuluit*, mon ikke »Do thoufolk«? Eller sagde søfolkene måske dost thou? Andre nationers grønlandske betegnelser var opfundet af S. Kleinschmidt og hans grønlandske medhjælpere.

sig pænt på afstand. Nulôq, der havde mishandlet sin kone, og ladet sin levende datter blive hos den af kopperne (?) døde mor, holdt ikke af at blive udsat for kritik og forskansede sig i Áipe. Sivpiaq, en anden høvding, frygtede qavdlunât i den grad, at han benyttede dem som hjælpeånder. Kujangewdlik jagede helst rener med bue og indbød til boksekampe. De klarede sig uden hjælp, eller også døde de. Det gjaldt om at være varsom med omgang med de fremmede, for det gjorde, at fangstdyrene kom til at sky dem. Efter sygdommens hærværk var sult blevet almindelig om vinteren, men på den tid, husene blev bygget i Tasiesaq, var disse mennesker, som skulle få distriktet til at blomstre og hedenskaben til at udfolde hele sin charme, netop blevet født: Tyormiaq, Íkêwteq, Itakewdlik, Uvigdlawaq og Ineqínawait. Lidt senere fødtes Tûsingâq, Iterpik, Awalak m. m.

Upernawik oprettedes efter mislykket forsøg i Eqalewârsewit (Laksefjorden), som oprettedes 1769, men allerede i 1790 var man nødt til at opgive det. Begge fejltagelser beroede på ignorering af de grønlandske stednavnes betydning. Eqalewârsewit var som laksefangstplads udgangspunkt for renjagterne, og tilstedeværelsen af mange familier havde forledt folk til at tro, at her var gode betingelser for handelen, men så rejste eskimoerne bort. Upernawik (hvilestedet med hånd på kind) var kun sommerudflugtssted og havde ingen fangstmuligheder. Fejltagelsen var himmelråbende. I 1802 blev der bygget i Qaerseq og Kingigteq, og da disse blev opgivet i 1888, byggedes der i Tugsâq 1890. Tasiesaq blev genoprettet efter 1850. Auwpilagteq, centret for al eskimoisk foretagsomhed, stedet, der af sin isfjord var begunstiget til sælfangst, havde man da også haft opmærksomheden henvendt på, idet stedet allerede 1799 blev forsynet med hvidfiskegarn til isfangst, men først 1850 blev det udsted.

Missionen i Upernawik blev oprettet i 1825, og næste år fulgte handelen efter. Upernawik-missionens store personlighed blev KRAGH, af grønlænderne kaldet Kalâq, og han rettede straks interessen hen på Auwpilagteq (Ablertok, som en tidligere præst meget imod stedets eget sprog kaldte stedet). De begyndte at døbe de nyfødte børn af hedenske forældre, hvad der gjorde, at de kristne heroppe blev ved at være så hedenske af tankegang og væsen. Nulôq, der selv nægtede at lade sig døbe, lod gladeligt sine børn døbe, og med ham mange andre: Amitsewalâq, der senere blev sindssyg og levende begravet, morderne Ilagdlewk, Minángewaq o. s. v. o. s. v. Ganske vist var der hist og her kvindelige, indfødte lærere, som var gifte med angakokker, men de små døbte mennesker kom for det meste til at leve under indflydelse af samtidens største personligheder som Itakewdlik, Sivpiaq, og Ineqínawait.

1. AFSNIT

GAMLE BOPLADSER OG DERES HEDENSKE BEFOLKNINGER

1. **Kuvdlorsawaq** (Djævelens tommelfinger).

Martêraq mente, at Qupanew (spurven) havde boet der. Qupanew var en stor åndemaner. Ved stedet findes hustomter samt stensætninger til anbringelse af kajakker i sikkerhed for hunde.

Qupanew havde en søn, som hed Qingmiewt (kæledyr), som i 1841 lod sig døbe ca. 41 år gammel. Hvis han var 20 år, da sønnen fødtes, skulle Qupanew være født ca. 1780, men han var sikkert meget ældre, fordi meget tyder på, at den pest, der rasede over hele kysten, havde fundet sted før 1800.

I huset havde de en ung pige, som hed Qqimaitseq (den tunge)[1]). Og ifølge Kâlat, 80 år, boede mange andre i hans hus, deriblandt Inegewsâq (det gode menneske) og Iseqángitsersawaq (den enøjede).

Familien var på vandring sydpå, da vi hørte om den. De byggede hus til vinteren i Auwpilagteq (det røde) ved Tasiesaq (vigen).

2. **Kídersaq** (den næsten tvedelte ø).

Her boede på samme tid høvdingen og åndemaneren Tuluvaq (ravnen) og hans slægt. Denne familie flygtede nordpå til awanersawaq (det høje nord: Thule) for pesten. De sejlede i konebåd og klarede den farefulde sejlads ved ofringer, bestående af sælhundetarme, til kvinden nede på havbunden. Ifølge Meqo's fremstilling skulle de være nået lykkeligt op til polaregnene, hvor de formerede sig videre. Efter dem boede Aniseq her. Hans kone og børn blev dræbt af en tupilakbjørn.

[1]) Måske fordi moderen var »barn«, da hun fødte hende.

3. **Qeqertaq** (øen, lidt sydfor alkefjældet Agparsewit).

Her boede en familie med mange medlemmer. Kun en ugift pige ved navn Kawdlaq overlevede pesten. Hun havde da fristet tilværelsen i et par måneder i huset uden ild, afskåret fra andre mennesker på grund af dårlige isforhold og mørketid.

(Øen, som af eskimoerne ikke turde benyttes mere som boplads på grund af dens tragiske skæbne, må formodes at gemme på en del af arkæologisk interesse. Måske ville pestens art kunne konstateres ved undersøgelse af resterne på pestens ofre).

4. **Mernewq** (udmattelse).

Her boede høvdingen Nulôq. Oprindeligt boede han i Qeqertaq, øen, hvis befolkning uddøde på en kvinde nær. Han var ganske ung og havde to koner. Da meddelelsen om pesten nåede dem, flygtede han i sidste øjeblik til Mernoq eller Mernewq, medtagende den af sine koner, som han syntes bedst om. Men her blev han indhentet af epidemien, og hans kone døde af pesten. Så flygtede han igen, for han kunne ikke mere holde ud at se på sin lille datter, som diede den døde mor. Hvad skulle han stille op med et barn, som endnu ikke kunne spise? Han samlede en masse alkeæg, som han kogte, anbragte dem i barnets nærhed og flygtede sydpå, efterladende sit barn alene med den døde mor.

Nulôq bosatte sig i Auwpilagteq ved Upernawik og giftede sig der med Arnarsewaitsiaq (temmelig stor kvinde) og blev forfar til nulevende slægter. Han ville ikke døbes og blev som den sidste hedningehøvding begravet med udfoldelse af det hedenske ritual, særligt klædt på som til en lang rejse og med alle sine ejendele.

Áipe. Nulôq havde også boet i Áipe.

6. **Únivilâq** (dvælestedet).

Åndemaneren Sivpiaq (hoften) boede her og døde ca. 1835, som det hed »i en meget høj alder«, (60—70?). Det var en mand, der længe forgæves havde søgt døden af livslede. Selv når han skar halsen over på sig selv, protesterede hans danske hjælpeånd, så såret blev lægt i løbet af et øjeblik. Tilsidst forbarmede havet sig over ham, idet det lykkedes ham at drukne sig.

Han havde en datter, som hed Sukâle, f. 1819.

7. **Sâteq** (det flade).

Åndemaneren og høvdingen Kîngewit var nabo til Sivpiaq, efter hvis død hans to danske hjælpeånder søgte over til ham. Når han

havde åndebesværgelse, blev der sunget *aqîtit* (stemningssange) for at hjælpe ham til inspiration. *aqîtit*-sangene skulle være »meget velklingende«, desværre var ingen af dem bevaret.

Kîngewit havde ladet sig døbe som 46 år gammel, men havde fortsat virket som åndemaner. Han havde tryllet sin søn Sâlimût sådan, at han ikke kunne myrdes fra baghold. Trolddommen var så virksom, at dersom en kniv eller andet spidst våben pegede mod ham, når han sov, fik han mareridt og vågnede. Hans datter hed Nuliángewaq (den gode hustru).

8. **Itiwdliarsewk** (det lille overbæringssted).

Tûsingâq (den ranke), Tukawsak og Ârqiéngawaq var børn af Ane Bolette. Hendes mor, der var hedning, havde givet den ældste dreng en underlig opdragelse ved med mellemrum at lade ham se hende i kønsdelene. Han var sagnfortælleren Martêraqs oldefar.

Pângo (bryderen) og hans kone Quneqitôq (den meget smukke) boede her som nybyggere fra Ûmánaq-egnen. De havde været plejebørn hos en barnløs enke og giftet sig med hinanden, så de havde sovet på samme briks hele livet igennem.

9. **Tasiesaq** (vigen).

Her boede først Kîngewit (fra boplads nr. 7).

Også Angersimasewq og hans mor Anine, (født 1789). Først længe efter blev stedet handelsstation og centrum for norddistriktet[1]). Handelens leder blev Kunigte (Halsøe), en anden dansk mand, som har mange efterkommere.

10. **Auwpilagteq** ved Tasiesaq.

Qupanew (fra boplads nr. 1).

11. **Târtewq** (det mørke).

Stedet ligger ved Inegsjuk (varden) med nordbofundene.

Her boede Kilietaq (skraberedskabet), Tûsingâq,s forældre, Takak og Amitsewalâq (den slanke).

12. **Auwpilagteq.** Bopladsen havde tre klynger af huse, som kaldtes Savêrneq (det for sin kniv berøvede), Awserngîtseq (det vanskelige at ro uden om i modvind) og Arnarqawagsait (»kællingerne«).

Her boede Ûmâkasik (Ih, du milde) og hans kone åndemaneren Ineqínawait (»den søde«). Hendes far var den berømte høvding og åndemaner Kujangewdlik.

[1]) Tasiesaq oprettedes i 1805, men englænderne odelagde bygningerne, og i 1850 var den ikke genoprettet endnu.

De vigtigste af bopladsens mange indbyggere var følgende:

Íkêwteq (den sløve), søn af Ugsjuk (remmesælen) f. ca. 1770.
Tíkâjewk (lille hanvæsen) f. 1781.
Itakewdlik og hans kone Aitdline.
Kiwsailik (med pagehåret) f. 1809.
Minaut (gave) f. 1793.
Erqewkâq (med den store bag).
Sikorneq (med de lukkede øjne) og hans kone Kajewina.
Sitdlángewaq, enke, med sønnerne Tatdlimât (den femte) og Auwsik (sagndyret).
Utúkâq og tiltagen kone Ausiak (edderkoppen).
Inewtiángewaq (lille kærkomne menneske).
Kingerwdlak.
Qámukak og hans kone Arnaq (kvinden).
Paupilewk.
Angersimasewq f. ca. 1790.
Angajegdleq (den ældste) og hans kone Nukardleq (den yngste).
Arnawingaq (kvindekønnet) f. ca. 1780 og hendes søn Angititewaq (den ene mand).
Minángewaq (den lille, som bringer gave) og hans kone Qipuc.
Uwigdlawaq (den gode ægtemand).
Awataq (blæren) og hans kone Arsángewaq (lille bold).
Tawagtewq (den uordentlige).
Isangewit.

Der boede sikkert mange andre. Det var allerede 23 familier. Auwiplagteq var centrum dengang. Upernawik var jo kun et *upernavik* (forårssted). Upernavik var meget dårligt placeret med hensyn til fangstmuligheder. Det havde eskimoerne altid været klar over, og det sted, de valgte som det bedste, var Augpilagteq.

Men Augpilagteq kom måske til at opleve sin bedste blomstringstid ved de ovenanførte familiers børn, den næst efterfølgende generation. Anlæggelsen af handelsstedet var uden tilsvarende skolepligt.

Først i 1830-erne begyndte der at dukke døbte mennesker op. Dette betød dog ikke meget, da der kun var kvindelige lærere — og kvindens position var ikke sådan i eskimoiske samfund, at de kunne få nogen særlig betydning, ja, disse kvindelige lærere, altså de indfødte, som havde vist sig at være hurtige til at lære trosartiklerne udenad, manglede al mulig forudsætning for at få nogen betydning, og virkede da også nærmest som spioner for præsten. Det blev indberettet til præsten, da åndemaneren Kĩngewit af ren og skær menneskekærlighed hjalp Lĩkêrsawaq (store Regine) til at føde, efter at hun i flere

dage i træk havde haft veer. Det blev indberettet, da Paníngewaq (lille datter) udfordrede selvsamme Lîkêrsawaq til trommestrid, idet hun fandt det upassende, at hun fik hjælp af en mand. Og i begge tilfælde blev de implicerede forment adgang til nadverens sakramente. Længe efter at Minángewaq havde modtaget dåben, blev det fortalt præsten, at han for mange år siden som hedning havde deltaget i et mord, og så kom kirketugten mange år forsinket. Det måtte da heller ikke være let, når lærerinden var gift med en åndemaner og morder som i Najángewaqs og Minalâqs tilfælde. Værst var det dog, når straffen kom på den måde, at de implicerede ikke måtte få hverken kaffe, sukker eller brød.

Af disse familier, som kom til at betyde mest i den tid, handelsstationen blev oprettet, kan nævnes:

Aníngewaq, åndemaner og hans kone Orpíngewaq.
Najángewaq, lærerinde og hendes mand Minalâq.
Awalak og hans kone Akewiaq.
Ídéngewaq og hans kone Áipartâ.
Christian Lynge, søn af Nulôq, og hans kone Bertilît.
Den danske handelsleder Kiwpartângewaq (Philip Petersen) og hans kone Mawsalegtoq.

13. **Qaerseq** (klippen).

Her boede Qasa, søn af Isangewit f. 1810 og Arnavingaq f. 1780, samt hendes søn Angitetiwaq og hans kone Awseqauk.

14. **Qaersersawaq** (den store klippe) ved Upernavik.

Ikerpaq, en åndemaner, som kunne få stormen til at lægge sig med en sang, boede her. Også Sîmuk og Uwigdlawaq.

15. **Qeqertasigsewk** (temmelig stor ø) udfor Upernavik.

Âtârsewatsiaq, som havde mange koner boede derude. En af hans koner var søster til Ikerpaq. Han mishandlede sine koner og var efterhånden så forhadt, at man dræbte ham ved sammensværgelse, efter først at have torteret ham, hvorefter de parterede hans lig.

Stedet var fuldt af gamle ruiner.

16. **Agpailigtierpik** (alkejagtsstedet) længere nordpå.

Her fandt vi engang en grav, hvori der kun fandtes en lårbensknogle. Den stammede formodentlig fra et mord, hvor man havde parteret offeret, og måske havde en eller anden ven begravet låret.

Mange ruiner findes ved stedet, men ingen kan huske, hvem der havde boet her. — Martêraq.

17. **Tapeq** (tillæget, supplementet).

Her havde man begravet en kvinde levende som straf for, at hun i sindssyge havde ædt sit barn.

18. **Qátarmiewt** (de, som bor ved vandbeholderen).

Her boede Ilagdlewk (den med en dårlig familie[1]) og hans kone Arnarsaq (kvinde blandt mænd). Minángewaq (den lille, som bringer gave) og hans kone Qipue. Angajegdleq (den ældste) og hans kone Nukardleq (den yngste). Kûngaseq (den kalveknæede), som blev myrdet af de ovennævnte tre mænd, og hans søn Usúngewaq (den lille penis). Tûsingâq (fra boplads nr. 8) og flere andre havde boet der.

19. **Kingigteq** (det, som rager højt op).

I ældre tid boede her åndemaneren Maqio, ved hvis åndebesværgelser alting skulle være i sådan orden, at blot en dråbe vand på gulvet kunne forstyrre ham. Mange Upernavikboeres danske forfar, formand Náparsisersawaq (den store bødker) Christian Lynge, boede her indtil sin død i 1872. Hans søn Kûngaseq og datter Utúkâq. Også Qingarqertôq (manden med den store næse) boede her.

20. **Inegtjuk** (varden).

Kateket og åndemaner Sîmuk boede her indtil sin død i 1837.

21. **Sisîwasit** (stenskredene).

Her begravede man den amerikanske matros, som hans kammerater myrdede efter et forlis. Graven blev *neriesâq* (et godt varsel) for eskimoerne, som påstod, at der hørtes en amerikansk tale fra graven, når et eller andet godt var i vente.

22. **Uwêrteq** (den, som mistede sin mand).

Også denne boplads havde en *neriesâq*, idet en *arnausâq* (kvindagtig mand) havde levet her. Mændene gjorde nogle erotiske vridninger vendt mod hans grav, når de ville, at fangsten skulle lykkes.

[1]) Sådan siger man, når de born, der blev født før en, var døde, og sådanne *ilaluglut* kunne have drømme, som opfyldtes.

23. **Sarpaq** (strømmen).

Her boede Alerseq (strømpen), som havde drømt, at han fik en kødgrav foræret af *inerutsit* (dværgfolket), og virkelig fandt en sådan på fjældet. Denne boplads blev i 1909 hjemsøgt af vort århundredes frygteligste katastrofe, idet en kæmpebølge i blikstille vejr vaskede henover stedet og slettede fem jordhytter og to skindtelte fra jordens overflade. Katastrofen krævede syv menneskeliv. Mon ikke en undersøisk vulkan?

24. **Kangerdlawarsik** (den snævre fjord).

Her drømte Qasa, at en mand kom til ham og rørte ved hans pande med sine fingre. Samme nat fik han smerter i hovedet, håret faldt af hans hoved, og det ene øje brast.[1])

25. **Uwingaseq** (det skæve).

Her elskede Tîva en pige, som familien ikke kunne lide. I fortvivlelse havde han hængt sig ved en stejl klippe.

Senere bopladser:

Uigerdleq — Tugsâq — Itivdlilik — Kûk — Qôruarsewk — Inegtjungârsewk — Iwnârsewit — Qaersikawsak — Sãtit — Iterdlagsawaq — Qagsersawaq — Sãtersawaq — Igdlewlik — Igdlewtalik — Qârewsulik — Qeqertarsavaq — Itewtjailik — Nûluk — Ikermiew — Inegtjuligsawaq — Erqerdlewq — Uwingasewq — Nutârmiewt — Naujait — Quwdlît — Pângewtit — Tunorqo — Sagpierpik.

[1]) Sådan en tro om forbindelse mellem drømme og virkeligheden var meget udbredt i Grønland. Âbiarujuk i Julianehåb sloges en mørk aften med en Mand, som han ikke kendte. Manden kom til hans søster Sikatdlútarujuk (Charlotte) i drømme for at hævne sig, rørte hende på issen med tre fingre. Hun blev sindsyg, men kom sig, men håret faldt af på de tre steder, som fingrene havde hvilet på.

2. AFSNIT

TRE PORTRÆTTER

1. **Kawdlaq.** En ung kvinde, som overlevede pesten. Begivenheder omkring den store epidemi.

Det var dengang, da folk blev syge midt om sommeren. Så mange var ofrene, at flere bopladser stod tomme. På den tid var der en familie, som i konebåd sejlede sydpå. Familieoverhovedet hed Qupanew (spurven).[1])

Qupanew, som var åndemaner, »gemte sig« for sygdommen ved hjælp af trylleviser (se side 86). De byggede hus for vinteren i Auwpilagteq.

Det var et frygtsomt lille samfund. Efter deres begreber var sygdommen frugt af menneskenes tabuovertrædelser, og kun en stor åndemaners fornuftige ledelse kunne redde dem fra døden. De troede sig også forfulgt af andre ulykker. *nániaq* (tupilakbjørnen) var altid usynligt tilstede; blot nogen nævnte nániaq højt, angreb den. De nod alligevel den spænding, der var ved at udæske skæbnen, og en aften opfordrede de Qupanew til at fortælle dem om nániaq'en.

Han begyndte at fortælle med dæmpet røst, alligevel var den tilstede med det samme. Pludselig var der en, der med en tung vægt fik den stramtsiddende tarmskindsrude til at bulne voldsomt indad, og de, der sad nærmest ruden, kunne tydeligt se de store, skinnende tænder af en isbjørn. I den frygtsomme stilhed, der fulgte, befalede Qupanew sin søn Qingmiewt (kæledyret) at gå ud og se efter. Han adlød omend nølende, men inden han kunne nå at tage støvler på, var isbjørnen væk.

En anden aften sad han og underholdt sin familie med fortællinger, da en tung genstand faldt på hustaget. I stilheden, som fulgte efter denne forstyrrelse, kunne man høre nogen slæbe sig hen til roghullet. Qupanew havde anbragt en hvirvelknogle af en hval således, at rygradskanalen blev en ventil, som kunne lukkes udefra med en

[1]) Martêraq mente, at Qupanew havde boet omkring Kuvdlorsawaq, da en del husruiner findes på øerne omkring stedet, og fordi man engang i husgangen på en af ruinerne havde fundet resterne af et menneske.

ingmíkôrtup áipâ.

inungnik pingasunik oqalugpalât.

1. **Kawdlaq.** arnaq inûsugtoq toqorarnerssuarme amiákûssoq. toqorarnerssûp nalâne pisimassut.

tâ'manikíngêwq upe^{r}nãkit inewit nápa^{r}te^{r}sawángeramik tatja nunaqa^{r}pît ilait inewerigtite^{r}dlewtik. tâ'ma pile^{r}mata Qupanewkut umiamik kujámuka^{r}put.

Qupanewrôq angáke^{r}sûngame oqa^{r}poq: nápãngêwq tsâtingewt avangnamuka^{r}ta^{r}mat tâ'mángêwq nápa^{r}deqalerngângat kangiatingíngêwq kujámut paordlagte^{r}tariaqa^{r}poq. avqutimingne Qupanew serqasa^{r}poq, ta'mailie^{r}porngô nápáumut ise^{r}te^{r}dlune. ukiïmatik Auwpilagtime igdlelie^{r}put.

inge^{r}dlaorput e^{r}sie^{r}dlewtik angáke^{r}ta^{r}tik kitiat isimavdlêwtingalewngo. ersiîtaisa ilât tatsa nániaq. nániarngê qanigkatdlarngame nipilingmik oqaligtua^{r}tangáungilaq oqaligtuarineqarngângamingêwq ingalásatingit ilúmut tínewta^{r}mat, taimáitorngô ináinale^{r}máne ímángewaq niwdle^{r}dlewne oqaligtuarngile^{r}pâ.

ila^{r}tíngê ingalatjatengit tíkewa^{r}mat qivia^{r}niarngamiengô ingalârngê najerngamiewk nánewp kîna^{r}sawa, tulorngiagsewinewt agdlât isingâ. taimailingmángêwq Qupanewp e^{r}ne oqa^{r}pingâ aneqewdlewngo. Qingmiewt ánilângatimawdlewne piemángilaq. aitsât uterngîse^{r}pingile^{r}mane anitsavdlewne nate^{r}mut tutingalewa^{r}teq nive^{r}titût pê^{r}poq.

ãmangê kinge^{r}nangewt únugtoq oqalewasâle^{r}poq. oqalewasârigtule^{r}serngê tama^{r}mik ise^{r}simavdlewtik kilewngô teqerqewanit qâanut sûne^{r}seq túpatdlagkame, qíngavngê tungânut autdla^{r}patdlagpoq. ítawatangêrngewna igdlelierngame arferngip iterserngganik qiwnilingmik atânît qipiwdlingo aitsât miligta^{r}timik qingale^{r}dlengo. qingarngê tikigkamiewk

træprop, som kunne skrues fast. Nu var der en, der fingererede ved og fjernede denne prop. Alle så op og så en stærkt dampende ånde sænke sig gennem hullet tre gange. Så blev proppen skruet fast igen, og den samme slæbende lyd hørtes gå til det sted, hvor den hørtes første gang. Og så var det, at man hørte noget, som kunne sammenlignes med en stor fugl, som lettede.

De mente, at en eller anden, som foretog en åndeflugt (*ilímardeq*), ville forvisse sig om, hvordan de havde det, og da Tuluvaq (ravnen) og hans familie boede i Kídersaq, mente man, det måtte være ham.

Lige så snart havet frøs, begyndte Qupanew, ledsaget af sin lille søn Qingmiewt, at køre til de andre bopladser for at undersøge, om nogen havde overlevet sygdommen, men overalt var befolkningerne bukket under.

Så kørte han nordpå til Qeqertaq (øen). Da han standsede sin slæde et stykke fra isfoden, råbte han ind mod land: »Er der nogen deroppe i huset?«

Der blev svaret: »Ja, jeg blev ensom, allerede mens solen var højt oppe«. — »Hvem er du?« råbte han glædelig overrasket, for der var ingen lys i huset. »Det er mig, Kawdlaq, og hvem er du selv?«

Han sagde, hvem han var, og udbrød: »Gud, hvor må du have lidt!« for nu forstod han efterhånden sammenhængen, men nu brast drengen i gråd, bange for den fremmede, som han ikke kunne se i mørket. Qupanew forsøgte at gå i land, men det var umuligt, fordi floden havde oversvømmet hele strandkanten, hvor isens knæk havde dannet fordybninger.

Da han så, det var umuligt, råbte han op: »Hold dig parat, jeg skal hente dig i morgen tidlig, foreløbig er jeg nødt til at vende om. Jeg hører for resten hjemme i Auwpilagteq.«

Som han forsvandt bag næsset, tog Kawdlaq et sælskind, som hun gennemblødte i urinbeholderen, der var fyldt med urin af for længst døde mennesker. Hun garvede det ved at tørre det på sine bare skuldre. Så tog hun mål af sig selv og skar et mønster af skindet til et par bukser, som hun satte sig ved vindueskarmen for at sy, for nu skinnede månen gennem tarmskindsruden. Alligevel var der så mørkt i hytten, at hun kun ved hjælp af tungen kunne få senetråden gennem nålehullet.

Lige så snart det var ebbe, og det blev muligt at komme ud på isen, og bukserne var færdige, tog hun afsted, følgende slædens spor. Straks mærkede hun, at noget mærkeligt foregik i hende, og endnu inden hun nåede over sundet til Sarpaq, kunne hun mærke, at hendes fodder ikke mere berørte isen. Det susede og peb i hendes øren. Det var, da hendes hjælpeånd, som var piskens ånd (*iparngautaqewtâ*), overtog hendes arbejde.

milia amuwâ. amusínaʳdlewngungê pingaseʳsawaʳnik ámut aneʳsâʳtarngame qangalingê aneʳneʳsawa kángerqãngewaʳse! taimáisínaʳdleningêwq milia kingemut iveʳterngiardlewngo avquwne atawaʳdlewngo igdleq tagpangna torqârpine tikigkamiewk tatsángáiníngê qangátaʳpatdlagpoq.

ímaqangê ilímaʳtewt aʳdlâta mitiligsimangâtik, nangminerngê pasiwai Tuluvkákewt taimailierngasengalengit taimaningê naléngínamíkit Kídeʳsamît qimâvdlewtik awangnamut autdlaʳtewt.

taimaningê Auwpilagtime ukîngamik ukia'tamána sikingmat ausaungmat inewit nungueʳsûngmata, nunaqaʳpît ilait inewerngititeʳmata Qupanew inegsieʳdlewne eʳne ilangalewngo nunaqaʳpingnik misilîsaleʳpoq. erqamíne nunaqaʳpît qaningnerit tikingângamingit inewerngewsimasarngait.

ãma ilãne awangnamut Qeqeʳtamut autdlaʳtimangoq. alákarngamingê atânut unigkame suaoʳpoq: tagpangna ineqaʳpa?

akeʳpatdlagpoq: âp, seqineʳdle qutsigseʳsêngatdlaʳmat kisingerngípunga. — kinauwit? nuánâjatdlagdlewne suaortimawâ, igdlew qamíngangmat. Kawdlaq! iwdlíme kinauwit?

Qupanew, akerpatdlagtimawâ. nagdlingnakavsak, tatsalewngô ikârnialeʳdlewne nunamut, eʳnilungô qísaseʳtewq ánilângatimavdlewne, ikârniarngalewarngamingê vlingneʳsawaʳmik ikârneq ajeleʳdlewne suaortimawâ:

piarngêʳsásêwtit, aqangew uvdlãngewaq ainiaʳpangit, mãna angeʳdláinarngatdlásêwnga, Augpilagtime nunaqaʳpunga!

autdlarmángê tarqingmat iserngiaʳdlewne ameq tingengamiewk toqungasewt qûánut imartínaʳdlewngo ululeʳpâ qâminewt panerteʳtaʳdlewngo. ulorngêrngamiewk takisugtjane ilewserngiaʳdlewngit qáumatip ingalãkewt sarqarmane meʳsileʳpâ merqewt orqaminik nuisaʳdlewngo.

tinigdlewne ikârneq ajeʳnarengnaeʳmat takisegtjane inerngamingit qimugtit inai atawaʳdlewngit maligdlengo autdlaʳpoq. autdlarqârngame ilewamik pínane malengitimawâ, Sarpardlîníngê tikínangew túmisane malengisimajengnaeʳpâ. tatsangê kitime malengitimasâ sietaisa qiarsengnere, iperngautaʳtaminewngô ímaqa ikingame. iperngautaʳtaqarngamingêwq.

Qupanew havde næppe sat sig ned efter hjemkomsten fra turen til Qeqertaq, hvortil hans lille søn havde ledsaget ham, før hundene begyndte at gø. Oqimaitseq (den tunge) skyndte sig ud og så et menneske, der lå ved siden af stilladset, ude af stand til at rejse sig af udmattelse.

Oqimaitseq råbte om hjælp, og Qupanew skyndte sig over til den fremmede. De andre, som skyndte sig ud, blev stående udenfor huset, medens Qupanew stående ved siden af den fremmede sang en tryllevise. Først da han var færdig med sin sang, bød han hende gå ind.

Oqimaitseq kunne siden ikke glemme Kawdlaqs udseende, da hun kom ind, så utrolig snavset og beskidt som hun så ud. Qupanew bød hende smide alt det tøj, hun havde på, så kvinderne kunne vaske hende ren og give hende andre klædningsstykker på. Først da hele dette arbejde var overstået, tillod han hende at komme op på briksen. Derefter befalede han, at hendes aflagte tøj skulle kastes bort.

Ved aftenstid, da alle andre sov, lå Kawdlaq søvnløs. Tre dage gik uden at hun lukkede et øje. Så sang Qupanew en sang, som skulle skaffe hende søvn. Da lukkede hun sine øjne og sov uafbrudt i to døgn. Den tredje dag forsøgte de at vække hende og blev urolige, da hun ikke kunne vågne. Først da Qupanew sang, vågnede hun og var frisk og kunne fortælle dem om sine oplevelser.

Martêraq,
ifølge moderen Itâkasiks fremstilling.

Kawdlaqs egen fortælling.

De voksne af husets indvånere døde med nogen få dages mellemrum. Når de var døde, slæbte Kawdlaq dem ud. Tilsidst var der kun et voksent menneske tilbage foruden hende. Denne, som var en mand, plagede Kawdlaq længe med at trygle hende om også at slæbe ham ud. Han plagede hende så længe, at det blev Kawdlaq for meget, så hun måtte slæbe ham ud og anbringe ham mellem de frosne lig.

Kawdlaq, som havde sit leje nærmest tarmskindsruden, havde ikke siddet der ret længe, før hun hørte en tung, knagende lyd ude i gangen, og nu var der en, der med en fuldkommen sober stemme sagde: »Ræk mig en arm, du, så jeg kan komme ind.«

Kawdlaq huskede, hvor fuldkommen hjælpeløs vedkommende var for lidt siden, da hun slæbte ham ud, så hun blev mistænksom og blev siddende og lyttede med alle sanser spændt. Så hørte hun et knivskarpt knald, som når piskesnærten var ny og lang. Denne knalden blev efterfulgt af en kraftig dump lyd, som når noget tungt falder.

Kawdlaq kiggede ud i gangen, men så intet. Så tog hun kamikker på og gik ud. Månen var stået op og spillede i mandens feberhede

Qupanewq tikíkame Auwpilagtime iseʳsimatsiáinartewt qilengiaʳmat Oqimaitseq aningame avdla isingíngilâ inewk ikât saniáne aqitdlâʳsimaseq.

toʳdloʳmat Qupanewp oʳnigkasewaʳpâ. inewit uwsagdlewtik aniasewt igdlep pâne unïnaʳtewt tatja Qupanew serqaleʳpoq. serqarngêrngamingê aitsât iserqewâ igdlewmut.

Kawdlaq iserngiaʳteʳdlewne katangmit nuingame ilangêq kînâta ipeqásesia! iseʳmángê ítawata oqaʳpingâ atisaiaqewdlewngo nangmineq aʳnaʳtame atisainik atisísangmat. ãma atisaiaʳmat aʳnaʳtaminewt ewqiarqewâ. ewqiarngêʳmatsengê avdlanigdlo atiserngêrmat aitsât igdleʳmut qaqitísínauleʳpâ, ukua atisatoqai ingerêrmatingit.

únungmat ínarngalewaʳmata Kawdlaq siníngilaq. siningnane wdlut pingaséngoʳmata Qupanewp serqawâ singnerdlewngo. kîsame sinileʳpoq. iterneq ajeleʳpoq. ãma wdlut pingaséngoʳmata serqawâ. kîsame iteʳpoq, kîsame ilewamik inêqatingisínáungoʳdlewngit tikisane.

Martêraq, Itâkasîp oqalugtuâ
maligdlugo.

Kawdlap nangmineq oqalugtuâ.

tatjangê taimának Kawdlap ilai nápausuaʳmik nungujaʳterngamik utorqãngê toqusut núngutât sule aneʳterngalewne aneqewínaleʳmat ilisimángitseq naléngíkalawaʳdlewngo qiasewínaleʳmat uniaʳdlengo ánipâ, toqungasewtdlo avdlat akernánut ilewdlengo.

ingalâʳmiêngamingêwq. tatjungangê ineminewt piwdlewne sumik ilimasengnane toʳsûngningê ítulâtdlagdlaʳmat, atâníngêwq terngîtdlitdlaʳdlewne oqaʳpatdlagpoq: sákew! qilewnga!

unangê pisínaujengnaeʳtoq ánikamiewk sumik ilimanauteqángitsewq, taimáitorngô tatjane ilimatsáukamiewk unïnaʳdlewne nâlâseʳdlugtoq, tarqamangê sulorngâtdlagpatdlarngiatdlaʳteq qangangê íkulâtdlak.

taimaileʳmángê qulânît katak alákarngiatdlarngamiewk sumik takisaqángilaq. kamigterngiaʳdleningêwq aningoq. aningame qáumatingig-

pande, der var frossen. Nogen spor viste hende, hvor han havde slæbt sig ind, men nu lå han langt udenfor møddingen, uden at det fjerneste spor i sneen kunne forklare, hvordan han kunne flyve så langt. Måske havde Kawdlaqs hjælper, piskens ånd, slængt ham ud, for at han ikke skulle gøre hende noget.

Men nu var Kawdlaq for alvor blevet forskrækket. Hun magtede simpelthen ikke at gå ind igen, før hun havde forvisset sig om, at han var rigtig død, så hun nærmede sig ham forsigtigt. At han var død, var imidlertid ikke vanskeligt at se, for nu kom hundene og begyndte at fortære liget, og først nu havde hun mod til at gå ind.

Også alle børnene døde af samme sygdom. Kun eet overlevede den, men hende havde Kawdlaq selv dræbt for at hævne en god slægtning, som pigebarnets far havde dræbt nogen år tidligere. Selv dette mord, som ingen nogensinde ville få besked om, fortalte hun om, da hun gik til dåben.

Ved dåben fik Kawdlaq navnet Bolette.

Martêraq ifølge Oqimaitseq.

Ifølge Kâlat, 80 år gammel, Tugsâq, var dette hus i Qeqertaq, hvor Kawdlaq boede, i den grad propfuldt med mennesker, at selv pladsen under briksen var optaget til sidste stump. Vi hørte da navnene Inegewsâq (det ejegode menneske) og Iseqángitsersawaq (den store enøjede). Den sidste skulle ifølge samme kilde være husherren.

Kâlat havde kendt Kawdlaqs søn, som hed Minâsâq, og han igen havde en søn, som hed Ûmâ (hør nu her).

Martêraq fortsætter sin fortælling:

Kawdlaq led ikke nød i ensomheden. Lidt før sygdommen nåede dem, havde de fanget mange narhvaler. Ild havde hun også, idet hendes vægstenslampe brændte. Hun havde det ret tåleligt og begyndte da, så snart som havet frøs, at gå lange ture for at opspore mennesker. En dag gik hun nordpå for at hente hjælp hos Tuluvaq og hans familie, som hun vidste overvintrede i Kídersaq, men allerede ved alkefjældet Agparsewit blev hun standset af en stor revne i isen. Hun prøvede at gå uden om den, men måtte udmattet og skuffet vende hjem med uforrettet sag. Da var det, at hun fandt huset mørkt. Medens hun var borte, havde hundene været inde og væltet tranlampen, som var slukket.

Hun hentede mad fra forrådskammeret oppe i fjældene, som var fuldt af tørret sælkød, men hun blev så tørstig af at spise af det, at hun siden ikke ville røre det. Nu bestod hendes mad udelukkende af frossen kød, og månen var hendes eneste lys[1]), og sådan stod det til, da Qupanew ville komme hende til undsætning.

[1]) Kawdlaq lod ikke til at kende nogen metode til at tænde ild.

sersûngmángê avdla isingíngilâ qâwata qivdlernernga. ingminewt uniarᵈlewne iserngiarᵗterfigsawa tatja kitime. tatjángáinît átarpîp syornganewt ámut sâgtitdlewngo tangmiésimangamiewk ata ungasigsesia. ímaqalẽníngê iperngautaqewtâta amusimangâ.

kîsamingê isĩnarᵍneq ilimangilerngamiewk tatitusârᵍniavigdlewne orᵍnigpâ. tikerngiatdlarngamiéngêwq toqusutut ípoq. sunawpamingê toqusimasewq. takewdlarᵈlewngulo qingmit mikítarᵗtimangât iserᵍnigsane ilimangĩnalerᵈlewngo tás' tatjane anĩmersitdlarᵈlewne iserᵗtimangoq.

mêrngángewíngê toqorngarngamik atauseq amiákêngalewarᵖoq, arᵍnángewaq. nangminerngê tâjvna akinietingalewngo toqúpâ, nangminerngê qanigtine sapigke angitâta toqúsimangmangew. kingerᵍna kuisínialerngame tâjvna agdlât oqaligtuarngitimavâ.

Kawdlaq kuisíkame Bolátamik ateqalerᵖoq.

Martêraq, Qqimaitsup oqalugtuâ
maligdlugo.

Martêrqap oqalugtuane ima nangigpâ:

tatjangê taimane kiserᵍngorúkame kãngitdlewínarᵖoq ausaungmat nápángíkatdlarngamik qilalawaisersûngmata, qutdlinilewngô ikimangmat tásêwna ípingiatâteqángilaq. aitsãngê sikingmat inegsiniaralawarᵈlewne angalasalerᵖoq. taimaningê Tuluwkákewt Kíderᵍsamîngmata avangnamut inegsiniaralawarᵈlewne Agparᵍsewíngê sarqãne aungnerᵍsawaq tikíkamiewk ajerᵍnarᵗtôrᵖoq. kangimut sinerngalewarngamiewk ãma avangnamut sinerngalewarngamiewk ikârpigtjaqángingmat utĩnarᵈlewne angerᵈlarᵈlewne tikíkame iserᵖoq qingmit iserᵈlewtik qutdleq qamigsimangât.

níkûtilingsîngamíngêwq ãma qimadeliwingmit aitdlerᵈlewne níkutorngalewarngame imeringnarpatdlâqangat qerngisewínarᵐmik nerngisalerᵖoq. qáumatdlo kitiat qáumarqutingilerᵈlewngo. tas'taima inêwlerᵍseq Qupanewp torngârᵍsimawâ.

Resten havde dukken besørget.

Medens Qupanew havde søgt overlevende fra epidemien, var der en anden mand i Kingigteq (det, der rager højt op), som rejste rundt for at begrave de mange døde.

Mange bopladser besøgte han, og alle beboerne var bukket under for sygdommen. Derfor blev han ved ankomsten til en af bopladserne forbavset over at finde et skindtelt, der stod. Han trak sin kajak på land og gik op til det.

Støttet til teltet stod en europæisk dukke af den slags, som man kunne erhverve sig hos de engelske hvalfangere, med ryggen til ham. Forsigtigt trak han forhænget lidt til side og fandt ud af, at alle i teltet var døde. Men nu gjorde han en mærkværdig iagttagelse: Mens de andre døde lå hist og her på ryggen, sad der en gammel kone ikke langt fra forhænget, og hun var død i en siddende stilling, som var hun blevet forstenet der, hvor hun sad, bare havde hun nået at skjule ansigtet i sin pelshætte som for at undgå et forfærdeligt syn. I hver arm holdt hun et lille barn, og også de to børn var i en stivnet bevægelse og sad med vidtåbne øjne.

Manden gik ud fra, at en af de døde forældres sjæl måtte være faret i dukken og have skræmt de tre overlevende til døde.[1])

Han lod de døde falde, fjernede teltstængerne, så teltet dækkede over dem, samlede sten og begravede dem der.

Martêraq.

2. **Nulôq**, født henad slutningen af det attende århundrede.

Nulôq boede i Qeqertaq, øen med den tunge skæbne, men flygtede til Mernewq (udmattelsen), han var en af de få, som modstod epidemien.

Nulôq var et stolt og hovmodigt menneske. Skønt ganske ung på det tidspunkt havde han to koner, og den af konerne, han holdt mest af, havde en voksen søn. Hun var naturligvis meget ældre end han, men havde født ham en datter.

Engang fangede hans kones søn en narhval. Nulôq gik ned til stranden for at se til, mens hans kone flænsede hvalen. Hans medhustru, den unge, som ikke havde født ham børn, stod på afstand og så det, og hun blev så skinsyg, at hun nærmede sig de flænsende og beklagede sig højt over, at han foretrak den ældre kone. Nulôq, som gik med et par kamikker, der var nyforsålet, var derover blevet så opbragt, at han sparkede til hende, så hun blev såret i munden.

[1]) Det, vi var mest bange for af alle de indførte ting, var dog sikkert spejlet. Børn måtte i min barndomstid ikke beskæftige sig med spejl, for at ens spejlbillede ikke skulle smile ad en, for dette betød den visse død. Forf.

amákue inûssap nungúsimavai.

taimaningê Qupanewq amiákêwsunik ujarˀdlerˀdlewne angalasimasewq tusarˀparˀput. unale Uperˀnawiep saniane Kingigterˀmieq angalasimangoq toqusorˀsierˀdlewne.

aniserˀsimawîngê tikingângamingit îkasik inewernguwsimasarngait. ilãne atangerˀpâ tupiat napaseq. inegsíngíname niewdlewne majawarˀpingalewngo.

úkortâtangêwq silatâta tungâne inîsarˀsawaq tulumineˀsawaq ilúmúngô sâgdlewne nikerˀpasewq. tâjvnangê igdlerˀserngiarˀdlewngo úkortâ qulaerdlewngo ilúmut qiwiarngame inewe tamarˀmik toqusimasewt. pilerngiaqângêwq: arˀnarngê erˀnitángawane marˀdlewk arˀnáinángewit kisîsa amiákêqatingisimangalewarngai tatamigsimasutúngô ísimáput. ânângêwq ungámine amáuminik niarqe matuwdlewngo toqungangoq.

ímaqangêwq táusema inêsarˀsêwp tatamigsimangai, táukewangê mêrngángewit werulugdlewtik avdlamut isingíngingmata tovqup úkortânut.

taimáitúngô takewdlarˀdlengitdlo anivdlewne qanai amôrardlengit tupeq nákarˀtíkamiewk ujarqanik perngugsaminik aivdlerngiarˀdlewne ilewertimawai tatjunga.

Martêraq.

2. **Nulôq**, 1700 nâlerneráne inûssoq.

Nulôq Qeqerˀtarˀmiêngoq, tatjane toqorarˀpigtjewarˀme. tauwa Merˀnermut qimângoq. tauwa ánagtetawángewit ilangai.

Nulôrôrngewna inewk makitasêrˀsawaq. marˀdlingnik nuliaqarˀpoq, nuliánarisâ erˀneqarˀdlewne. tatjánga angajegdlerujugtjêwngalewarˀdlewne paneqarˀtípâ.

nuliata erˀnera qilalawarˀmat Nulûp pilagtewt aterˀpingai. nuliasewata erˀnisewitsewp takewdlewngit ningarˀdlewne kamagpingilerˀpâ. Nulôrngô atengagtâlisârˀdlewne. kamagdlewne nuliane isingmigpâ qarˀnatingewt kilerngejugtjuarˀdlewngo.

Kort tid derefter ankom der en konebåd sydfra og meldte om den skrækkelige epidemi. De blev grebet af en panisk skræk, og Nulôq flygtede over hals og hoved til Mernewq, kun medtagende sin ældre kone samt hendes datter. Det var alligevel for sent, for konebådens besætning bragte smitten med sig. I løbet af nogen få dage dode hans kone, og barnet, der var så lille, at det ikke forstod, at moderen var død, blev ved med at die hendes bryst. Nulôq vidste hverken ud eller ind, hvad han skulle gøre. Derfor kogte han en del alkeæg, som han anbragte indenfor barnets rækkevidde, og roede sydpå i kajak.

Han kom til bopladsen Áipe. Her giftede han sig med Arnarsawaitsiaq (temmelig stor kvinde) og blev stamfar til mange nulevende mennesker. Han tænkte ikke mere på det stakkels barn, som han lod i stikken.

Pâvia,
oldebarn til Nulôq.

Nulôq havde været en lederskikkelse. I kajak var han uden lige. Hans kajakker var mesterstykker af udførelse, og han forstod at bruge dem. På toppen af næsset i Áipe fandtes på den tid en stor kampesten, som hunde ikke kunne kravle op på. Når han stod op om morgenen og fandt det blæsende storm, gik han hen til den for at gå rundt om den. Hvis han kunne gå omkring den uden at blive tvunget til at gå på alle fire, vidste han, at han roligt kunne gå ud på fangst.

Denne store kampesten var imidlertid forsvundet. En *manîtsersawaq* (et mægtigt kæmpeisfjeld, som forekommer deroppe) kælvede for nogen år siden og fremkaldte en sådan brådsø, at kampestenen blev skyllet over og forsvandt i havet.

Det første barn, han fik med Arnarsawaitsiaq kaldte han, Ilarsêrqaut (den første familieforøgelse). Så begyndte man at døbe børn af udøbte forældre, og da man ville døbe hans søn, forlangte han, at han skulle hedde Christian Lynge efter den danske bødker, der sammen med Kunigte (Halsøe) blev hos eskimoerne, da alle andre danske rejste hjem. På den måde fik mange heroppe navnet Lynge på denne høvdings forlangende.

Da Nulôq, stadig som hedning, — han ville nemlig ikke døbes — døde i Auwpilagteq i 1858, ville stedets befolkning, der turde siges at være kristne af tro og hedninger af hjerte og væsen, vise ham den sidste ære at begrave ham i overensstemmelse med det hedenske rituel og dermed anerkende ham som deres høvding. De gav ham hans edderduns pels på, iførte ham lodne vanter, hundeskindshue med øreklapper samt lodne støvler, uagtet det var højsommer, da han døde. Armene lod de hvile langs med kroppen. Således udstyret lignede den døde en stor dukke.

tatja kenginitdlatsiángewa umiat tikíput nápaʳteʳsawaʳnewt qimâwdlewtik. uitsagteʳsawángeʳmata Nulôq nuliánarisane panialew ilangalewngit Meʳneʳmuŧ qimângoq. sunauwpa tatja nápalerngêʳdlewtik. nulia eʳneʳdlewne toqungoq. uwpa paníngawata aʳne toqungasewq miligkâ. tás' Nulôq periaʳpêregdlewne paníngawaningê agpat mánigsewinik ûtsíseterngiaʳdlewngo sanianew ilieʳqaʳdlewngit kujámut autdlaʳpoq.

Áipimut pingoq. nuliaʳpoq. nulia ateqaʳpoq Aʳnaʳsawaitsiaq, tá' uwangewt avdlaʳpagsewitdlew kingewâʳngâtengewt. tatjalew qiteʳnángewe erqaʳnangew.

Pâvia
Nulûp ernutarqiutâ.

Nulôrngôruna imáináungitseʳsawaq. qajarigseʳsûvdlewnilew pinerqarigseʳsawaq. Áipime nunaqaʳdlewne, atânîkame ilierqaiwigsawaq ujarngagsawaq qingmit qaqisínáungisât. silasieʳniarngângame ujaragsawaq tâjvna uwiarngiaʳteʳtaʳtjemawâ. aitsãngêwq úperqajaunane uwiaʳsínaunguniewk autdlásêwq qaneʳdlînît aneʳdleʳtingingalewaʳpat.

ujaragsawaq tâjvna kingeʳna manîtseʳsêwp aschereʳpengalewngo amusimawâ.

Aʳnaʳsawaitsiaq nuliarngileʳdlewngo qiteʳnaʳtârame atseʳpâ Ilaʳsêrqaut. tás' kuitímángitsewt mêrngait kuisaleʳpait. eʳnʳetârame kuisingnialeʳmat ateqaʳtíniaʳpâ Christian Lynge, atsiewtdlewngo qawdlunâq Nápaʳiseʳsawaq. tás'tâjvko Kunigtilew (Halsøe) qawdlunât awalangaʳmata kitimik uníngasêwsimasewt. taimailiwdlewtik mânimiewt ilait Lyngemik ateqaleʳput Nulûp atsiésinernga autdlaʳnietingalewngo.

Nulôq kuitimángilaq, kuisíkemángíname. toqworô Auwpilagtime 1858-ime. taimane Auwpilagteʳmiewt kuisimalerêʳsewt kuisimángitsututdle ilerqeqaʳdlewtik. itsaq piwsaʳtamingnik ilisisaʳneʳtik nâpeʳtoʳdlewngo ilisimawât, miteʳnik tingmíseʳdlewngo, pualorsewaʳnik ârqaseʳdlewngo, qingmimik sietausalingmik nasaʳdlewngo, ameʳnik ukieʳsietainik qaʳdlileʳdlewngo newqilingmik kamigdlewngo, ausákíngêwq ausarigserngivtoʳtoq, talîlew ámut isewititdlewngit. sôʳdlungô inêwsaʳsawaq.

Dødsårsagen var ifølge kirkebogen »alderdomssvækkelse«. Ifølge eskimoernes opfattelse skyldtes det helt andre årsager. (se side 64).

Martêraq.

3. **Ineqínawait** (den søde)[1]), f. ca. 1805.

En af de store racerene eskimoiske slægter.
(Sammensat af flere sagnfortælleres fremstilling).

Hendes kald.

Ineqínawait skulle ikke være nogen skønhed, navnet er at opfatte som ironi. De, som havde set hende, havde fortalt, at hendes næsebor var så store, at man kunne se helt ind i hendes »indvolde«. Hun blev da også som ung pige drillet meget for det af de mindre hensynsfulde, hvilket som regel gjorde hende meget ulykkelig.

Hun var dog mest ulykkelig over ikke at vide, hvem der var hendes far. Af og til forsøgte barnet at fravriste sin mor hendes hemmelighed, men forgæves, for enken Arnawingaq (hunvæsenet) blev bare så ked af det, at hun altid brast i gråd. Faderens navn var tabu, og enken kunne ikke bringe det over sine læber.

Så skete der Ineqínawait, der var ca. 14—15 år gammel, en åbenbaring. En sommerdag var hun, der helst undgik de andre børn, gået en tur mellem fjældene. Den smukke fjældsø Eqalewlik (laksesøen) og dens bredder var yndet legeplads for børn om sommeren, og hun havde været heroppe så tit, at hun kendte hver sprække, hvor spurvene havde deres reder, og formen og farven på hver enkelt sten.

Hun gik som sædvanlig fordybet i sine tanker, men pludselig slog det ned i hende, at landskabet helt havde forandret ansigt. Der, hvor tre store kampesten skulle være, stod nu tre jordhytter, og søbredden, der plejede at være så ren, som uberørt natur alene kunne være, var nu fuldt af affald, afgnavede ben og muslingeskaller. Nogle kajakstilladser stod mellem hytterne, men var tomme, og der var fuldkommen stilhed over stedet. Hun så sig omkring for at forvisse sig om, om hun ikke ubevidst havde fulgt en anden vej og var faret vild, men så, at hun befandt sig ved Eqalewliksøens bred. Bopladsens tre husklynger, Sawêrneq, Awserngîtseq og Arnarqawagsait, lå som de plejede at ligge, og et *manîtsersawaq* (kæmpeisfjæld på størrelse med et stort fjæld) havde i nattens løb kælvet og fyldt farvandene videnom med isskosser, som sejlede langsomt med strømmen.

Nu havde Ineqínawait hørt så meget tale om ånderne, at hun var klar over, at hun stod overfor en oplevelse, der kunne få indflydelse på hendes liv. Endnu kunne hun løbe fra det, for hun vidste, at en

[1]) ironisk.

inewit arqine utorqaline^{r}mit toqusoq pingalewa^{r}pât. oqaligtuatdle maligdlewngit taimáisimángíkalewa^{r}poq. (*tak. qúp.* 64).

Martêraq.

3. **Ineqínawait**, inûssoq 1805 migss.

tássa ilaqutarît kalâlivît pingârnerit sujuaissât.
(oqalugtuartut ássigĩngitsut oqalugtuait maligdlugit).

angákúngornera.

Ineqínawait ineqewna^{r}dlewína^{r}tjemangilaq, ímaqa arqa paordlagtitausimangoq. takingnigsimasewt oqaligpalaorât so^{r}dlorqo^{r}tungâ^{r}mángêwq e^{r}dlawîlĩnêwt tama^{r}mik ersigput. inêsugkatdla^{r}mat inêsugtoqataisa inewkutingisa^{r}simawât pínĩníngawákuluanik.

ajêsâ^{r}dlewne e^{r}qa^{r}sautingisa^{r}simawâ atâtame arqa nalewngamiewk. a^{r}ne ape^{r}se^{r}tarngalewa^{r}pâ, ape^{r}serngalewarngânganile Arnawingaq qiainale^{r}sa^{r}mat. uwime arqa teqingingamiewk taiumángitdlewínardlewngo.

Ineqínawait inêsugtuarawdlewne take^{r}dlêwngaqa^{r}tjemangoq. uwdlut ilãne ausame âsît mêrngaqatine qimagdlewngit pisigtua^{r}tjemangoq. tasíngewaq Eqalewlik erqâlew mêrqat ausame najerniarugtarngât. Ineqínawaip naléngerujugtjuaqâ iniligsie^{r}pingisaramíkew, ujarqatdlew tamaisa ilisimavdlewngit.

ilãne tása pisigtawa^{r}dlene sumik isimaqa^{r}nane pile^{r}pâ nuname awdlarejugtjua^{r}mîtdlewne. ujarngagsewit pingasewt iningisa^{r}tangãne takile^{r}pai igdlewt pingasewt. malingile^{r}pâ tatsip sinâ alianáitarqa^{r}nane áta^{r}sawa^{r}nik sânikewnik uilewnigdlew ingasagdlewínale^{r}simasewq. qâjniwîtdlêwko igdlewt ake^{r}nánîtdlewtik, kisiáne imaqa^{r}natik, tatsalew nânâ nipigtjâ. támale^{r}serngalewne erqane qinerngalewa^{r}pâ. pâsiwâ tatja Eqalilingmîtdlewne. âjawko Savê^{r}neq, Awserngîtseq, A^{r}narqawagsait inimingne aulángitdlat. manîtse^{r}sawaq únuâ iserqasimawdlewne isingisaq tama^{r}me sikêwoq, tatjalew inge^{r}dlâlâ^{r}dlewtik.

alie^{r}tugkanik tusâmasaqaqingame isimalie^{r}poq alie^{r}tuale^{r}dlewne. qimâjemawdlewne isimalierqâralewa^{r}poq, agsertoruningewt mângáinaq ilitjangmata. tásalew nalenangew ilewarngĩnarnginiewk angáketsigsí-

sådan tilnærmelse af ånderne kunne gentage sig nogle gange og ville ophøre, hvis man gjorde modstand. Hvis hun derimod havde mod til at give sig selv ånderne i vold, kunne hun blive en stor åndemaner. Barnet tog en stor beslutning og bøjede sig ned for at gå ind i den nærmeste hytte.

Der sad to kvinder med hårtop og hængende bryster og et par gamle mænd med fuldskæg (altså ikke af vor stamme). Men hvad der optog hende mest, var en stor dejlig dreng, der splitternøgen legede på gulvet. Drengen var slet ikke bange og ville så gerne lege med hende, at Ineqínawait måtte føje ham, og han var henrykt.

Den ene kvinde spurgte: »Lever Kujangewdlik endnu?«

»Hvem? Kujangewdlik? Det navn har jeg aldrig hørt før,« svarede Ineqínawait.

»Åh, det var bare et menneske,« forklarede konen, »der havde besøgt os ofte, men han havde ikke vist sig i så mange år, at vi tænkte, han måtte være død, og vi har da kaldt drengen med hans navn for gammelt venskabs skyld.«

Ineqínawait gik hjem og sad længe tavs. »Mor!« sagde hun langt om længe, »hvem er Kujangewdlik?« Arnavingaq brast i gråd og hulkede: »Barn dog, du ved ikke, hvad du taler om, Kujangewdlik var din egen far.«

frit efter Elïna, 70 år.

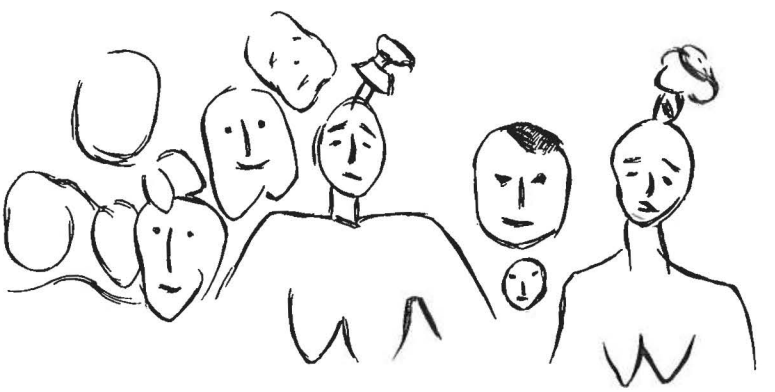

Fig. 2.

Som enke og døbt kristen havde Ineqínawait, hjulpet af sin veninde Nukardleq, i udkanten af bopladsen Augpilagtoq på den flade side af en stor kampesten hugget nogle tykke streger ind, som skulle forestille den for hende uforglemmelige tildragelse, da hun besøgte de underjordiske væsener, som kendte hendes afdøde far.

Da jeg var så uheldig at få ødelagt mine film på vor ulyksalige sejlads i forrygende stormvejr i Oktober 1952, hvor båden ikke var

nauwdlewne. mêrakawsauwdlewne tatitusârniawigserdlewne igdlewmut qaningnermut iserngiarterpoq.

igdlewmĩput arnat mardlewk qilertigdlewt iwiangê niwingáinartit angititdlew umerqortôrsewit mardlewk (inewĩngitsewt). tamásalew nukagpiaratsiarsewaq ineqenarnermit sũngitsewq mátângawdlewne naterme píngewarewdlewne. inegsiarnernermit píngewaqatinginialermane Ineqínawaip píngewaqasiépâ. âsîtdlime naleritsagpoq.

arnat ilâta pilerpâ: Kujangewdlik sule ajéngila?

kina? Kujangewdlik? Ineqínawait oqarpoq taivna ateq tusarsimanangew.

arnaq pilerpoq pulârtartjemangâtewk, ukietdle ardlagdlewt tákitíngingmat toqusorngalewngo mêrartartik atsiésimawdlewngo.

Ineqínawait angerdlarngame imunga nipaqángilaq. taimaitdlewne arne pilerpâ: anânâra, kinauna Kujangewdlik? Arnawingaq qísasĩnarpoq. táinaqame qialerpoq. sôq-una tamákenínga oqalilersutit, Kujangewdlik tatja ivdlit atâtat.

Elina 70-inik ukiulik. tusânerínânit.

uwigdlarnerewdlewne kuisimasúngordlewne Ineqínawaip ikíngewne Nukardleq ikiertingalewngo Auwpilagtime igdlewt awatãne ujaragsawarmut manigsewmut iterserserdlewngew titartaisimangoq takerdlôrnewkewt ingnersawarne pulârnine ásilewdlewngew, atâtame ikíngewtaine.

Ortûparime 1952-me umîarqajardluta ássilîvingma imagssai aserorsimagavkit issigalugo titartarpara. ukiut 100 mânĩnarmĩsimagaluardlune ínardlerneqángilaq.

langt fra at synke, lavede jeg en tegning efter kunstværket, som i hundrede år havde trodset vind og vejr så godt, at det var helt ubeskadiget.

Tegningen var ca. 2 meter lang og 1 meter bred. Det lillebitte barnehovede mellem konerne skulle forestille drengen Kujangewdlik, det større hovede ovenover de underjordiske væseners menneskelige ven Kujangewdlik. Manden med fuldskægget skulle antyde, at de hørte til en fremmed stamme.

Stregerne var smurt ind med sod og tran, som viser sig at være omtrent uforgængeligt materiale.

Ineqínawaits første undergerning.

Ineqínawait var som ung pige så uheldig at få en stor, grim hudlap på den ene øreflip, som voksede til en størrelse, svarende til et terneæg. Det pyntede ikke ligefrem på denne i forvejen ikke særlig kønne pige, og de unge drillede hende grusomt for denne nye »pynt«, huden sad nemlig så stramt på grund af hævelsen, at den var helt blank. Hun blev ked af det og fortalte de andre, at hun iaften ville opsøge sin danske hjælpeånd, så at han kunne behandle den.

Om aftenen blev hun set gå op på fjældet. Først ved midnatstid kom hun hjem og havde ikke sin forstand, som om hun var under indflydelse af et eller andet sløvende middel, men hudlappen var forsvundet, og i stedet sås et ubetydeligt lille ar, der allerede var hvidt.

Martêraq.

Børnelammelsesoffer helbredt.

Folkesladderen ville frakende Ineqínawait betegnelsen åndemaner, fordi hun ved sine kunster havde skadet flere mennesker, end hun havde hjulpet. Men de andre havde heller ikke været gode ved hende. De drillede hende med hendes udseende og nægtede at hjælpe hende, når hun trængte til det.

Mawsaligtoq, der var gift med den danske handelsleder Kiwpartãngewaq (den lille nye tjenestemand), Philip Petersen (»fra Holmens menighed«, som kirkebogen skriver om ham), havde dog altid været god ved hende, måske stod de to i en hemmelig forståelse, idet Mawsaligtoq også havde ord for at være åndemaner i det skjulte.

Det skulle træffe sig, at denne Mawsaligtoq blev syg af en alvorlig lammelse i benene. Efter langvarigt sengeleje fik hun det så godt, at hun kunne stå op og slæbe sig på hænderne rundt omkring i stuen. Flere gange havde hun tryglet sin mand om at lade hende underkaste sig en behandling hos Ineqínawait, men hendes mand, der var rettroende, ville ikke høre tale om det og kaldte hendes kunster et »djævel-

titartagaq 2 m migssiliordlugit takíssuseqarpoq 1 m-tut silíssuseqardlune. mêrqap niaqôrángua arnat akornánîtoq nukagpiaraq Kujangewdlik, qulânilo ingnerssuit ikíngutât Kujangewdlik. angutit umerqortût pâsinarsisísavât inuit ássilineqartut kalâliúngitsut.

ujarqap iterssersornere pâmik orssumigdlo tanigsimáput, tássa qalipautit aserfatdlajángitsut.

Ineqínawaip angákîse^{r}nerngа syugdleq.

Ineqínawait nivia^{r}siedlewene sietâ níngagdlewne usunigdlewne angisê^{r}sewánge^{r}torôq imerqutâtdlap mánia migsingile^{r}dlewngew, ingasagdlewne píneringnaertoq ilãne únúkut aningoq, sunauwpangêwq tâjvna siéme usuningnera tô^{r}naminewt pê^{r}síniarngamiewk nivia^{r}siaqatime igdlautingisáinale^{r}másewk putdlangne^{r}mit qivdle^{r}tewínánge^{r}mat.

aningamingêwq qáqalia^{r}poq. anê^{r}ngamingê únuaretdla^{r}dewq aitsât ise^{r}poq, silaminik silaqa^{r}nane qâpigtewínauvdlewne. tâjvnangê sietâta usuningne^{r}sawa pê^{r}nerngame, taimâgdlãngêq-una kilîsángewaq qilerngoralewngo.

Martêraq.

nukigdlâ^{r}ne^{r}mit nápa^{r}simasewq ajerungnae^{r}sitaq.

inewit aje^{r}titsinia^{r}dewt Ineqínawait angákewmik taiemasángíkât aje^{r}tumê^{r}sinia^{r}nerína^{r}mik pisa^{r}nerngе oqaligtuarisa^{r}dlewngit. puinge^{r}dlewngo inewit tásewnga ajésusiat. pínîníngawákuluanik inewkutingisa^{r}simawât pigsaqángíkângatdlew ikie^{r}nia^{r}ta^{r}nangew.

Mawsaligtoq niewe^{r}tûsup Kiwpartãngêwp nulia, Philip Petersen-ip tâjvna kitime ajéngitsuliertûsimangoq, asilume ãma akiwerqutingîta^{r}simangamik, tâjvna Mawsaligtoq ise^{r}to^{r}tumik angákîsimangame.

taimaitdlewne tâjvna Mawsaligtoq nîlerngalewne angalaneq ajile^{r}poq, kisiáningê silamut anisarngame káuso^{r}dlewne. uwine pisa^{r}simangalewa^{r}pâ Ineqínawaimut suliarngitíkemawdlewne, tusarimángitdlewína^{r}pâ tamákawa kuisimángitsewt ileqewsie^{r}nere sugsaríngínamingit. tás' taimáisarqâ^{r}tewq Kiwpartãngewaq eqalingnia^{r}dlewne aivtdla^{r}mat nulia piemasa^{r}se^{r}niale^{r}poq. niwsorqatâligsewa^{r}mik kákigsauteqa^{r}dlewne

skab«. Og derved blev det. Men da Kiwpartângewaq engang rejste på laksefangst, fik hans kone lyst til at trodse ham. Da han var vel ude af sigte, kom hun tobak, kaffe, sukker og kiks i et stort, frynset tørklæde og slæbte sig hen til Ineqínawaits fattige hytte. Datteren Arnângakasik (den, som er så kvindelig) tilbød at støtte hende, men denne gang ville hun helst være alene og afslog det. Hun blev længe borte, men kom hjem om aftenen helbredet. Hun havde givet hende massage under fremsigelsen af en særlig trylleformular, som ikke måtte røbes. Hendes mand kom hjem og fandt hende fuldkommen helbredet.

Arnângakasik, som var barn dengang, så intet opsigtvækkende ved det og huskede ikke, om faderen overhovedet kommenterede det, men da hun kom til skelsår og alder, fandt hun det meget beundringsværdigt.

Martêraq.

Hendes slægt.

Ineqínawait blev gift med hedningen Ûmâkasik (hør nu her, din knægt).

Deres børn hed:

Aníngewaq, f. 1825
Najángewaq, f. 1827
Áipartâ, f. 1828
Bertilît, f. 1833
Nângewaq, f. 1836.

En skinsyg hjælpeånd.

Manden var mådeholden som fanger. Fem børn med en mådeholden fanger til forsørger var henvist til fattigdom. Det gjorde det heller ikke bedre, at Arnawingaq, Ineqínawaits mor, enken, fik et barn (med hvem vides ikke). Barnet kom til at hedde Awalak (søfareren), den senere berømte åndemaner og profet (se side 102). Ti i en hytte, det var ingen spøg på disse breddegrader.

Også Ineqínawait havde opgivet sin åndemanerkarriere, da hun giftede sig, og blev en mådeholden åndemaner. Nu begyndte hun at fortryde, at hun havde giftet sig.

»Du«, sagde hun engang til sin mand, »jeg mangler jo nogle vigtige øvelser endnu for at blive stor åndemaner. Jeg mangler bl. a. den underkastelsesøvelse oppe i en fjældhule, hvor min danske hjælpeånd skulle forlyste sig med mig i fem døgn.«

Dertil svarede hendes mand, at han ikke havde noget imod, at hun genoptog øvelserne der, hvor hun slap, heller ikke, at hendes danske hjælpeånd gik i seng med hende, men han syntes, fem døgn

kákigsáusuaq ímileʳsimawâ kavpit, tupat, súkut, tuluminîsaʳsewit kákigsáusuaq ulivkâʳdlewngo. taimáitorô navsaʳdlewngo aningoq káusordlewne, Ineqínawaip igdlewanukaʳdlewne. paniata Aʳnângakasîp ilangiemangalewaʳpâ, aʳningêwq ilangeqúngeriaʳmat ilangíngînaʳpâ. aʳnângê mulungame únutdlarngâ aitsât iseʳpoq pisigdlewne ajerungnaersimawdlewne. tangiaʳdeʳdlungungô oqalorngúsaʳdlenilew serqawâ. uvia tikípoq tás' nulê ajerungnaeʳsimasoq.

Aʳnângakasîp nangminerngêwq soqutingíngilâ mêrngaungame angínilew qaneq oqaʳmausianik nalewdlewngo. píngeʳsimaleʳdliningêwq aitsât erqarsautingilerngamiewk tupingileʳpâ.

Martêraq.

kinguai.

Ineqínawaip uvia kuisimángitsewq Ûmâkasik. qiteʳnaqaʳput:

Aníngewaq
Najángewaq
Áipartâ
Bertilît
Nãngewaq.

tôrnaq sangiagtewq.

uvia piniaʳteq pinerqaríngitsîsimangoq. taimáikamik pîtsîput. piwatdlâqaoq Ineqínawaip aʳnâ Aʳnawingaq angímik qiteʳnaʳtâʳmat (kimit pineʳpoq). eʳnernga tatja Awalak, kingeʳna tâjvna angákeʳsuángeʳpoq syuligtuisaʳdlewne. (tak. qúp. 103).

Ineqínawaip uveqaleʳdlewne angákînine taimaitísimawâ, taimáikame angákeʳsawángúngilaq. taimaitdlewne perqigsimisaleʳpoq uvinigsimangame.

ilãne uvine pileʳpâ: sule angákeʳsawángeʳsínaungalewaʳpunga angákigsaʳnernga nangíkalawarngewkew. qangátame tôʳnavnewt qawdlunâqutiwnewt nuliaritítugsaungalewarama uvdlut únuatdlew tatdlimat.

uviata akisimawâ piemasaminik perqewdlewngo, nuliaritíkemangewne nuliariterquvdlewngo, kisiáne uvdlut tatdlimat ingasangalewngit miki-

var lovlig meget for en kone, der havde et barn, som fik bryst. Det var Nãngewaq, der som 4-5 årig stadig fik bryst.

Ineqínawait blev derover stødt. Ånderne sporger ikke, hvad der passer menneskene, de stiller krav, som man enten opfylder eller ikke opfylder. Hendes mand måtte være skinsyg på hendes danske hjælpeånd, sagde hun og opgav øvelserne, som hun sagde, på grund af mandens modstand.

Nogle få dage derefter rejste Ûmâkasik bort på rensdyrjagt sammen med sin ganske unge søn Aníngewaq og blev dræbt af en sten, der »løsrev sig« fra en klippe og ramte ham i hovedet.

Da forlød det i Auwpilagteq, at Ineqínawaits skinsyge danske hjælpeånd havde forårsaget dødsfaldet. (Tildragelsen blev imidlertid side 84 forklaret på anden måde).

Elĩna.

Familien gik til dåben.

Året efter faderens død i 1841 rejste hele familien til Upernawik for at lade sig døbe. Den tidligere åndemaner, Ineqínawait, forbavsede menigheden ved at læse de lektier, som benyttedes ved dåbshandlingen, udenad, og som kun få kunne hun klare nogenlunde både »Sillarsuak« og »Ordo Salutis«, dåbens sakramente, samt de første parter af Luthers Kathikism.

I dåben fik hun navnene Johanne Benigne.

Børnene blev døbt:

Aníngewaq, Hans Peter.
Najángewaq, Ane Frederikke.
Áipartâ, Louise Sofie.
Bertilît (Petrine) var allerede døbt som nyfødt i 1833,
Nãngewaq (Karl) som nyfødt i 1836.

Den fattige mor.

Vi ved, at Ineqínawait fortsatte med at øve trolddom, der, efterhånden som hun sank dybere og dybere i elendighed og fattigdom, mere fik karakteren af *ilisĩneq* (hekseri). Hendes bopladsfæller, som var vant til, at autoriteten skulle komme fra mænd, medvirkede sikkert til hendes demoralisation.

En vinterdag, hvor brød var umuligt at skaffe i Auwpilagteq, begyndte Nãngewaq at græde og plage sin mor med at bede om brød. Han brølede længe og skabte sig, men gråden hørte pludselig op, — så pludselig, at de andre uvilkårligt så hen til ham, og se! Han sad der og spiste et stort stykke brød med tykt smør på!

Elĩna.

simik milegtumik mêraqarmat. tás' Nãngewaq sisamanik-tatdlimanik ukieqarʳdlewne sule milegtoq.

Ineqínawait narqáinarʳdline piemajengnaerpoq, angákigsarʳtewt malingagsait ineıvit aulajangingagsaríngingmatingit. uvikawsane sangiagdlewne taimáinerariarʳdlengew tás' piemajengnângínarʳpoq uvine patsisingalewngew.

kingeníngewa Ômâkasik auwardlewne aivtdlarʳpoq erʳne Aníngewaq ilangalewngew. qaersivngêwq anitdlagpingalewngew awârʳpâ toqutdlewngew.

Auwpilagterʳmiewt tusâmawât Ineqínawaip tôrʳnâta sangiagdlewne taimailisikâ. (pisimassordle táuna qúp. 85 avdlamik patsiseqartíneqarpoq).

Elĩna.

Ineqínawáikut kuisíkiartornerat.

atâtartik toqungmat áipâníkut 1841-me ilaqutarît Upernavingmut kuisíkiartorput. angákûsimagaluartoq Ineqínawait tupigissarpât atuvfarigssusianik kuisítugssat atuartagait amerdlanerit ilíkardluartángisait »silarssuaq ánangnigssavdlo avqutigssai[1]), kuíssutip sakramentia Lutherivdlo katikismus-iata ingmíkôrtortai sujugdlît« alángârmagit.

kuisíkame ateqalerpoq Johanne Benigne.

Aníngewaq, Hans Peter.
Najángewaq, Ane Frederikke.
Áipartâ, Louise Sofie.
Bertilît (Petrine) inôrdlauvdlune kuisísimavoq 1833-me.
Nãngewaq (Karl) inôrdlauvdlune 1836-me.

anânaq pîtsoq.

nalíngilarʳput angákêwnine soraeritíngíkâ, pîtsêwngordlewne nákáukiarʳderʳnerʳmine ajertumêriniarʳneq, ilisĩneq ilerqorilersimawdlewngew. nunaqataisa arʳnarsêwdlewne imáinâungínersewa piwdlewngew kusangisángilât, imaqame taimáikamik sualugtíkiartewínarʳdlewngew.

ilãne ukieme Auwpilagtime timiusiaq ajernarsingútortoq Nãngewaq qialersimangoq timiusiamik qinewdlewne. qiawdlewne níngagdlewne qiagewtorʳdlewne nipangerʳmat qiwiariatdlarât timiusiaminersawaq púniligsawaq nerngingâ.

Elĩna.

[1]) latînerisôq Ordo salutis, tássa agdlagkat iluartut ajoqersûtait ánangnigssamut avqutigssautitdlugit: qaerqussauneq, qáumarsagauneq, avdlamik isumatârneq, erniorqigsitauneq il. il.

Den fattige bedstemor.

Ineqínawaits anseelse som heks voksede stadig, idet de nydøbte, uvidende mennesker udlagde hendes handlinger som djævelskab. Præsterne i hendes tid var nok mere forstående end dem, der virkede en del år senere. Ineqínawait var danskernes ven. Ineqinarneq var mindre heldig, for hun kom ind under kirketugten med hårklipning og piskning. At bopladsfællerne undlod at klage over Ineqínawait til præsterne, måtte skyldes den frygt, mange folte i deres forhold til hende. De nøjedes med at vise den gamle kone »en kold skulder«, hvori må søges årsagen til hendes fattigdom og elendighed. Det var sikkert vanskelige tider at sidde inde med okkultiske evner. Hendes fattigdom var så meget mere iøjnefaldende, fordi bopladsen jo ingenlunde var en fattig boplads, tværtimod. Aníngewaq, hendes søn, blev storfanger og var gift med Orpíngewaq, datter af den velstående Ârqiéngewaq. Najángewaq giftede sig med den senere berygtede troldmand Minalâq, søn af den berømte åndemaner Ugsuk (remmesælen). Áipartâ giftede sig med Ídéngewaq, også trolddomskyndig ung mand, søn af Kingerdlak. Bertilît giftede sig med Christian Lynge, søn af den berømte Nulôq. Nângewaq giftede sig med Silakawsak, datter af Angajegdleq.

Udfra familieforbindelserne er det svært at forstå, hvordan den ansete gamle mor kunne være fattig. Og hun havde dog hjulpet så mange og skulle være så god ved børn. Den eneste forklaring må blive, at de frygtede hende og søgte at undgå hende, fordi de trods deres uvilje mod at anerkende hende tilskrev hende overnaturlige evner. Men hun blev jo også så gammel, at hun overlevede de fleste af sine børn og svigersønner og -døtre. 76 år var en meget høj alder.

Hun var meget for sine børneborn og gik gerne op i fjældene med de små i hænderne, og skønt børnene ikke forstod hende, holdt de af at være sammen med hende, fordi de forstod, hun var god mod dem.

Engang de var ved fjældsøen, gjorde hun børnene opmærksom på tre store sten midt i søen, som hun påstod var kajakker, der jagede en hvalros. Børnene grinte af hende og sagde, at de kun kunne se de døde sten. »Så prøv med denne her!« sagde hun og strøg barnet med sin flade hånd over øjnene. »Hvad ser du så nu?« spurgte hun, og nu var det, at barnet tydeligt kunne se kajakkerne, der netop i det øjeblik plantede deres lanser i hvalrossen.

Særlig Minalâqs og Najángewaqs børn Íngile, Signe og Alerseq, var hun meget for. Engang de var ude at gå på fjældene, sagde Íngile, hun var sulten. De gik videre, men nogle få skridt længere fremme så de en mørk genstand på sneen. De gik hen til den, og det viste sig at

ânaq pîtsoq.

Ineqínawaip ilisĩnera sualugtíkiartorpoq, tássa inuit ilíniagaqángitsut kuisimalersut iliortarnere Diâvulumit pisoringmatigit. taimaníkut palasit ímaqa tássûna sualúngínerusimáput ukiorpailuit tamatuma kingornagut palasiussunit. Ineqínawait qavdlunât ikíngutigât. Ineqinarneq atugardlungnerusimavoq taima isumaqarfigineqarnine pivdlugo ilagît pitdlautãnik pineqarsimagame nujai kipivdlugit iperartordlugulo. Ineqínawait nunaqataisa palasinut únerdlûtigisimángingmássuk ilimanarpoq tamána ersigissauneranik patsiseqarsimassoq. ilagsinaversâgínardlugo iluarnerutísimavât, taimáikame pîtsûvatdlârsimaqaoq. ukiúme táuko issertortumik pigínaunilingnut inûvfiginiardlugit atoruminaitsûsimáput. pîtsûneralo malungnarpatdlârsimaqaoq nunaqarfia pîtsũngingmat, pisûtut oqautigissariaqarneruvdlune. Aníngewaq, ernera, piniartorssûsimavoq, nuliaralugo Orpíngewaq, Ârqiéngûp pigssarigsârtup pania. Najángewaq kingorna angákorssûp ersigissaussup Minalâp nuliartârâ, Ugssûp ernerata. Áipartâp uvia tássa Ídéngewaq, ãma angut iloqíssiornernik ilisimassalik, Kingerdlaup ernera. Bertilîp uvigâ Christian Lynge, tusâmassap Nulûp ernera. Nãngewaq nuliarpoq Silakavsangmik Angajegdliup panianik.

ilaqutarigsârneránit pâsineq ajornangajagpoq anânaq tusâmassaq qanoq ilivdlune pîtsûsínaussoq. ikiorsimassai amerdlaqaut. ãma mêrqanut pitsagssûsimavoq. avdla pissûnaviángilaq, tássa ersigigamíko ungasíniarsimavât, taimailiordlutigdlo nikagigaluardlugo tupingnartunik pigínauniligssuartut issigigamíko. ãmame utorqalinermit qitorname amerdlanerssait toqorartôrsimavai, ningâne ukússanilo ardlagdlit ánaisimavdlugit, 76-nik ukioqartut taimane utorqarssûngmata.

erngútane qujagisimaqai, tasiordlugit pisulôrútardlugit. mêrqatdlo oqalugpalâve pâsissángíkaluardlugit ilagiumassaqât ingminermingnut ajúngíssusia pâsissaramíko.

ilãne qáqap tasiata sinânut ilagigamigit ujaragssuarnut tatsimĩtunut pingasunut uparũssorsimavai qajaunerardlugit auverssuarôq unatarât. mêrqat igdlautigât ujaráinait issigigamikit. uname misileriaruk, taima oqardlune erngúte issaisigut agssangminik tagiarpâ, aperalugulo mássákut suna issiginerâ. mãna mêrqap qáinat issigivdlualerpai angumeralugit nãmagtôrdlugo tauvauna auverssuaq anguigartulerât.

pingârtumik Minalâp Najángûvdlo qitornait Íngililo Sînalo Alerserdlo ilangnârai. ilãne qáqamîtdlutik Íngile oqarpoq nererusugdlune. ingerdlagamik pileriaqât sujuínguamingne aputip qâne qerner-

være et stort stykke rugbrød, der duftede så dejligt, som var det lige fra bageren! De spiste det i fællesskab.

Efter kirkebøgerne og Elînas,
Martêraqs og Qupalorarsewks oplysninger.

Mormor var borte.

Så længe børnene var små, var den gamle ikke ensom. Íngile sov som lille altid hos bedstemor. Hun fortalte senere, at bedstemor ofte lå og var helt borte. Hun lå da og rystede over hele kroppen. I disse øjeblikke skulle hun være set i Kingigteq, flere km sydpå, imellem de mange trommedansendes rækker!

Elîna.

Retfærdighedens mystiske håndlanger.

Engang kom Ineqínawait og Úpausaq til at skændes om et rensdyrskind. De to gamle koner boede i samme hytte, og nu påstod de begge to, at skindet tilhørte dem. De lavede sådan en ballade, at det kunne høres over hele bopladsen.

Om aftenen så man en lille dansk mand gå opad fjældet med et sammenrullet skind under armen, og næste formiddag mistede Úpausaq mælet. Hun forblev stum indtil sin død.

Lâsêraq.

Frygt for baghold.

Noget, der optog sindene meget i gamle dage, var en forestilling om *nungutsiartortugssat* (en ukendt fjende, der ville komme fra baghold). Mon ikke en nedarvet frygt for Tunit (indianer)-angrebene? I begyndelsen af vort århundrede var de i Kangâmiut blevet skræmt næsten fra vid og sans ved, at en motorbåd nærmede sig udstedet med den motorlarm, der da var fuldkommen ukendt.

De første flyvemaskiners overflyvninger havde også ved flere bopladser haft lignende virkninger. Folk var da krøbet ind i kløfter og fjældhuler, andre i ligkapel, som de ellers var så bange for. Da klang nemlig det skrækkeligste ord i vort sprog: nungutsiartortugssat!

I 1923 havde M-S Hans Egede et uheld med ankerkættingen udfor Sukkertoppen havn, som tvang skibet ind mod fjorden i retning af Íkamiut. Da var skibet blevet observeret fra et sommerudflugtssted, og »nungutsiartortugssanik« havde lydt.

Var det så underligt, at de i Auwpilagteq højt mod nord, hvor forbindelser med omverdenen var så sjældne, for hundrede år siden kunne være optaget af tanken? —

Man havde levet sorglost og muntert hele den lyse »hvileperiode« (*upernâq* — forår, egtlg.: tid til at støtte hovedet på hånden). Efteråret var stærkt fremrykket, og det snigende mørke havde allerede opslugt

toq. ornigkamíko pilerpât igfiaminerujugssuatsiarssuaq qalardlaunermit tipigigserugtortoq! tamákiutdlugo nerivât.

inuit arqine navsuiautit, Elînap Martêrqavdlo Qupalorârssûvdlo oqalugtuait maligdlugit.

ânâ peqángilaq.

mêrqat mikingatdlarmata utorqakavsak kiserdliéngilaq. Íngile ânamine túkusutoqângoq. kingerna oqaligtuarpoq ilâne ânane nalawdlewne pêrútutût ilisartewq. nalawdlewne timâ sajegtuínángerdlewne. sunauwpangêwq Kingigtime qawanersawaq ivngertersewit ilangingai.

Elîna.

nâpertuivdluarnerup kivfâ kinaunersoq nalunartoq.

ilâne Ineqínawáikewt Úpausardlew oqarput tugtup amia piwdlewngew. utorqarsewit tâjvko igdlewme atautsimîkamik. tamarmik ameq pinginiardlewngew. oqarpúngêwq nunaqarpik tamât nípatdlewngew.

únúkut takitimawât qawdlewnângewaq qáqamut majawartewq ameq imusimasewq unermigdlewngew. aqangawane uvalíkewt Úpausaq oqajewerpoq. tás' oqajewerdlewne toqungoq.

Lâsêraq.

nungutsiartortugssanut ersineq.

qanga nungutsiartortugssanik ilimasungnerup inuit isumakulugtítuartarpai. ímaqauna tornit sãssússinigssãnut anilânganeq sujulivtínit kingornúsimagigput? ukiut untritigdlit inûvfigissavta autdlarterqârneráne Kangâmiune ánilãngaterujugssuarsimáput pujortulêraq sujugdleq pissorpalugdlune aggilermat, pissorpalungneq tamána tusarngartaugatdlarmat.

tingmissartútaoq sujugdlît qulangiúnere nunaqarfingne qavsîne uípatdlîtaussarsimáput. inuit tamássa ilait qimarragdlutik quvnerqanut pulatertut, ilait toqussut inãnut isâvdlutik, taimagdlo ersigitigalugo. tássa uisanartoqalersitdlugo kalâtdlisut oqautsivta tatamingnarnerssât tutsiútarmat: nungutsiartortugssanik!

1923-me umiarssuaq Hans Egede Manîtsup umiarssualiviata avatâne kitsaminik ilagtôrmat kangerdlungmutdlo tivsukardlune Íkamiut tungãnut, tamána aussivingmit timânîtumit issigineqarsimavoq, oqauserdlo nungutsiartortugssanik nipausimavdlune.

tawa erqumîgísanerparput avanerssuaq Auwpilagtime silarssuarmut atássuteqangingajagtume, ukiut untritigdlit matuma sujornagut inuit tamána ilimasûtigisínaungmássuk?

uperneriarternersawa qáumartârnersawalew alianaeqisewq ukialertulerpoq. tás' uvdlukitdlilerêrsewq aitsât nungutsiardertugsanewk er-

en del af dagen, da man huskede begrebet baghold for første gang i det år. Man talte om det med dæmpede røster. Alle mænd var kommet hjem fra fangsten, og hvem ville ulejlige sig ud i dette mørke?

Så spredtes det rygte hurtigt som ild, at en underlig ild havde vist sig lidt sydpå i retning af Uigerdliat, en ild, der kom og forsvandt. I næste øjeblik var det hele en forvirring, og veråb og gråd blandede sig i hinanden.

Ineqínawait blev set gå ned til stranden. Det forlød, at hun agtede at lade sin danske hjælpeånd skyde dem med en kanon, skønt mange på bopladsen næppe begreb, hvad en kanon var for noget. Men hovedsagen var, at den berømte hjælpeånd var villig, og skuddet ventedes at gå af nårsomhelst. Så var den tanke faldet hende ind: Men, sæt det skulle være gode venner! Dermed indstillede hun fjendtlighederne indtil videre, og gik op for at vente på nærmere besked.

Båden nærmede sig så meget, at de i mørket kunne høre den grønlandske besætnings samtale. Lettelsen var ubeskrivelig. Det var bare købmand Hillberg fra Upernavik, der var kommet på en af sine sjældne embedsrejser.

Alle danske, der kom til Auwpilagteq, havde for vane at sende bud efter Ineqínawait for at gøre hende deres opvartning, fordi hun var så gammel og berømt. Hillberg var tilmed hendes mangeårige ven og velgører. Også denne gang blev der sendt bud efter hende, og hun mødte op i »igdlorsuaq« (det store hus)[1]), hvor hun fik mange gaver. Da hun skulle gå, sagde hun til købmanden: »Takket være du, som har givet mig gaver, men takket være Jer endnu mere, fordi I nærmede os med glade udråb, som fortalte os, hvem I var. Jeg var nærved at smadre hele båden og besætningen i den tro, det var et baghold.« Dermed gik hun.

Qupalorârsuk.

Hendes alderdom.

Ineqínawait levede, til hun blev 76 år gammel, en meget høj alder i hendes stamme. Af hendes børn overlevede kun Aníngewaq og Bertilît. Bertilît døde 1904. Som gammel var Ineqínawait fattig for alvor, og med alderen blev hun mere og mere sær, hun gik måske også i barndom. I sin tale blandede hun kristendom og åndemanerkunster. Taget på hendes hytte var faldefærdigt og truede med at begrave hende. Derfor tog hun, lige så snart det blev sommer, taget væk og fjernede de rådne loftsbjælker for at reparere. Husbygning var kvinders arbejde, men hvor skulle hun skaffe et så langt stykke træ, som kunne bruges til tværbjælke? Så huskede hun, at hun havde en dansk hjælpe-

[1]) Sådan hed alle embedsboliger.

qaileʳput. ímángewaq nipinigdlewtik oqalîtileʳput. angitewt tamaʳmik tikeraʳtjimangmata kiname aninigsamik erqaʳsaʳpa, tásalew tâʳsisewq.

qaneq-ewna pileʳsit qavûna Uigeʳdliat nalâtingewt ingneq nuisaʳdlenilew qamigtaʳtewq. tás' uitsagteʳsawángeʳput erqanâʳdeʳtut qiasewtdlew sualigdlewínaleʳdlewtik.

Ineqínawait takewât sigtjaliaʳtewq. qawdlewnâqutiningêwq qamutileriaʳtíniaʳdlewngew, másа ilaisa qamutiligdlẽnêwt sunausoq nalengât. tôʳnâ taimailieʳniaʳmat tás' qamutileriaʳtugtjamik utarqĩnaleʳsewt, erqaileʳput: ila tikeraunialitdlaʳdewt! taima oqalileriaʳmata unigtíkatdlaʳpâ qanewq pinigtjâ nautseʳseʳdlewngew.

umiatsiaq qanigdlingmat agdlâtdlew angawaʳtaisa nipât tusâsínauleʳdlewngew ánákĩmeʳnerat áseqángilaq. sunawpauna Ilbêre Upernawingme niweʳtewq angalawdlewne tikíteq.

qawdlunât Auwpilagtimut pisarngingamik Ineqínawait inegsiaʳnisâʳpingisaʳpât utorqaʳsêngmat tusâmasauwdlewnilew. Ilbêrip ingangmik nalíngitdlawaʳpâ ikieʳtaʳdlewngewlew. ãmâsît mãna qaerqavâ igdleʳsawaʳmut, tunierejugsuaʳdlengewlew. anitjangame niweʳtewq oqaʳpingâ: qujanaʳsawatit tunísewtingnewt, sulilew angneʳmik qujanaʳsawatit nipeqaʳdlise ákerngavse, kíkîsewse pâsingavtingew. umiatsiaq seqimingajawigparnga nungutsiaʳdeʳtûsorngalewsew. tatjalew anivdlewne.

Qupalorârsuk.

utorqángornera.

Ineqínawait 76-inik ukieqaleʳdlewne toqungoq, kalâtdlit taimáitewt utorqaʳsẽput. mêráinit Aníngewaʳdlew Beʳtilîtdlew kitimik inẽmeʳseʳneríput. 1904-me Beʳtilît toqungoq. utorqaʳsawángeʳdlewne aitsât Ineqínawait pîtsúngoʳdlawaʳpoq, tatjalew utorqamut erqemîtdliaʳtewínaʳdlewne tás' ímaqa uteʳdlewne. oqalengângame ugperisagsat ileqewsiêtitdlew akewleʳsĩtaʳpai. igdlewkawsâta qalia tás' nákautileʳpoq. taimáitemik upeʳnaʳniariaʳmat qulaeʳpâ páukarewtai ausúngeʳtut pîaʳdlewngit ilewaʳsaʳniaʳdlewngew. aʳnat igdlelieʳtûngamik. sumit tatja páukarew-

ånd, og gik op på fjældet. Hun kom tomhændet hjem og var meget udmattet. Her er hendes historie:

Hun havde påkaldt sin danske hjælpeånd og havde fået udleveret en lang granstage. Så lang og tyk var den, at hun med besvær kunne løfte den på skulderen. Men så var hun så uheldig at snuble over en tue. Hun smed granstagen fra sig og faldt så lang hun var. Hun rejste sig op og ville tage den igen, men den var væk. Men der, hvor hun smed den fra sig, lå der en lang vissen marehalm. Tænk, det var den, hun med så meget besvær havde båret på skulderen! Nu blev hun fornærmet og lod den ligge.

Hytten blev repareret så godt, som en hjælpeløs gammel kone kunne lave den. Den gamle åndemaner, der nu gik i barndom, samlede muslingeskaller og små pæne sten, og hun tålte ikke, at de afgnavede ben, som var resterne af hendes måltider, blev smidt bort. Som hun sad bag den dunkle tarmskindsrude med snehvide tjavser og omgivet af de skinnende, raslende tingester, lignede hun en urtidslevning. Hun var god ved alle, som kom for at besøge hende, og hun bød børnene tage støvlerne af, så hun kunne varme deres frysende fødder ved sin rynkede mave, mens hun fortalte dem æventyr. Børn blev hendes sidste selskab.

Elĭna.

Ineqínawaits efterladenskaber.

Da hun vidste, hun skulle dø, ville hun så gerne være god ved sit trofaste barnebarn Íngile. Íngile var altid hengiven, og hun havde den tunge skæbne, at hendes far Minalâq døde af sultesyge (*perdlererneq*), som var et ondt menneskes endeligt. Íngile fojede bedstemoderen i alt og var en rigtig solstråle i hendes usle hytte. Derfor skulle hun få det eneste arvestykke, hun havde. Det var et uldent stykke topbånd, — jeg så det selv. Íngile havde det som relikvie. Kun engang havde hun haft brug for det. Medens jeg var barn, truede en frygtelig bølgegang med at vælte husene, flere kødgrave var allerede vasket bort fra klipperne. Da så jeg Íngile stå ved stranden og vaske båndet i havet. Bølgerne kom og udløste de frygteligste brådsøer, som nu rasede omkring Íngile, der stod på det tørre omgivet af bølgerne. Næste gang brådsøerne kom, nåede de ikke hende, og i løbet af nogle få øjeblikke glattedes havoverfladen.

Da hun lå døende, rodede hun i sin mund og tog en tand ud, som hun gav Íngile. Hun ville sige noget, men kunne ikke. Nogle få øjeblikke derefter døde hun i fred. Det kunne godt ligne hende at mene noget vigtigt med tanden, men Íngile tillagde det ikke nogen betydning og smed den bort.

Qupalorârsuk.

tigtjaminewk nagsãsawa? erqaileʳpâ qawdlewnâquteqaʳdlewne. majawaʳpoq. tikípoq soqarngane. nangmineq ima oqaligtuaʳpoq:

qawdlewnâqúningêwq qámaramiewk tuniwâne papiligtjewaq takisêrejugtjuaq. suamingê tatja ersetdlewngew angeʳdlautileʳpâ. nãkiépoq. pingitamut. syumut ingîtingalewngew nãkiépoq siâwigdlewne. nikewterngame pingalewaʳpâ tás' peqángilaq. inâningêwq tatjaleewna iwíngewaq paneʳteq. âleewna taima aʳteʳsaʳtingalewne nangmangaq. narqetsautdlewngew isimákêʳpâ.

igdlewne tás' ilawaʳsarngîsaʳpâ. angákeq utorqaʳsawaq utilerngame uwitdlewnik ujarqanigdlew kusangisaminewk katersewisúngoʳpoq, sânikenilew kiwkaʳnikewt ingeqúngitdlewínaʳdlengit. ingalâp inalewq qaumanernganewt takewdlewngew nujaʳsewe qêʳsît tukagtitdlewtewk, erqâne sukujugpagsewit qiwdlailugdlewtik, sôʳdlumiewna oqaligtuat inegtaʳsawat. pulâʳtinut ajéngínera áseqángilaq, mêrángewit iserngângata kamigdlaʳdlewngit nâminewt isingaersîsalitjawai oqaligtuanigdlew oqaligtâtdlewngit. mêrqeralewne mêrqeralewne toqungoq.

Elĩna.

Ineqínawaip kingornússagssiai.

toqunialerame ingangmingâ ernitse najeʳtinginerisane Íngile ajeʳtumik piniarengnaeʳpâ. Íngile tâjvna ânalerisêngame silâlêwqalewnilew angitâ Minalâq pevdlereʳdlewne toqusimangame, inegtut ajeʳtutât. Íngilip âname piemasai tamaisa nâlagtaʳpai agsitdlew perqigsâʳdlewngew. taimáitewmik pisewángewe tatjewnga sôrnguname túniépâ. qaleq kilegtôq. takewarnga. Íngilip eriangineʳmut torqoʳpâ. atausiaʳdlewne ilewaqutingisimawâ. mêrawdlewnga matdlerejugsuaʳpoq igdlewt amungajagtaʳdlengewt. iliwerqiwigsewit qawsît matdlewp ámúpai. taimane takewarnga Íngile sigtjamîtdlewne erqerngâ tâjvna qaleq. maligsawaq qâʳpoq qapugtuínaʳsêwdlewne qúmut qângeʳdlewngew, Íngilip túmisâ kitime paneʳtângoq. tugdlianewk qâʳpoq tikínangew, tás' kingeníngewa manigsiseʳsewángoʳpoq.

toqulerngame qaneʳminit kautoriaʳdlewne kingitine ámúpâ. Íngilimut túniépâ. oqalingniaralewaʳpoq sapeʳdlinilew. kinginíngewa erqigsewdlewne toqungoq. tâjvna kingewt âsît isimaqaʳtísimangalewaʳpâ. Íngilip soqutingíngilâ. ingigpâ.

Qupalorârsuk.

Kujangewdlik f. ca. 1770
Arnawingaq f. ca. 1770

barn: Ineqínawait f. ca. 1805
gift: Ûmâkasik

barn: Bertilît f. 1835
gift: Christian Lynge f. 1832

Nulôq f. ca. 1780
Arnarsawaitsiaq f. ca. 1798

barn: Ilarsêrqaut f. 1820
gift: Kakángewalêq f. 1824

barn: Villads f. 1859

barn: Abigael f. 1867
gift: Villads

børn: Vítersawaq f. 1895
Îsâq f. 1898

Îsâq
gift: Ane f. 1912

børn: Joansine f. 1937
Robert » 39
Anina » 42
Kobine » 44
Pavia » 47
Abraham » 50
Ublandede eskimoer

Ineqínawaits halvbror
Arnawingaqs barn

Awalak født 1818
gift: Akewiaq f. 1825

børn: Asâsarqe f. 1843
Isersawaq f. 1845
Ungâq f. 1847
Erqîsâq f. 1850
Qíngerdlâq f. 1852
Akewiaq f. 1855

Isitêwq f. 1820
gift: Ângewalêq f. 1820

børn: Italausaq f. 1844
Italakasik f. 1848

Mâliâna f. 1851

Asâsarqe
gift: Mâliâna

Mamare f. 1855
Ûminarteq f. 1860
Âkawsak f. 1864

børn: Âbile f. 1874
Mike

Sâlat f. 1889
gift: Martêraq f. 1883

børn: Mêraq f. 1911
Lâse f. 1915
Laurette f. 1919
Kunuk f. 1921
Talîlángewaq f. 1923 o. s. v.
Ublandede eskimoer.

Fig. 3. Nikulat med en dags resultat. Fot. H. Lynge.

Fig. 4. Sælhundefostret slæbes i snor. Børnenes lege er efterabelse af de voksnes handlinger. Fot. H. Lynge.

3. AFSNIT
AMULETTER

Amulet hentet fra en grav.

Pûve[1]) var søn af Iterpik (årsag til opvågnen)[2]). Hans farmor, den tidligere hedning, Lîsa, havde forsynet ham med en amulet, der var hentet fra en gammel grav, for sådanne ville åndernes vrede ikke ramme, selv i tilfælde af brud på tabureglerne ved dødsfald. Denne omstændighed fik, som det kunne ventes, ejendommelige omend ganske harmløse følger for drengen.

Pûve var tre år gammel, da familien på en fangstrejse nordpå i konebåd gjorde et hvileophold på en ø. Mens der blev tændt bål for at lave mad, tog hans ældre søster, Itâkasik (den uvelkomne), drengen i hånden for at spadsere op på fjældet med ham. Pludselig fandt de sig ansigt til ansigt med en ældgammel grav med afblegede knogler og en halvvejs hensmuldret kajak. Over dette blev drengen glædelig overrasket og sagde, at så ville han tage et spoleben til legetøjspil. Han fandt en sådan, og søsteren foreslog at gå videre.

»Vent lidt,« sagde drengen, »for jeg vil også finde en anden til Usûssaq.«

Itâkasik havde aldrig hørt tale om nogen af det navn, men lod sin bror få sin vilje, og nu blev drengen så glad, at han gentagne gange sagde: »Denne her skal jeg selv beholde, så må Usûssaq gerne få denne her!«

Forældrene, som ikke vidste af Usûssaqs eksistens, lod som om de ville gemme spolebenet for drengens kammerat. Men senere hen fik de oplyst, at en lille dreng af det navn levede i Qaerseq længere sydpå, og at også denne dreng var forsynet med en amulet fra en gammel grav.

Da Pûve var blevet en stor dreng, blev folk ved forårstid syge af lammelse og opsvulmede ansigter og lemmer. Drengen, som var den eneste ikke angrebne i familien, tændte hver dag bål udenfor huset for at koge mad, og han spiste da gerne alene udenfor.

[1]) Betydningen uklar, men må formodentlig referere til en pôq (sæk).
[2]) Måske var barnet født om natten.

ingmíkôrtut pingajuat.

ârnewsat.

ilive^{r}nit ârnewalik.

anânâ^{r}ma arqalewata Pûvip ârnewse ine^{r}simale^{r}dlewne malingnauteqa^{r}títa^{r}tsimangâ. ânâtangêwq ârnawaqa^{r}titsimangamiewk ilive^{r}nit. tatsangêwq qínga^{r}tigsáungitsewq, imáipoq toqusumik ilane agdleralawa^{r}patalînît agdlertigsáungitsewq.

oqaligtuarâ tâjvna arqalewse pingasinik ukieqale^{r}sewq umiamik inge^{r}dlaordlewtik nunamut tularngiarngamik inganiardlewtik arqalewe nangmineq paorngalingew pisilôqatingalewngo, tikerngia^{r}pângêwq iliviteqa^{r}sawaq, sanianilew qaja^{r}sawa qarserewtortoq. tikíkamíkewngêwq awdlamik oqángilaq: nâlingawsawnik tingisingatdla^{r}dlanga! ilangínáina^{r}pângêwq taima takinia^{r}dlewngo suna tingewtsangâ. qinerngamingêwq siânianik nâlingagsaminik tingisingoq. tingisingmángê oqa^{r}pingâ: tatsa tingisingewtit qimangnia^{r}tingew!

taimánangêwq oqa^{r}pingingmane akivâ: âp, wanga tâjvna! ãma atautsimik tingiserqingnia^{r}punga Usûsap nâlingawtsânik. ãmangê ilangínáina^{r}pâ tingewsitîna^{r}dlengo. tingiserngêrngamingêwq tingímisane perngia^{r}dlewngo: wanga âna, âna Usûsap!

taimailerngia^{r}mat angajerqâvinut inge^{r}dlatîna^{r}tsimawâ. anânârma oqaligtuaringmangew angajerqâvinut angajerqaisa ilivarngîna^{r}dlewngo Usûsap pigsâ ilisimavât. sunawpamingê Usûsaq Qaersime nunalik, sunawpangê Usûsaq tâjvna ãma ilive^{r}nik ârnawalik.

Pûve angitsaiwngordlewne, upe^{r}nãkíngê puimik nápa^{r}dlewtik ilane tama^{r}mik uningmata kitime igdlewme pinia^{r}tîvdlewne, kagserngilerngângamingêwq silákut ingasale^{r}poq avdlamik pisigtsaqángingmat. qalangângamingêwq kitimîtdlewne tarqamane nerngisa^{r}poq.

En dag, bålet var brændt ned, syntes hans søster Itâkasik, det varede så længe, inden han kom med maden, at hun slæbte sig ud med besvær for at se, hvad der var blevet af broderen. Han sad med tallerkenen mellem benene og spiste i fred og ro. Søsteren blev så forskrækket, at hun skyndte sig ind i huset, så godt hun kunne, for han spiste med et menneskeligt kranium som tallerken!

Hun kunne aldrig glemme det uhyggelige syn, for kraniet var ikke ældre, end at alle tænderne sad på det. Men forældrene bad hende om at være rolig, for drengen gjorde det ubevidst, og fordi det var tegn på, at amulettens virkninger endnu stod ved magt, og at det sikkert var derfor, at sygdom ikke havde magt over ham.

Splint af en hussøjle og om manden, hvis oprindelse »pegede nedefter«.

I en boplads ved navn Târteq (det mørke) nord for Upernavik fangedes et efterår mange hvidfisk. Mange familier var forsamlede på bopladsen. Der boede også en mand ved navn Amitsewalâq (den slanke), hvis datter fornylig var afgået ved døden. Denne sørgede sådan over tabet af datteren, at han blev syg i sindet af det.

En dag kom Amitsewalâq hjem med en eet års unge, og alt, hvad han sagde henvendt til sin kone, var: Havde der dog været en til at lege med senerne! Han mente den døde datter, som havde holdt af at lege med senerne, og kort tid efter at have udtalt disse ord blev han afsindig.

Nu begyndte man at gøre ved ham, som man plejede i tilfælde af besatte. Mændene indlod sig på at brydes med ham, alle mand imod den ene. Men han var så stærk, at mændene ikke kunne holde ham i skak.

En dag, brydningen var i gang, og det så dårligt ud for de mange mænd, banede en ung mand sig vej mellem mængden for at hjælpe til, og lige så snart han rørte ved ham, klagede den besatte højlydt og blev afmægtig. Og sådan gik det til i lang tid: Når mændene ikke kunne magte ham, kom den unge mand og rørte lidt ved ham. Han blev da straks rolig.

Når han lå fuldkommen afmægtig, sagde han: »Hvad var det for en stående stenstøtte, der kom til mig?« Den unge mand måtte overfor de andre indrømme, at han var i besiddelse af en amulet, som var en splint af en stensøjle fra en gammel forladt *igdlo* (en tørvehytte).

Tilsidst blev manden dog så stærk, at ikke engang den unge mands berøringer hjalp tilstrækkeligt på ham, og nu talte han om, at han ville æde dem levende, såfremt de ikke begravede ham levende. Og han blev ved med at sige, at han gruede for det øjeblik, da han ville

ilãniâsíngêw ingavdlewne tarqamanîtoq anânârnga puimik ingminewt arderngame kautsoʳdlewne aniaʳtorame aniniatdlarngame ingane qalangivtorngâ. ingamingêwq ûvê kuinerngamingit iliviterqap niaqersawanut qarserneʳsawaʳmut, kingigsewimingêw agdlât atangamik. pângútaningê agdlãsínaʳdlewngo neringítuleʳseq. sunawpamingê tâjvna pângutarngisarngâ pângutagsaqarngalewaʳdlewne avdlamik. angajerqâningê tordlorngamingit inêwp niaqeʳsawa pângutarngingâ úneʳdlewngo.

nangminerngê amîlârngineʳmik tâjvna niaqersawaq kingiwsewilînît avdlángeʳneqángingmata. angajerqâmingê aláinaqengmásik iliveʳnik ârnawaqaʳmat aláinaʳpâ, pâsingamíkew ârnawaqaʳnine súniewteqaʳtíkâ. taimáikamime nápángitseʳtawoq.

igdlewp sukânik ârnawalik, ãma avdla samunga sangmisewq.

upeʳnãkúngôq qilalavaisorsûvdlewtik Tâʳtime Upeʳnawîp avangnâne igdlewme atautsimîtdlewtik inewiagsêwdlewtik, ilãngê Amitsewalâmik atilik táusuma paníngawa toqusimavoq, toqungmat aliasugdlewne angetâ angalasaleʳpoq.

ãmangê uviángawamik qilalawaʳdlewne tikíkame nulîngê oqaligpingileʳpâ: ímaqa ujalíngewe inigtaqaʳtíkáine! sunawpamingê taima angalasaʳneʳmine niarqe ulivkâʳtingiaʳdeʳdlewngo.

tatsangê taimanimît pũpoq. pângmat angitit pisaʳneʳtik nâpeʳtoʳdlewngo tamákîtdlewngo pâsalerngamíkew. kîsangê taimaitdlewtik ardertaleʳpât, inewiagsîngalawaʳdlewtíngêwq.

ardeʳtaleʳmásingê inêwsugtúngewit ilâta ilame ardileʳmásewk ikieʳniaʳdlewngit pulangoq. sunawpangê taivsuma agdeʳmane ná-ârpoq aqewdlâʳdlewnilew. ilame ardilerngângásewk taivsewma norqitdlagtítaʳpâ, agdewínarngângane nukigdlâʳdline oʳdlusaʳmat.

ilãningê taimána oʳdlorqalerngângame isingisínaʳdlewngo oqarngarngaoq: una isingisarnga sôrdlo ujarngakawsak napasukawsak! sunawpamingê ujarqamik ilivitorqap sukânik ârnawalik, igdlewq piserqap sukânik.

tatsangê taimaitdlewne oqaligpingisaleʳpai ardilísangmáne, ileqewdlewne tamaisa nerngísangamingit. oqaʳpingingalewaʳmáningê ilitínáungínamíkew Upeʳnavingme qavdlunât tusarngewnik ajerngitsangmatik,

blive nødt til at æde dem, for han var ellers ikke meget for at æde sine bopladsfæller. Det gjorde dem bange, og skønt flere indvendte, at de danske i Upernavik ikke ville synes om det, var de nødt til at føje ham og begrave ham levende.

Hans kone spredte et rensdyrskind over bunden af den grav, der var tiltænkt hendes mand. Dette skind stammede fra deres søns førstefangst. Der blev dynget flade sten over ham, men han var så kraftig, at han med en bevægelse smed stenene fra sig. »Skindet under mig tvinger mig op! Læg flere sten! Læg flere sten!« råbte han, men der var ikke flere sten i nærheden.

Så var der heldigvis en mand, som havde en amulet, der var hentet fra havbunden. Sådanne mennesker blev kaldt *samunga sangmiseq* (vendende eller pegende nedefter, altså til konen i havbunden). Denne mand gik ubemærket ned til stranden og kom tilbage med en lillebitte klump is, som han anbragte ovenpå stendyngerne.

Straks hørtes manden i graven sige: »Jeg kan ikke rokke dem mere!«

Denne isklump var ikke nogen almindelig isklump. Solen kunne ikke smelte den. Næste sommer, da isen smeltede overalt på jorden, lå denne isklump større end forrige sommer. For hver sommer lå den større, og efterhånden blev den til evig is, som dækkede over så stort et landområde, at ingen nulevende menneske kunne sige, hvor graven egentlig var beliggende.

Fortalt af Tûsingâq,
genfortalt af Martêraq, 70 år gammel.

Martêraqs slægt.

På mødrene side:

Lîsa, f. henad slutningen af det attende århundrede, fortiede sin afdøde mands og sit eget oprindelige navn.
Iterpik, hendes søn f. 1825.
Laurette, hans kone f. 1826.
Itâkasik (Marie Jonasine) f. 1850 } deres børn.
Pûve (Jan) f. 1860 }
Marie Jonasine blev gift med
Niels Martin, f. 1845. Søn af Tûsingâq og Amârtíngewaq.
Martêraq (Martin Nielsen), f. 1883.

På fædrene side:

Ane Bolette, enke f. 1779.
Tûsingâq, hendes søn f. 1814.
Amârtíngewaq, hans kone f. 1816.

oqa^{r}pingaingê nerngisagsane inewit maujewngeqangamingit. ileqewínarmatdle ilîna^{r}timawât.

tugtuwngôq amianik ernerngata tugtorngârtâta amianik nuliata uvime iliwitjâ atdleqewtse^{r}pâ. tâjnaqame perngîle^{r}pât. perngine atânit kivigtarngai. oqa^{r}patdlagsêrngê: atdleqewtama ákerta^{r}pânga, qâqâ, perngê^{r}niartinga! kîsa ujarngagsaeríput.

tâjkewa ilisisewt ilât sunauwpangê samunga sangmiseq. ârnawaqa^{r}teq-âsît. sunauwpamingê sigtjamut ate^{r}simavdlewne nilángawaq nilârngángawaq majîsimavdlewngo tamákawa perngorsuwisa qâ-ánut iliwâ.

atâningê oqa^{r}patdlagpoq: tatsa kîsame ardile^{r}páka!

sunauwpamingê tâjvna nilángawaq nungugtángitsewq, seqernewp augsínáungíkâ. aipâníkewngô aivtorngalewarngame nilángewaq tâjvna agdliatdláina^{r}dlewne aivngilaq. tatsangê ukiewt inge^{r}dlanerngáne aivtarngane agdlia^{r}tivínarngame mãnangê iliweq tâjvna ilisimanêrngípoq erqâ tama^{r}me se^{r}míngerame.

Tûsingâp oqaligtuâ.
oqalugt. Martêraq 70-nik uk.

Martêrqap sujuaissai.

arnaminit:

Lîsa, inûssoq 1700 nâlerneráne. táussuma uvigigaluame arqa nangminerdlo kuisimángíkatdlarme atine oqautigiumasimángilai.
Iterpik, ernera in. 1825.
Laurette, táussuma nulia, in. 1826.
Itâkasik (Marie Jonasine) in. 1850 } qitornait.
Pûve (Jan) in. 1860. }
Marie Jonasine-p uvia tássa
Niels Martin, in. 1845, Tûsingâp Amârtíngêwdlo ernerat.
Martêraq (Martin Nielsen) in. 1883.

angúminit.

Ane Boláta, uvigdlarneq in. 1779.
Tûsingâq, táussuma ernera in. 1814.
Amârtíngewaq, nulia in. 1816.

Niels Martin, deres søn f. 1845.
Itâkasik, hans kone f. 1850.
Martêraq, deres søn f. 1883.
(iflg. kirkebøgerne i Upernavik).

»Jeg har rensdyret i mig.«

»Jeg har rensdyret i mig,« sagde sagnfortælleren Êvartêraq til mig. »De havde nemlig givet mig en amulet, der var et stykke af et rensdyr. Mine forældre havde haft en søn, som var død, inden jeg kom til verden. Hans død var blevet en gåde for mine forældre, for han var fed, da han døde.«

»Da nu min mor for anden gang gik med barn, gik en dag den gamle Iserdlewq, Mingnersaqs kone, hen til hende og sagde, at det i virkeligheden var meningen, at alle de børn, de fik, skulle få samme skæbne som det første. Hun foreslog derfor, at hun skulle gnide barnets krop med denne her, lige så snart barnet kom. Det var en skindstrimmel, stammende fra et rensdyrhoved. Hun kom med dette forslag, fordi det var almindelig bekendt, at rensdyr ikke kendte til sygdom, sagde hun.«

»Jeg kan huske, at min mor var i besiddelse af denne skindstrimmel. Den var senere bortkommet. Men virkningerne blev hos mig. Lige så snart jeg begyndte at vokse, var mine forældre klar over, at jeg var begunstiget af det overnaturlige. Jeg gik fri for alle børnesygdomme. Jeg ville helst opholde mig på fjældet og måtte hentes til måltiderne, hvorefter jeg løb på fjældet igen. Flere gange havde jeg som barn beklaget mig over stanken derhjemme, selv om de andre ikke mærkede noget. Jeg var også den hurtigste tilbens af alle rensdyrjægerne. Engang løb jeg efter en lettere såret gammel ko, som jeg indhentede. Jeg kunne simpelthen have grebet den i halen, hvis jeg ville.«

Êvartêraq.

pôq (»sejrskjorte«).

Imellem konfirmandernes rækker i Upernavik kirke havde i det Herrens år 1913 stået en dreng, en stor og kraftig dreng med usædvanlig mørk lød og med det hvide i øjnene så hvidt som sne. Han hed Îsâq og var efterkommer af en række store åndemanere. De havde tradition i denne familie, der desværre opløstes tidligt på grund af forældrenes tidlige død. Han bar en ny anorak som de andre, men hvad de andre ikke kunne vide, var, at han under den anorak i snor omkring halsen bar en lillebitte tingest, som i virkeligheden var en modersæk, den samme, som drengen var født med, og som de havde givet ham som amulet.

Niels Martin, ernerat in. 1845.
Itâkasik, nulia in. 1850.
Martêraq, ernerat in. 1883.

Upernavingme inuit arqe maligdlugit.

»uvanga tugtûvunga.«

uvanga tugtûvunga, Êvartêraq taima oqarpoq. — âʳnawaqaʳtimawunga tugtumik. imáitimangoq: uwanga angajerqãka atautsimut pingamik mêrngaqaʳtimangalawaʳput uwanga angajewnewk. erqemîngisarât puatdlaregtoʳdlewningê toqungoq.

Mingnersap nuliaʳsewata Iseʳwdlêwp taivsema uwanga aʳnakawsangma nâʳtengileʳmanga oʳnigdlewngew pileʳtimawâ, mêragsaingê maligtewáinaʳdlewtik toqorngalitsáput. taimáitemik perqewsimawai norqaup kînâta amíngewa túnietdlewngew tásánga timanga angiaqewdlewngew inêwniarngiaʳtewnga. tásangê tugtut perqigseʳsêngmata.

tâjvna tugtup kînâta amíngewa pingingâ qarqêwparnga. kingeʳna sumut pineʳpoq. kisiáne uwawnewt súniésimangoq. angajerqâma misingisaʳsimangât ilewaqewsingâsimasewnga. mêrqat náparângata ajeʳtángilanga. nernginiapalârngewma uvdlorngêwq tamât qáqamît ateʳtángilanga. nerngisínialerângamíngangê aisaʳpãnga. tatsangê oqalelísêwnga sunauna tipeʳsawaq, igdlewp tipeqaʳneranewt, mása ajéngíkalawaq. ímaqalẽnêwt tâjvsewma súnîneranewt auwaʳtalerngama inengaqángilanga. kulawak ikewlitsiaʳsimasewq angisaralawaʳpara, isagterngalawaʳparnga pamiewa tingewniaʳdlewngew.

Êvartêraq.

Kûngaseq.

Kûngaseq (den kalveknæede), døbt Ole, havde sådan en *pôq*. Det fortælles, at en vred isbjørn engang havde angrebet ham. Hans ganske unge søn, der var sammen med ham, var da bristet i gråd ved at se, at isbjørnen væltede hans far. Bjørnen blev forbavset stående, snuste lidt omkring, som om den søgte noget, og luntede så ned til stranden. Kûngaseq fortalte sin søn, at han gemte sig i sin modersæk, og blev på den måde væk for isbjørnen.

Kûngaseq (Ole), f. 1835, var søn af den danske formand Christian Lynge (af grønlænderne kaldet náparsisersewaq: den store bodker) og hans grønlandske kone Mette. Da Lynge blev gift, skete det sidste mord ved blodhævn i norddistriktet. Den myrdede hed Kûngaseq, som var Lynges ven. Derfra navnet.

Chr. Lynge og Halsøe (af grønlænderne kaldet Kunigte) var som de eneste danske forblevet i Upernavik, da danskerne rømte denne del af landet efter englandskrigene. De har begge to mange efterkommere.

Kûngaseqs pôq lavede ulykker.

Da han fortalte mig den historie, sagde han: Jeg har for resten været den ufrivillige årsag til Nulôq's død.[1]) Jeg var som bekendt i besiddelse af min egen modersæk. Det havde min mormor sørget for. Lige siden jeg fik min første kajak, havde denne amulet ligget i bagstavnen af min kajak.

Var der nogen, som havde en fin kajak, så var det Nulôq. Og da han blev gammel og kun sjældent brugte den, bad jeg ham om at bytte med min. Det ville han selvfølgelig ikke gå med til, men da jeg plagede ham, gav han sig. Han fik i stedet min kajak og lidt til, og jeg glemte fuldstændig, at min amulet lå i dennes bagstavn. Jeg burde have vidst, hvor alvorlige følger det kunne få for Nulôq, der var hedning, mens jeg var døbt og kun havde beholdt amuletten for at føje min mormors lune.

En dag tog den gamle Nulôq ud på fangst i sin nye kajak, men kom hjem og havde mistet forstanden. Og nu blev han så ivrig efter at gå i kajak. Når han var ude at ro, roede han i de utroligste retninger, så de gamle, som så det, sagde, at det så ud, som om han måtte befinde sig i en lukket pose. De fandt det så farligt, at de gemte hans kajak. Han klagede aldrig over smerter, men døde nogle dage derefter. Først da han var død, huskede jeg med forskrækkelse min modersæk, der lå i kajakken.

Fortalt af Martêraq.

[1]) Nulôq (rumpen).

Kûngaseq.

Kûngaseq, kuisíkame Ôle, pôqarʳtjemangoq. oqaligtuarʳtjemangoq nánewp qagdleralewarʳtjemangâne, isigkamingewt túmarʳdlewne ánersitsiarʳdlewne. ernerngata terngewdlewne ilangingamiewk qísaserʳtjemangoq angewne nanerʳsêwp qagdlerʳmangew. nanerʳsawaq tâmâgdlângêwq periarʳpêrngutdlewngo narajerʳngame. sigtjamut atînarʳsimangoq. tatjangêrewna pûminewt pôrʳmat periarʳpêrngutdlewngo.

Kûngaseq (Ole) in. 1835. angitâ kiwpat nâlangâsât Christian Lynge. inegtut taisarʳpât Nápaʳsiserʳsewaq. nuliarngâ kalâleq Mette. Lynge nuliarʳmat akiniaiwdlewne toqutsiseqarʳtjemangoq kingegdlerʳmik. toqutaq ateqarʳpoq Kûngaseq, Lynge-p ikíngetâ. atsiísimangamíkew.

Chr. Lynge Halsøe-lo (inegtut Kunigte) pâsorʳsewit kingerʳnatengewt Uperʳnawik qawdlewnâweringmat qawdlewnâne kisimik inewlerʳsewisîsimáput. tamaʳmik ikagtewnik kingewâqaʳput.

Kûngasip pûa ajequtausimangoq.

oqaligtuarnginialerngamiewk oqaʳpoq: uwanga Nulôq pôrqinginga! tatja pôqarngama ânama taimaitingmanga. tâjvna qajaqalerngamale qajaʳmierileʳparnga.

Nulôq-una qajarigsorsawaq. qajâta sánâ pínarilerngavko utorqarsawángerʳmat taorserimasaʳdlewngo ilâne taorserimariaravko pinasaeriarsínaʳdlewne qâjne taorserʳpâ. qajarnga pivâ, tatsalew qajarmiernga pîngatjara puiordlewngo pêrnango, Nulôq kuisimángitsîngmat puingordlewngo tásenga súniuteqaʳnigsâ uwanga kuisimasîvdlewnga ânama piemasânik pôrnga qajarmierngingavko.

Nulûvngôq tâjvna Kûngasip qajâ qajarngilerngamiewk silaminewk silaerigtoq ilaisa malingileʳpât. tatjalew qajartorumatdlitdlardlewne. sôrdlungô pûmik pôrtimasewq, qâjnamut ikengewne sumut piemasaminik autdlásêwq orningaqaʳnane, piniarngane. taimánángê angalawdlewne angalawdlewne pingináususêrngútoq malungilerngamíkew unigtînarpât qajânik torqûtdlewngo. tás' ánerngisamininǵô oqángilaq sianingisaerínerínarmininǵô toqungoq. tatja aitsât Nulôq toqutimalerʳmat pûne qâjnaminîtewq.

Martêraq.

Sukasiks amuletter.

Sukasik (bagatel) var ingen åndemaner, men mærkværdige historier knyttede sig til hans navn takket være den omstændighed, at han havde nogle amuletter.

Hans bedstemor tog sig af hans opdragelse, og hun lagde stor vægt på at hærde hans nerver, idet hun bemærkede, at en mand jo kom ud for mangt og meget, der krævede mod og koldblodighed. Den side af sagen klarede hun på sin særlige måde. Når drengen ventede det mindst, sagde bedstemoren: »Se nu her!« Og når han så over til hende, så han hende stå med nedsmøgede bukser og kønsdelene blottede.

Sukasik var en ung mand, da han en dag så en sovende fjordsæl lige foran sin kajak. Han tog et par kraftige åretag og tog sin harpun og kastede den efter sælhunden, da han i samme øjeblik lagde mærke til, at den manglede knurhårene. Han så også, at øjenhulerne på den var tomme, og naturligvis ramte han den ikke, men kajakken havde en sådan fart, at den gled lige forbi den. Meningen var sikkert den, at han skulle skræmmes fra vid og sans, men Sukasik forblev koldblodig, takket være den træning, som hans bedstemor havde givet ham.

Da han kom hjem og fortalte det, gav hans bedstemor ham nogle amuletter. Det var en sort, blødagtig klump, antagelig størknet blod, en dril, en længde flettede senetråd og en lampepind. Og hun gik så vidt som at tilføje: »For resten kan du også påkalde mig, når jeg er død, så vil jeg beskytte dig!«

Kun en eneste gang havde han lejlighed til at prøve det.

Der levede på denne tid en stor åndemaner, som hed Tâjuk[1]). Denne kunne forvandle sig selv til en remmesæl og lade andre fangere harpunere ham. Han gjorde det så ofte, at man var gået over til at kalde ham Ugssuk (remmesæl).

En dag kom en ung fanger hjem og fortalte, at han havde harpuneret en remmesæl, men havde mistet sin harpunspids.

»Det var ikke nogen remmesæl,« bemærkede Ugssuk, »det var mig, du harpunerede, værs'go, her har du din harpunspids!« Og han gav ham den mistede harpunspids.

Engang Sukasik var ude på fangst, fangede han en stor gammel fjordsæl, som han anbragte over stranden for at hente den næste dag. Næste dag roede han derhen, da han på vejen mødte Ugssuk, der var på vej hjem. De roede lige forbi hinanden uden at hilse. Da Sukasik kom til stedet, skulle han til at krybe ud af kajakken, da han bemærkede, at der var noget ved siden af ham, og han så til siden og opdagede den dræbte sælhund, der var anbragt således ved strandkanten, at den greb med kløerne på denne, tilsyneladende på nippet

[1]) Betydningen uklar.

Sukasîp ârnuai.

Sukasik ãma tatja imáinaq pisimángitsewq, ârnawai erqemîngalengit oqalawalârngisarait.

ânâtangêq-una píngersarâ sunut tamanewt pinavêrdlewngo, tataming nawêrdlewngo. mêrngawdlewningêwq âname ima ilierngâne oqautingisarpâ: píngewaʳdliningêwq qiviarsarngângane qiviaʳniarngângamiewk âname akelâkawsai kisîsa isingiewángewatjawai.

tâjvna Sukasik inêsugtúngordlewne ilãne qajarterdlewne takileʳtimawâ natsiángewaq nutdluardewq. pâoramiewk unârsitdlewngo malengetdlardlengewlo umeqángitsewq nãkiarngalewarngamiewk nâmik agtungaqángilaq. qangalengê isileʳpigtjewe târpâtdlak! tatja sanerqitînaʳpâ. tataming ilâ. tatja ânaminit ilíniagkane ilewaqitingileʳpai.

tikitdlewne oqaligpalâʳmat ânâta tunitimawâ ârnawagsainik. sôrdlungôq auk, áungêwq panerdewq nîertûtikavsagdlew, tarqigsêwtdlew, ujalewtdlungôq perdlarsewit perdlarneʳdlugtoʳsewit, toqungunilew qernaʳtaqewdlewne pâoritjangamiéngôq ernitse tâjvna.

atausiaʳdlewne taimaisisimangoq.

angákeʳsawaq Tâjuk ilangêʳewna taqámuausârdlewne nâligtítaqangat kingeʳna Ugsungmik taingulerngât.

piniaʳtewt ilât ilãne tũkaeʳseʳdlewne tikípoq.

íteʳtaʳsawat oqaʳpoq: uwdlumîna tũkaeʳseʳdewtit? uwangauna nâleqingingma! auna tũkat!

tamatuma kingeʳna Sukasik qajaʳderngame natsitdlagsawaʳmik angewngame nunamut qaqînaʳpâ aqangew áisamâʳdlewngew. aqangewkewt uvdlãkewt aivdlewngo autdlarngame tamána patdlingewtoʳdlewngo qajaʳsawaq! tikileʳpâ tâjvnaʳsawaq Ugsugsawaq angeʳdlaʳtewq. kigdlerqewkalawaʳmane ilagsitdlángawaʳnane qimagpâ. angisane oʳnigdlewngo. atangeʳdlewngo nîniaregtuleʳdlewne sanimut qiwiariarngame angisarsawane kitiat isingiewángewaʳpâ. ímángêwq kigdleʳpiángewanewt

til at springe ned og med hovedet vendt imod ham. Desuden havde han pillet alle knurhårene væk på snuden, så den var kommet til at se ejendommelig og frygtindgydende ud.

Sukasik bugserede den hjem, og da han kom hjem, lod han alle mand bese den. Så sagde flere af mændene: »Dine amuletter! Glemmer du dine amuletter?«

Han tog dem ud af sin kajak og løsnede lidt på fletningen. Han tog drillen og stak den i den sorte masse. Derefter anbragte han den på snuden af sælhunden, som han rørte ved med den ene ende af lampepinden, som han gjorde flammende ved lampeilden. Så samlede han sine amuletter og anbragte dem i sin kajak.

Samme dags aften voksede der på Ugssuks kones overlæbe en uanselig, udslætlignende tingest. Den voksede så hurtigt, at hun inden næste morgen døde af den, idet hun blev kvalt af den voldsomme hævelse i munden, som den forårsagede.

Denne vanskæbne skulle i virkeligheden have ramt Ugssuk, men den prellede af på ham, fordi han var åndemaner, og ramte i stedet for hans kone.

Sukasik fik da også flere gange bekræftet, at hans bedstemor beskyttede ham. Som ældre tog han land i Søndre Upernavik og tog ind i Eqaluit (lakse-fjorden) på rensdyrjagt. Han kom hjem og fortalte, at han havde nedlagt flere rener, end han kunne bringe hjem, og havde lagt dem i en kødgrav derinde i fjorden.

Efter at han var rejst hjem, kom der andre rensdyrjægere til stedet. De havde ingen rener fanget, og de var sultne. En af dem sagde: »Det er da heldigt, at vi kan spise os mætte her, vi kan jo bare fortælle ham det, når vi kommer hjem!«

De begyndte at flytte de øverste sten derfra, men de nåede ikke videre, for den yngste af dem sagde: »Se nu her! Se nu her!« — Det var hætten af en kvindepels, som dukkede op tilsyneladende fra klippegrunden og begyndte at vandre omkring dem. De lagde mærke til, at den vandrede i modsat retning af solens og månens bane, som var det sikre tegn på, at det var overnaturligt.

Den ældste af mændene blev derover så forskrækket, at han råbte: »Åh, det var ikke for at stjæle, vi ville bare ordne stenene rigtig!« De fik nemlig travlt med at ordne stenene på plads, hvorefter de tog deres bøsser og skyndsomt forlod stedet.

Hjemkommen gik de op til manden, og den ældste af dem sagde til ham: »Sukasik, ved du hvad, du er jo en stor åndemaner!«

»Hvorfor det?« spurgte Sukasik.

»Jo, vi så din hjælpeånd.«

Han svarede: »Jeg er ikke åndemaner, det var bare min bedstemor, der beskyttede mig.«

awámut sâgdlewne sôʳdlungôq ûmasewq, qiwsugpaʳngêʳdlewngo sinâ. ímaqangêwq angegpane awaláinatsangalewaʳdlewne. umîaʳneramiewngôq umitãngewerutdlewngo.

igdlewanut sâwínarngiaʳdline kaligdlewngo angeʳdláupâ. piniarteqataisa oqalegpingileʳpât: qajaʳmietit, qajaʳmietit!

amungamingit perdlaeʳsawaq atauseq ingewitdlewngo tatjánga nîerûtikavsangmik augsuaq kapisínaʳdlewngo táusuma puisip umeʳdlewe kapiwai, tarqigsêwtikavsangmigdlew tatjánga kukugtaʳdlewngo. tatja taimaitípâ, taivkawalungô qâjnaminut-â ilewdlengit.

únugtorngô taivsuma Ugsueʳneʳsêwp nuliata kákewiâtingewt tinimasúnguaq nângoq. sôrdlulingêwq sumik putdlangiaʳdeʳnernga súkaneʳmut. uvdlãngewngitsorôq ipiwdlewne toqungoq taivsuma pueʳsawanit.

angákeʳsûngmángêwq sangisôʳdlewngo nulianut sâgdlewne.

taivnangê Sukasik inînerngane ânakawsâta pârngisarngâ uvpa toqungawdlewne. qawungangêwq Súnorumut nûgkame Súnorup kangiane Eqalengnut tugtúniaʳtoqaʳdewq upeʳnãkewt. ilãne auwarngame tikítimangoq qimatsiwdlewne.

auwaʳtíngô awdlat tâjvna iliwerqewia tikigpât tugtungatik. ilât oqaʳpoq: imâgdlât tatjánga nerngísêwngut, kângnaqaoq. tikigkewnuk oqáinásêwngut.

aitsãngêwq tâjvna perngêwialerngalewaʳpât taivna ilewerqewik. kisiáningê tâjvna inêsungneq oqaʳmat: takísangewt-â! amautewngêwq nasausâkawsâ tamâna qaersewínákewt nuivdlewne kaujatdlangiaʳtilerngâtewk, silangêwq agsordlewngo ingeʳdlawdlewne.

âjpâta utorqaunerewp tâjvnakawsak oqaʳpingitimawâ: piârserniángilarput aupangniarngalewarngigput-una! tatjalengô kingewmut perngîwínaʳpât. autdlaisitíngêwq tingengamíkit qimagpât aʳpâjnaq qimâvdlewtik.

tikigkamíngêwq iseʳnialâq âjpâta oqaʳpingâ: ê, angákeʳsûvutit!

sôq?

tôʳnaʳsewit takoqârput.

tâjvna oqaʳpoq: angákêwngilanga, ânamauna pârngingânga!

Som sagt havde Sukasik kun en enkelt gang eller to påkaldt sin bedstemor. Det var, mens familien var på rensjagt i samme fjord. Sukasik var da blevet en gammel mand. Han anråbte hende og bad hende om at lede et rensdyrs fjed mod ham, fordi han var blevet så gammel, at han umuligt kunne nå op til rensdyrland.

Så tog han en af sine børns bosser og begav sig op ad samme vej som de andre, der gik forud for ham. Ikke langt fra teltet så han en stor *norraitseq* (en gold renko) stå i passende skudvidde, og han nedlagde den med et skud.

Denne omstændighed gav ham blod på tanden. Den over 70 år gamle mand, der forlængst var holdt op med at gå i kajak, fik en dag, alle mand var gået på rensjagt, og kun kvinder og børn var tilbage, den åndssvage ide, at han ville gå på fangst i kajak. Alle indvendinger prellede af på ham, og han gik ud efter at have anråbt sin bedstemor om at lade sig fange i skikkelse af et eller andet fangstdyr, for nu ville han for sidste gang nyde fangstens spænding.

Ikke langt fra stranden lykkedes det virkelig for ham at harpunere en stor hvidfisk, hvad de kunne høre af hans råb, men dyret trak så kraftigt, at den gamle mand ikke kunne klare det alene. Så bragte kvinderne konebåden i vandet og kom ham til undsætning med hans datter Iserdleq (den, der var i spidsen) i spidsen. De fik fat på hans fangeblære og trak til af alle kræfter, så den gamle kunne give det store dyr nådestødet.

Det blev hans sidste fangst, for han døde, inden det blev spist op.

Fortalt af Êvartêraq.

Sukasiks slægt:

Bedstemor f. antagelig ca. 1750.

Sukasik var 74 år gammel, da han døde i 1874.
Jûliãnarsewaq, hans kone, f. 1807.

Ilasiaq, deres søn f. 1823.
Kavsángewaq, hans kone, f. ?

Iserdleq f. 1827
Sákaliarse f. 1830
} Sukasiks andre børn.

Alle hans børn fik mange efterkommere. Nogle lever i Søndre Upernavik, andre i Tasiussaq og spredtes efterhånden så langt sydpå som til Qutdligssat.

Alle kommer de til at figurere i efterfølgende fortællinger.

tamatuma kingerʳnatengewt utorqarʳsawángerʳdlewne kîsame ilãne qernarʳderʳtjimawâ ânane, tugtutagtjaminik syorʳnerʳsequwdlewne, ungasigsumúngô angalaneq ajelerʳdlewne utorqarʳsawángorame.

autdlarʳtjimangoq mêrqame ilâta autdlaisâ tingorngiarʳdlewngo. aitsãngêwq auwarʳtit avqutât atawarqigsârʳdlewngo. aitsât tupeq tarqitsiâjnarʳdlewngo alákarʳtjimawâ tamâne awqutâne tugtoq norqaitserʳsawaq. ingminewt kaujatdlâjnarʳdlewne tikípoq norqaitserʳsawaq pisarngisimawdlewngo.

ãma tamatuma kingerʳnatengewt uverngînarʳdlewne auwarʳtewt kingernáne arʳnâjnait ilangalewngit qajarʳterʳnialitdlarʳmat utorqarʳsêngmat interngalewarʳpât panîsa. ânakawsane qernarʳderʳtjínarʳdlewngo piniangángewángerʳdlewne naggámik syorʳnerʳsoquwdlewne autdlarʳsimangoq.

sule mâne qanigtewmîtdlewne qilalawarʳsawarʳmut nâligdlewne êrtaitsiaqaoq. sunauwpa nusûmanerʳsawa arʳtilerʳdlewngo utorʳqamut. awdlatúngô ajerʳnarʳmat arʳnarʳtaisa umiamik orʳnigtjimawât, tâjvna Iserdleq panigsewa piserʳtaliewtdlewngo. awatâ tinguvdlewngo noqitdlewngo angewingarʳtitjimawât.

kingerʳnangêwq qerʳnarʳderʳnangewlo toquwínarʳpoq.

Êvartêraq.

4. AFSNIT

AMULETTER OG TROLDDOM

Stump af en ræv.

Min far Itdliarse (Elias), søn af Pângo (pløkken)[1]) og hans kone Quneqitôq (med mange skønheder)[2]), havde en amulet, bestående af en del af en ræv. Denne amulet har igennem tiderne været i familiens eje. Også jeg har haft en del af den. Jeg kan huske, at da jeg var lille, havde jeg i snor omkring min hals en tingest, der var syet ind i et stykke bomuldstøj. Den føltes hård og skulle stamme fra en ræv, jeg ved bare ikke hvilken del.

Dens virkninger på os viste sig derved, at vi i min familie var så heldige til at finde ådsler. Da jeg var ung, løb jeg så tit på nyligt døde dyr, at man skulle tro, jeg kunne lugte mig frem til dem. De morede sig også tit over, at jeg kunne vandre på tynd nyis uden at falde igennem.

Min far, som ingen hunde havde, var jo mange gange nødt til at vandre over nyis, og det klarede han ved før han tog afsted at spise *mámit* (kogte afskrabninger af kødsiden af et sælskind), som i tilslutning til hans amulet skulle ophæve hans naturlige vægt. Også min bror Lûtivik (Ludvig) havde lignende amulet.[3])

Forøvrigt havde de tryllet mig sådan, at jeg fik mareridt, når en eller anden havde anbragt et våben, f. eks. kniv, med spidsen pegende mod mig.

Fortalt af Mákorse, 60 år gammel.

Hvad der skete forud for og ved Ilasiaqs fødsel.

Der var ved Kingigteq (højt ragende fjældtop) sønden for Upernavik en kateket, der samtidig var åndemaner. Han hed Sîmuk (Simon) (født ca. 1770). Han holdt gudstjeneste om dagen og åndebesværgelse om aftenen. Han underviste børnene og afholdt seancer

[1]) Navnet siges at stamme fra hans boplads Pângutsit (plokke).

[2]) Pângo og Quneqitôq var forældrelose, der var plejeborn hos et barnlost ægtepar. Da de voksede op, giftede de sig med hinanden, og havde da livet igennem sovet på samme briks.

[3]) Ludvig benægtede rigtigheden af denne påstand.

ingmíkôrtut pingajuat.

ârnússat angákuarneritdlo.

teriangniap ilâ.

atâtanga Itdliarse Pângup ernernga, arnâ ateqarpoq Quneqitôq, ârnawaqarpoq teriangniap ilânewk. tatjangêwq tamawtínewt súniésimangoq. uwanga ilâ pingingalewarnginga. mêraungatdlarngama qârqũkalewarparnga ujameqardlewnga, ánerâmineq tamardlewínarme mersertjemasewq. ilawane mángertíngewaq sunaunerseq teriangniap sukutserngineripâ.

taimáikawtangê sililingajegtorsûvdlutalew torârsingajegtorsûngungut. angalangatdlarngama narajertuínardlewnga sililisarpunga. quiangisarãnga ãma sikerdlãkewt nákajewitsêwngama.

atâtangangêwq qingmeqángíname sikerdlãkewt angalaniarngângame maminik ûsunik nerisardlewne, ârnúsaminewt túngatíkamingit. ãma qatángewtinga Lûtiwik taimáitemik ârnawaqaralewarpoq.

ileqísiengausimangama oqimangîtingisarpáka qiêtitdlẽnît sunalẽnît kînalewk uwavnut sangmitísimangângatingewt.

oqalugt. Mákorse, 60-inik uk.

Ilasiap inúngornerata sujornatigut kingornatigutdlo pisimassut.

Kingigtime Upernawîp kujatâne ajeqe angákêwdlunilew. Sîmuk. (in. 1770 migss.) uvdlúkut nâlangiartitsingewne únúkut tôrnisêwq. mêrqanik atawartitsingewne qilasagsaqalerpat qilatjawâ. ajeqeringamí-

(*qilaneq*), når der var grund til det. Det var en lykkelig tid for menigheden, som af ham fik hjælp i alle retninger. Desuden skaffede han flere barnlose ægteskaber born, som han hentede dernedefra (*samánga*).

Sukasik og Jûliãnarsewaq havde den kummerlige skæbne, at alle deres born dode for dem. Nogle få dage efter at deres sidste barn dode, mødte Sîmuk Jûliãnarsewaq og tiltalte hende på følgende måde: »Du skal stå tidlig op imorgen. Du går ned til stranden ved ebbe og lader, som om du samler noget op, som du lader, som om du gemmer i skodet af din anorak. Derefter går du op til huset, idet du holder anorakkanten sådan, som om du gemmer noget værdifuldt deri. Og når du kommer ind i huset, skal du sige: Jeg har været så heldig at samle en dejlig dreng op! Husfællerne skal instrueres om at lade, som om de derover bliver meget henrykt og sige: Det må jeg sige! Det må jeg sige! Lad ham være velkommen hos os!«

Det gjorde de næste morgen, og naturligvis græd konen, da hun havde sagt disse ord, fordi hendes barn var død fornylig. Ikke lang tid derefter blev hun frugtsommelig og fødte til sin tid en dejlig dreng. Sîmuk forlangte, at drengen skulle hedde Ilasiaq (plejesøn). Det første år af barnets levetid skulle det være moderen forbudt at drikke vand, der var hentet i flydende tilstand, men hun måtte nøjes med at smelte is til drikkebrug også om sommeren. Barnets aflagte tøj skulle altid smides i havet. Og de fulgte rådene så nøje, at han endnu som ældre mand smed sit aflagte tøj i vandet.

En dag Sîmuk var ude i kajak, kom han hjem med en panserulk, som han lod bringe til den nyfødte dreng med den besked: Det skal være Ilasiaqs amulet og anbringes i hans kajak! De fandt, det lød fjollet om en nyfødt, men gemte den alligevel.

Ilasiaq kunne hente hjælp dernedefra.

Sákaliarse, Ilasiaqs yngre bror, fortalte følgende om sin besynderlige frelse fra en kæntring i rum sø:

Engang var jeg på sælfangst udfor Qeqertaussaq (halvø), da jeg kæntrede. Min ældre bror var da taget ud sammen med mig, men befandt sig langt fra mig, da dette skete. Jeg opholdt mig så længe i det iskolde vand, at jeg ikke var langt fra at fryse ihjel, da min bror omsider nåede over til mig. Jeg var virkelig så medtaget, at jeg kun sansede med mellemrum, dog husker jeg tydeligt, at jeg så ham tage sin bageste slæberem, som han lod synke. Næste gang jeg sansede, var det ved min brors spørgsmål: »Lillebror, lillebror, kan du se denne her, kan du se denne her?« Og jeg kom så meget til mig selv, at jeg så noget, der lignede et stort stykke drivtømmer, flyde ved siden

kengê ilewaqutingeqât tamanewt. âjparngît qiterˀnaqángigpata samánga qiterˀnagsaˀsierˀtarngai.

Sukasik, wpa nulia Jûliãnaˀsawaq. qiterˀnaqaˀneq ajilerˀmata, ilãniâ mêrángewe toqungmat kinginíngawatingewt tâjvna Jûliãnaˀsawaq oqaˀpingisimawâ: aqange wdlãkewt itiâˀdlewtit sigtjaq tiníngganerane aterngiaˀdlewtit sigtjamit tamãnga tingêˀqausîsãsêwtit, kineˀpileˀseˀtûsâˀdlewtit. taimailiwdlenilewngêwq tatja majewásêwq tingewsaqaˀnane kineˀpigtêwsâˀdlewne. iserinilewngê oqásêwq: nukagpiarâtsiaq erqewtikawsaqârnga! igdlewp ililîsangêwq akeweˀsãsawât: qâqâ, qâqâ, maunga, maunga, wpa isingisaqángíkalawaˀdlewtik.

tatja aqangewkut taimailieˀsimáput, sôrngunamingê taima oqarngalewaˀdlewne mêraerqámerngame qiangoq. kingeníngawatingewt nâˀdeleˀpoq. eˀneˀtâqaoq. angákeˀtâta oqaligpingileˀpâ: Ilasiamíngê ateqásêwq. mêrarêwq ukieqalíngigpat aˀnâ nunap imianik imitjángilaq, kisiáne nilangmik. atisaˀtârângángêwq atisakewe tamaˀmik ímamut igításáput. tásamingê utorqángeˀnine tikitdlewngew taimáipoq.

ilãningê qajaˀterngame tâjvna angákewq tikípoq. Ilasiawngêwq auna qajaˀmiegtjâ! wpangê mêrángewaq. kanajeˀdlagsewarêwq.

Ilasiaq samánga ikieˀtigsaˀsieˀtaˀpoq.

Sákaliarse Ilasiap nukâ kíngewneˀminik oqaligtuaˀsimangoq:

awangnawtíne kangeˀdlawatsiame Qeqeˀtausap pâne qajaˀteˀdlewnga kíngengunga. angajernga qajaqatingisaralewaˀdlewngew taimane ungasigdlewngew. siwisîmik ímamîtdlewnga, qiéngoˀdlunga angajeˀma kîsame tikípânga. silanga aderungnaeˀdlewngew takewara angajeˀma kingigdleˀsietine kiwisíkâ. ilisimananga ilitserngileˀpunga angajeˀma pingânga: nukâ, nukâ, una isingaiewk? ilisímalerêrngama takileˀparnga

af mig, men den var over det hele dækket af korte børster. Så sansede jeg ikke mere.

Da jeg kom til mig selv, havde han anbragt mig på land og tændt et bål ved siden af mig. Men han sagde ikke noget. Jeg vil næsten tro, at han havde tryllet denne mærkelige tingest op fra havets bund og havde givet mig førstehåndshjælp ved at anbringe mig ovenpå den. Det var nemlig en almindelig tro, at Ilasiaq, som selv var kommet dernedefra, kunne hente hjælp dernedefra.

Genfortalt af Êvartêraq.

Sîmuk.

Sîmuk formodes at være født ca. 1770, død 1837.

Uvigdlawaq (Martin Kragh), hans bror, måtte være mange år yngre, siden han i 1864 som den sidste hedning døbtes i Upernaviks kirke.

Sîmuks kone hed Charlotte, f. ca. 1773.

Tujormiaq (Jakob Lovstrøm), deres søn, f. 1804, giftede sig med blandingen Lea, f. 1813, så deres efterkommere ikke kunne siges at være ublandede eskimoer, men havde været usædvanlig levedygtige og har mange nulevende efterkommere.

Hunde med amuletter.

Åndemaneren Kîngewit skulle på åndeflugt (*ilímardline*). De tilstedeværende hørte ham godt nok gå ud gennem røghullet på loftet og kunne følge trommeslagene, som fjernede sig, da der pludselig var nogen udenfor vinduet, som råbte: »Han lander!«

Mange af de tilstedeværende skyndte sig ud og så i det klare måneskin, at den med remme bundne åndemaner var kommet til at hvile på de udstående ender af rælingen på en konebåd, der med bunden i vejret var anbragt på et højt stillads. De så også, at han kun meget let berørte konebåden, men sad som på et hængende hår og balancerede. Når de troede, han var ved at falde, rettede han sig op. Da hjælpen kom, lod han sig dumpe ned, og de greb ham i flugten.

Da de kom ind, fortalte han, at han var så godt på vej gennem luften, da hundene pludselig gav sig til at hyle, og deres hyl lod i hans øren som menneskelig tale: »Lad ham lande! Lad ham lande!«

Det viste sig også rigtig nok, at disse hunde, som hylede sådan, var forsynede med amuletter, bestående af en blå blomst, som kaldtes *oqaussat* (tungelignende), (saxifraga?).

Fortalt af Nuliángewaq,
genfortalt af Martêraq.

qiserejugsuaᵣtut ídewq, sôᵣdlo qâ akilikitseralãngewanik tíkortunik merqîsalewk. tás' takewdlewngewlo ãma ilisimajengnaeᵣpunga.

kingigdleᵣmik ilisímaleᵣpunga nunamut písísimangânga. angajerngalew oqarane. ikewatdlaiwdlewne qîâᵣseᵣtíkânga. ímaqa tásenga qisigsuausamut qaqititdlewnga suliarisimangânga. tás' Ilasiaq tasamánga pingeᵣpingminit ikieᵣtigsaᵣsieᵣtaᵣsimangame.

oqalugtuartoq Êvartêraq.

Sîmuk.

Sîmuk inûsimasorinarpoq 1770 erqâne. toquvoq 1837.

Uvigdlawaq (Martin Kragh) qatángutâ inûsungnerusimásaqaoq 1864-ime kuisimángitsunit kingugdlersauvdlune Upernavîp oqalugfiane kuisísimangmat.

Sîmup nulia ateqarpoq Charlotte, in. 1773 migss.

Tujormiaq (Jakob Løvstrøm) ernerat inûssoq 1804 nuliarpoq akútamik, Lêa in. 1813. kinguaive kalâlerqîngitdlat, ilaqutarîtdle nukigtunerit pinertunerit ilagisimavait. kinguârpagssue mãna inũput.

qingmit âᵣnawagdlit.

angákewq Kĩngewit ilímaᵣdlewne qíngákewt aneᵣpatdlangmat tusaᵣnâᵣtewt tusâwdlengew ãngoriaᵣteᵣtoq qilautewp nipâ, tarqamangê ingalásamit tordloᵣpatdlagpoq: túpoq!

tukúmagkamíngêwq aniaᵣteᵣdlewtik aningiatdlaᵣtewngêwq, qáumatingigseᵣsîngmat isingisimawât, umiángêwq napaseᵣsimasewt kánâta qânewt tutsimasewq qileᵣseᵣsimaseᵣsêwdlewne aleᵣnik. suamingê túngâᵣpoq, aᵣdláinewngê oᵣdlernginew makipalãsêwq. nákaᵣmat akeᵣpât.

erqingmáningê oqalewasâᵣpoq: aningamingê aivtdlarngítoᵣtoq nalaitseᵣdlewtik qingmit miákîleᵣput. miákêᵣtúngê awdlamik tusãngilai: tugdle! tugdle!

sunawpamingê qingmit oqausaᵣtagdlit âᵣnawaqaᵣdlewtik. oqausat, nausúngewit tungujulâᵣtewt.

Nuliángêwp oqaligtuâ
oqal. Martêraq.

Rygning af hvalpe.

Knud Rasmussen hævdede i sin bog, at Mákorsawaq (store Markus) var ubestridt den dygtigste hundekusk i Nordgrønland, og at han forstod som ingen kunsten at opdrætte hunde. Det lod ikke til, at Knud kendte hans metode, da han kun talte om resultatet. Men jeg ved ialfald hans første behandling af hvalpene, selv om hans familie af en eller anden overdreven generthed ønskede disse interessante traditioner fortiet[1]). Han samlede *oqaussat* blomster (saxifraga?) og røg med disse de nyfødte hvalpe. Under rygningen kom hvalpene til at udsondre en hel del slim, som han troede skulle stamme fra hundemoderens livmoder. Han troede, at de hunde, som var blevet befriet for denne slim, tålte strabadserne bedre end andre.

Jûntâq, 53 år gammel.

Oqimaitseq.

Oqimaitseq (den tunge), en kone, som levede i Augpilagteq (det blodlignende, altså røde, sted) var meget sort i huden. Da en eller anden engang bemærkede, hvordan det kunne være, at hun var så sort, sagde hun, at det var den sorte hundehvalps skyld.

Og hun fortalte, at hendes mor var endnu kun et barn, da hun blev gift. En åndemaner friede til hende. Barnets mor var den eneste, der protesterede, og overtalelser hjalp ikke på hende, ikke engang når de forsikrede, at åndemaneren nok skulle sørge for, at det gik godt. Men barnet ville så gerne giftes, at hun plagede moderen med sin gråd, så gav hun efter.

Da barnekonen blev frugtsommelig, led hendes mor mange bekymringer på hendes vegne og ville helst følges med hende, hver gang hun gik en tur. En dag de gik sammen, kom de til en hund med små hvalpe, og nu tog moderen en sort hundehvalp, som hun puttede ind i datterens pels ved halslinningen og lod den glide på hovedet ned og tog den ud forneden. »Det er, for at du kan komme til at føde så nemt som en hund!« sagde hun.

Oqimaitseq blev født og var så sort, at de gav den sorte hundehvalp skylden.

Hun blev frugtsommelig for anden gang. Og engang hendes mand, åndemaneren, fangede en sæl, gik hun ud for at bringe kød til naboen. Hun havde ikke været ret længe væk, da der blev råbt, at hun havde født en datter. Hun havde fået veer i naboens hus og havde i næste øjeblik født. Således gik det til, at hun altid fødte med et øjebliks frist. Atter hundehvalpens virkninger.

[1]) Hans egen søn Simúnguaq ville overhovedet intet meddele. Det hjalp heller ikke, da jeg i videnskabens interesse drak ham fuld.

qingmiarqanik pujôrineq.

Kunũngêwp atawagkiamine Mákorsawaq avangnâne qimugtitdlarqingnerpâsewtût oqautingâ qingmeringneradlengewlew. kitiáne sôrdlo Kunûp nalengâ qaneq qingmilisarteq. uwanga syugdlermik qane pawsewtarai naléngilarnga, kitiáne ilaqewtaisa pisisê tamákawa oqautingiemángitdlewínarpait. nausut oqausángewit katersedlewngit taivkewnínga inêrdlâkawsait pujôrtarpai, nuaerdlewngit, arnâtangê itdliânewt puait nuanigtarmata. qingmíngêwq nuaersimasewt qasiáinerengmata awdlanewt.

Jûntâq. uk. 53.

Oqimaitseq.

Oqimaitseq, arnaq Auwpilagtermiewq, tatjangê qernerdlewne ajernartewq. simernerale rngângáningêwq oqartarpoq qingmiararsêwp qernersêwp simernernganik taimaitdlewne.

Oqimaitsewngê arnâ mêrángêwsewq angákewp pinialermangew arnâta páne mêrauwatdlâqangat peqéngíkalawarpâ. ilamíngê oqaligpengingalewarmáne tâjvna angákersêngmat ímaqa ajésángingmat pingalewarngeniewk tás' ajernaqaoq. aitsãngê páne qîwsewínalermat uwinigtípâ.

nârtilermángê páne kagpiangineruut ilãne aneqatingingamiewk, ilangiewáinartarngamiewk, qingmeq sardliartewq tikeriaramíkew sardliaisa ilât qingmiararsawaq qernersawaq arnâta tingewriaramiewk Oqimaitsewp arnâta atingiata nuilâtingewt kúsartitdlewngew mangewkamiewk, ingerdlatíkamiewk atingiata atângewt amuwâ. amuwdlungulungêwq oqarpingâ: qingmitêwt ernisaleqewdlewtit!

Oqimaitserêwq tás' inêwniarngiarmat taima simertingingmat qingmiararsawaq tâjvna pisîtítarngât.

táusumínga tugdlianewk nârtilerpoq. nârtewdlewningê ilãne angiseqarngamik neqimik pajegdlewne aningoq nunarqáme ilãnewt. anisimatsiarderngêwq tordlorput panigtârtewq. pulârdlewne tásewnga pajeg-

Denne datter, som hun fødte i naboens hus, kaldte hun Tujormiaq (hjemløs eller navnløs, fordi den, man gerne ville opkalde, var af andet køn).[1])

Fortalt af Martêraq.

Den protesterende moder måtte vel være født ca. 1750.

Barnekonen måske ca. 1775.

Oqimaitseq var født ca. 1800.

Hendes første barn hed Uíka, f. 1828.

Næste barn, en pige, døde ifølge næste fortælling som nyfødt på grund af en tryllevise.

I Oqimaitseqs gamle dage var der ingen af familien, der levede.

[1]) Navnet kom af tujormivoq (er frysende og ked af det), fordi de afdøde tænktes at have det elendigt, før de blev opkaldt.

pingminewt iserdlewne ernisilerngame ernisimasewq. taimángêwq mêrqierngame, tâjvna qingmiararsawaq pisêwdlewne.

tâjvnangê pulârdlewne panigtâne atserpâ Tujormiaq.

Martêraq.

arnâ uvinerqussíngíkaluaq inûsimasínauvoq 1750 migss.

mêrauvdlune uvinigtoq 1775 erqâne.

Oqimaitseq 1800 erqâne inûsimatípât.

qitornâ sujugdleq ateqarpoq Uíka, in. 1828.

tugdlia, arnaq, inôrdlauvdlune toquvoq serraneqardlune, oqalugtuap tugdliane takuneqarsínauvoq.

Oqimaitseq utorqángormat ilagissai nungorêrsimáput.

5. AFSNIT

TRYLLEFORMULARER

Lîsas vise.

Min oldemor Lîsa fortalte, at hun havde sunget en tryllevise en enkelt gang. Det var, mens de var på efterårsfangstpladsen Eqalegârsewit (dejligt beliggende lakseelv). Dengang var hun gift og havde flere børn. Den ene af hendes drenge fik da lammelse i det ene ben, som bandt ham til briksen for lang tid, uden at det syntes at blive hverken bedre eller dårligere. Efterhånden blev det tidligt mørkt, og der var allerede isdannelser i fjorden. Det var på tide at vende hjem til Upernavik, men drengen var stadig i en tilstand, hvor det ville være altfor risikabelt at sejle længere med ham i det kølige vejr.

Hjemme sad de og talte med dæmpede røster om, at sygdommen sikkert skyldtes hekseri. Så gik Lîsa ud af teltet og sang en tryllevise til at bringe skaden til dens ophavsmand (*utertitsivdleningêq*).

Det skulle senere vise sig, at Oqimaitseq og hendes familie på samme tid opholdt sig tre dagsrejser sydpå i Ikerasángewaq (det lille sund). Oqimaitseq havde da en datter, den første datter hun havde født, der var et fedt og levedygtigt barn.

En af Oqimaitseqs husfæller var ved skumringstid gået ud og kom ind og spurgte: »Var der en af Jer, der sang, mens jeg var ude?« De svarede benægtende, men han vægrede sig ved at tro på deres forsikringer, så tydelig sangen havde lydt, en klar kvindestemme.

De vågnede næste morgen tidligt og fandt Oqimaitseqs datter liggende kold og stivnet. Hun måtte vel være død på det tidspunkt, da den mystiske sang lød.

I løbet af kort tid fik Lîsas dreng det så godt, at de kunne sejle hjem til Upernavik. Lîsa mente, at hun var årsag til pigens død og drengens helbredelse.

Fortalt af Martêraq.

ingmíkôrtut tatdlimât.

serratit.

Lîsap serratâ.

Lîsâʳput, ânawigsewarnga, Lîsa oqaligtuaʳtaʳsimangoq atausiaʳ-dlewne kuisimángíkatdlarngame serqawdlewne. Eqalawâʳsingnúngê pulangamik, uweqalerngame mêraqaleʳdlewnilew, eʳníngewingê nîlerngisewq aivtdlaʳneq ajeleʳdlewne ajelerngiaʳteʳnganilew ilawaʳsiaʳternganilew. kîsangê tâʳsisaleʳpoq sikawaqaleʳdlewnilew. Upeʳnawingmut uteʳtigsaungalewaʳdlewtik, tásalew puerqoʳtume angatdlangneq ajeʳnaʳdlewne.

taimaileʳmángêwq sagdlaitdliwdlewtik oqalîtileʳput pasitdleʳsitût ilisîtsemut taimailieʳnasungalewngew. eʳningê taimaingínaleʳmat aniwdlewne tupeʳmit serqangame, uteʳtitsewdlewningêwq.

sunawpangê taimane Ikerasángewame uwdlut pingasewt oʳnigtariame Oqimaitsewkut ausiwdlewtik tásanîtewt. Oqimaitsewngê pania nâlengeaq puatdlarngewtoʳtoq, aitsãngê paneqaʳdlewne.

táukewangê ilât únúkut tâʳsisimaleʳseq anêrame iseʳsimalerngame ilane aperai: anêramauna aʳdlaʳse serqasewq? ilaingê oqaʳput: nâme serqaseqángilaq, kisimîkamik. syugdleʳmíngê ugpíngíkalewaʳpoq uagkasewngalewne, tusâsane eʳserqeqingmat, aselungê aʳnâʳpalelitdlaʳdlewne.

iteramíngêwq takiwât tâjvna Oqimaitsewp pania iwsoraʳsimasewq toqusimawdlewne. tamatewmangê naleʳpiâne nangmineq serqangame.

tâjvnalewngê ajerungnaeriaʳtelerngiaʳmat angatdlangneq ajeʳnarengnaeʳmat Upeʳnawingmut angeʳdlaʳput. Oqimaitsékut paniata toqueranewt erneʳmilew ajerungnaeʳneranewt ingminewt pisêwtítaʳsimangoq.

Martêraq.

Tûsingâq's lammelse.

Min oldefar Tûsingâq[1]) havde fortalt følgende fra den tid, de var udøbte:

Et forår det var *ũtoq*-fangstens bedste tid, skete det uheld for mig, at jeg umuligt kunne komme sælerne på skudhold, dette fordi en ondskabsfuld ravn altid var i nærheden af mig og skræmte sælerne med sine styrtdyk. Og dette ledsagedes til større uheld for mig af en begyndende lammelse i benene.

Således var min tilstand, havde min bedstefar fortalt, da vi begav os ud på forårsfangst til Putungua (dets stortå)[2]), og jeg måtte da finde mig i at sidde på isfoden og vente på, at sælerne skulle komme trækkende forbi for at skyde dem fra land.

Engang alle våbenføre mænd var taget afsted, sad jeg som sædvanlig på isfoden, da jeg hørte trin bagved mig. Det var en af de gamle mænd ved navn Takak[3]), der kom. Han satte sig ved siden af mig, rømmede sig og sagde: »Jeg troede at kunne regne ud, at det ikke var tilfældigt, at du har fået det sådan«. Og han tilføjede: »Lad mig prøve at gætte, hvem der var skyld i det, så kan du give mig en eller anden bagatel for mine tjenester.«

Jeg lovede, at han skulle have en rulle skråtobak, som jeg havde liggende hjemme. Det var en aftale, og Takak rejste sig bagved mig med ansigtet vendt mod syd og mumlede en tryllevise. Derefter gentog han visen vendt mod nord. Så gik han hjem, gående latterlig omhyggeligt i sine egne spor.

Tryllevisen foredroges så lavmælt, at jeg ikke fik fat på alle ordene, men der syntes at være et refræn, som lod således:

niarqíkut ikiligtjamik
síkĩnigdlew augsyalingnik.
(som skulle have sår på hovedet
samt blodige læber).

Disse ord blev ved med at køre rundt i mit hoved, havde min oldefar sagt, og jeg fandt episoden meget mærkelig. Men to dage derefter ankom der en slæde sydfra, og det rygtedes, at den kvindelige åndemaner Ineqínawait var blevet enke, idet hendes mand Ûmâkasik (hør nu her, menneske) på en rensdyrjagt sammen med sin unge søn Aníngewaq (kære storebror) var blevet dræbt af en sten, som løsnede sig fra en højtliggende klippe og ramte ham og knuste hans hoved. Ineqínawaits familie var da på forårsfangst i Kingatak (?) udfor Søndre Upernavik.

[1]) På højgrønlandsk Tôrsingâq (den ranke).
[2]) Landet anses som et levende væsen og havde alle slags lemmer.
[3]) Betydningen uklar, skønt det kan minde om *takána*. Mon ikke også »vendende nedefter«? Han kunne ialtfald sine ting.

Tûsingâp nukigdlârnera.

atâtama atâtâ Tûsingâq (Tôrsingâq) oqaligtuarpoq:

kuitimángíkatdlarngamíngê upernãkewt ũtoqaregtulersewq nangmineq ũtunik patdlîneq ajelerdlewne angineq ajelerngame, avdláungitsemíngêwq tuluwakawsaup kewsaeriartardlewngew arqaisítarngamiewk. kîsangê taimaitdlewne misingilerpoq nukigdlaoriarterdlewne ánerisaqarnganilew.

anisersimaleramíngê Putunguane nûa imâriarmat qamasalerpoq qãngewq qâanut pewdlewne, tatja nukigdlârame.

ilãningê ũtorniat tamarmik aivtdlararsimasewt tásane qamawdlewne tumârpalengmángê tunúmut qiwiariatdlarngame utorqait ilâta Takaup tikíkâne. tikíkamiéngê oqarpingâ: asylĩnaq taimáingínasungingawkit taimungáinaq erqewiniarniarpunga. súnguamik mikisíngêwgalewamik agsagsutsiaringa.

nangminerê oqarpingâ amitsêwteqarngame ilewitsemik tâjvna pitsangmangew. taimánangê oqarpingingmane tunuane nikewípoq kujámut sâgdlewne, tatsalewme serqalerdlewne. serqáningê nangamiewk awangnamut sâgdlewne. nângamiengê tumine atawardlewngit uniernawêrsârqigsârdlewngit angerdlarpoq.

qimagsimalermaningê serqatâ takerdlôrtarpâ nipikíkalawartewq oqauserтai nangeqátângai ilemietsiékamingit:

niarqíkut ikiligtjamik
síkĩnigdlew augsyalingnik.

taiwkungêwq erqemîngingamingit ilemietsiépai. aqangíkéngêwq píngilaq, aqangewangékéngêwq qimugteq kujatânit ákilerpoq, táusumangê oqautingâ arnaq angákewq Ineqínawait wigdlarteq. wiangê Ûmâkasik ernine inêsugtoq Aníngewaq ilangalewngew auwartewq ujarqap qaersimît anitdlagpingalewngew niaqewa seqimíkâ. Ineqínawáikíngêwq anisersimangamik Kingatangme Súnorup awangnâne.

Episoden var, havde min oldefar sluttet sin fortælling, så meget mere indbydende til eftertanke, som det var almindelig bekendt, at Ineqínawait havde en ravn som hjælpeånd. Fra den dag af begyndte sygdommens symptomer at fortage sig på mig, og kort tid derefter var jeg helt helbredt.

Genfortalt af Martêraq.

Om at gemme sig for sygdommen.

Oqimaitseq havde fortalt min mor følgende historie:

Engang for mange år siden blev mange mennesker ved sommertid meget syge, og så mange dødsfald var der, at flere bopladsers befolkninger uddøde.

Åndemaneren Qupanewq (spurven) var da på vej sydpå med sin familie, da rygterne om denne forfærdelige sygdom nåede ham. Så havde Qupanewq sagt: »Vore vise forfædre havde sagt, at epidemier altid smittede nordefter, og at man skulle sejle tæt langs med fastlandet sydgående for at narre dem.«

Qupanewqs familie sejlede derfor sydpå inden om skærgården, og tilfældet ville, at hans familie blev den eneste, som var urørt af sygdommen.

Tidligt på efteråret, lige så snart det blev køligt i vejret, byggede de hus i Augpilagteq østen for Tasiussaq (vigen). Hele vejen dertil havde Qupanewq benyttet den fremgangsmåde at synge en tryllevise om morgenen, før teltet blev taget ned. Og ingen fik lov til at rejse telt på overnatningsstedet, førend han havde sunget en anden tryllevise. Han havde forklaret sin besynderlige opførsel med, at han gjorde det for at »gemme sig« for sygdommen.

(Desværre er selve viserne glemt).

Fortalt af Martêraq.

En beroligelsesvise.

Sãtit (de flade) hed en nedlagt boplads, hvor der havde levet mange mennesker. Et godt stykke vej derfra i Isewa (dets spids) findes der også tre hustomter.

Da begge stederne var beboede, levede der i Isewa en enke, som havde en søn, der var en stor knægt og endnu kun nybegynder i kajak.

En aften, da begge steders mandfolk var til gilde hos brødrene i Sãteq, viste der sig en stor hvalros lige udenfor enkens boplads. »Gå og jag den i din kajak,« sagde enken til sin søn, som vægrede sig og sagde, at han var bange for den.

»Gå du bare, jeg skal nok berolige den!« sagde hans mor overtalende. Der var ikke andet at gøre, drengen forberedte sig, og moderen skubbede ham ud. Så istemte hun sin sang:

pingârdemíngêwq tupingiwatdlârpâ nalíngínamíkew Ineqínawait tuluwartalewk angákêwdlewnilew arnauwdlewne. taimanimîngêwq tamána kigdlingalewngew nangmineq palãngyrngiarteriarame tás' ilerqewne atiwâ.

Martêraq.

nápáumut torqordlune.

Oqimaitsep anânavnut oqaligtuarisimasâ:

taimaníkéngê upernãkewt inewit nápartersuángeramik tatsa nunaqarpît ilait inewerigtiterdlewtik.

taima pilermata Qupanewkut umiamik kujámukarput. kujámut ingerdlaordlewtik aitsât nápausewaq tusarpât. Qupanewrêwq angákersîngame oqarpoq tusâmawdlewngew nápaut sâtengewt awangnamukartarmat nápardeqalerângat kangiatingewt kajámut paordlagtertariaqardewq.

taimáitemíngêwq umiat ingerdlaorput kangiatengewt kujámut. nalaitserdlutímiâsíngêwq táikawa kisimik nápardeqángitdlat.

ausarêwq nãngíkalewarteq nigdleriartilerngiarmat Auwpilagtime Tasiesap kangiane igdleliewínarput. taimaningê tása kangiatengewt kujámukaoramik uwdlãkéngêw iterângamik ítawat tâjvna Qupanewq anerqârângame tupermit serqarpalegtewangê tarqama. únugtorngêwq támârângamik tuperdletigdlew ãma serqasarpoq. taimailierporôq nápáumut iserterdlewne.

(serratai puigorsimangmatigit uwgornaqaoq).

Martêraq.

»serqat maningêwt.«

Sãtewt qanga inewqarngatdlarmata inewiagsêwdlewtik nûane Isewane inewqarsimangoq, igdlewkut pingasewt tatjanîput.

taimaníkewt Isewane inêwsimangoq uwigdlarneq pinialerqãngewamik qiternalewk.

angínuníngewíngê únúkut tamarmik tagpikewnga angiterpagsawarnewt pingegtortut auwersawaq nugtarengnaerpoq. erníngewe oqarpingitimawâ: awalagpengiewk! erníngewata ersingalewngew piemángilaq.

arnâta pilerpâ: maningetsuarnga! tatsalew erne awalagtitdlewngew. serqalerpoq:

natsiángêwutit
terdlingêwdlutit
piewarpawkit:
amíngewarpit sáinera aterdlengew
puiârimârputit.

(Du er en lille fjordsæl
og aner intet ondt.
Jeg overtaler dig:
Tag dit tyndere skind på,
når du kommer op).

Knægten harpunerede den. Da hans fangeblære blev trukket under vandet, sang hun igen:

tuluvkatêwt
qâtsiartetût
autdlaremârpunga.

(Som en ravn,
der flyver lavt henover land,
vil jeg begive mig afsted).

Så løb hun afsted for at tilkalde hjælp fra naboboplads Sãtit, da knægten alene umuligt kunne dræbe hvalrossen, og endnu inden fangeblæren sprang op på overfladen, kom hun tilbage. Og nogen tid derefter kom mændene og dræbte dyret.

Fortalt af Iserdleq,
genfortalt af Êvartêraq.

For at få stormen til at lægge sig.

Ikerpaq (underlag) boede i Ikerngasak (sundet) ved Kingigteq. Engang min bedstefar Nulialewk (konens mand) var ganske ung, var han sammen med andre knøse ude i kajak, da det blev snetykning, som gjorde det umuligt at se frem for sig. Alle mændene var ude i dette vejr.

Så hortes nødråb i retning af Oqaitsit's (skarvene) stejle fjældvæg. De overdøvedes dog snart af stormens sus, idet det trak op til sydvest.

Nu begyndte mændene at komme hjem, og tilsidst var knøsene og en enkelt mand, der var far til en af dem, de eneste, der savnedes. De kunne af nødråbene høre, at det drejede sig om storvildt og ikke om ulykkestilfælde, så de vidste, der var håb endnu, men stormens sus nærmede sig med en forfærdelig fart.

natsiángêwutit
terdlíngêwdlutit
piewarpawkit:
amíngewarpit sáinera aterdlengew
puiârimârputit.

erníngewata nâleqâ. awatángewane itermangew oqartimangoq:

tuluwkatêwt
qâtsiartetût
autdlaremârpunga.

arnâ tagpawunga aivtdlarngame toqúsínáungingmangew aivtdlerdlewne angetinewk, sulingê awatâ morsusimasewq qangale tikípoq. kingeníngewa piniartewt tikigkamíkew toqúpât.

Iserdliup oqalugtuâ
oqalugt. Êvartêraq.

serqawdlewne anerimik qatsersaisewq.

Ikerwpaq Kingigtewp kujatíngewane Ikerngasangme nunaqarsimangoq. âtakawsanga Nulialewk ukiákéngêwq inêsewaráinauwdlewtik qajarterdlewtik qánersersawángertoq ersitsetãngeweritdlewne, piniartíngêwq tamákew utorqait sule tikíngitsewt taimailingmat.

kujatâníngêwq iwnarsêwp Oqaitsemik atigdlewp tamâne awatâne êrtaitsiardewq tusarpât awatâlewngê ítewterswángertoq nalenangew kingángarsewaq ákilersewq.

utorqãngê tamákawa tikerngalerput, tás' taiwkewángewit kitimik peqángitdlat, unalew inêsuarángewit ilâta angitâ. êrtaitsiarneranit nalejungnaerpât taiwkawa ardlât nâligtewq. naléngíkalewardlengew ajenâlersewqángitsewq isimailigkiartewínalersimáput ûnga ítegsawaq qanigterngalãngawángermat.

Det var Uvigdlawaq's (god ægtemand) unge søn, der havde været så kåd at harpunere en hvidfisk. En anden af hans kammerater havde også anbragt sin harpun i dyret, men det gamle dyr var blevet så snu, at de uerfarne knøse ikke kunne ramme det med lansen.

Den mand, der kom sidst hjem, var Uvigdlawaq. Inden han kunne gå i land, underrettede man ham om situationens alvor, og han rakte da sin fangeblære og rem over til de andre og skyndte sig ud kun bevæbnet med sin lanse. Som han forsvandt i snetykningenm, ærkedes de første pust af stormen.

Først i dette øjeblik viste åndemaneren Ikerpaq sig. Han gik til de andre, som stimlede sammen ved stranden og sagde: »Jeg bliver nødt til at synge en tryllevise.« Og han skyndte sig med stive ben over til en stor kampesten, der lå på en jævn klippe, og som vi kaldte Uvaiseq (rokkesten), fordi den var således beskaffen, at den trods sin kæmpemæssige størrelse kunne sættes i bevægelse af et barn. Nu kravlede han op på toppen af den og istemte sin sang. Ingen forstod ordenes mening.

»Så, nu er jeg en tryllevise fattigere. Jeg smed den bort[1]) med vilje,« sagde han, da han kom til de andre.

Der kom nogle få voldsomme vindstød, men nogle få åndedræt derefter kunne de høre stormens hyl fjerne sig, og inden man kunne sunde sig, blev det blikstille og skønt.

Uvigdlawaq kom hen til knøsene midt i deres største knibe, da det var blevet stormende imens, men han anbragte tilsyneladende uden vanskelighed sin lanse i dyret, som døde øjeblikkelig. Ved flænsningen viste det sig, at han havde ramt det så stærkt, at flere af dets tykke ribben var knækket.

De plejede at fortælle, at Ikerpaq fik stormen til at lægge sig.

Genfortalt af Êvartêraq
ifølge Uvigdlawaq.

Sjælen tvinges tilsøs.

Mákorse, broder til den navnkundige Ilasiaqs kone Kavsángewaq (den lille sjove), var en skikkelig mand, som holdt meget af at læse i »den tykke bog« (den grønl. udgave af det gamle og nye testamente). Så skulle det vise sig, at han havde fået kald til at blive åndemaner. Han havde endda allerede haft besøg af *îjangmiep qingmia*[2]). Åndemanere, som havde denne hjælpeånd, kunne fremvise en ring

[1]) Han mente, at virkningen af visen ville forsvinde, fordi han sang i tilstedeværelse af andre.

[2]) En over hele Grønland velkendt hjælpeånd. En sagnfortæller fra Kap Farveldistriktet ved navn Talángo kalder den *talsip qingmia*: søens hund.

sunauwpamingê Uwigdlawap ernikawsâ nâligtimasewq qilalewkamut, tamánawarngaq. âjpángawatangê nâlegkalawa^{r}dlengewlew angewinga^{r}neq ajelerngât silagdewiwdlewngengêwq.

taimaitdlewne Uwigdlawaq kingilerewtdlewne tikípoq. sule niéngitsewq oqa^{r}pingingmáne awatsingê alenilew túnietîna^{r}dlewngit angewigke kitiat tingewdlewngew pâa^{r}dlewne aiwtdla^{r}poq. tarqíte^{r}wdlew umínganer-sawanewt tatsa kingángâ^{r}ta^{r}te^{r}sawánge^{r}poq.

aiwtdla^{r}de^{r}dlewngê tâjvna angákewq Ike^{r}wpaq anitdlagpoq. anitdlagdlewnilew ilaminewt sigtjap qulâne kate^{r}sêwsimasewnut oqa^{r}poq: â, tatsa anerew qatse^{r}sa^{r}nialeqârnga. nûatangê qâane qae^{r}sewp qâane ujarngagsewaq Uwaisemíngê taisa^{r}tangât, ajarngiarngáiningê kâwilerngângame sumorujugsuaq unigtángitsewq, mêrqatdlêwnît kâwitítarngât. a^{r}paisa^{r}dekawsauwdlewningê taiwsewma ujarngagsêwp qâ^{r}piángewanewt pitína^{r}dlewne serqase^{r}sawánge^{r}poq. pâsingalewángilât.

nâwdlewngewlewngê tâjnerngamiewk oqa^{r}poq: tatsa taimaititdlewngewlew!

anerausewasatdla^{r}dlewnilewngêwq tamána ítegsawaq qimangewkia^{r}tewínale^{r}poq. tatsangê ane^{r}neq a^{r}dlíngíkâ qatse^{r}dlewne alianaitdlise^{r}sawánge^{r}poq.

Uwigdlawawngê pâa^{r}ngamingewt tikípai tamatamangê anere^{r}sêwp syua^{r}timane^{r}sawanit angewinga^{r}neq ajelerngât. tikitdlewngitdlew angewinga^{r}pâ. pilale^{r}másewk pilerngiaqât angewinga^{r}neramiewk najengase^{r}sewilew nawdlo^{r}dlewngit.

oqa^{r}ta^{r}put tatsangê Ike^{r}wpawngê qatse^{r}tipâ.

oqalugt. Êvartêraq
Uwigdlawap oqalugtuâ maligdlugo.

ta/ninga sigguse/dlewngew.

Mákor^{r}se tusâmasap Ilasiap nuliata Kawsángêwp qatángewtâ inewk oqautingisarngât agsewt palausewq tásalew atawarengnáisanane mákewnínga ivsusôrsawa^{r}nik, sunauwpame angákíngulerdlewne malungilerngame. sunauwpangê Îjangmiep qingmianik tôrnaqarsimangame. taimáitimíngê tôrnagdlit qalasîngê awarqutdlungit itisêrsawarnik qileroqartarput tôrnâta nernginernganit. kisiáne kuisimasêngame oqauti-

af dybe ar omkring navlen, som skulle være mærker efter denne hjælpeånds tænder. Men da han var døbt, skammede han sig over det og strittede imod af alle kræfter. Og hans ivrige læsning skulle tyde på den indre kamp. Dermed blødgjorde han sig selv (*aqilitserpoq*), men den, der strittede imod åndernes tilnærmelser, måtte bøde med sit liv.

Man lagde mærke til, at Mákorse sad og græd dertil. Så blev han alvorlig syg og viste de andre mærkerne efter *îjangmiep qingmia*.

Da han lod til at miste sin ånde, samledes familien omkring ham. De hørte da den underligste lyd langt nede i struben på ham. Sukasik, hans svigerfar, bøjede sig ned og lyttede med øret til hans mund, men i munden var der ingenting at høre. Nej, lyden befandt sig længere nede i hans bryst, og nu blev den så høj, at de tilstedeværende kendte en åndemaners vise fra en åndeflugt (*ilímardip ingîsewa*). Tilsidst lod sangen så høj, som når en mand sang af fuld hals, skønt manden ikke så meget som trak vejret eller bevægede munden. Først da stemmen lod til at stige ham op gennem struben og kom til hans mund, trak han vejret og blev afsindig.

»Han var altså en stor åndemaner i det skjulte!« udbrød Sukasik dybt bevæget. Nogle få dage derefter døde han og blev begravet et stykke fra den indviede kirkegård.

Sukasik sagde en dag: »Han ligger begravet et sted, hvor de kære børn ofte opholder sig, når de leger; jeg bliver nødt til at anvise ham vejen til at glide ned (*siggusitjavarnga*). Dermed tog han et stykke af en gammel skinne under slædemederne, bestående af rensdyrtak, som han gik hen og anbragte tæt op til hans grav, pegende skråt mod havet.

Imidlertid var den afdødes søster Kawsángewaq med sin familie inde i fjorden og anede intet om hans død. Men en dag viste sig en stor sildepisker lige udfor stranden, hvorover de havde slået lejr. Nu kom hvalen hver eneste aften og var så rolig og intetanende, at den lod til at befinde sig godt trods spektaklet i lejren. En nat havde Kawsángewaq en drøm. Hun drømte, hun sad og så sildepiskeren lege tæt ved stranden, da hvalen pludselig tiltalte hende: »Tror du, jeg er en almindelig sildepisker? Jeg er ingen rigtig hval, det er mig Mákorse, din bror! De andre havde anvist mig vej ned til havet og forvandlet mig til en sildepisker.« Hvalen talte med hendes brors stemme. Hun fandt det meget foruroligende, da hun fortalte drømmen til sin familie. Senere hen sejlede de hjem og erfarede, at broderen forlængst var afgået ved døden.

Êvartêraq.

Trolddom udøvet mod danske.

Upernawiks kolonibestyrer mistede engang sin kone. Et grønlandsk ægtepar, som fik en datter lige efter den danske frues død, fik den idé

ngineq kángengilerdlewngo aqilitsînarsimasewq. taivnaqa taimáikame atawarniarpatdlâqaoq, tás' aqilitserdlewne. taimailiertutdlungôq tamána toqúsutingisínausarpât.

Mákorse takelitsawât igsiasewq qiasewq. taimaitdlewne náparsimangoq. náparngiarngame tâjvnarsawaq qalatsime nerinersawa takitípâ. îjangmiep qingmiata nerinersawa.

akigtûlerserngô ilaisa najerdlewngo tusangaqalerput qamane ilewane nipimik, mãngangêwq ingerdlaseqq qarngata tungânewt. sakiata Sukasîp syutine tugtingajagdlengo nâlagdlewngo pâsilerpâ qarnganit píngitsewq qamánga ilewanit pisewq. tamarmigdlew tusâlitdlardlewngo ilímardewp íngîsewa. tás' nipidîpilorujugsuángerpoq kîsa wpa inewa anerteqíngitsewq qarnalew aulagsásanane. qagpariarterdlewne qarnanewt piserdlo aitsât anersârpoq tatjalew perdlerngertorsuángerdlewne.

Sukasik pilerpoq: ê, angákersûnermiewq! wdlúngô qavsînángewit toqungoq, iliwât ilerpit qimagtitdlewngit.

tâjvna Sukasik oqalilersimangoq: mêrngángewit tamâne píngewartáinarmata siggusitjawarnga. perdlâkerôq, qamutip perdlâkewa nagsewk, tugtup nagsewa iliwianewt ârqípâ takanewnga ímap tungânewt sâtitdlewngo.

wpangê qatángetâ kangivtínîdewq pavane, tâjvna Kawsángewaq. nalewângêwq qatángíne toqusoq. wdlúngô ilãne takilerpât sigsap awatíngewane tupeqarpingmik awatâne tikângegdligsewaq. tatsangê únuit tamaisa awatíngewánîlerpoq nujuínermitdlew áseqarnane, taimagdlew piserpalugtingingalewartoq. ilãningê tâjvna Kawsángewaq singnagtilerpoq: tikângegdligsewaq takanêwna puisardeq ilãne puingiwtordlewne oqarngatarpoq: tikângegdligsîsungânga? qatángewmingê nipâ ilisarerqingnârdlewngo. tikângegdlîngilanga, Mákorsîvunga. ârngitdle sigguseqangánga tikângegdligsewángoqânga! tagpawángangê angerdlarngame tikípoq qangale toqusimasewq qatángíne.

Êvartêraq.

angákuarsârdlune qavdlunânik ajortumêriniarneq.

Upernawingmingêq atsiaqardlewne, nieverteq nulêrmat atsietdlewngo ilãne mêrángewane takejuminarsarngiardlengew arnat ilãnik pârsisiler-

at opkalde hende. Barnepigen pyntede en dag den lille pige og lod hende besøge kolonibestyreren, som ifølge deres traditioner var blevet beslægtet med pigen. Men han havde vist dem døren.

»Kan du tænke dig,« sagde barnets mor til sin mand, da han kom hjem fra fangsten, »kolonibestyreren har vist sin kones lille navne døren!«

Så sagde barnets far, som var den, der havde fået den menneskekærlige idé at ville glæde kolonibestyreren med at lade hans afdøde kone genopstå (*makerqiewt*): »Lad os så se, om han kan vise Kakalêwt[1]) døren i aften!«

Kolonibestyreren blev næste dag set bringende smukke silkebånd og smukke, store tørklæder hjem fra butikken, og disse bragte han videre op på fjældet. Det forlød sig også, at han havde sagt til visse af befolkningen, at kvinden oppe på fjældet var den yndigste, han havde set. Nogen få dage derefter blev han sindssyg og døde.

Næste sommer ankom der et sejlskib til Kangersawatsiaq (Prøven) med inspektøren som passager. Det viste sig, at de ved en misforståelse havde troet, at den stedlige store åndemaner Kĩngewit havde forårsaget kolonibestyrerens død.

Kort tid efter at de havde kastet anker, råbte inspektørens tolk i land: »Lad Kĩngewit komme ombord!«

Den gamle åndemaner blev derover højligen forbavset og sagde: »Hvad i alverden er meningen? Er der ingen af Jer, der vil ledsage mig?« — Så tilbød en af fangerne ved navn Qingmiewt (kæledyret) at gøre ham følgeskab.

Inspektøren talte en tid, og så sagde tolken henvendt til Kĩngewit: »Han spørger, om du vil indrømme, at du havde forårsaget døden for Upernawiks kolonibestyrer.«

Dertil svarede Kĩngewit: »Hvorledes kan jeg, som er blot et ubetydeligt menneske, forårsage døden for et så højtstående menneske?«

De diskuterede i nogen tid, men Kĩngewit havde altid et afvæbnende og overbevisende svar på rede hånd. Med eet gjorde inspektøren et fuldkomment omslag og spurgte venligt, om han ikke kunne tænke sig at sejle til Danmark med dem, så han kunne blive uddannet til kateket. Men Kĩngewit, som gennemskuede ham, sagde nej til tilbudet. Også til Qingmiewt lod inspektøren sige: »Er du her for at beskytte ham?« Qingmiewt svarede, at han gjorde det blot af nysgerrighed. Så roede de i land.

Da de kom til strandkanten, blev Kĩngewit i sin kajak, men råbte op til de andre: »Bring mig en gammel, rusten kniv!« En sådan blev

[1]) Formodentlig en afdød pige af det navn, som manden havde erhvervet som hjælpeånd. Sådanne begraves i siddende stilling.

dlewngo nievertumut pulârtípâ, uwianut. isermata nievertup anerqusimawai.

tâjvna atsialik tikingmat oqaligtũsimawâ nuliata: tatja atsiangewarput niewertup aneqewsimawâ!

mêrqap angetâ mêrángawane makerqietaungmat nangmineq atsiésisîngame oqarsimangoq: únungme Kakalêwt aneqoqingiliewk!

tatjangê nievertortik takelerngiatjawât pisiniarpingmit qalersewit kákigsautit pínernersiegkat angerdlaungângamingewt igdlersawarminit, nagsardlewngit qáqamut. aterngângamingê qáqame arnaq pínernerngásawâ. kinginíngewatingíngê pewdlererdlewne toqungoq.

ausarmángê umiarsewit nunalerngiarput nâlangaq ilauvdlewne. sunauwpangê pâsinerdlewivdlewtik angákersawarmut Kĩngewimut taimailierngasengingât.

taimaitdleningê kisarsimatsiardewt oqaligtâ nâlagkap: Kĩngewingêwq!

tâjvna angákekavsak uísĩminermit oqarsimangoq: sôrme-tauva? kinatoq-una ilangilarnga! — piniardíngêwq ilât Qingmiewt ilalietdlewngo qâjnamik ikârsimáput.

nâlangarngêwq oqalerngiatdlardewq oqaligtâ oqarpoq: Upernawingmingêruna nievertewq toqutíkit?

Kĩngewit oqarsimangoq: qaneq inewínauvdlewnga taima akimatingisewq toqutísawarnga?

tás' nâlagkap pingalewarngamiewk ajelerdlewngo mumînardlewne oqarpingisimawâ awalaquvdlewngo, ajeqigsamut ilíniarngiartequvdlewngo. Kĩngewit piemasimángilaq tatjangê pasitsapiligkame. âjpâ tâjvna Qingmiewt oqaligtiminut oqarpingitísimawâ: igdlerserniarpiéngêwq? Qingmiewt oqarsimangoq: nãka, asyle-una ilanginginga, tatjalew qâjnamingnut ikinialerdlewtik.

ikingamik nunamukarngamik Kĩngewit niéngilaq. qúmut ilane tordlorpai: sawikavsangmíngêwq ingitamik! tuningmáne aivtdlarngame Sierqap ungatânut tarqigpoq. únutdlarderngêwq aitsât tikípoq. isersi-

bragt ned til ham, og han roede bort og forsvandt bag Sieraq-næsset (sandodden). Først sent om aftenen kom han hjem. Hjemkommen satte han sig ned og bemærkede: »Det var nemt bytte, når de var danske.« Hans kone sagde dertil: »Hvorfor siger du dog det?« Dette syntes endelig at bringe ham til sig selv, og forlegen sagde han: »Å, for ingenting.«

Skibet var da forlængst sejlet bort.

Næste sommer hørte de, at skibet ikke var kommet længere end til Sãteq (den flade o), da inspektørens tolk savnedes. Folk mente, at åndemanerens hævn sikkert var ponset på inspektøren, men at det prellede af på ham på grund af hans høje rang og ramte hans tolk i stedet.

Kolonibestyrerens død blev ikke nævnt oftere.

Êvartêraq.

Slikken med tungen.

Panewk (datteren), datter af Qualâq og hans kone Amautilik (hende med amauten), levede endnu som gammel enke, da jeg blev dreven fanger.

En dag kom hun ind til os frysende og sulten (*tujormisukawsawdlewne*). Vinteren var tidlig indtrådt uden forudgående efterår, og dårlige fangstforhold blev følgen.

Jeg fik ondt af den gamle kone, og glemte derover, at hun havde dårligt ry på sig, idet man troede, hun var en heks, der havde flere menneskeliv på samvittigheden.

»Panewk,« sagde jeg til hende, »nu skal du høre! Jeg lover dig, at hvis du med dine tolddomsevner kunne hjælpe mig til at fange en sælhund, så ville jeg give dig en pæn andel: Det ene skulderled med flere ribbensstykker med hele spækket, der dækker over disse dele, og det halve af leveren.«

Hun blev så henrykt, at hun rejste sig, gik et par skridt hen til mig og sagde: »Lad mig slikke dig!«

»Gør som du vil!« sagde jeg leende, og hun bøjede sig og slikkede min venstre overarm på to steder. Da jeg i forvejen havde udrustet mig til en fangsttur, gik jeg, mens hun satte sig til rette, og begav mig ned til min kajak, skønt det blæste lovlig meget for sælfangsten.

Jeg tog nogle få åretag i tilløb, satte harpunen på skaftet og skulle lige til at ro ud, da en sortside kom op foran mig i passende skudvidde. Jeg satte min åre fast på tværremmene, tog min bøsse frem og skød den. I næste øjeblik havde jeg harpuneret den.

Jeg tog den på slæb, drejede om og var i næste nu hjemme. Den gamle sad endnu på sin plads, da jeg kom ind. »Der kan du selv se!« sagde hun.

Hvad bliver der mon af mig? Ih, jeg har da også fanget en sæl ved trolddomsmagt.

Êvartêraq.

malerdlewne oqarngatatdlarpoq: qavdlunâtsait ajernángitsewatsait! nuliata oqarpingisimawâ: sôq-âsit-una taimána oqaqait? â, asyle-una taima oqartewnga.

tás' umiarsewit awalagsimáput.

âjpâníkíngêwq tusalerngiarpait taimaningê awalagkamik Sãteq nagdlĩnardlewngo nâlagkap oqaligtâ katagkât. ímaqangêwq nâlangaq perngiarngalewardlewngo akimanernganit itingardlewngo oqaligtânewt sangisôrsimawdlewne.

tásalungôq kingerna niewertup toqunernga erqarneqarnane.

Êvartêraq.

alugsineq.

Panewk, Qualãkewt Amautigdlivdlo paniat wigdlarnerewdlewne utorqángertoq uwanga piniardlewalerdlewnga takewara, angemerâra.

ilãne uwagewtínut iserpoq tujormisukawsauwdlewne, qîavdlewne kâgkame. ukiajârdlewne taimane piniagkat ajerdlewtik.

nagdlingerngiarawkew tusâmasáka puingerdlewngit, ileqewsiertartewq oqautingisarmásewk ajertumêrisartâtitdlewngo, pilerparnga:

Panewk, qajartilersârngama nerngiersorniarpavkit. ileqewsierdlewtit âtârtísínaungewma talia samûna atsĩnákewt najengasertalerdlewngo orsua atatitdlewngo tingewilew avigdlewngit túniékumavdlewngit.

ila ũmâtdlagkame! perngiarparnga nikewigtoq kigdliwnut. nikewigdlewnilew oqarpoq: alewdlangit!

qâ, alewnga! tatja imailĩnarpunga. ukûna awsarqewkut sâmingma tungâtingewt ímaqa mardlengnik aleqtarpânga. pikerngêrsimangama qernerârdekawsaungalewaq aiwtdlariarderdlewnga aningunga.

sigtjaq qimagtilâtsiarngiardlewngo nâlingarnga sawigtjínardlewngo aitsât tatja aiwtdlarngalewardlenga ukûna aiwtdlârngiarpigtjángewákit âtârsawaq nuingoq. kapugtjerngiardlewnga aiwtdlaisinga amuínarngavko qangale aiwtdlârêrparnga. pâorngiardlewngo nâleqâra.

tatjane sanarwqisínardlewngo igdlawanewt sangĩnarngiardlewnga angerdláinarpunga. iserngiatdlarama sule igsiawingminit tatjánga nikíngitsewq. qiwiarngaminga oqarpoq: ârngit, taketsangit!

uwangakawsak sungalegtuaqânga, tatja ilisîngarsawarmik angisimanarpoq.

Êvartêraq.

Trolddom udøvet til skade for andre (ilisĩneq).

Der var engang to brødre. Den ældste hed Pupôq og den anden Iwêq. De havde ingen børn, men havde hver en knøs til plejebarn. Ingen vidste, at Pupôq var en stor *ilisîtseq*.[1])

En vinterdag var de to plejesønner, som var gode venner, gået en tur på havisen, som var så tyk, at de gik side om side uden tanke om fare. Men pludselig faldt Iwêqs plejesøn gennem isen.

Hans kammerat fik fat i ham og trak til af alle kræfter for at hale ham op på isen, men han følte det som var der nogen, der trak ham nedefra. Det lykkedes alligevel tilsidst at hale ham op, men da var han allerede meget medtaget af kulde. Han tog ham ved hånden og tvang ham til at følge sig, men hans ben kunne snart ikke bære ham. Så løftede han ham på sin ryg og begyndte at bære ham hjemad. Men pludselig blev han så tung, at han måtte give slip på ham. Han så tilbage og opdagede til sin rædsel, at det var Pupôq, broderen til den ulykkelige drengs plejefar, der trak den dødelig medtagne knøs til sig bagfra.

Derover blev den lille redningsmand så forskrækket, at han lod sin dyrebare ven i stikken og løb for sit liv. Engang han så tilbage, så han Pupôq slå rasende til sit offer.

Da han drivende af sved nåede hjem, kunne han knap trække vejret af ophidselse og træthed, og han kunne kun med stort besvær sige: »Pupôq slår ham fordærvet!«

»Pupôq slår hvem?« spurgte en af dem forskrækket, og nu forklarede drengen grædende, at Pupôq sloges på livet løs med Iwêqs stakkels plejesøn, og at han i sin skræk var løbet fra ham.

Idet han sagde dette, lagde han for første gang mærke til Pupôq, der sad støttet mod væggen, syngende en trommesang som i trance.

Iwêq sprang op, tog i hast tøj på og løb ud. Han kørte afsted i slæde, men vendte snart tilbage igen, medbringende den allerede døde knøs, der var død af kulde.

Nogle få dage derefter rejste Iwêq og flyttede til en anden boplads. Det fortaltes, at hans sidste ord havde været: »Hvis jeg skulle komme igen, så er det bare for at dræbe Pupôq!«

Senere på vinteren blev der råbt: »Iwêq ankommer!« Husets indvånere skyndte sig ud, mændene bevæbnet med knive og kvinderne med uloer.

Iwêq skyndte sig op til det store hus, som havde været deres fælles hjem. Det havde to vinduer. Han pressede på tarmskindsruden, så den faldt indad med ramme og det hele, og kiggede gennem hullet,

[1]) Den almindelige påstand om at kun en kvinde kunne være ilisitsoq beror altså på en fejl.

ilisĩneq.

qatángetingĩngêwq mardlewk angitit. uwpangêwq angajegdleq Pupôq, uwpangêwq âjpâ Iwêq. tamarmíngêwq qiternaqarnatewk inêsuarángewarnik ernersiaqardlewtik. sunauwpangê Pupôq ilisîtsersawaq.

ukiákíngêwq angalawdlewtik tâjwkewa inêsuarángewit, pisigdlewtik aiwkarneqángitsersawákewt, sanilerngîtdlewtik ingerdlawdlewtik perngiarsimawâ âjpángewe Iwêp ernertiâ nákartewq.

tingungamiéngê âjpâta amuniakajâtsiarpâ, sôrdlulingê noqingneqartoq. pewdlungungêwq amuwâ qiéngulersewq. tasierdlewngungê ingerdlatile'pâ. ilewamíngêwq pisingneq ajelermat kîsa nangmalerpâ. nangmagdlewngo ingerdlatsiarngalewardlewne ãma ingerdlaneq ajelerpoq artilerdlewngo. kingemúngôq qiwiarngiatdlarngame Pupûp qatángewme ernersiángewa uwpa sapilingajagdewq noqigkâ.

ersingilerngamiéngô âjpángewe ánáuniagke iperngáinardlewngo qimâwdlewne aiwtdlarpoq. qimagsiardlewngungô qiwiarpâ pângâ.

arpagdleningê arpagdlewne ipewdlewne igdlewmutdlo iserdlewne tatja oqarniapalârdlewne oqartjimangoq: Pupûp pâqâ!

pâsinialerngiardlewngungê asingê: Iwîp ernersiángewa Pupûp pânga qimáinarsimawdlewngo.

iserngamíngê taimána oqardlewne mawserngiatdlarngame Pupôq kilengmut sánikardlewne igsiasewq iwngiatârdlewne.

tâjwna Iwêq tukumáinaq qimugtimik aiwtdlarngame tikiépângêwq qiesimasewq.

uwdlut qawsĩnángewit nunaqarpingmut avdlamut nûgdlune aiwtdlarpoq tâjvna Iwêq. autdlalerngame oqartimangoq: ukiep ilâ tikigkema tatja Pupôq toqutsuwarnga.

tatja ukiep ilâ uwdlut ilãne: Iwêrngêwq tikípoq. igdlep inewe aniarngiatsáput sákitigdlew tingewdlewngit, arnartamingnewt agdlât, ululerserdlewtik.

Iwêq majewarngame igdlemutdlo avdlamut iserngane, igdlengê mardlengnik ingalâligsewaq, ingalâta âjpâ patigpâ. patigdlewngo nuingoq. qinilerngiardlewngo angajewne: igdlewa tungânut qimânerngame. iser-

men Pupôq havde skjult sig til den anden side. Så sprang han ind, og løb efter ham. Da han tog ham, kastede han ham omkuld og satte sig på ham og begyndte at udsporge ham, hvorfor han havde dræbt knosen.

Dertil sagde Pupôq: »Jeg sårede en stor tyr på vores rensdyrjagt sidste sommer, og den løb fra mig. Men din plejeson skød den med sin bue og sikrede mig den. Jeg havde aldrig tilgivet ham den ydmygelse, han bragte mig ud i.«

»Var det så det hele?« spurgte Iwêq.

»Nej,« svarede Pupôq, »i efteråret, da vi sultede, harpunerede jeg en stor narhval med en lang stødtand, men remmen til min fangeblære brast, så den flygtede fra mig, men din plejeson roede hen til den og harpunerede den. Jeg har aldrig tilgivet ham for den ydmygelse, som han skaffede mig.«

»Var der så andre ting?« spurgte han igen. Men da han ikke kunne finde på andre ting, dræbte han sin egen bror.

Fortalt af Sámisît,
genfortalt af Êvartêraq.

Penewk's underlige opførsel.

Min kone Suvfia havde som ung været ufrivillig vidne til Panewks opførsel.

Hun var på vej ned til stranden for at se sin far tage afsted på fangst. Faderen hed Angitew. Da hun gik forbi Sákâq,s konebåd, der var anbragt på et stillads, så hun under konebåden til sin forbavselse et menneske, der lod til at have et eller andet ærinde, og hun nærmede sig forsigtigt stedet for at se, hvad det ærinde skulle være.

Konebådens ejer havde anbragt sin kajak i ly af konebåden med bunden i vejret, og det var ved kajakken, at mennesket stod med hovedet og den ene arm gennem hullet. Nysgerrigt nærmede min kone sig og blev endnu mere forbavset over at opdage, at det var en kone, der mumlede en sang og dansede dertil.

Suvfia stod så nær ved, at hun i måneskinnet kunne genkende Panewk, som ikke anede hendes tilstedeværelse, da hun havde hovedet inde i kajakken og var så optaget. Nu huskede Suvfia, at Panewk var epileptiker og fjernede sig på tæerne for ikke at forskrække hende. Først da hun var kommet et stykke vej fra hende, hostede hun lidt for at få hende til at blive opmærksom på hende, og Panewk blev da så forskrækket, at hun løb sin vej over uvejsomme steder.

ngame malersilerpâ. tingengamiewk nalewsinardlewngo aulajangerdlewngo apersilerpâ sôq suna patsisingalewngo taimailiermangew.

tauwa Pupôq oqarpoq: ausaq auwardleta pangnersawaq pigsagkenga, tatja ánaitsangalewarnginga Iwîp ernersiángewata nangikawsaqingmangew kitime ûminarpoq!

tatja kitime? aperngitimawâ.

nâjka, ukiarme kâgtersûvdluta qilalawaq tûwâligsawaq nâligdlewngo awatârsîtingitdlarnginga Iwîp ernersiángewata torârdlewngo nangikawsaqingmangew kitime ûminarpoq!

ãma avdlamik? avdlamik oqausigsaerengmat toqutsimawâ angajekawsane.

Sámisîp oqaligtuâ maligdlugo.
Êvartêraq.

Panêwp ileqigsiernerngа.

nuliarnga Suvfia tásewnga isingingnigtêsimangoq.

angewne qajarderniartewq takisardlewngo atersimangoq. angitâ ateqarpoq Angitew.

Sákâwngê umia atangeriartilerdlewngo, napasersimasewq, atâne inewk takilerngamiewk písisiangêwq avdlangilerngamiewk ornilersimawà arqîtséngewamik pâsiniardlewngo.

umiagdlewp qajâ pusingavdlewne atânîtewq. niarqe qâjnap ilewanut pulatikangnersimanganiewk talinilew ilewanut mangewsimavdlewngo. sule ornerqilârpà. taimángê ilimasengane pâsilerpâ arnausoq, sunawpa tivasersewaq.

qanigténgûngamiewngô isingiwdluarqinâramiewk pâsiwâ Paniesoq tusâsaqarnane niarqe qâjnap ilewanîtikamiewk píkusoqangamilew. erqaivdlungungô ilewangertarmat ilitserdlernangew qimagtînarsimawâ. kisiáne qimagkamiewk querserngiardlewne kalerqingniardlewngo takerngiarngamiéngô púngujôrdlewne aiwtdlarpoq samûna avqutáungitsewkut.

Sákâq, kajakkens ejer, blev nogle få dage derefter syg af fordøjelsesbesværligheder. Han kunne hverken sluge sin mad eller synke sin drik og døde af sult og tørst. Når han ville gøre nødtørft, følte han det, som om et væsen med hale, der var ved at gå ud, pludselig slog vildt med halen og gik opad.

Efter hans død skar de betrækket af hans kajak i stykker, og man fandt da i dens bagstævn en lille hunulk, der var viklet om med en masse senetråd, der var i ulave.

Êvartêraq.

Awalaks profetier.

Da åndemaneren Awalak (søfareren) begyndte at gøre kur til Akewiaq (frigjort for blandingen), var der en hel del utilfredshed med hans valg, fordi den unge pige havde ord for at være letsindig i sin omgang med mænd. Ikke desto mindre tog han hende til sig og nøjedes med at sige til hende: »Hvis du ikke var sådan, som rygtet ville vide dig, skal du bevise din uskyld ved at føde mig seks drenge og en pige.«

De fik følgende børn:

Asâsarqe f. 1843.
Isersewaq f. 1845.
Ungâq f. 1847.
Erqîsâq f. 1850.
Qíngerdlâq f. 1852.
Ijardik f. 1855.
Akewiaq f. 1857.

Engang udbrød der en farlig børnesygdom. På det tidspunkt havde mine forældre, Asâsarqe og Akewiaq, (en anden af samme navn), tre børn, to piger og en dreng. Alle tre blev syge og havde det så dårligt, at enhver kunne se, det bar mod døden. Så kom min bedstefar Awalak, som var en gammel mand, på besøg.

Da han så, hvor alvorligt det stod til med børnene, sagde han til min mor: »Kun eet af dem kan du få lov til at beholde, træf dit valg, hvilken af dem du gerne vil beholde.«

Så sagde min mor, at hun jo meget hellere ville beholde dem alle, men hvis det var helt umuligt, så ville hun foretrække drengen, der var den ældste af dem.

Awalak begyndte at lade, som om han tog noget fra drengen, som han med udtryksfulde bevægelser lod til at flytte over på

tamatema kingernatingewt tâjvna qajalewk, Sákâq, nerngineq ajelerpoq. súngewamigdlẽnît îsisínaujungnaerame, imíngewarmigdlẽnît, perdlĩnarpoq. sumúngõq aqewigkalewarngângame anarniardlewne sõrdlungôq paperngorsorngiardlewne utertartewq.

toqungmat qajâ amêrngamíkew tarqamane qajâta kingerpiángewane naniwât nârewsikavsak. ujalorngajegsuarníngêwq nimersimangoq.

Êvartêraq.

Awalâp syuligtêwtai.

angákewq Awalak Akewiarsielermat ilaisa ajerngisarngât angitinewt tawangnerardlengew. piemaqingamiewk piwâ. pingamiewk oqaʳpingitimawà: angewmut awdlamut inînerdlugtimángigkewit takititsawat arpinilingnik eʳneʳtâʳdlewtit aʳnamik aʳpineq âjpitsawatit.

âjuko qiternait:

Asâsarqe
Isersewaq
Ungâq
Erqîsâq
Qíngerdlâq
Ijardik
Akewiaq.

ilãne mêrqat nápaʳteʳsewángeʳput. taimanikewt angajerqãka Asâsarqe Akewiardlew (avdla qatángutâta atîa) pingasenik qiternaqaʳput, aʳnat maʳdlewk ãma angewt. náparput agsewt perilugdlewtik inêjungnarengnaeʳtut nalenaʳnatewk. taimaitdlewne âtanga Awalak pulâʳdlewne iseʳpoq, utorqaʳsawángeʳdlewne.

misigserngamingewt qane ajeʳtingisewt takewdlewngit anânawnut oqaʳpoq: atâ'se kitiat pingitsawat, oqaqewdlewngo soʳdleq ilewatinginerungâ.

tauwa anânanga oqaʳpoq tamángewisa pingeresugkalewaqalengît ajeʳnángigpat, ajeʳnaʳpatdle tâjvna angitíngêwdlunilew angajegdlîwdlenilew.

Awalak tatsánga angímit tingêrqaisîsâleʳpoq taliminewk ikunga

pigerne, idet han mumlede noget om, at hans sygdom skulle gå over til de andre.

Derefter døde de to piger, men drengen levede.

Senere hen, da min mor blev frugtsommelig, kom den gamle åndemaner ind og sagde til hende: »Du kommer til at føde en pige. Kald hende Angajegdleq, dersom hun skulle have en misdannet tånegl!«

Pigen blev født og havde en klolignende negl på den ene stortå, og de kaldte hende Angajegdleq.

Fortalt af Sålat, 65 år gl.

aʳnángewanewt nugterisîsârdlewne oqalewalugdlenilew nápautâ táukunúnga nûgtíniardlengew.

kingeʳna aʳnángewit maʳdlewk toqúput, angewt ajéngilaq.

kingeʳna ãma anânanga nârtileʳpoq. utorqaq iserngame oqaʳpingâ: aʳnamik nârtingutewt. Angajegdleʳmik atsitsawat, nalinatsángilaq putunguata kukia qewsoqásêwq.

panigtârpoq, kukiata igdlewa ajeʳtoq. sôrnguname Angajegdleʳmik atseʳpât.

oqalugtuartoq Sâlat, 65.

6. AFSNIT

HJÆLPEÅNDER

Siwpiaq.

Siwpiaq var en stor åndemaner. En ældgammel grav i Ikerasârsewk ved Qagsersawaq formodes af de gamle at være Siwpiaqs hvilested. Stedet var yndet af bærplukkere.

Da Siwpiaq var meget gammel, blev hans søn myrdet. Siwpiaq, som før kunne kalde de døde til live igen, var i dette tilfælde fuldstændig magtesløs, fordi morderne havde kvalt ham i dyndet ler. Mod ler prellede nemlig al overnaturlig magt af.

Derefter fik Siwpiaq livslede og sad i sin hytte og tænkte kun på døden. Ved at se hans livsmod knækket af sorgen talte morderne sammen og var enige om, at det var bedst, at de også myrdede ham.

En aften, da alle i denne hytte sad hjemme, kom morderne ind på foregivet besøg. Siwpiaq bød dem tage plads, men de sagde uforskammet, at de selv ville tage plads, når det passede dem. Han lod dem passe sig selv og krøb sammen på sin plads ved det inderste hjørne af briksen.

Med eet var der over Siwpiaq en usynlig europæer, der talte med en myndig stemme. Hans husfæller, som vidste, at han havde europæere som hjælpeånder, lod som ingenting. Men en af gæsterne spurgte: Hvad var det, han sagde?

Siwpiaq svarede: Å, han ville blot vide nærmere besked om denne stakkel til en hvalp, som skulle slagtes. Han tror vist, at livet har flere tillokkelser for mig.

Ved at høre ham tale sådan stirrede de unge mænd hinanden dybt ind i øjnene og skyndte sig ud.

Senere hen sad Sivpiaq hjemme på briksen, og lige så snart han kunne mærke, at de andre ikke så på ham, skar han sin strube over med en kniv. De fandt ham liggende død med en gabende strube.

Men lige med et var der en *qavdlunârsewaq* (en stor europæer), der talte højt og længe gennem den overskårne strube. Derefter be-

gyndte såret at skrumpe ind og lukkede sig helt tilsidst. Og Sivpiaq rejste sig langsomt op og fejlede ingenting. Senere druknede han sig.

Martêraq.

Nuliángewaq, en ældre enke, som var så god ved mig, fortalte mig, at hendes far Kĩngewit havde to europæere til hjælpeånder. Åndemaneren Sivpiaq havde forsikret ham om, at han skulle få hans hjælpeånder, når han selv var død, og disse hjælpeånder var kommet til hendes far efter hans død.

misarpatdlaqewt.[1])

Nuliángewaq fortalte endvidere, at hendes far havde en *misarpatdlaqewt*. Engang denne hjælpeånd havde været hos ham, blev lamperne tændt, og da de overtalte hende til at gå hen og se sin far, der lå på gulvet, havde hun til sin forskrækkelse set et stort, gabende hul i en ring omkring hans navle. Det så ud, som om et rovdyr havde ædt ham med sine skarpe tænder, og rundt omkring såret hang der løse muskler. De fortalte hende, at hans misarpatdlaqewt havde ædt hendes fars mave.

Dette syn forskrækkede hende så meget, at hun var bristet i gråd og græd så længe, at hun udmattet var faldet i søvn. Næste morgen tidlig, da hun vågnede og fandt sin far liggende ved sin side, huskede hun tildragelsen fra forrige aften og rejste sig halvt op for at se såret på sin fars mave, da han altid sov splitternøgen, men der var ikke det mindste i vejen med hans mave.

Martêraq.

Europæere som hjælpeånder.

Engang før det blev almindelig bekendt, at min far Kĩngewit havde arvet to europæiske hjælpeånder fra Sivpiaq, lovede en af bopladsfællerne min far en hvalp. Senere fik mandens hund hvalpe, men hvalpene voksede så hurtigt, at han ikke kunne bekvemme sig til at forære en af dem bort og lod, som om han bare glemte sit løfte.

Da det blev vinter, kørte min far, der da boede i Tasiesaq, til Auwpilagteq på besøg og kom tilfældigt til at følges med manden, som havde narret ham med hundehvalpen, og som var på vej til samme boplads. Manden kørte forrest og standsede af og til for at vente på min far.

De nærmede sig Qagsersawaq nordfra — det var længe før den var beboet — og manden blev derfor ikke så lidt forbavset over at

[1]) En der lyder smadskende med tungen.

se to mænd stå på toppen af isfoden. Deres vej forte forbi denne isfod, og nu korte de så tæt ved den, at de kunne se, at det var to europæere. Den, der stod forrest, havde en genstand i hånden, mens den bagestes hænder var tomme.

Manden med de stærke hunde blev efterhånden mere og mere betænkelig og holdt tilsidst helt inde, tilsyneladende afventende, hvad der ville ske. Da min far indhentede ham, spurgte han: »Hvad skal det betyde?«

Min far svarede: »Åh, de mente bare den hvalp, du lovede mig.«

»Men jeg har heller ikke sagt, at jeg ikke ville give dig den,« sagde manden ivrig og fik travlt med at losne en af de største af sine hvalpe, der allerede var større end de voksne hunde, for at give ham den.

Da de fortsatte turen, var det med den forskel, at min far uden vanskelighed kunne kore ved siden af den anden slæde. De to europæere blev stående på samme sted, så længe de kunne ojne dem.

Den genstand, som den ene af hjælpeånderne holdt i hånden, var dens våben, som kunne sendes over til modstanderen, og sås da som en rodglodende sten. Sivpiaq havde engang ladet ham kaste den fra sig, så den ramte en heks, som derved afsloredes i sine lumske planer, og det blev fortalt, at hun blev så ræd for det, at hun sidenhen altid så Sivpiaq undersogende i ojnene, når han var i nærheden, af frygt for gentagelser.

Martêraq.

Et kig ind i oldtiden.

Upernavik kujatdleq (Sondre Upv.) havde været beboet længe for kolonisationstiden, men dens oprindelige befolkning havde dels sogt sydpå og var dels uddode. Så fulgte en tid, hvor kun husruinerne var tilbage. Først længe efter, at danskerne var kommet til Upernavik, oprettedes en boplads på samme sted.

De mennesker, der i denne anden omgang tog land der, var følgende beromte mænd: Mingnersaq (den mindste), Kiwsailik (med pandehåret), og Pínê (den grimme), hver med sin husstand.

Stedets ældste, oprindelige befolkning havde formodentlig haft en anden kultur, idet deres huse havde været kæmpestore. Jeg skridtede en af hustomterne af, det blev lidt over 30 skridt i længden. Usângat og hans bror Pínê havde i Ûmának truffet en mand, som havde boet i denne kæmpestore jordhytte. Umiasísuk (et eller andet med umiaq) hed han. Hans fortælling til disse to brodre gengives herunder:

Det var en usædvanlig stor jordhytte, fortalte Umiasísuk. Mange mænd og deres familier boede der. Selv vinduesfordybningerne var befolkede. En åndemaner ved navn Itarsawaq (den slemme) var husherre.

Engang åndemaneren sad i sit eget hjørne ved den inderste væg, fik han syner. Og til sin kone sagde han: »Hvordan kan det dog være, at den kone ovre ved den fjerneste væg er kommet til at se så sort ud?« Hans kone, som ikke kunne se noget usædvanligt, råbte da til konen: »Hør nu her derovre, hør nu her derovre, min mand siger, at du ser sort ud i den ene side!«

Konen, som sad med sit barn på skødet, blev derover så ude af sig selv af vrede, at hun rejste sig fra sin plads på briksen med et udråb: Hvad i alverden skal jeg stille op med det lille barn! og smed barnet ud gennem døråbningen, der var mange skridt længere fremme, og blev afsindig.

Hun lagde sig på briksekanten og begyndte at bevæge kroppen mod den som under befrugtningsakten. Barnet havde hun nemlig fået med en af de gifte mænd i samme hus. Men nu råbte hun: »Det var Ilakasiks barn! Det var Ilakasiks barn!«

Åndemaneren rejste sig og gik ud. Han gik bagom huset, og tænk! Der stod Qáumatip inewa (månemanden) og Inegtôq (det store menneske) og skændtes med hinanden! Ganske på samme måde som når mennesker skændes.[1])

Kvinden tilhørte nemlig månemanden[2]), derfor var han nu blevet fortørnet over, at hun, skønt hun var gift, havde fået barn med en anden mand, og ville hende til livs. Men Inegtôq ville ikke finde sig i det og tog til våben, og månemanden var blevet bange, men samtidig så gal, at han råbte forvirret op.

Nogen tid derefter sagde *perdlerertoq*[3]) (den sindsyge): »Hør! Hør! Hvilken dejlig tryllesang!«

Da åndemaneren kom ind, spurgte de ham, hvad de skulle gøre. Der er ingen grund til ængstelse, sagde han, og han tilføjede, at det var heldigt, at konens elsker ikke var hjemme, for hvis han var hjemme, ville han også blive sindssyg.

Lige så snart årsagen til episoden var blevet opklaret, blev den sindssyge rask.

Êvartêraq.

Pînê var født 1805, og hvis han som ung (ca. 1825—30) havde truffet Umiasigsuk, som da var gammel mand, ca. 60 år, så ville historien stamme fra omkring 1775—80.

[1]) Fordi månemanden og hjælpeånden Inegtôq var en slags guder i grønlændernes øjne. Inegtôq var overalt i Grønland yndet som hjælpeånd. Sagnfortælleren siger at have hørt de gamle sige, at han var et menneske, der havde søgt ensomheden, og at han havde en *qivsarewt* (en spiral), som kunne få alle lanser til at gå i spiral og med mangedoblet slagkraft.

[2]) Sagnfortælleren formoder, at hun som barn havde været bestemt til at beskyttes af månemanden.

[3]) Egentlig den sultesyge (idet sådanne fik kannibalske tilbøjeligheder, hvorfor folk i deres frygt dræbte dem).

En haj som hjælpeånd.

Åndemaneren Kĩngewit boede i Qitdlawarigseq (stedet med den stejle strandkant). Derfra tog han engang ud på sælfangst udfor Uluâ (dets kind). Sælerne var den dag usædvanlig vanskelige at komme nær. Det kom af, at han skulle have en ubehagelig oplevelse.

Irriteret af den uheldige fangst begav han sig hjemad for ved troldomskraft at undersøge, hvad grunden kunne være.

Han var kommet udfor den store bratte fjældvæg, da der på hver side af ham dukkede to kajakker op, så tæt opad ham, at det var umuligt at manøvrere bort fra dem. Og han blev liggende på stedet og så til, mens de fremmede med lynsnare bevægelser begyndte at binde hans kajak fast til deres.

Overbevist om at han befandt sig i fare, påkaldte han sin hjælpeånd hajen. Ved at høre ham tale så de fremmede mænd uforstående på hinanden, sikkert fordi de ikke forstod åndemanersprog.

Nogle få øjeblikke derefter mærkede Kĩngewit sin kajak begynde at ryste. Rystelsen blev hurtig voldsommere, og ved at se, at hans kajak ligesom blev levende, råbte den ene af mændene: »Han så så almindelig ud, men er det ikke!« og begyndte at løsne bindingerne i febrilsk hast. I næste øjeblik sprang hajen op på overfladen ikke langt fra dem.

Ved at se det tog mændene flugten henimod den bratte fjældvæg, og hajen fulgte dem indhyllet i et hylster af frådende vand. Og som de kom indenfor den mørke skygge under fjældet, hvor det var besværligt at følge dem med øjnene, hørte han gentagne nødråb fra samme retning, og han tænkte, at hans hjælpeånd måske havde dræbt de to underjordiske væsener.

Da han kom hjem, opgav han den planlagte åndebesværgelse, da han forstod, at han var blevet en afskyelighed for fangstdyrene[1]) (*qingaringãne*) på grund af de underjordiske væseners opmærksomhed på ham.

Êvartêraq.

---

[1]) Udtrykket *qingarnartoq* (afskyelig), som endnu bruges i Sukkertoppen og Holstensborg og i de ældste salmer, betyder i virkeligheden »urørlig« på grund af åndernes samkvem.

7. AFSNIT

FOLKEVANDRINGEN

Om hundes fortid.

Vore hunde har en lille ejendommelighed. Når de vil lægge sig, går de rundt om sig selv og tramper på jorden. Formodentlig havde de i tusinder af år levet i steppeland, hvor det var nødvendigt at trampe sig en soveplads til. De havde gjort det i så mange år, at deres efterkommere gør det den dag i dag, om de så vil lægge sig på en jævn klippe.

Martêraq.

Hvor der var evig vinter.

Der fortælles om en mand, der på en langfart var kommet til mennesker. Mens han sad i en hytte, ankom der en mand, som havde fanget en sæl. En af mændene spurgte ham, hvor han havde fanget den. Den nyankomne pegede på en stor dreng, som løb på gulvet, og sagde: »I et åndehul, som tilhørte denne her drengs navne.«

Altså havde de holdt det samme åndehul åbent flere år i træk siden mandens død.

Martêraq.

Upernawikfolk, som rejste op til Awanersawaq.

Min oldemor Lîsa, som havde været hedning, indbød Suersaq (Hans Hendrik)[1]) og hans kone Meqo til sig, da de engang ankom til Upernawik, for at vise dem, der var hedninger, en venlighed.

Suersaq kom ind, men beholdt, mens han var inde, sin pelshætte trukket over ørerne. Lîsa kunne tydeligt se, at han var *agdlerteq* (underkastet sørgeceremoniens forbud) og spurgte ham, om der var dødsfald fornylig. Så fortalte han, at hans mor var død sidste forår. Lîsa forsikrede ham om sin deltagelse og sagde, at hun godt kendte årsagen til hans opførsel, sådan havde de selv gjort her, før de blev døbt. Til Lîsas spørgsmål om, hvor længe de nordpå beholdt hoved-

[1]) Suersaq havde ladet sig døbe først, men hans kone blev i 1864 døbt sammen med den sidste hedning i Upernawik Uwigdlawaq. Suersaq hed Hans Hendrik.

klædningen, oplyste han, at moderen døde som spurvene ankom, og at sorgetiden ville være omme, når spurvene ankom næste forår. Lîsa fortalte os, at reglerne var de samme her i distriktet.

Gæsterne nod sælkødet, fordi de ikke havde haft kød under sejlturen fra awanersawaq (det høje nord, altså Thule). Mens de spiste, spurgte Lîsa, om de ikke havde hørt tale om Tuluvaq og hans familie.

»Jo,« sagde Meqo, »jeg stammer selv fra Tuluvaq«.

Lîsa, som godt vidste, at de var sejlet derop i konebåd, spurgte for at prøve hende, om de var ankommet dertil i slæde. Nej, de ankom i konebåd, sagde Meqo, og de plejede at fortælle, at de i flere dage sejlede langs med indlandsisen. Endvidere havde de fortalt, at de lod sælhundetarme synke i havet med bestemte mellemrum.[1])

Tuluvaq og hans familie boede i Kídersaq udfor Nûgssuaq, da de hørte rygterne om denne skrækkelige epidemi henad slutningen af det attende århundrede, og de flygtede da nordpå til de egne, som senere kaldes Thule.

Af folk, som af og til ankom til Upernavikdistriktet nordfra, vidste man udmærket besked om landet deroppe. Og nunatakken Tugtuligsewaq (hvor der er rigdom på rener) med dens høje fjælde vinkede indbydende fra omtrent midten af Melvillebugten og kunne i sigtbarhed ses fra det nordligste af distriktet.

Martêraq.

I Kuvdlorsawaq (Djævelens tommelfinger) findes ruiner og stensætninger til anbringelse af kajakker i sikkerhed for hundene. Ingen ved, hvem der har boet der, men min vise oldemor Lîsa mente, det kunne være Qupanew.

Martêraq.

Ûmaq.

Isitêwq (den med store øjne), Sâlat's[2]) bedstefar, havde en bror, der hed Ûmaq. Han blev hvervet af en amerikansk ekspedition, der skulle til Jordens navle (nordpolen). Slægten fik aldrig nogen besked om hans skæbne.

Senere hen var der en amerikansk sommerekspedition, der i Godhavn havde hvervet en af de fastansatte grønlændere, som hed Jôrserfe. Denne Josef, som ikke havde kendskab til folk i Upernavik, havde senere fortalt, at han deroppe blandt eskimoerne havde set en ung mand, som de kaldte Ûmarsawaq (den store Ûmaq), og at de fortalte, han var opkaldt efter »en mand fra syden«, der var frosset ihjel under ekspeditionen.

Når amerikanerne, der ellers altid havde været yderst gavmilde,

[1]) Ofringer af tarme brugtes også af folk, som skulle på vovede bjergbestigninger for at samle æg.

[2]) Sâlat er sagnfortællerens kone.

når det gjaldt deres grønlandske medhjælpere, hverken havde meddelt familien om den unge forsørgers sørgelige skæbne eller husket hans forladte familie med en pension, skyldtes det, at en dansk mand, som deltog i samme ekspedition og som af grønlænderne kaldtes Navpalik (den med bruddet), havde været skinsyg på den unge mand, som han havde bagtalt så ofte til hans foresatte, at det havde ødelagt amerikanernes agtelse for ham. Navpalik, som så, hvor højt den unge mand var elsket af sine foresatte, og som var den eneste, der kunne tale med ham, havde villet indgyde ham skræk ved at forklare, at når chefen var så god ved ham, så var det, fordi han agtede at dræbe ham og præparere hans skelet for at indlemme det i sin store samling hjemme. Og da amerikanerne, som troede mandens bagtalelser, begyndte at møde ham med vrede miner, var han blevet grebet af panik og flygtet, men var frosset ihjel ikke langt fra en eskimoisk boplads, hvortil han ville søge tilflugt.

Så vidt kunne det gå, når en mystisk begivenhed skulle forklares.

Martêraq.

En familie, der var på vej sydpå.

Ifølge Martêraq fandtes der i Ikermiew (sundbo) en gammel husruin, som nu skulle befinde sig under højvandsbæltet[1]). I denne ruin blev der engang fundet en økse af *angmâq* (jaspisagtig kiselskifer) med skaft af moskusoksehorn. Antagelig en familie, der var på vej sydpå.

Martêraq.

Tro om fremmede stammers nærværelse.

En dreng, der var med sin far på fangst.

Der bor mennesker af en anden stamme her i vor omegn. Jeg fandt en vante, tilhørende en sådan fremmed stamme.

Mens vi boede i Ikermiew, var jeg en dag ude at køre i hundeslæde sammen med min søn Mêraq (barnet), der kørte sin egen slæde, da det blev tæt tåge. Jeg kørte forrest, og min søn fulgte mig i passende afstand. Pludselig fik mine hunde færten af et eller andet og tvang mig ud af kurs. Vi så to små, sorte tingester forude. Det var et par nydelige skindvanter, så små, at de kun kunne være et barns. De var syet af loddent sælskind med brede borter af hvidt hundehvalpeskind. De var noget slidte. Ved siden af var der et stort åndehul på isen, samt slædespor, der førte til og fra. Han havde sikkert haft sin lille søn med.

Martêraq.

[1]) Denne sænkning af landskabet skulle være foregået gradvis i løbet af de sidste hundrede år. Samme iagttagelse har været gjort overalt på vestkysten.

De vidste ikke, vi var i nærheden.

Tre fangere fra Kuvdlorsawaq var ude i kajak på narhvalfangst, da nødråb lød længere inde i fjorden. De skyndte sig bort fra deres egen fangst for at komme den nødstedte til undsætning hurtigst muligt. De så en fangeblære, der blev trukket af et dyr, der var blevet harpuneret af den ubekendte. Fangeblæren forsvandt, og de så intet til manden, som formodentlig havde gemt sig, da han så de fremmede kajakker komme. Nødråbene skulle altså i virkeligheden gælde hans egne stammefrænder.

Martêraq.

Vore ukendte naboer.

I Ikertêwlik (stedet med det brede sund) var englænderne[1]) forankret, da der kom eskimoer i kajakker fra land ikke langt fra os i Qârusulik (stedet med en fjældhule). Vi så selv kajakkerne og blev henrykte, fordi vi antog dem for at være vore nærmeste naboer fra Kuvdlorsawaq. Da det havde varet længe, gik vi over til englænderne for at spørge os for, men de var allerede forsvundet. De havde solgt en nylig fanget sælhund, pæne morgensko af sælskind samt en masse hvalrostænder. Et hul var boret gennem hver af tænderne, som var bundet til hinanden med en rem.

Hvem var disse vore naboer? Vi har aldrig set dem selv.

Jûntât, 53 år gl.

Fortællinger, der knytter sig til geografiske navne.

Úniwilâq.

En gammel grav, som findes i Ikerasârsewk (lille sund der sparer en for stor omvej) ved Qagsersawaq (den store qagsebygning) formodes at være den store åndemaner Sivpiaq's grav. Når man står ved graven, kan man, længere inde i fjorden, se et stejlt mågefjæld, som kaldes Úniwilâq.

Der var engang et ægtepar, der gik en tur til toppen af dette fjæld. Da de, ankommen til toppen, kiggede ned, så de mågeæg på en lille afsats ikke langt fra toppen, og manden var så kåd, at han ville lade sig fire ned for at hente æggene. Men konen ville ikke, og mente, det var for farligt. Ikke desto mindre forlangte manden at blive firet ned, og tilsidst var konen nødt til at føje ham. Hun firede ham ned med sit bærebånd.

Manden landede i sikkerhed lige ved mågeæggene, men rørte sig ikke, fordi han forvandledes til en stenstøtte, i det øjeblik han nåede til afsatsen.

[1]) Mon ikke Oxford-ekspeditionen i 1933?

Derfor kaldte man stedet Úniwilâq, det vil sige Dvælestedet. Når man får udsigt til fjældvæggen, ses støtten som en stående mand med et hvidt overtræk over pelsen.

Martêraq.

Uluâmieq (Uluâ-beboeren).

fortalt af Qupalorârsewk.

(Den grønlandske tekst findes side 148).

Der var engang en kone, som havde to (voksne) børn, den ene var en pige, den anden en mand. Denne mand havde en kone. Moderen kunne tilsidst ikke lide denne mand (søn), og engang lykkedes det hende at lægge hovedskindet af en sortsidesæl over hans øjne, så han blev blind af det. Så tog hun (altså moderen) hans kone til sig som sin kone.

Nu hun havde gjort hende til sin kone, lå hun hos hende med lampepinden som penis. Hun holdt op med at give sønnen mad. Kun hans søster gav ham bag de andres ryg enkelte mundfulde af sin egen mad. Denne mand var imidlertid en storfanger.

Engang om efteråret stak en stor bjørn forkroppen gennem tarmskindsruden. Den ældste kvinde i huset udbrød: »Ræk mig buen, den ligger under briksen!« De rakte hende den. Hun tog en pil, som hun anbragte på buen, men da hun forsøgte at spænde buen, havde hun ikke kræfter nok til det.

Så udbrød sønnen: »Giv mig hellere buen!« De rakte den til ham. »Ret den henimod bjørnen, nøjagtig!« sagde han, da han spændte den. Han skød og ramte den og sagde: »Hvor herligt! Sådan lød det, dengang jeg vandrede, når spidsen af min pil satte sig fast på storvildt.« Men hans moder afbrød ham: »Der skød du nok rudeindfatningen.«

Sønnen vendte tilbage til sin plads ved væggen. Efter at bjørnen var flænset, begyndte de at lave mad over lampen. Lugten af det kød, der var i den kogende gryde, fyldte hele rummet, så at selv den blinde var klar over, hvilken uret de gjorde ham.

Stengryden blev taget ned, og da dampen spredtes, sagde hans moder til sine fæller: »Ræk mig det store støvletræ!« Og da de gav hende det, befalede hun: »Skub mig ud!« Og der svævede hun henover dampen som en kajak, der roede (i havet).

Derude lige henover gulvet sejlede hun på toppen af dampen og kom midt i en brådsø. Hun var nemlig angákoq. Men da dampen var ved at forsvinde, råbte hun sine fæller an: »Kom nu, træk min kajak på land!« Husfællerne blev derved meget oprømte. De trak hende op.

Som sædvanlig gik vinteren til ende, og det blev sommer. En dag da han (Uluâmieq) vågnede, sagde han til sin søster: »Før mig op

til fjældet.« Hans søster tog ham ved hånden og førte ham op til bredden af den store indsø. Da hun bragte ham der, sagde han til sin søster: »Så kan du godt gå fra mig.« Søsteren forlod ham og gik ned. Siddende ved bredden af den store sø hørte han det kraftige skrig af en islom. Det lød bag ved ham og nærmede sig.

Han kunne høre, hvorledes den pludselig slog ned på ham og fløj lige henover ham for derefter at fortsætte lige ud. Uvilkårligt gjorde han en bevægelse med øjnene, så han fornam et lyshav, men i næste øjeblik blev det bælgmørkt igen.

Så hørte han for anden gang dens skrig komme nærmere forfra, indtil fuglen fløj lige hen over ham. Nej, hvor det susede! Og som den overfløj ham, blev han seende.

Han rejste sig op og gik ned. Han gik ind i huset og tog sin kone, som han bar ud og dræbte. Da han kom ind næste gang, tog han sin moder. Hende bar han ud og ned til stranden. Han nåede sin kajak. Han tog sine fangstredskaber. Det var netop i en årstid, hvor narhvaler lod sig harpunere fra stranden af. Som han stod der parat til at kaste harpunen, kom der som sædvanlig en stor flok lige langs med strandkanten. Han løsrev sin fangeblære og bandt remmen omkring sin mors fodled.

Moderen, som vidste, hvad det var, han havde for, sagde til ham: »Tag en lille en!« Hendes søn udsøgte sig en stor en og kastede harpunen efter den. Så tog han sin mor og smed hende ud. Blæren forsvandt.

Da hans blære forsvandt, stod han og iagttog fangsten. Mens han stod der iagttagende, kom dyret op. Et stykke længere tilbage kom hans moder tilsyne, optaget af at vikle sit hår, samtidig råbende: »Kom med min krumkniv!«

Man fortæller, at den sorte narhval fik stødtand af hendes hår. Derefter var der ikke andet for hendes søn end at gå op. Så rejste han nordpå.

Det første, han kom til, var nogle huse. Han gik ind i dem og opdagede, at der kun var frygtindgydende skyggemennesker i dem. Han lagde sig ned for at prøve, om han kunne sove. Men det var umuligt at sove på grund af deres uophørlige hvisken. Da dette væsen udartede, trampede han irriteret på indervæggen. Pludselig hørtes en af dem sige: »Kæmpekvinden er blevet kvæstet«. Uden at have sovet skyndte han sig ud af huset. Det siges at være i Târtewarqat (de små mørke væsener).

På sin vandring kom han til et andet hus. Han gik ind i det for at prøve, om han kunne sove der. Han lagde sig ned. Han forsøgte at sove, men det var umuligt på grund af et øredøvende spektakel. Det siges at være i Qasíngertut (spektaklerne). Igen var han nødt

til at gå derfra. Men først trampede han husets tag ned, så det faldt sammen.

Da han så et hus næste gang, var han blevet så mistænksom, at han kravlede op på toppen for at se ned gennem røghullet. Der sad en lille dreng, som så op imod ham. Og se, han havde rullende øjne! Han skyndte sig bort derfra. Han kaldte stedet Awsakaisewt (de rullende øjne).

Han gik og gik og vandrede undertiden tværsover store isbræer, og efter en utrolig lang vandring kom han til en stor højde, hvorfra han havde vid udsigt. Udsigten var til en fjord, og nu gik han derned og fandt et hus. Han gik ind i huset og mødte endelig rigtige mennesker. Han fandt deres selskab behageligt og besluttede sig til at blive og tog sig en kone.

Han gik ikke ud på fangst. Da sommeren kom, og blomsterne voksede, så han, at hans mandlige fæller gik ud at samle *Ulangnerisat* (troldurter) samt andre, som af form lignede det kvindelige lem, som de derefter smed i indsøen.

Tilsidst blev det efterår, og indsøen frøs til. Og nu forberedte husenes mandlige beboere sig til fangst ved at istandsætte deres redskaber. Ved at se disse forberedelser tænkte han ved sig selv: »Hvad har de mon i sinde at gøre?«

Og nu tog de rigtig af sted, den ene efter den anden. Han gik ud og opdagede til sin forbavselse, at det gik ad indsøen til. Først meget sent om aftenen kom de hjem med rig fangst, bestående af sæler.

En af mændene, en gammel mand, sagde til ham: »Jeg vil råde dig til at deltage i fangstrejserne.« Så en dag han vågnede, gjorde han sine redskaber i stand og rejste sammen med de andre. Da han kom til indsøen, så han, at der var åndehuller, og han lagde sig ned for at lytte. Jo, der måtte da være sæler her. Han indrettede sig ved et af åndehullerne for at lure dem. Næppe havde han sat sig der, før der kom en sæl op, og i næste øjeblik havde han stukket den, og snart lykkedes det for ham at give den det dræbende stød. Han trak den op og opdagede til sin fortrydelse, at det var bare en *ulangnerisaq*, en blomst, han kendte så godt.

Ærgerlig smed han den ud og fortsatte jagten. Da han denne gang stak sin sæl, undrede han sig over, hvor kraftigt dens åndedræt var. Ih, du store verden! Hvor tungt! Han dræbte den med møje. Han trak den meget ivrigt op på isen. Der lå en ussel *Utsûsaq*-blomst! Han blev så ærgerlig, at han opgav fangsten og gik hjem.

Hjemkommen sagde han ikke noget. Hele den lange aften sagde han ikke et ord. Så sagde hans kone til ham: »Har du ikke set noget usædvanligt idag?« »Jo,« sagde han, »jeg har nok harpuneret en sælhund idag, men da jeg trak den op, var det ikke andet end en ussel

ulangnerisaq. Jeg blev gal og smed den ud. Næste gang jeg harpunerede, følte jeg det meget tungt, men da jeg trak den op og dræbte den, var det kun en ussel utsûsaq-blomst.«

Hans kone blev meget ivrig og råbte: »Hør nu her alle! Han der siger, at han har fanget en *ugsuk*[1]) og en sæl.«

Mændene gik op til indsøen for at hente dem, men kom tomhændede hjem og fortalte, at alt, hvad de fandt, var nogle usle ulangnerisaq- og utsûsaqblomster. De lagde sig ned på briksen. Da de vågnede næste morgen, fik hans fæller så travlt, at det hele var en forvirring, men Uluâmieq stod ikke op.

Ved at se, at han blev liggende, sagde en af de gamle til ham: »Ved du hvad, det kan du slet ikke være bekendt. Gå dog på fangst, mand! Du skal bare vide, at når du finder et åndehul, og du lurer efter den og harpunerer den, skal du lukke øjnene og spytte i åndehullet, før du dræber den. Det hele skal foregå med lukkede øjne.«

Som ventet fandt han et åndehul, hvor han kom til at lure. Da sælen kom op for at ånde, harpunerede han den af alle kræfter. Så skyndte han sig at lukke øjnene, og idet han spyttede ned i åndehullet, gav han den det dræbende stik. Han åbnede øjnene og trak den op meget ivrig efter at se, hvad der ville ske, og blev henrykt ved at opdage, at det var en stor fjordsæl.

Så gik han videre for at se sig om efter et andet åndehul. Han fandt et. Da han denne gang kastede harpunen, fandt han åndedrættet meget kraftigere, og havde helt besvær med at dræbe sælhunden med lukkede øjne. Da han trak den op, så han til sin store henrykkelse, at det var en kæmpestor remmesæl. Så lod han dem ligge og gik hjem. Han sagde ikke noget til de andre.

Tilsidst spurgte hans kone: »Har du ikke set noget usædvanligt idag?« »Jo,« sagde han, »jeg har da fanget en stor remmesæl.« Det sagde han hviskende.

Hans kone udbrød: »Hør nu her alle! Han der står og siger, at han har fanget en stor remmesæl og en anden stor sæl.« Husfællerne blev straks livlige og skyndte sig op til den store indsø. De kom trækkende slæden foran dem. Den var helt fuld. Hans frugtsommelige kone blev derover så henrykt, at hun fik veer.

En af de gamle (koner) belavede sig på at hjælpe ved fødslen. Uluâmieqs kone fødte et barn med et endehul. Hun, som havde hjulpet til ved fødslen, blev ude af sig selv af forundring. »Hør nu her, folkens, vi har fået en fælle, som har et nydeligt endehul!« Og nu blev konen, som havde hjulpet til ved fødselen, helt ude af sig

[1]) Ejendommeligt er det, at anguvoq (fanger en sæl) her ikke indbefatter en remmesæl, og af denne fortælling fremgår det, at den stærkt lugtende sælhund oprindeligt hed utsuk (det kvindelige lem) refererende til Utsûsaqblomsten. I tidens løb var navnet ændret til ugsuk.

selv af fortvivlelse, fordi hun intet endehul havde, og nu ville hun forsyne sig selv med sådant et endehul med spolebenet af en bjørn. Hun lod den ene ende af benet spidse, og anbragte den, hvor hun regnede, ud et endehul skulle sidde, og satte sig pludselig på det. Hele vejret slap ud af hende. Hun døde med det samme.

Man fortæller, at Nûgsuaq (Kraulshavn) deroppe mod nord var stedet, hvor Uluâmieq tog land. Der lærte han, at mænd om sommeren smed blomster ud i den store indsø for at have fangstdyr til vinteren.

Denne ældgamle fortælling findes i mange varianter langs kysten. Knud Rasmussen kaldte den »Hvorledes Narhvalen blev til« (Nye mennesker). H. J. Rink kaldte den »Den blinde, som fik sit Syn igen«. (Eskimoiske Æventyr og Sagn). I Jakobshavn fortælles den samme historie med stærk understregning af moderens samliv med sin svigerdatter. Men kun heroppe i Upernaviks norddistrikt fortælles den med tilknytning til visse stednavne.

Jeg går ud fra, at den må være ældgammel, siden en identisk variant findes ved Berings-Strædet og kaldes »How Soolook restored his Vision« (Clark M. Garber: Stories and Legends of The Bering Strait Eskimos, Boston, U. S. A. 1940).

Fortidsminder.

Ifølge fortællingerne skulle der have levet mange *inewit* (eskimoer) i det langstrakte distrikt før »pesten«, som havde tømt mange bopladser. Denne pest skulle have raset henad slutningen af det attende århundrede. Fra denne tid, der ligger mellem sagntiden og den historiske tid, skulle formodentlig de fortidsminder stamme, som endnu findes i distriktet.

talersewit (stensætninger, renspærrer, skjul for bueskytter). Sådanne findes i fjorde, hvor systematiske rensdyrjagter havde været dyrket ved at tvinge renflokkene gennem smalle landtanger mellem store søer. Den samme metode benyttes i stor stil af andre eskimoiske stammer i Amerika, f. eks. rensdyr-eskimoerne i Kazan-River-området. (Ifølge Knud Rasmussen[1]).

Talersewit findes på Kiatagsawaq-øen ved Kuvdlorsawaq. Mange andre findes i syddistriktet.

naingisat (stensætninger til at hoppe på på det ene ben), den for grønlandske eskimoer specielle form for sport, findes i Itdlêrpik (slyngekastningsstedet) bagom Nûgsawaq (det nuværende Kraulshavn). Lignende findes som bekendt mange steder på vestkysten ved steder, specielt i fjorde, hvor store sammenstimlinger af folk havde

[1]) K. Rasmussen: Fra Grønland til Stillehavet, pag. 88.

fundet sted. Videnskaben hældede til at begynde med til den anskuelse, at disse skulle stamme fra nordbotiden, men senere blev de tilskrevet eskimoerne.

qorpigsewit (store urinbeholdere), runde fordybninger i klippegrunden, havde flere steder af eskimoerne været benyttet til garvning af skind. Sådanne findes i Tungnerit (de sammensunkne) ved Auwpilagteq, andre i Upernawiarsik mellem Nûgsawaq og Ikermiew, samt på Kídersaq-øen.

Geografiske navne,

som forekommer omkring Upernavik og i norddistriktet.[1])

Agpailigsierpik	stedet, hvor man jagede en del alke.
Agparsewit	stort alkefjæld.
Áipe	?
Aiwkarnersawaq	den store revne i isen.
Ajangewtârpik	stedet, hvor man havde det behageligt.
Aqajarewq	mavesækken.
Akewdliarsewk	det lille mellemstykke.
Akewdlikawsak	det kedelige mellemstykke.
Akile	beliggende hensides fjorden.
Akínâq	beliggende i midten, eller midtvejs.
Anânât	deres moder (altså større end de andre).
Anariarterpik	hvor man gør nødtørft.
Anernilik	stedet med åndepustet.
Ángik	lappen i sålen.
Angisewq	den store ø.
Angnertusoq	forekommende større end omgivelserne.
Angnertusuaraq	forekommende større end omgivelserne trods lidenheden.
Angmârtajârpik	hvor man henter flintesten med besvær.
Angmausaq	flintestenlignende.
Arnawiaq	hunkønnet.
Aseqewtak	fjern udsigt.
Átarsiwik	hvor man lånte (en eller anden ting).
Atungagsat	såleskind.
Auwpilagteq	det røde (med rødlig sandsten).
Avpalersalik	forsynet med en indsnævring.
Awangnardleq	det nordligste.
Awangnardlingewit	de små nordligste.
Aumausaq	stedet, som lignede en glød.

[1]) De anforte navne er her gengivet i den lokale dialektform.

Awqusaq gennemgang.
Awsaqutaq det, der stopper for vejen.
Awsakaisewt de rullende (øjne).
Awatârserpik hvor man mistede en fangeblære.
Awserngîtsewq det, der er svært at ro uden om i modvind (andre kalder stedet *Kamak*: det vrede).
Eqalawârsewit den lille lakseelv.
Erqerdleq nærmest halen (d. v. s. det bageste).
Igdlewlik stedet, hvor der er et hus.
Igdlêrpik hvor man kaster med slynge.
Igdlíngewit de små huse.
Ilerwqit gravene.
Ikerasángawaq det snævre sund.
Ikerasârsewk lille sund, som sparer en for stor omvej.
Ikermiew den, der bor midt i sundet.
Ikinaq noget, der fænger ild.
Iliwertalik stedet, hvor der er en grav.
Iliwiarterpik hvortil man er søgt for at begrave.
Imernúsaq hvor man kæmpede for at drikke først.
Inalawartêwt stedet med de store tarme.
Inegsuk varden (stenmennesket).
Inegsugârsewk varden, der er til gavn.
Inegsulikawsak ubetydeligt sted, forsynet med en varde.
Inegsuligsawaq et stort sted, forsynet med en varde.
Íngik den spidse fjældtop.
Iparaq mos til lampevæge.
Itiwdlersawaq det store overbæringssted.
Itiwdliarsewk lillebitte overbæringssted, som sparer en for stor omvej.
Itiwdlikawsak lille overbæringssted uden betydning for trafiken.
Itiwsailikawsak et sted, hvor der findes en lavning, som man kan gå igennem.
Itdlaersiwik hvor man ordner de indviklede skagler.
Iwigtîngawaq stedet, der er rigt på halm.
Iwnángewaq en lille stejl fjældvæg.
Qáqat fjælde.
Qamut slæden.
Qaneq munden.
Qangátaq klippehulen.
Qagse mørkelægningshuset (af *qamigpa*: slukker lyset).
Qagsersawaq den store *qagse*-bygning.
(Martêraq 70 år gl. er af den opfattelse, at de mange navne, som begynder med Qagse, og som

der findes så mange af langs Grønlands vestkyst, var givet steder, hvor der findes et fjæld af en form, som mindede disse indvandrede Inuit om deres tidligere helligdomme).

Qardlît bukserne.
Qajugpik skærebrædtet (qiorfik).
Qaersersawaq den store nogne klippe.
Qáiniwît kajakstilladset.
Qarqewángewaq det lille hvide sted.
Qârusulik stedet med en klippehule.
Qasíngertut spektaklerne.
Qátarmiewt dem der bor i et sted, hvor der er vandbeholder.
Qeqertaq øen.
Qeqertasigsuk en ø, som ikke ligner en ø (altså som syntes at være et stykke af fastlandet).
Qivdlawarigsewt stedet med de stejle strande.
Qordlortoq vandfaldet.
Qoqârigseq stedet med den mørke skygge i vandet.
Qôrnoq indsnævring af en fjord.
Qôruarsewk en dalsænkning.
Qutdleq lampen.
Kakiwpait de store sting.
Kiatagsawaq den med den store krop.
Kiatausaq som ligner en krop.
Kînausarsawaq det store, som ligner et ansigt.
Kingatagsewaq det store med en lavning i midten.
Kídersaq med et skår (adskillelse) i midten.
Kingigteq det meget høje.
Kingigtersawaq det allerhøjeste fjæld.
Kingigtertagdlit med tinder, som rager højt op.
Kingigtewarsewk det temmelig høje (skønt tilsyneladende ikke ret højt).
Kitdleq det vestligste.
Kitsigsersewit store lande (øer) i vest.
Kujagpik stedet, hvor samleje finder sted.
Kûk elven.
Kuwdlorsawaq den store tommelfinger.
Maniserwqit hvor man spredte noget til tørring.
Manîtseq det ujævne.
Marnewik hvor man opholdt sig meget længe.
Mernoq udmattelse.
Miákôrpik stedet, hvor der blev hylet.
Morîtsewt med ujævn overflade.

Nanerewaq en fakkel.
Narsaq sletten.
Natsiarsierpik hvor man jagede efter en netsideunge.
Naujait mågeungerne.
Naujángewaq ismågen eller lille mågefjæld.
Naujarsewit havmågen eller store mågefjæld.
Naujatalewk stedet med en måge.
Nawsait fund.
Nerdlerit gæssene.
Niwsartêwt ?
Nûgsuaq det store næs.
Nûluk dårligt (d. v. s. utilnærmeligt) næs.
Nunakoq forladt boplads.
Nunángewit de små øer.
Nunatarsewaq den store nunataq (land, som er synlig midt i indlandsisen).
Nũnguaq det lille næs.
Nutârmiewt de, som bor i et nyt sted.
Nutdlut bagdelene.
Oqaitsewernerit forladt skarverede.
Orpigsêwarsewit rigt på buskads.
Pamiewa dets hale (altså landets).
Pângutsit pløkkene.
Paornaisiwik gemmested for bær.
Paorniwik gemmested for bær.
Patêq røvet for marv.
Páuterwpik hvor skind fastgøres med pløkke (til tørring).
Písagsaut redskab til legemsøvelser.
Pângutait deres kødfad.
Púso hullet i sålen.
Putungua dets stortå.
Pútutausaq som ligner et bor.
Sáiteq den flade o.
Sakiwik ?
Sanerardleq beliggende på siden.
Sangningaseq øen, som ligger på tværs.
Sarqarsewaq det store solbeskinnede.
Sarpaq strømmen.
Sawik kniven.
Sawêrneq berøvet for kniven.
Serpailewik hvor man har anbragt en tejstunge.
Siagtewt de spredtbeliggende.
Silardlikawsak den stakkels lille yderste.

Simîtaq som stopper for åbningen.
Singarnaq en gråhund
Sisuarúsit fjældskred.
Sisuarsewit stort fjeldskred
Takiso det lange.
Takisũngewaq det gode lange.
Tapeq tillæg til betalingen.
Târtewq det mørke.
Târtersewit de store mørke.
Târtawarqat de små mørke (væsener).
Tartunak underliv.
Tartûsaq nyrelignende.
Tasersewatsiaq den temmelig store indsø.
Tasiesaq vigen.
Tikerarsawaq med de kraftige vindstød.
Tingmiakulugsewit overflod af fede fugle.
Tiwsarpît hvor man blev erotisk ophidset.
Torqusaq struben (snæver fjord).
Torqusârsewk snæver fjord længere inde i land.
Torsût husgangen.
Tugsâq vanskelig at finde (iflg. stedlige befolknings opfattelse).
Tugtorqortôq landet, der er rigt på rener.
Tuluángewaq den lille ravn.
Tunorqoq sejlrende bag skærgården.
Tupertalik stedet med et telt.
Uierdleq som kommer som fortsættelse til det ved siden af.
Uilertuso stedet, der er rigt på muslinger.
Uitdlewt muslingerne.
Uingaseq som hælder til den ene side.
Ujaragtîkawsak det lille sted, der er fuldt af kampesten.
Ukuardlewk den slemme svigerdatter.
Ulingnersierpik hvor man oplevede en stor flod.
Uluâ dets kind.
Ũmánaq hjertefjældet.
Umiasigsewk hvor man købte en *umiaq*.
Úniwilâq dvælested.
Upernawiarsewk et forårssted nærmest fastlandet.
Upernawik forårssted.

Personnavne

forekommende i Upernaviks norddistrikt i fortid og nutid, med forklaringer.

Áipartâkawsâ	Hendes stakkels nye fælle.
Ajakawsangme *Ajakawsak*	stakkels moster.
Ajénge	den vigtige (egtl. god).
Âjêrtuka	?
Âkawsak	den sjove eller sølle.
Akewiaq	den frie for blandingen (ako).
Akimiew	den, der har plads på ake i huset.
Akúngewaq	den lille blandede.
Âlâte	?
Amâq	barn i amaut.
Amãngewaq	(variation af ovenstående).
Amârtíngewaq	den lille med amaut'en.
Ameqíto	den med rynkerne.
Angersimaseq	? (i nyere sprogbrug: den, der har sagt ja).
Ãngewalêq	den kære lille fælle.
Angiterdlak	mand kun af navn.
Angitika	forkortelse af angitikasik: den slemme mand.
Anĩngewaq	den lille, som går ude, eller som titter frem (f. eks. fra amauten).
Arnaqa	forkort. af arnaqatâ (samme hunkøn som hun).
Arnaqewt	kvinde blandt mænd.
Arnâraq	lille kvinde.
Ârqioq	?
Arsaq	bolden (det vil sige: den, man forsøger at fravriste en anden, idet de grønlandske boldspil var lige så meget en brydekamp).
Asarpak	?
Aupasewq	den rå (i modsætning til *qerisewq*: den frosne).
Awseqaoq	den, der ligner (en unavngiven).
Awalak	sofareren eller den, der træder frem.
Erdlewq	tyktarmen.
Equluk	den urene i anus.
Eqûtíngewaq	lille tangplante eller rensemiddel efter nødtørft.
Ernersewángewaq	den lille, kraftige søn.
Ersaitjewq	den med det skæve ansigt.
Ijarsewk	den sølle.
Ikertêwlik	den med de store sunde (afstande).

Ikisewq den, som går ind (i kajak, *umiaq* eller i vandet).
Ilakase ? af *ila*: fælle.
Ilarsêrqaut den første familieforøgelse.
Ileqila den med rokkende hoved.
Inalewángewaq lille tarm.
Íngutuk eller *Ingutuk* sladderhank.
Ipíngewaq lille snavs.
Isangewe den ugidelige.
Isitêwq den med store ojne.
Isorsawaq den store top(ende), endestykke.
Ita *ila*: fælle. Det og de andre efterfølgende ni navne har samme stamme. I den nordgrønlandske udtale af *t* som *d* er lyden ikke langt fra *l*.
Itâkasik den underlige, aparte fælle.
Itâla ?
Italakasik den slemme fælle.
Italákulo den kærkomne fælle.
Italausaq den lignende fælle.
Itángewaq den lille fælle.
Itarsewaq den store fælle.
Itapêq støtte (*ilapik*).
Ítoq den ældste mand.

Qasa den spage.
Qasipajak den grålige.
Qatigpak pukkelryg.
Qawmukaq den rejsende på vej sydpå (*qawunga*).
Qerqamiew den, der bor i midten.
Qimerdlewq rygrad.
Qingmiewt husdyret, hunden.
Qoraseq ?
Qulusuk fugleryg.
Quneqitêwq den med de mange skønheder.
Qupanew spurven.
Quperdlewq maddiken.

Kakagdlewk den, der altid overgår andre.
Kakalêwt benstykket, hvorpå kastetræet sidder.
Kakángewalêwq den, der altid går over alle grænser.
Kîkasik den med sammenbidte tænder.
Kíkik ?
Kikilak den med mange skrammer.
Kulutjuk den uartige (også *Qulutjuk*, men *q* er ofte erstattet med *k* deroppe. Eks. ***k***ôrortôq, si***k***ornerpoq).

Lûlo ?

Mamare den, der kan lide } formodentlig i erotisk
Mamarneq den, der smager bedre } tydning.
Mamartoqut den velsmagende fælle.
Mánik æg.
Mawsaligtoq ? mawsarpâ (mawsaq betyder milt), muligvis opstået af makisarpâ (makigpoq betyder står op) eller af mamisarpâ (mamigpoq betyder læges (om et sår)).
Mêrausâq den barnagtige.
Minalâq den, som kommer med små portioner gaver.
Minika ? *minigpâ*: forfordeler ham.
Mingnersaq den mindste.

Naja søster til en bror.
Najalewk kær søster (i Sydgrønland bruges *Anikuluk* i samme betydning (kær bror til en søster).
Nâloq ?
Nãngewaq hvor er den lille skat.
Narsik kamik, hvis fodspids peger op.
Nâoraq (variation til *Nãngewaq*).
Ningâkasik den dårlige svigersøn.
Nukardlia hans yngste barn.
Nukartâkawsak den stakkels nye søskende.
Nungo slipper op (i Sydgr. bedstemor).

Oqimaitseq den tunge.
Oqorut sengetøjet, varmeren.
Ôrquwât ?

Pagpalewk den, der går med krumme knæ.
Pakêq ?
Pângew bryderen. (Men hans boplads kaldes efter ham: *Pângewtit*, hvilket kommer til at betyde: Pløkke.)
Peqîsewik forrådskammer.
Pequtâq ?
Pingmilewk ?
Pujûsaq den, som ligner røg.
Putdla luftblæren.
Pûve ?

Serpausaq den, som ligner en tejst.
Silángewaq den lille fornuft, den lille luft.
Sitdligpik slibested, for mange på engang.

Taka formodentl. en forkortelse af *takána* (dernede).
Takerniew den gensynsglade.
Tapaliaq ? for sydgrl. *tapa* (dans) kendes ikke her.
Tipârsewne lugtende af en lugt.
Tarqajâq den mørke.
Tawsaq båndet.
Taiwnákuluk den kære ubetydelige.
Tujormiaq eller *Tyormiaq* (Både Kleinschmidt og Schultz-Lorentzen mangler den overførte betydning af begrebet, ja, selv betydningen: frysende, lidende af hjemvé. *Tujormiaq* benyttes som navn, når man har ondt af en: *Sîmuk* havde fået en søn, mens han selv var nede i Ũmánaq. Da han kom hjem, kaldte han sit barn Tujormiaq. Oqimaitseqs mor fødte hos naboens, da hun kom med noget kød til dem. Barnet kaldte hun Tujormiaq. Den overførte betydning benyttedes, når man gerne ville opkalde en mandlig slægtning, der var død, men fik en pige, eller modsat, så kaldte man barnet Tujormiaq. Så har man ondt af den afdøde. Det var distriktets egne folks forklaring).
Tukawsak den uordentlige.
Tûsingâq eller *Tôrsingâq* den ranke.
Tûwâq stødtanden.
Tûwa hans tuk.

Ugsjuk remmesælen.
Ugpersâq den, der lyver i alvor.
Uluángewaq den lille kind.
Ûmâjâ den, der tiltales »*ûmâ*: Du der!« på grund af tabu.
Ûminartewq den hadefulde.
Ungãngewaq det lille spædbarn.
Usúkâtse (det og det næste er variationer til det mandlige lem).
Usûpe
Utorugtak (det og de tre følgende refererer til det kvindelige lem).
Utjugtâq
Utjupalâq
Utjupe
Utúkâq ?
Uwsjoqe ?

8. AFSNIT

LEGE

Da trommestrid endnu var populær.

Mawsaligtoq var datter af en enke, Ajakawsak. Hun var en ung pige, som havde ladet sig døbe for at gifte sig med en dansk. I dåben fik hun navnene Caroline Jakobine. Så var hun i 1839 som 23 år gammel blevet gift med den danske handelsleder Kiwpartãngewaq (den lille nye tjenestemand) Philip Petersen. Men til trods for denne kendsgerning optrådte hun ofte nærmest som en hedning og var i det skjulte en betydelig åndemaner (se side 40). Hun og hendes veninde Ãngewalêq udfordrede ofte til trommestrid og skiftedes til at synge viser.

Engang kom der bud fra Itakewdlik om at være forberedt, for han agtede at udfordre Ãngewalêq til trommestrid. Dertil svarede Ãngewalêq, at det kunne hun desværre ikke, fordi hun ikke havde en bror eller nogen mandlig slægtning, som kunne borge for hendes sikkerhed. Hun forsikrede ham, at hun kun havde taget imod udfordringer af kvinder.

Mawsaligtoq sagde til hende: »Åh pyt, det gør vi da ikke i vrede, forbered dig bare!«

Ved trommestriden kritiserede Itakewdlik Ãngewalêq, fordi hun fraterniserede med de danske og var ven med en, der var gift med en dansk. Så trådte Ãngewalêq frem og sang følgende vise:

awane âjâjâ-a!
pininârangma
iwileqârma
jaj-jaj-jâ!

awane âjâjâ-a!
tatsalêwna
Ãngewalêq.
jaj-jaj-jâ!

awane âjâjâ-a!
pininârangma
awdlautíparma
jaj-jaj-jâ!

awane âjâjâ-a!
tatsalêwna
arnawiángewaq
jaj-jaj-jâ!

awane âjâjâ-a!
kinautíkangma
tîngalerputit?
jaj-jaj-jâ!

awane âjâjâ-a!
awdlautíkangma
iwileqârma
jaj-jaj-jâ!

Nordpå âjâjâ-a![1])
Du finder mig nok så smuk,
at du har valgt mig til offer.
jaj-jaj-jâ!

Nordpå âjâjâ-a!
Du finder mig nok så smuk,
at du tror, jeg er en anden.
jaj-jaj-jâ!

Nordpå âjâjâ-a!
Hvem tror du, jeg er,
siden du gør kur til mig?
jaj-jaj-jâ!

Nordpå âjâjâ-a!
Det er kun mig
Ângewalêq.
jaj-jaj-jâ!

Nordpå âjâjâ-a!
Det er kun mig,
en forsvarsløs lille kvinde.
jaj-jaj-jâ!

Nordpå âjâjâ-a!
Indrøm det, at du udfordrede mig,
fordi du tænkte, jeg var en anden!
jaj-jaj-jâ!

Sagen er, at man udfordrer sine modstandere og fjender. Itakewdlik havde en kone, som var Ângewalêqs og Mawsaligtoqs slægtning og gode ven. Da hun levede, kom Itakewdlik altid som ven, men lige så snart konen døde, ville han ikke mere kendes ved sine gamle venner.

Dette var meget forkert i disse menneskers øjne, for hvilke trofast venskab var den højeste dyd. Derfor forklarer hun det sådan, at udfordringen kun kunne skyldes en misforståelse, eller, for at drille ham, skulle være frieri.

De tilstedeværende råbte begejstret op og hujede Itakewdlik. Stemningen var absolut til fordel for dem, der havde danske forbindelser.

Ifølge Martêraq.

Fig. 3.

nuvsugtaq.

Jeg har set legetøjet, som brugtes i pantelegen *nuvsugtaq* (hvor der var ført en rem gennem hullet; af *nuvivâ*, *nuvsugpâ*). Mens jeg var barn, blev det fundet i en ruin, og den gamle Pângew forklarede os, hvad det var.

Legetøjet bestod af en hvidfisketand. Formen var den naturlige, der var bare boret mange huller i den. Hullet i roden var beregnet til at hænge den op i en rem. Hullet i midten, der var det største, var det, hele legen kom an på, og som det gjaldt om at ramme. De andre huller var kun små.

Alle hullede knogler af lige så vel sæler som fugle blev hængt op med en rem gennem hullet: *qingmîsat* (overarms-

[1]) Dette »Nordpå« må være en påkaldelse af magter, som kunne hjælpe, og som man tænkte befandt sig deroppe, og âjâjâ var for dem et »gudsnavn« refererende til universet eller den højere intelligens. Selv i Julianehåbs distrikt blandes »avangnâ« (norden) i sangene.

ben), *qimerdlewt* (hvirvelknogler), *putulît* (lændeknogler), *niaqewe* (kranier) og *qûwît* (lårben af sæl). Sammen med disse knogler hænges den hullede hvidfisketand *nuvsugtaq* op. Hver deltager i legen lavede sig en *ajaut* (en pind med skarp spids), så ordnede man sig i en ring og stak efter tur samme vej som »universets gang« (*silap ingerdlanernga maligdlengew*), altså som viserne på et ur. Enhver, der ramte ved siden af, skulle lægge et eller andet pant. Hvis det var stort, nøjedes man med at nævne det. Nuvsugtaqs midterhul ramtes oftest ved et tilfælde, når man stak gennem de andre huller. Den sejrende, *nuvsugtoq*, fik så bunken af panterne.

Martêraq.

ajangaq.

En anden gang blev der fundet underarmsbenet af en hvalros, der var forarbejdet til *ajangaq* (det, man støder fra sig). I den afrundede ende var der boret et hul, og hertil var fastgjort et stykke rem, hvis anden ende var fastgjort til en lille tingest af ben. Det drejer sig om at svinge denne tingest i vejret og opfange den i et af hullerne på *ajangaq*'en, som var forsynet med mange huller. Disse huller har forskellige navne.

kápua (stikhullet). Den, som rammer den, skal stikke sig selv ihjel.

iperngartarpê (piskehullerne). Den, som rammer et af dem, skal have lov til at piske den af selskabet, som han selv vælger, ihjel.

Andre hullers navne er: *mamigdlenga* (mine sår er lægte), *anersârdlenga* (jeg får mit vejr igen), *makitdlenga* (jeg rejser mig op igen), *sangilerpunga* (jeg er i kritisk helbredstilstand) og den, der rammer den, erklæres, når der er gået nogen tid, for at være afgået ved døden. *sivpîlerpunga* (jeg bliver halt), *seqimigpoq* (er knust), *kivdlewnigpoq* (kommer i jorden), *nákailâq* (smuldrer hen), *aqingartit* (bliver tilintetgjort), *mángerterneq* (rust), *sisak* (stål), *ornawak* (på krykker) og *ajarngiarnawêq* (den, som udelukkes fra at deltage i legen).

Martêraq.

ajarârneq.

Det er en leg, som består i at fremstille figurer ved hjælp af en lukket rem. De mest populære figurer, som fremstilledes, var:

kilewpagsewaq (mammutten). Man talte om *kilewpaitsait* (mindre størrelser af mammutter).

qajaq. Man talte om *qajariartewt* (som ror i en kano).

naneq (isbjørnen). Så talte man om *nanersuk* (den, som tynger sit offer med hele sin vægt).

(Altså er ordet *nanoq* en fordrejning af det oprindelige *naneq* i lighed med *kuvdloq*, der oprindelig var *kigdloq* (den, der bøjer i forkert retning)).

amajersewk[1]) (eller *amarsiniôq*, altså pungdyret, det, som i sagnene kunne røve børn ved at putte dem i sin sæk).

átagdlât (dragt ved flænsning af hvaler).

qardligpât (vandskindsbukser).

tuluwaq (ravnen).

qugsuk (svanen).

Martêraq.

At holde op mens legen er god.

Denne leg, *ajarârneq*, måtte ikke overdrives.

Engang opholdt flere familier sig ved efterårspladsen Nûgsawaq (det store næs) ved Auwpilagteq på hvalrosfangst, og en aften underholdt de sig med at lege *ajarârneq*.

Ved midnatstid gik min morbror Âdarsawaq ud for at forrette nødtørft og blev overrasket over at se et kæmpeisfjæld, der tog hele udsigten fra dem. Så stort var det, at han ikke kunne se det hele, fordi noget af det skjulte sig i syd, og noget af det i nord. Han gik ind og sagde det, så alle kom ud for at se det. Så højt var isfjældet, at man kun ved at kaste hovedet tilbage kunne se toppen. Frygten greb dem alle, så at ingen turde tale højt. Timûtarsewaq og min morbror måtte besørge hentningen af saltvand, idet kvinderne var for skræmte til at nærme sig dette monster af et isfjæld. Tidlig næste morgen var det væk. Inden for synsvidde var der nu kun et mindre isfjæld. Så forstod de, at de havde været lige ved at overdrive legen. Derfor sagde de altid, når vi unge legede ajangaq eller ajarârneq: »Hold op i god tid, ellers ender det med en katastrofe!«

Îsâq.

pawkerisewt.

pawkerineq var leg med halefjer (af *papik*). I gamle dage samlede hver familie på halefjerene af alle fugle, der blev fanget. Og engang om året samledes man for at konstatere, hvem der havde fået flest. Selv familier fra fjerntliggende bopladser kunne møde for at deltage i denne leg, og medbragte store bunker af halefjer. Den aften, hvor der skulle leges, ordnede de sig i en ring, hver med sin bunke halefjer foran sig. De smed en fjer ad gangen ud på gulvet.

Først når alle fjerene var samlet i en stor bunke på gulvet, blev det rigtig spændende, for legen antog til slut en nærmest erotisk karak-

[1]) Jakob Olsen fortæller i sin bog fra Canada: »Akilinermiut«, at *amajorsuk* lavedes derovre i samme leg, og at man var såre bange for dette dyr.

ter. De deltagende kvinder sørgede i forvejen for at fastsy nogle fjer på indersiden af deres tøj, nogle bag kamikkens øverste kant ved lårene, andre i *atigeq*'en (pelsen), og nu udartede legen til en kamp om at afsløre, hvor der skulle være gemt halefjer. Denne del af legen blev ledsaget af meget morskab, intime berøringer og afklædningsscener.

Da vi bosatte os i Auwpilagteq i 1885, var kælderen til udstedsbestyrerboligen ukendelig, så fuldstændig overstrøet som den var med halefjer, der havde været benyttet ved disse lege. Og jeg husker, at vi var meget bange for disse fjer, fordi vi i vores unge fantasi satte dem i forbindelse med de svundne tider og de mange ukendte mennesker, der for længst var døde.

Elĩna.

arsarneq med hundeslæde.

Ved *arsaq* forstår vi til daglig en bold. Egentlig betyder det at fravriste andre noget. I dette tilfælde var dette »noget« et sælskind, der var blevet forarbejdet som fangeblære, aftaget af sælhunden ved hovedet, og fyldt med alle slags tunge genstande som sten, sand og jord.

I dette tilfælde skulle det ene hold bringe arsaq'en så langt som muligt, ligegyldigt hvor, bare langt, langt væk, mens det andet hold skulle forsøge at bringe den tilbage til bopladsen.

Engang startedes en *arsarneq* pr. slæde fra Kingigteq ved Upernawik. En af deltagerne morede de andre ved at have forsynet sine hunde med så brede seletøjer, at de sad som et slags panser på dem, således at han måtte tage dem af, for at hundene kunne forrette nødtørft.

Denne mand sagde til sit hold: »Sørg for, at arsaq'en bliver anbragt på min slæde, hvis I ville vinde spillet!«

Allerede ved starten skiftede skindposen flere gange slæde, men det lykkedes inden ret længe at anbringe den på den omtalte mands slæde. Han kørte nordpå og blev fulgt af mange slæder.

De andre slæder vendte hjem sent på natten og fortalte, at manden med de pansrede hunde kørte langt udenom Nawtjait (det nuværende Erqerdleq) og styrede sine hunde lige nordpå, så de turde ikke følge ham.

Martêraq.

Med en sådan retning kunne han kun være havnet i Kuvdlorsawaq, 350 km borte.

arsarneq til fods.

En ugift søster til mange brødre fik engang en søn. Da barnet var så stort, at han kunne spise, sagde en af morbrødrene til hans mor: »Han har ingen far til at skaffe maden, pas på, at han ikke lærer fornøjelsen at spise sig mæt!«

Når drengen var sulten, og hans mor gav ham noget at spise, tog morbrødrene det fra ham, når han havde taget et par bidder af det. Så græd drengen, indtil han ikke gad græde mere. Når han fik nogle få slurke vand, fjernede de vandbeholderen. Og når han træt ville sætte sig, skubbede de ham til side og sagde: »En mand kan ikke blive træt af så lidt.«

Da han blev voksen, var han lille og spinkel, og ingen tillagde ham nogen videre kræfter. Først da han deltog i legen med *arsaq*, afslørede han sig som en kraftkarl.

Det var skindet af en gammel fjordsæl, fyldt med sten og jord, som de benyttede som *arsaq*. Det var så tungt, at en mand med normale kræfter kun med opbydelsen af alle sine kræfter kunne løfte det. Legen startede et sted, hvorfra afstanden var nogenlunde den samme til de forskellige bopladser, og det gjaldt om at nå hjem til sin egen boplads med skindposen.

I begyndelsen løb han i hælene på sine bopladsfæller, som havde bemægtiget sig skindet, men da modstanderne var ved at indhente dem, forbavsede han dem ved at sige: »Smid det hen til mig«.

Da det blev smidt til ham, greb han det i luften, anbragte det omhyggelig under venstre arm, og løb sin vej med det. En hel masse mænd fulgte ham, sikre på at han nok snart blev træt, men han løb fra dem allesammen. Kun en ung pige fra samme boplads gjorde ham følgeskab, hun løb tilmed med munden skjult i pelskraven og den ene arm trukket ind i pelsen, hvilket betød den største udfordring.[1]) Hun tilbød sin hjælp, så han gav skindet til hende, da de var lige udfor bopladsen.

Den unge mands gamle bedstemor tog skindposen, da de kom ind med den, blottede brystet, og lod som om hun gav den mælk. Hun sagde: »Det var, for at du i fremtiden skal længes hjem!«

Êvartêraq.

Boksning med de bare næver.

Kujangewdlik indbød en vinterdag til en boksekamp. Blandt de mange gæster fra andre bopladser befandt sig en ældre kone, Nakewaq (den stærke) med sine to unge sønner Qungaseq (halsen) og Agpángewaq (den lille lomvi). Disse brødre var moderens stolthed, hun havde selv opdraget og trænet dem. Da deres far døde, allerede mens de var små, havde Nakewaq opfordret dem til at lege med tunge sten, for man vidste aldrig, hvordan de andre mennesker ville behandle dem.

[1]) Idet det siger så meget som, at man kan klare enhver modstander med den ene arm.

Før boksningen indledtes der med afsyngning af kendte nidviser og styrkeprøve imellem kvinderne. Så trådte mændene frem. Kujangewdlik fik Qungaseq som modstander, og den sidste blev sekunderet af sin bror. Man stod stille og vendte modstanderen ryggen, mens han med knyttet næve slog ham på skulderregionerne.

Hidtil havde Kujangewdlik altid været uden lige, og da brødrene kom ind, havde han allerede overvundet et par af sine modstandere. De vekslede et par slag med hinanden, og allerede havde Qungaseq vundet flere skridts terræn. Engang han slog sin modstander, kunne han mærke, at han smadrede hans skulderblad. Til stor beundring for ham gjorde Kujangewdlik sig hård igen og sagde: »Engang til!« Så slog Qungaseq ham, denne gang ikke ret hårdt. Så trak Kujangewdlik sig tilbage, og dermed var kampen forbi for denne omgang. De kæmpende blev modtaget med øredøvende bifaldsråb.[1])

Qungaseq skulle til at trække sig tilbage også, da en gammel mand, der var Kujangewdliks svigerfar, banede sig vej gennem mængden med en løftet hånd. Qungaseq stod afventende, da slaget kom. Det mærkedes som slag fra et barn, for han var meget gammel. Den gamle vendte ham ryggen og gjorde sig hård, og Qungaseq, som var nødt til at svare igen, gjorde det kun let.

Den gamle løftede hånden, og lod som ville han slå igen, da han med en lynsnar bevægelse angreb sin modstander med neglene, så blodet piblede frem på Qungaseqs nøgne krop, og han flygtede for sit skind.

En øredøvende latter og hujen besvarede bruddet på reglerne, men dermed opnåede den gamle det, han ville. Han vidste, hans svigersøn kunne være farlig, når han blev vred, og han ville dermed bare aflede hans vrede tanker og adsprede ham.

Så istemte Qungaseq sin sang:

sâmíngewaralew mána
inewmut atâsînarmut
qasísángingmat
qunúsángingmat
iâ! iâ!

Denne her min kraftige lille venstre
kan ingen enkelt mand
udmatte
eller skræmme
iâ! iâ!

[1]) Sejrherre var den, som slog sin modstander fordærvet. Men siden denne sport dyrkedes som en øvelse i at tåle smerte, imponerede Kujangewdlik ved at ignorere sit knuste skulderblad. Sagnet om Ungilagtaqe fortæller om piskeslag på den nøgne ryg med en rem, der var forsynet med knuder.

Da Qungaseq næste dag ville begive sig hjemad, mødte han Kujangewdlik, som gik med armbind. Han gik hen til ham og sagde beklagende: »Jeg har måske tilføjet dig skade igår?«

»Åh pyt,« svarede han, »det er ikke værd at tale om, det gør bare så nederdrægtig ondt.«

Et par år derefter kom der besked fra Kujangewdlik om at bokse igen, men sladderen ville vide, at han denne gang ville have en sten i hånden for at give den større slagkraft. Denne meddelelse gjorde Qungaseq betænkelig, og han sendte ham da i stedet for følgende besked: »Sig til ham, at jeg aldrig har udfordret invalider til kamp. Sig til ham, at han må gøre sig det klart, at folk med knust skulderblad er invalider, som en mand med selvagtelse ikke må røre!«

Êvartêraq.

Børnerim.

oqarnavêrsârut (hvor man skal passe på ikke at sige noget, for den bliver straffet, som siger noget).

ârsê pôrut
pôrsê pôrut
îtermînik
qawsaerikê
ámámámá
agpaliarsewingêwq
mamaormata
ûmángêwq
nagsitsîaq
tikatsîaq
taqámô
pâ
issît
mâwsarqertût
ingîewlik
âlarqit
tawsingitseq
niaqilewagsarpût
âjâjârpût
qingmiluarsigpût
ârqámoq
anartarmioq
poq!

(Da ordene med vilje er fordrejet, er det ikke muligt at give nogen tilfredsstillende oversættelse).

aqaut (kælesang).

igdlermê qâjartêrâma
puisilingmê qâjartêrâma
marqâ-jîjâ-a!
úpíngîlânga
Êtitdlersewarêrewna
tengímíkesutdlardlewngew
qangangêq tengímíkesutdlardlewngew
kîiewk! kîiewk!
kũnguajâjîja!

Jeg har roet i kajak på briksen,
jeg har roet i kajak, hvor der var sæler.
? ?
jeg væltede ikke,
jeg ville bare så gerne klamre mig fast på
Êtitdlersewaq (store Ethel),
det var dengang, at jeg så gerne klamrede mig fast,
bid tænderne i! bid tænderne i!
det var jo bare en lille elv.

Det skulle referere til den første øvelse i en rigtig lille kajak, hvor barnet viste sig at have vandskræk. For at indgyde ham mod talte han om fremtiden, for at gøre ham det begribeligt, hvor latterligt denne episode ville forekomme ham, når han tænkte på sin håbløse klamren sig fast. Han opmuntrede ham: »Bid tænderne sammen, det er jo bare en elv endnu.«

Silakawsak's, Angajegdleqs datters trommesang.

Klage over menneskers misbrug af ord.

oqausit aulagsásá ningásásásá
ôqángitsewt oqâlitsitsit
syunersiewt misiarnaiwisínît jâ jâ âjâja
âjâ ijâja!

Oh, disse ord. De berører ilde, de forårsager skinsyge.
De har aldrig sagt noget, de har bare startet snakken.
Vi kan jo forhøre os, ingen vil have noget kendskab til det.
Sådan er det,
sådan er det altid!

Der er en ejendommelig rytme i sangen, og tegnene er sat der, hvor eftertrykkene skal være, for at give indtryk af rytmen. Den fordrejning af ordenes udtale, som er resultatet af rytmen, giver sangen den tilsigtede virkning.

Smædevise til kajakløse.

qajaitsersewit-â
qiwsimigtaqinase
kánginarejugsuaqâse.
sôrdlumiena oqitsersewit
íkardlêwp qâne míngasersewit.

I usle kajaklose,
lad være at tilkaste os (kvinder) sideblikke!
I må skamme Jer over al måde.
I må sammenlignes med store skarve,
som sidder på toppen af et skær.

Alle digtene fra Kuvdlorsuaq ved Víte.

9. AFSNIT

FORSKELLIGE EJENDOMMELIGHEDER

arnangneq (sjælevandring).[1])

Min kones mor Perqewk (krebsen) havde som voksen været ude for sjælevandring. Hun sagde, det var en smertefuld tilstand.

Dâniarsewaq (store Daniel) fra Kûk (elven) havde en datter, der døde ikke fyldt et år, og det var dette barns sjæl, som havde besat hende. Det begyndte med en drøm. Hun drømte, at hun var et lille barn. Hun havde forestillinger om, at barnets forældre, Dâniarsewaq og Áko, min faster, var hendes forældre. Hun mistede appetiten for den mad, hun selv tilberedte. Når hun lagde sig for at sove om aftenen, begyndte hun lige straks at drømme, at hun var et spædbarn, og at Áko holdt hende på skødet. Hun forsikrede os, at det var håbløst, så meget som hun længtes efter disse mennesker. Fordi hun var gammel, skammede hun sig over at skulle fortælle, hvordan det stod til med hende, og selv overfor sin mand turde hun ikke afsløre den egentlige årsag til hendes appetitløshed. Først da hun var så syg, at hun ikke kunne hjælpe sig selv, gik hun til bekendelse. Hendes gamle mor gav barnets forældre meddelelsen.[2]) Hun var gammel og vidste, at det kunne være farligt at ignorere det. Så kom forældrene med vand fra deres egen vandbeholder og den mad, der var tilberedt i deres hjem. Hun var så glad for disse gaver, at hun nød måltidet og spiste ordentligt første gang i lang tid, og da de flinke forældre begyndte at bringe hende alle hendes fornødenheder, blev hun hurtig rask igen.

Êvartêraq.

Sjælen tog ophold i Amalie.

Min mor Ámâlia var blevet besat af en sjæl, mens vi boede i Igdlewlik. Pulo's datter Mâlia var da lige afgået ved døden i

[1]) Denne *arnangneq* har jeg fået mange eksempler på. Timũta, en mand i 50-erne, havde endda i denne mærkelige sjælelige tilstand bildt sig ind, at han fødte sin »mand« flere børn. Han udviklede sig vidt og bredt om, hvordan det var at gå på ûtoq-fangst, når man var højgravid o. s. v.

[2]) Det var jo for disse mennesker en slags udvælgelse af ånderne, så det måtte gøres højtideligt og med oprigtig glæde over at finde den kære afdøde igen.

Ikermiew. Man mente, at denne unge piges død skyldtes hekseri, derfor affyrede Pulo i dødsøjeblikket et skud med løst krudt, ladet med hundehår i stedet for blår.

Det hele begyndte med, at den afdøde søgte at nærme sig mor i hendes drømme. Hun gik altid udenom hende fra venstre til højre ifølge *silap ingerdlanera* (naturens gang, altså som solen fra øst til vest i en bue). Og en nat flere dage derefter lykkedes det for sjælen at gå ind i mors legeme. Hun fortalte det næste morgen og forklarede, at det mærkedes som et kraftigt vindstød, der rystede hende voldsomt.

Fra dette øjeblik af besjæledes mor af denne tanke, at hun var den afdøde unge kvinde Mâlia. Den sygdom, som pigen døde af, en alvorlig mavelidelse, angreb hende, så hun afmagredes hurtigt. I denne tilstand fortalte mor alt, hvad hun oplevede i Pulos hjem, fortalte bl. a. at hendes bror fangede en lille bitte hvalrosunge, som hun fik lov at flænse, og det var et af de sjældne lyse øjeblikke i hendes langvarige sygdom. Senere hen bekræftedes det, at Pîta, pigens bror, havde fanget sådan en unge, som pigen morede sig med at flænse.

Kort tid derefter flyttede vi over til Ikermiew, hvor disse mennesker, den afdødes forældre, kom op til os for at hilse på mor og havde noget af deres mad med til hende. Mor var så lykkelig over at være kommet til sin »familie«, at hun græd og ikke ville spise, men blev ved med at græde af glæde. Efterhånden fik hun sin appetit tilbage og kom sig. Hun døde først flere år derefter.

Eqiéngewaq.

Vîle's sygdom.

For nogen år siden var Vîle offer for en underlig sygdom, som varede flere år, men kun gav sig udslag ved juletid.

Engang spadserede han på isen for at se til sine sælgarn, da han løb på skrueis. Disse dækkede et så stort område, at han var blevet helt udmattet af at gå over så uvejsomt terræn. Tilsidst gik han på alle fire, og han havde ingen anelse om, hvor han var henne, men han fulgte som efter en indskydelse efter en sort tingest, der rullede et stykke foran ham. Ved at følge denne fandt han vejen hjem, for i det øjeblik da den sorte tingest forsvandt, så han en ildsøjle, som han slæbte sig hen til. Det viste sig at være vores egen hytte, hvor der var mørkt, fordi vi led nød.

De mennesker, der næste dag havde fulgt hans spor for at se, hvilken vej han var gået, fortalte, at isen over hele vejen var jævn som et gulv, og at der ikke fandtes skrueis nogen steder.

Som sagt gentog dette sig ved juletid flere år i træk. Det ledsagedes af smerter i leddene.

Âggâtât,
Vîles kone.

Ved juletid har der heroppe været to måneders mørketid. De var stadig meget fattige i den familie, men Vîle var forlængst blevet rask og var ved juletid stedets ivrigste og dygtigste danser.

Sytten brødre.

En mand herfra havde engang været sydpå, og der havde han giftet sig. Da han kom tilbage hertil, plejede de andre at spørge hans kone: Du har jo så mange brødre, fortæl os lige deres navne.

Jeg har en hel flok brødre sydpå, sagde konen så, lad os lige regne det ud:

Qutdlît angitâwt (den øverste var en mand)[1])
Isausínait
Nuijerngâwsaq (den, der er flettet ind)
Erqineq
Túnganeq (hvilende på jorden)
Tôrnanga
Tugtulo
Nangananga
Nangatsêwq
Ilârtêwq (den lappede)
Qilerngertôq (den arrede)
Nutagdlerngew (den plettede i ansigtet)
Ândala (Andreas)
Palantala (Vallentin)
Anânângitseq (som ikke sagde mor)
Kusangitseq (den stolte)
Siamatârsewk (den spredte).

Martêraq.

Nunap mánia og Qorqoriaq.

Qorqoriaq (fortidsuhyret) levede i havet, havde lighed med en stor isbjørn, men havde seks ben. De bliver til af *nunap mánia* (jordens æg), og findes oftest ved bredden af en flod. Når det er udruget, går det i floden og lader sig drive ud til søs.

I havet foregår dets udvikling. Det har ingen gæller, men kan på en eller anden måde holde sig længe under vandet. Kun i nymåne kommer det op for at trække vejret. Det kan vokse ubegrænset og blive et frygteligt monster. Dets føde består af sæler og andre sødyr, men dets spæk ligner bjørnens.

[1]) Måske var den mand afgået ved døden, så hun undlod at nævne hans navn.

Min mor havde som ung set resterne af sådan et uhyre, som blev fundet. Hun fortalte, at spækkets tykkelse var som fra knæ til sål på et voksent menneske.

Sákak, min morbror, fortalte, at de engang havde overværet en kamp mellem en mængde sværdfisk og et uhyre. Når uhyret kom op og rakte sin hals, lignede sværdfiskene, som hang fast i halsen på det, maddiker. Når det rystede hovedet, blev de kastet hist og her. Uhyret nåede at komme op tre gange, men viste sig aldrig siden. Derefter glinsede havet af fedt, idet sværdfiskene sønderrev det. Hele dagen havde sværdfiskene opholdt sig på samme sted, og de var der endnu, da det blev mørkt.

Næste morgen tog en gammel mand, der forlængst var holdt op med at ro i kajak, afsted i en pram for at fiske. Da han kom hjem, havde han spæk til at fylde fire tønder. De gamle mente, det måtte være et fortidsuhyre, som kaldtes Qorqoriaq.

Jeg har for resten selv set et *nunap mánia*. Det var på størrelse med et æg af en tretået måge. Min morbror Âbiles kone Eunike havde fundet det og bragte det hjem sammen med det stykke jord, hvor det ligesom havde rod, idet det jo var meningen, at det skulle næres af jordens kraft.

Êvartêraq.

Alerseq's drøm.

Ugsuk (remmesælen) levede længe før 1800. Hans søn Íkîtseq (den sløve) blev far til Minalâq (den, som bringer små portioner mad), som fødtes i 1827. Minalâq giftede sig med Najángewaq (den lille søster til en bror), født i 1827 som datter af Ineqínawait. Deres barn hed Alerseq (strømpen) f. i 1854.

Denne Alerseq var min kødelige bedstefar. Man fortæller, at han havde kendskab til visse former for trolddom, f. eks. sled han sine strømper fra oven, det vil sige, han skar et stykke af den øverste kant, når han havde svært ved at fange sæler, og det hjalp lige straks.

Engang mens Alerseq boede i Sarpaq (strømmen), havde han en drøm. Han drømte, at han gik en tur oppe i fjældene, da han kom til *inerutsit*'s, dværgfolkenes, lejr. Teltet stod med åbningen mod fastlandet, som var det modsatte af det, vi gør, og nogle dværge sad og tilberedte et måltid over et bål, der brændte uden røg. Den ældste dværg fortalte min bedstefar om deres vellykkede sælfangster, da han sluttede sin fortælling med at sige til ham: »Jeg forærer dig et forrådskammer, fuldt af hele sæler, så I kan have det godt til vinter. Læg godt mærke til, hvor det ligger!«

Min bedstefar talte ofte om dværgens gave, og da havet frøs den vinter, spadserede han over til fjældet ad den samme vej, han havde

gjort i drømme, og på toppen af fjældet fandt han ganske rigtig et stort forrådskammer, der var stoppet til med alle slags sæler. Med sin tuk løsrev han den øverste og skar en bid af den, som han spiste.

Han kom hjem og fortalte om sit rige fund, og næste dag tog han afsted sammen med sin søn Êarik for at hente et par sæler. Da de kom til stedet, lå der den sælhund, han havde taget en bid af, men alle de andre var forsvundet. Han havde nemlig begået en fejl, idet han skulle have taget en bid af hver enkelt sælhund, for hvis han havde gjort det, ville de allesammen have været der endnu.

Âggâtât.

Kampestenen, som hunde ikke kunne lide.

I Kídersaq (den næsten tvedelte ø) findes en temmelig stor kampesten, som hunde plejede at omringe og gø ad af en eller anden uforklarlig årsag. De gamle mente, at måske havde en åndemaner benyttet stenen til et eller andet hemmeligt formål.

Îsâq.

majerarsineq (lokkere).

Min bedstefar Nulialewk (den, der har kone) fortalte, at han engang hørte en flok sortsidesæler svømme legende, så at deres brølen og hosten hørtes videnom. Han kunne deraf slutte, at de måtte være fuldkommen intetanende, og han begav sig i retning af dem efter lyden. Efterhånden hørtes det betænkelig nær kysten, og nogle få øjeblikke derefter lød det, som måtte de befinde sig på selve stranden. Han sad stille ved strandkanten og lyttede, men nu lød det langt inde på land. Pludselig blev den gamle bange, og skyndte sig at ro tilbage. Han turde ikke engang ro omkring næsset, men halede sin kajak på land omme på den anden side af bopladsen, hvorefter han spadserede hjem over fjældene.

Han mente, at de ville lokke ham ud, hvor der var fare på færde.

Êvartêraq.

En tupilak (et dyr, der var skabt af et menneske).

Jeg stammer fra en dansk udligger Villads Petersen, der af grønlænderne kaldtes Qitídawatsiaq (den dansende). Han var matros på et skib, som forliste ved Auwpilagteq. Han var tatoveret på venstre underarm med sit navn med en kongekrone over.

Hans søn Lûte blev udligger i Ikerasârsewk (smal sund), og der fik han en søn, som kom til at hedde Âlut, som blev min far.

Min far blev desværre kajaksvimmel i en ung alder og kunne kun ro i kajak langs med stranden, hvor man kunne se havbunden.

Men en dag han var ude, var han af nogle edderfugle blevet lokket længere ud, end han havde haft til hensigt. Da var det, at han pludselig blev bange. Det var nu alligevel mærkeligt, for det, han var bange for, havde ikke spor med havet at gøre. Ja, det lød åndssvagt, for han var bange for at se en gammel kone, som hed Qulusuk (fugleryg), som levede ved samme boplads som vi. Denne mærkelige idé kunne min far ikke lide, ja, skammede sig over, for den gamle kone havde altid vist ham godhed, lige siden han var en lille, forældreløs dreng. Min far overvandt uviljen for at kigge og se efter og bøjede sig ned for at bekræfte overfor sig selv, hvor åndssvag ideen var. Men hvem tror du, han så dernede? Lige under hans kajak svømmede et nøgent kvindemenneske med udslagne hår, som hun forsøgte at holde sammen med sin ene hånd. Og netop nu vendte hun ansigtet mod min far, så ingen fejltagelse var mulig, det var nemlig ingen anden end Qulusuk. Han roede alt, hvad han kunne, for at komme bort fra det, men havde ikke mod til at kigge engang til. Han kom hjem yderst forstyrret.

Der gik to dage, før min far kunne bekvemme sig til at gå ud i kajak igen. Og nu sørgede han for, at hans venner kom til at ledsage ham, for man vidste jo aldrig. Pûve, Juânse og hans far Ôlínguaq gik med ham. De så en stor remmesæl og var enige om at jage den sammen. Efter uendelig lang tid dukkede sælen op lige foran min fars kajak. Det var en gammel fjordsæl, og min far harpunerede den.

Det var endnu så tidligt på morgenstunden, at de var enige om at bringe den store sæl på land, så de kunne fortsætte jagten. De fik den slæbt op over højvandsbæltet, men opdagede til deres store forundring, at den alligevel ikke var gammel, som de havde troet, men snarere halvvoksen, det vil sige stadig en stor sæl, men langt fra så stor, som de troede først.

Efter forgæves at have ventet på sæler vendte de tilbage for at hjælpes ad med at bringe den store sæl hjem. Du kan forestille dig deres bestyrtelse, da de nåede hen til den og opdagede, at det var en lillebitte fjordsæl på størrelse med en halv favn, og den var tilmed over hele kroppen dækket af grimme knyster af en ukendt, ækel hudsygdom.

Når de tænkte på, med hvilket stort besvær de kunne hamle op med det store, smukke dyr, kunne de ikke andet end blive uhyggelige til mode. Min far, der havde været nervøs i forvejen, nægtede på det bestemteste at have noget som helst med dette misfoster af en sæl at gøre. Da tog Ôlínguaq den med den ene hånd og anbragte den på sin kajak for at bringe den hjem. Hjemkommen smed de den til hundene, fordi de tydeligt kunne se, at den var blevet betydelig mere uskøn under transporten.

Min far var tilbøjelig til at sætte de to episoder i forbindelse med hinanden, og nu var Qulusuk måske ikke mere så uskyldig i hans øjne, for nu huskede han, at han engang som barn havde påhørt en ordstrid mellem Qulusuk og hendes svigerdatter. Grunden til striden var, at den gamle var blevet set danse til trommen ved sit eget barnebarns grav, en meget usædvanlig og usømmelig optræden. Pønsede hun måske på min far? Det mente han ialtfald selv.

Peqîsiwik.

Tabubrud i vore dage.

Ersaitsewq's datter Arnawiaq (hunkønnet) overvintrede engang hos os i Kídersaq. Denne vinter skyede fangstdyrene Mákorsawaq (store Markus), min plejefar, og han gav Arnawiaq skylden. Arnawiaq løsnede hårtoppen, når min plejefar var ude på fangst og spolerede fangsten for ham. Mákorsawaq, den berømte hundekusk og storfanger, fik ikke så meget som en eneste hvalros den vinter. Han, der selv var så omhyggelig med reglerne, tabte en dag tålmodigheden og skældte hende huden fuld. Hun blev fornærmet og rejste, og lige straks var Máko igen på toppen, og vi på den grønne gren.

Et ondt menneske.

En anden vinter gik det lige så galt. Jeg var dengang endnu for ung til at fange sæler, og Máko var for gammel. Hans søn Sîmúnguaq var vor eneste forsørger, men han duede heller ikke ret meget den vinter. Han krøb i sin anoraks hætte, tålte ikke den mindste kulde og følte sig efterhånden helt elendig. Havde det ikke været for de ulke, jeg fiskede gennem metertyk havis, var vi sikkert allesammen sultet ihjel.

Nu skal du høre, hvad der var i vejen.

Nogle messinglænker, som vi brugte til at tøjre hunde, der var til bedækning, forsvandt sporløst, og blev senere fundet i en ældgammel grav, forsynet i begge enderne med stumper af sælskind. En gammel kone ved navn Mamaré var mester for det. Sîmúnguaq var opkaldt efter hendes far Isitêwq (den med de store øjne), og den kendsgerning påberåbte den gamle kone sig, og ville have så meget af Sîmúnguaqs knebne tobak, at dette blev ham for meget. Simon blev gal på hende og sagde: »Jeg vil ikke mere være din far!« Så var hun blevet fornærmet og havde tryllet os fattigdom og sygdom til.

Mamaré havde nemlig ord for at være ond. Hendes egen svigersøn Âjêrtaka var engang blevet så led ved hende, at han flyttede til Kídersaq og lod den gamle kone samt hendes unormale datter Tuánît i stikken. Overladt til sig selv i Igdlewlik sultede de to, og

en dag gik Mamaré ud for at skære strimler af konebådens skindbetræk for at koge og spise det. Hun skulle lige til at skære i det, da hun opdagede et par ravnefødder, der var ophængt under konebåden, som var anbragt med bunden i vejret, netop den form for beskyttelse eller foranstaltning mod tyve, som hun vidste var så virkningsfuld. Hun flygtede ind i huset. Tuánît fortalte, at hendes mor blev så forskrækket, at hendes øjne glødede i mørket. Pulo fik ondt af de to og hentede dem til sig i Kídersaq.

Nogen tid efter at Mamaré og hendes datter var rejst, så Pulo's søn Frederik et uhyre fare forbi ham med et forfærdeligt sus. De tænkte da, at en del af Mamaré, som havde dvælet ved stedet, endelig forlod det.

Berøring med europæere ikke heldig.

Min plejefar Mákorsawaq ville så vidt mulig ikke i berøring med europæere, fordi det ville få fangstdyrene til at sky ham. Derfor fik jeg i den unge alder af 14 år det hverv at besørge alle handelsrejserne.

Når nogen, som aldrig havde været i Kídersaq før, ankom til bopladsen, opfordrede han dem til at kysse klippen, før de gik op.[1])

Alle 3 fortællinger ved Jûntât.

Jûntât (Jonathan), som fortalte mig ovenstående, var blanding. Hans farfar var den danske udligger Qitídewatsiaq (Villads Petersen) og hans mors farfar den danske udligger Kiwpartângewaq (Philip Petersen). Og det kunne man tydelig se. Det var en pæn mand, som fortalte mig, at de i hans familie altid havde været stolt af deres danske afstamning, og at de hævdede den ved altid at have det skinnende rent i deres hjem.

Han boede i Qârusulik, den nordligste boplads ved grænsen til Melvillebugtens langstrakte isørken. Her havde de kun meget sjældent forbindelse med den øvrige verden. De havde levet næsten udelukkende af deres fangst, ja, først i 1951 havde de fået lov til at nedsalte sælspæk i en enkelt tønde til at sælge til handelen; altså havde de, foruden de bjørneskind, som de kunne sælge, ikke haft andre indtægtskilder.

Blandingsracen heroppe havde klaret sig godt, og det synes mange gange, som om disse blandinger er mere konservative end de andre. Overalt i Grønland taler de med stærkere accent end de andre, har større familiestolthed og tror, at de udgør adelen, hvad der dog ikke altid er tilfældet.

---

[1]) Ved indsejlingen til flere fjorde på vestkysten af Grønland findes en lille brat klippe, som besøgende i fjorden skulle kysse. En sådan bliver kaldt *uluangmigsariaq* (som det hører sig til at lægge sin kind til).

Jûntâts kone Signe havde ikke født ham noget barn, og lige så snart det gik op for ham, at hun var ufrugtbar, havde han opdraget hende til fanger. Hun var en dygtig skytte og kajakroer. Når han ved forårstide fik øjenbetændelse, en forårssvøbe i Grønland på grund af solens refleks på snelandskabet, overtog konen forsørgerpligterne, så at hjemmets økonomi ikke behøvede at lide derunder. Engang han blot strejfede en isbjørn med sin kugle, og den løb fra ham, var konen trådt til og affyrede to skud lige efter hinanden, som dræbte den på stedet.

Samle knogler var ildeset.

Jûlut (Jørgen) blev engang ved Sãtit (de flade) grebet på fersk gerning i færd med at samle dyreknogler. Han havde sikkert haft i sinde at lave en *tupilak* (et sagndyr). Knoglerne blev smidt væk, men Jûlut slap med en alvorlig reprimande.

Peqîsiwik.

10. AFSNIT

GRØNLANDSKE TEKSTER

Uluâmieq.

fortalt af Qupalorârsewk med særlig Erqerdleq-dialekt.
(Den danske tekst findes side 115).

aʳnarngêq maʳdlingnik qiteʳnaqaʳteq, âjpâ angit âjpâ aʳnaq. angit tâjvna nuliaqaʳpoq. kîsale angit aʳnâta nuánariingnaeʳpâ. kîsa eʳne âtâp kînâʳsawanik isai awseʳpai tagpingeʳsitdlengit.

taimaisisimavdlene nulia aʳnâta nulísiépâ. tatsale nulísiékamiewk qutdlîp tarqigsîtânik usuleʳdlene kujagtaleʳpâ. tatsale eʳne nerisagsainik tunísaeʳpâ. najâta kitime nerisaminik ilane arajetsisitdlengit tamúseʳtaʳpâ. tâjvnangê angit nakewaʳsiwaq.

ilâjne ukiákit naneʳsûp ingalãkit nueqâ. ningiiwat pileʳpoq: pisigteq qâneʳmîteq qâjsiek! túniípât. qaʳseq tingungamiik pisigteʳmut iweʳtíkamiik qivdlúniaralawaʳpâ, kitiáne aʳteʳdlengo.

tatsane eʳnera pileʳpoq: pisigteq qâjsiik! túniípât. qivdlúkamiik oqaʳpoq: nánip tungânut sâgtísiik! torâʳtitdlingo!

autdlaingamiik oqaʳpoq: ê, sôrdlo angalangatdlarngama piniangaʳsewaʳmut narqoq túpatdlangângame! taima oqaʳmat aʳnâta pileʳpâ: erqut pitigpat! tatsale tâjvna eʳnernga kilumut piwdline.

naneq amêramike qulivtileʳput. tatsame kitime qalasengnitsewaq. tagpîkalawaʳdline inékutaunine aitsât pâsivdlewaʳpâ.

nateʳmut qulivtiit arqaʳmat pujua siarewaleʳmat aʳnâta ilane pileʳpai: kâmítinga! pujup qâtingit qajaʳtileqaoq. takána narqup qulâne pujup qâjane âsîtdlime maliaʳsigsiileʳpoq. pujoʳdle nunguleʳseq ilane tukumasâʳpai: qâ, amoriartínga! ilai tukúmagteʳsawángeʳput. amuwât.

âsinâsît tamána ukieq nâgoq ausaʳdlinile. ilâjne iterngame najane pileʳpâ: qáqamut majîtínga. najâta tasierdlingo qáqamut taseʳtîp sinânut pitsípâ. pitsingmane najane pileʳpâ: tás' qimáinánga! qimagdlingo najâta ateʳpoq.

tatsane taseʳtîp sinâne igsiavdline qaʳsâʳpaligtewaq tusâleʳpâ. kingerqaminit oʳnigkâne. tauvale kúsaeriaʳpatdlagkâne qanigteralâʳsewákit agtungajagdline qângiípatdlaqaoq. uitsiatdlaʳdline qáumâtdlagtitdlaʳdline taima tâʳpâtdlángewaʳse!

tauvale âjpagsânik ãma nipâ tusâlerdlingo syorqaminit ornigkâne qagdliartewínarteq qangale suiatdlagsewaq! tauwa qângermane isingilerpoq. nikewíkame ámut autdlarpoq. iserame nulê tingengamiik ánitdlingo toqúpâ. kingigdlermik iserngame arne tingewâ. ánikamiik sitsamut ingerdláupâ. qâjne tikípâ. sârqitine tingewai. tatsalingêrnguna nuname timânît qilalewkat nâligtartersûngait. ordlerniardlengit âsinâsît sinertisersewángerput. awatse pêrpâ. arne alerminik singernerisingit qilerpâ.

arnâta nalíngínamiik oqarpingâ: mikigsutsâmik! ernerngata angnersiewínardlengit anginersawaq nâleqâ. nâligkamiik arne mileriípâ. taimak iserpâ. isermane qamalerpoq. qamavdlingo nuigoq. kingernatingit arnâ nuingame nutsangne qipivdlengit unale nipingâ: ulungâ!

tatsangê qilalewaq qernerteq tûngâqalerpoq nujainik. tatsa ernernga majewáinartimangoq. majewarngame autdlarpoq avangnânut.

syugdlermik tikerqârpai igdlit. iserpinginiatdlarpai tarqáinarsewarnik inilik. tás' siningniardline inaralawarngame siníngilaq isytsuarpaligtjuarmik. syalugpatdlâlitdlarmata ilímuínaq túkaqaoq. ilât oqarpatdlaqaoq: arnagsârsewaq arqinaqaoq! siningnane tatsánga erngerdline autdláinarpoq. tatsangê Târtawarqane.

ingerdlavdline igdle avdla tikípâ. iserpingâ ãma sinigkimangalewardline tatsane. iserpingingamiik ínarpoq. sineriaralewarame ajernaqaoq qasíngersawarmik. tatsangê Qasingertune. autdláinarpoq ãma. tugdlianik igdle takingamiik anisíngortimanermit qaqivdline qingâtingit ujákartilerpoq. tatsalîna nukagpiarángewaq. qiwiariatdlardeq isai awsakaisewt! qimagkasewáinarpâ. tatsangê Awsakaisine.

ingerdlawdline ingerdlawdline sermersewákitdlo ingerdlasardline siwitsenâriatdlardline qulânit aláka rpâ. kangerdluk alákaramiik aterpingâ sinâne igdle. tikípâ. iserpingâ. tatsane tás' núnigpoq nuliardlenilo.

angalasángilaq. ausarmat nunap nausue naungmata takilerpai ilane angitit nausunik ulangnerisat utsûsakawsaitdlo katerseriarângamíkit tasermut ingitsuwait.

kîsa ukiarpoq. tâjvna taseq sikingoq. sikisordlo tatsane igdlit angititait sârqititik piarêrsalerpait. piarêrsalerngait nangmineq isimaliilerpoq: suniartíme-tauwa? tás' autdlamaleqaut. aneriatdlarngame tasermuínaq ingerdlaorput. únutdlarngâ ilait tikerarput angusartimasersûvdlutik.

ilâta pilerpâ, utorqaup: ivdlitdlewâ piniariartinik ilausarniarit! ilãne iterame sârqitine piarêrsalerpai. autdlarpoq ilane ilangalengit. taseq tâjvna tikíkamiik nâlagdline. ârime agdliligsewaq. níparamiik kapeqâ. toqúniaramiik toqúpâ. amoriatdlaramiik nausúnguardle-ena ulangnerisaq! narqitsautdlingo ingípâ.

kingigdlermik qamarqilerpoq. anersârternernga agsit sákertungalingo kapeqâ. asâsákâk! mángeq! pivdlungo toqoqâ. toqúkamiik amuniariaqâ utsûsakawsak nausoq! narqitsautdlingo angerdlarpoq. tikíkame oqángilaq. únungiartersawaq oqángilaq.

nuliata pilerpâ: uvdlume sumik takisaqángilatit? nãka, uvdlume nâligkalawarama amoriatdlaringa ulangnerisakawsak. ingewqâra. kingigdlermik agsit mánginârdlingo ãma nâligkama amoriatdlaringa utsûsakawsak.

nulia nivdlialeqaoq: ukortê-â, unangêq ugsoqalenile angeqaoq! tagpika taserSawarmut aiwât. tikigkamik soqaratik aperât: nauk tâjvkewa? ulangnerisakawsaitdlo utsûsakawsaitdlo kitimik tagpawa.

ínarput. uvdlãkit iterput. ilane pilerngutilitdlarmata tâjvna makíngilaq. makíngitseq utorqait ilâta oqarpingâ: igpagsaq kapisingawit uisavdlitit kapiviik? angerpoq. arqâ taimáisángilatit, mãna autdlarit! syugdlermik agdlesingewit qamangigko nâligkewit sikernerdletit agdlemut tatsunga qiseriarsínardletit toqúniarimârpat, uínak.

âríme agdleq qamalerpâ. anersârmat nâleqâ ernerdlinilo sikernerdline agdlewanutdlo qiserngame toqúniardlingo toqúpâ. uitdline amulikajârpâ natsigdlagsawaq! kingigdlermik qamangame ãma agdleq avdla. sákertunâvigdlardlingo anernera ãma taimának nâleqâ. sikernerdline ãma toqúniardlingo toqúpâ. amulikajârpâ: taqámuarsawaq! igdlemut angerdlarpoq. angerdlarame oqángilaq.

nuliata aperâ: uvdlume sumik takisaqángilatit? nãka, taqámuaqânga angisîmik, isitsuardline oqarpoq. nulia pilerpoq: arqâ ukortê-â, unangêq ugsoqalenile angeqaoq! ilai tukúmagkamik taserSawarmut tatsenga qamutinik kâgsewardlitik tikilerput qamutit ulivkârdlengit. âsîtdlime nulia nuánâlerpoq, nuánârnermit tatsa ernisilerpoq.

utorqait ilâta ernisigsiernialerpâ. taimaitdline erningoq itilik. ernisigsiertua tupingusulerpoq: arqâ ukortê-â, itilingâtsiarsawarmik ilatâqângut! tás' ajernaqaoq tâjvna ernisigsiertua iteqángíname nangmineq nánip amilerarsawanik itilernialerpoq. iteqarpigtjaminut kápúpâ kînagtikítôrtínardlingo. tatsane ingigpingeriarpâ anerneqaralawángilaq. toqoqaoq. tatsangêq âjawna Nûgsawaq tautsuma núnigpia kingigdleq.

sunauvpangêq angitit taserSawarme tatsane piniangagtjamingnik ausákit nausunik nákaititsisartit.

tâterât píngornerat

Hvordan mågerne blev til.

iliarsíngewíngêq der fortælles, at små forældrelose,

najangîngewit soster og bror,

perdlerngilerngamíkit som trods venlig pleje var ved at sulte ihjel

iwnarsewarmut på en stejl fjældvæg

ilewait. – de anbragte dem.

ilingmatik Da de anbragte dem

iwdlernanewt på klippefremspring

ingmíkêrtewnut som lå på hver sin side (af fjældet),

ingmingnewt hinanden

tarqisimawdlewtik hvor de var skjult,

ingmingnewt hinanden

suaoqâtârpalewe *tusâlerpait.* *najâ* *suaulerpoq:* *anêwk!*
deres gensidige råb de horte. Hans søster råbte: »hor nu her, bror,

najangardlewngâsît *úpingajaqânga!* *āma* *ania*
jeg blev så sovnig at jeg var ved at falde om!« Også hendes bror

suaortarpalilerpoq: *najâk!* *najangardlewngâsît* *úpingajaqânga!*
hortes råbe: »hor nu her, søster, jeg blev så sovnig at jeg var ved at falde om!«

taimáikamik *áipâ:* *anîewk! anîewk!* *takatîewq — takatîewq!*
Da der var gået en tid den ene: »Hor nu her, bror (her efterabes mågeskrigene)!«

nákarngiarngalewarngamik *tâterngãngerdlewtik* *tingíput.*
Da de opgav det og lod sig falde ned, blivende forvandlet til måger de floj.

taka-tîewq! qêq! qêq! *taimángarníngêwq* *iwnarsawarne*
Man fortæller, at fra den tid af på høje fjældsider

ineqartalerput *isaitdlengêwq* *târtewínaiwdlewtik* *qiatimanermit.*
begyndte de at bo og at deres øjne var så mørkrandede af at have grædt så meget.

Martêraq.

Ululina.

Ululinangêq nâlengiarsêsewq *angajerqai* *sulinialerngia|mata*
Der fortælles, at mens Ululina var et spædbarn hendes forældre da de ville ud at arbejde,

taiwna *kitíngewat* *qimatauniale|mat* *ânâta* *tagpîtsep*
denne (lille) alene, da hun skulle lades tilbage, hendes bedstemor der var blind

amákîpâ. *angajerqâne* *mulule|mata* *qiale|mat* *ânâta*
puttede hende i sin amaut. Sine forældre da de lod vente længe på sig da hun begyndte at græde, hendes bedstemor

nipange|sa|tarngalewarngamiewk *qiáina|mat* *kîtja* *suâle|poq;*
da hun forgæves have forsøgt at få hende til at tie, da hun blev ved med at græde, tilsidst begyndte hun at råbe:

Ululina qiangôq! *Ululina qiangôq!* *taima* *suaortale|mat*
»U. græder, U. græder!« Således da hun begyndte at råbe,

â|nâ *iserngia|te|palegpoq* *aqatjugpalegdlewne* *nagdligtje|-*
hendes mor hun hortes gå ind hortes tale kælende for sig og hortes sige

palegdlenilew. *iserngame* *oqa|mat* *amákínga!*
beklagende ord. Idet hun kom ind, da hun sagde: »Giv mig i amaut'en!«

ânâta *Ululina* *amáuminit* *nierngia|dlingew*
Hendes bedstemor U. ud af sin amaut idet hun satte hende af,

a|nânewt *amákietitípâ.* *Ululinamut* *a|narngititane*
til hendes mor hun lod hende bringe i amaut. Til U. den som hun troede, var mor

tunua	*qôrnguligtjewaq*	*malengitdlardlengewlew*	*Ululina*
hendes ryg	der var forsynet med dybe folder	i samme øjeblik som hun lagde mærke til,	U.

amákietitipâ.	*tagpîtsêngame*	*uparngiakawsagkalewa pâ*
hun lod hende bringe i amaut.	Da hun var blind	rakte hun hjælpelost armen for at gribe hende

ute titdlewngew	*nienia dlengew,*	*ánikâlew*	*ine to dlengew.*
ved at lade hende komme tilbage	for at sætte hende af	som hun førte hende ud	hun kom for sent til det.

Ululinangê	*tarqama*	*qia palewa*	*ângorngia terngame*
Der fortælles at U.	derude	lyden af hendes gråd	da den fortabte sig i det fjerne

ângo poq.	*sunauwpamingêwq*	*qáumatip*	*inewata*	*aiwt-*
den kom udenfor horevidde.	Det skulle vise sig at	månens	menneske (månemanden)	at han

dlarngewtjemangâ.	*tatsangê*	*taimanimíngêwq*	*aiwtdla ne dlinew*	
havde bortført hende.	Det fortælles at,	det fortælles at fra denne tid	af	

ukiékewt	*ítjelerngewtorngângat*	*atdlarqigsime*	*qáumatip*
om vinteren	når kulden var stærkest,	når det var klar himmel,	månens

nalâne	*qiwdlaorpaligténgewit*	*nákaisewt*	*takisa pangewt.*
i dens retning	små glitrende ting	som falder ned	vi plejer at se dem.

tatjangê	*Ululinap*	*qáumámît*	*sawerqikewe*	*náka tit.*
Og det skulle efter hvad der fortælles, være	U.s	fra månen	rester af hendes fejning af gulv	som falder ned.

Martêraq.

Et mundhelds tilblivelse.

angákewp tusa nâ tjemawai ilewe ne e nitarngît.

En åndemaner havde lyttet til en bedstemor og hendes barnebarn, der var i en grav.

e nitsingê kawserngile mat ânâta oqa pingâ igdlemut nâpingiaqewdlengew.

Det fortælles, at da hendes barnebarn klagede over sin sult, sagde bedstemoderen til hende, at hun skulle gå for at se, om der ikke blev spist i huset.

nerngisagsa nik tuníngigpatsit aweqewtdlagtatjawatit!

»Hvis de ikke giver dig mad, skal du lade deres trommehinder svinge.«

e nitâ igdlewmut iserngame tuníngerngia máne aweqewtdlagta pai.

Da hendes barnebarn kom ind i huset, og de ikke gav hende mad, lod hun deres trommehinder svinge.

ningiewat awiengame oqa|poq quwdleq ikawatdlagte|sawaq ániseqew-dlengew.

Da den ældste kone i huset fik ringen i ørerne, sagde hun til gæsten, om hun ville bringe den lampe ud, som brændte så voldsomt.

tunineqa|nane quwdleq ikawatdlagte|sawaq ánipâ.

Uden at nogen gav hende noget, bragte hun den brændende lampe ud.

igdlewmut iserqingane ânaminewt ange|dla|dlenew úne|dlugpoq aweqit-dlagtarngalewarngamingit tunineqarngane quwdleq ikawatdlagtersa-waq ánisĭnarngamiewk.

Da hun uden igen at komme ind i huset vendte hjem til sin bedstemor, beklagede hun sig over, at ingen gav hende noget, selvom hun lod deres trommehinder svinge, og at hun bare bragte den voldsomt brændende lampe ud.

ânâta nagdligserngia|dlengew oqa|poq:

Hendes bedstemor udtalte deltagende ord og sagde:

uvangalew aweqewtdlagtarngia|tísawarnga!

»Denne gang vil jeg selv gå hen for at lade hendes trommehinder svinge!«

iserngame taiwna ningiewat syugdliewdlengew aweqewtdlagta|pâ.

Da hun kom ind, lod hun for det første den ældste kones trommehinder svinge.

aweqewtdlagta|mane siéne ánerngile|pâ nipangîne|dlew ajile|dlengew.

Da hun lod hendes trommehinder svinge, fik hun ondt i øret, og smerterne ville ikke forsvinde.

kîsangêwq syutdlulerngia|dlenew syutâta awâ|pâ.

Og tilsidst blev øresmerterne så voldsomme, at hun døde af øresmerter.

taimanimíngêwq awielerngângata oqa|tale|put:

Fra dengang af blev det en vane, når det ringer i ørerne, at sige:

maunga!	træd nærmere!
nerngeqaletitdlew	spis alt, hvad du kan
imeqaletitdlew	og drik alt, hvad du kan
nutâgsawtínik	og giv mig til gengæld
tuniniaqínga!	noget frisk kød!

taimanimíngêwq awiesineq nerngiesãnge|poq.

Det fortælles, at ringen i ørerne fra dengang af opfattedes som varsel om overflod.

Martêraq.

a|nagkajegtoq (sjælevandreren).[1])

(Et brudstykke).

se|panewngêwq a|nagkame siningnerngêwq aje|nawaoq,
Det fortælles, at da hans sjæl tog bolig hos tejsterne, var det umuligt at sove,

tugtunúngêwq a|nagkame uvdlãkíngêwq sinigtángilaq.
og da hans sjæl tog bolig hos renerne, kunne han aldrig sove henad morgenstunden.

uvdlãngewaq iterngângamik oqalîtilísáput:
Når de vågnede ved daggry, begyndte de at samtale:

aiwse|poq! aiwse|poq! niwârngia|ta!
»Dagen bryder frem! Dagen bryder frem![2]) lad os skuffe sne!«

tatjangê quardîtilitdlârngait,
og de begyndte da at spise frossent kød,

ãmangê puisinewt a|nagkame imardlewlitdlarngângángêwq ikíngewtínainilew píngawa|dlitewk iwinga|sewit qâ-áne awsakaisalitjáput.
og da hans sjæl tog bolig hos sælhundene, da plejede de, når havet blev uroligt, at lege, han og hans yndlingsvenner, på toppen af det »høje græs,« hvorfra de lod sig rulle ned,

kîtja taimaitdlinew nípa|tip angisarngâ.
og det var, mens han endnu var sådan, at en mand, der ventede ved et åndehul, stak ham ihjel.

Martêraq.

Tilladelse af »guderne«.

kuiljemángíkatdlarngamíngê Sîmuk e|nitángewe toqungmat agdle|dline agpia|tinewt ilâneq ajilerngame, agpiat usorngingalewa|dlengewt, taimaníkewt sikîse|sângmat.

ũto|nia|dlinew angisa|dlinew ilãningê uterngiale|dlinew, Agpa|sewíngê nalerqerngiatdlarngamingit taimának nákarigtulersewt, isimaliele|poq: qangausîgpanâsît piniangagsaungalewáka. taima isimalie|nia|dlinew tunumine oqa|patdlarngata|poq; tamásaukew pinia|niaráine piniatdlakata|sínait! qiwiarngalewarngame inegsíngilaq.

qingmine unigtíkamingit usine sikewína|mut pîarngamingit Agpa|sewit o|nigpai. agpangniarngame, agpangniarngame, usigsane nãmangilerngamingit qimáina|pai.

[1]) Den meget kendte fortælling, som i Grønland forekommer med forskellige navne: Màqo, Avigiatsiaq, og i Alaska Taakana, afviger her i distriktet betydeligt fra de andre og virker, både hvad fortællemåden og sproget angår, ældre end de andre.

[2]) Formodentlig afledt af *aiwsit* (stjernebilledet Orions bælte).

nunaqatâsangêwq tupingingalawa|pât piengnaitsêwdlewne agpangnia|tjemangmat. kitiáne qanewq piseqa|tjemángilaq.

Det var engang, da de var udøbte, at Sîmuk's (omtalt side 72) lille barnebarn døde, så at han var forhindret i at deltage i alkejagterne på grund af de regler i sørgeceremonien, som han var underkastet, og som forbød ham det, skønt han så gerne ville deltage, idet havisen var så usædvanlig god dette år.

Han gik på ũtop-fangst efter sæler, og fangede adskillige, og en dag han var for hjemgående og fik udsigt til Agparsewit (alkefjældet), hvor alkene netop var begyndt at falde i massevis[1]), tænkte han ved sig selv: »Hvis det var tidligere, havde jeg været blandt de lykkelige, som jager dem.« I samme øjeblik han tænkte sådan, var der en, der bag ved ham hørtes sige: »For den, der har lyst til at jage dem, er en tilladelse undtagelsesvis givet!« Han så tilbage, men så ingen.

Så standsede han sine hunde og lossede slæden på den bare is, hvorefter han kørte til Agparsewit. Han jagede alke længe i ro og mag, og gik først derfra, da han havde så mange, der kunne være på slæden.

Hans bopladsfæller undrede sig over, at han turde gå på alkejagt midt i en sørgeperiode. Men det kunne ikke mærkes, om det hævnede sig.

Martêraq.

Gamle Víte taler.

Sa|pamut pingungut. angangma Mama|sawap tingewâtingewt. palagsewaq. mêrngángewanut agdlât palagsewaq. tásaqalẽnît oqautse angnâ|dlungo pivânga.

pinia|te|sêngalawa|dline ãma aje|na|tê|ta|poq.

atâtanga imaqauna tjilame qiasa|dline aje|tísimasseq. agsit niarqeminik sakisimavoq. ârqíkalewa|poq tás| kitiáne âsale|dline. tamána toqúsutingâ.

a|nama mêrngâ toqusoq uwanga makerqîtaungama, ange|dla|tequtaungama, pisa|pãnga: ivdlit kigdle|mut inêngutit! taima pisa|pãnga aje|tut kigdle|mut inge|dlaqewdlungit.

angâ|sîtinga Mama|sawaq syugdlia|sewit písisêwnik maligtaringnigkamik mêrngauwdline nâlagkisâ|na|put.

puise nate|mĩpat aqigsit merqewinik sanianut tugtoqásángilaq. kamigdlângavdlengalĩnît puise kagdlewa|tínáungilarnga. aqigsit merqewe ingíniarngângamíkit mânga igdlep tunuanut tumeqángitsemut.

[1]) Når alkene sværmer, før de lægger æg, bliver de i den grad oversmurt med deres egne ekskrementer, at de i fugtigt vejr ikke kan flyve mere og falder og slår sig ihjel. Så er de så fede, at det er en stor delikatesse.

igdlemut ise|terqârngewta torsût taratsemik se|pa|ta|dlengew. imaqa puisip avqutinginigsânut piêkungna|sa|dlengew. ũnagta|teq sôrdlo quliwsiet imamut qatdlingneqatjángilaq tasamunga nawiákíkamíkew, imap inewa qíngarajengmat.

qáinamik piniagkerisitdlengit ingalãkewt isâjnineq aje|naqaoq. náningnia|titdlengit qapia|teqatjángilaq, qapieterngiarngasengalengit. nutsatik isewitjángilait, qile|sitjángitdlat. a|namik nánigtoqarngângat sapangángewit atengagsausángewitdlo kikitjamut nivínga|dlengit, uvdlut pingajegtjãne aitjât pê|ta|pait.

Vi bosatte os i Sarpaq. Min morbror Mamarsawaq tog sig af os. Et hjertensgodt menneske (var han). Særlig god var han ved små børn. Næppe havde han sagt et »stort« ord henvendt til mig.

Han var en dygtig fanger. Vanskeligheder kom han dog af og til ud for.

Min far menes at have pådraget sig en sygdom ved at græde under åben himmel. Han havde fået en slem sygdom i hovedet. Han kom sig, men fik ligfald, og det dode han af.

Min mors barn, som var død, genopstod ved mig. Jeg var den hjemkomne (fra dodsriget), og de sagde til mig: »Du lever stik imod alle reglerne!« Ved at sige sådanne ord ville de betyde mig, at al slags ondt skulle gå den forkerte vej.

Min »mistede« morbror Mamarsawaq foranledigede, at vore forfædres levevis holdtes højt i ære i hans hus, så der var altid noget, et barn med frygt og bæven skulle iagttage.

Når en sælhund var anbragt på gulvet, måtte ingen rypefjer komme i nærheden. Når jeg gik barbenet, var det mig forbudt at komme til at skubbe til sælen. Når rypefjer skulle smides bort, skulle det være bagom huset, hvor der ikke var spor på sneen.

Når vi vendte tilbage til huset (efter sommerens rejseliv), blev husgangen sprojtet med saltvand for at vie den til sælerne, som skulle slæbes ind den vej.

Med en gryde, f. eks. vægstensgryde, var det forbudt at øse saltvand op, fordi det kunne få skæbnesvangre følger, forårsaget dernedefra, idet havets herskerinde var lunefuld.

Når de jagede noget i kajak, var det forbudt at være tilskuer gennem kighullet i tarmskindsruden. Når de var på bjørnejagt, måtte man ikke skrabe skind, for det kunne jo være, at bevægelserne med ulo'en under skrabningen kunne jage bjørnene væk. De måtte hverken losne håret eller sætte hårtoppen. Når en kvinde fangede bjørn, blev der på et som ophængt nogle små perler samt skindstrimler af form som tilskårne såleskind, som forst måtte fjernes den tredje dag.

Kævdlæq,

fortalt af Kâlat ved Tugsâq.

(Tugsâq-dialekten er en af de ejendommeligste, endnu bevarede dialekter. Den gengives efter den 74 år gamle sagnfortællerskes udtale, ved hjælp af stedets kateket Karl Møller).

Qeqerᵗaʳmingêq igdlerejigtiwaq inewit ikagtewt najengarât.
Der var engang et umådelig stort hus ved Qeqertaq, hvori der boede mange mennesker.

âmalew qingmeʳpagtjewaqaʳdlewtik. taimaitdlewtíngêwq atâseq nápar-
Og disse havde et utal af hunde. Så var det, at det skete, at en af dem

ngiaʳpewq tatjalew ingeʳdlangínaʳdlewne toquwdlewne. tatjalew atâseq
blev syg, blev hurtig dårligere og døde. Men lige så snart

toqungiaʳmat ilaʳsewe ingeʳdlangínaʳdlewtik nunguleʳpewt. atâseq ki-
som den ene døde, døde alle de mange andre, så hurtigt, at der Da kun en
snart ikke var flere tilbage.

time amiákêwleʳmat Kœwdlæp uniaʳdlengew ánípâ. qingmiminewt tú-
var tilbage, tog K. ham og slæbte ham ud. Da hun gav sine

niîkamiewk áisjait ilángaʳmásjewk iseʳpewq. iserngame kisíngerew-
hunde ham, gik hun først ind, da de havde taget Da hun gik ind, efter at
bid af ham. hun var blevet ene,

dlinilew iwdlip ileʳsjewa angineʳmit ajeʳnaqangat ingalât sânewt inilieʳ-
fandt hun det store husrum fortvivlende stort og indrettede sig i vinduesfordyb-

pewq. kitiáne qáumatingigsisaringat ingminewt atisjalieʳdlewne meʳ-
ningen. Kun når det var måneskin, sad hun og syede sig en dragt,

seʳtaʳpewq, tatja ingneqángíname. sjúnguaʳmigdlew nerisagsaqángí-
fordi hun ikke havde ild. Og da der ikke fandtes nogetsomhelst

name imerigdlewne ajilerngângame aputíngewaʳmik îsisaʳpewq. tai-
spiseligt, tog hun af og til en mundfuld sne for at slukke den utålelige tørst. Og

mailiwdlewne tâʳsjewaq kapeʳdlagsjewaʳdlew atileʳpai.
således stillet gik hun ind i mørketid og den store vinternat.

taimaitdline síkigsarngame síkeqâ-oq. síkingmat ingalât sânît-
Således gik det til, at der kom tilløb til Som det sad hun ved
isdannelser, og tilsidst var hele havet islagt. blev islagt

dlewne nâlagtaleʳpewq. taimaitdlewne ilâne tusâlerngiaʳpâ íkilât-
vinduet og lyttede Således gik det til, at hun engang hørte noget, der
opmærksomt.

dlagtewq. mâna Kœwdlæq aningame takilerngiaʳpai igdlewme atâne
forårsagede støj. Nu så K., som gik ud, to hundeslæder

qimugtit mardlewk. timangerngamingit ulingneʳsjewaʳmik ikâʳneq
lige foran hendes hus. Da hun stod på land lige overfor dem da det var sådan højvand,

ajeʳnaqangat suâ-ortaleʳpai nangmineq kitime amiákêwdlewne ilane
at overgang var umulig råbte hun ud til dem at hun var den eneste overlevende, mens

tamaʳmik nápaʳdlewtik toqusut. tâjkawa qimugtit[1]*) suâ-orpât; aiumâʳ-*
alle hendes fæller var døde af sygdom. Disse slæder råbte til hende: »Vi vil

pawtingit uningáinaratdlait! tatsale autdlaʳdlewtik.
komme og hente dig, bliv der lidt endnu!« Og dermed korte de videre.

autdlaʳtitdle ikâʳpigtjaʳsieriaʳdlewne aʳpamik malileʳpai. qimugtit
Da de var kort videre, sogte hun efter et overgangssted og fulgte dem i strakt lob. Disse

tâjkew Auwpilagtimiewt tikikamik oqautingât Kæwdlæq kisingorútoq.
slæder, som var Auwpilagteqs beboere, fortalte, da de kom hjem, at K. var blevet ene.

iseʳtjemaleʳsitdlew qingmeq atâseq qilungiaʳmat aneriaqaut tatjauna
De havde ikke siddet ret længe i huset, da en hund gøede op, skyndte de sig ud,

Kæwdlæq tikitewq. tauwa suâ-oleʳpât: isingikatdlângêwq, atisaleʳser-
det var K., der var kommet. Så råbte de ud til hende: »De siger, det er bedst, du ikke kommer ind forelobig, du skal forst

qâratdlâsêwtit! tatja qingaringamikew[2]*) aitjaitdlew awdlanik atisaleʳ-*
skifte toj!« Det var, fordi de var bange for at overtræde reglerne. Og forst da hun havde skiftet toj,

serngêʳmat iseʳtipâwt.
lod de hende komme ind.

Kæwdlæp iseʳpê inegtungârngamik qâneʳmut agdlât ineqaʳpewq.
Der hvor K. nu gik ind, var der sådan trængsel af mennesker, at selv gulvet under briksen var befolket.

iseʳtjemaleʳseq qâneʳmîdeʳsewit ilât suâ-oʳpewq: qâneʳmut pulasug-
Hun havde ikke været i huset ret længe, da en af de vilde mennesker under briksen råbte: »Lad der krybe en ind

tjamik! tatjalew qâneʳmîtdlitewk angiteʳpagsjewit. Kæwdlæq pulangewq.
under briksen!« Under briksen boede nemlig en hel masse mandfolk. K. krob ind.

pulangame anilerngiaʳpewq Inegiwsâq uwilietdlingew. ilangew-
Efter opholdet derunder gik hun til de andres forbavselse ud og havde fået I. til mand. Som han

dlewalitdlarngâ igdlewanik iseqángitseʳsjewaq nulêʳpewq. nulêʳtjimaler-
lå der hos hende og havde fået det så godt, mistede den store med det ene øje sin kone. Da han var

ngame Kæwdlæq oqaʳpingâ; Kæwdlæq, awsiaʳnêrngewputit quwdlît
blevet enkemand sagde han til K.: »K., nu er der ingen, der kan forhindre dig, kom til mig, der bor

oʳningewk! Kæwdlæq uwime talewngeʳtausârngâne iseqángitjeʳsêwp
over dig!« K. gik uænsende sin mands forsog på at forhindre hende hen til den

[1]) Befordringsmidlet bliver altid identificeret med selve manden, som sidder i det: »Kajakken sagde til ham«, eller »Slæden råbte til hende«.

[2]) qingarpoq: får ånderne til at blive vrede, så at den forsigtighed, der her var blevet iagttaget, næppe kunne tilskrives europæisk påvirkning, men frygt for åndernes vrede. Ordet qingarnarpoq bruges stadig fra Sukkertoppen nordefter om et menneske, der er irriterende, altså om et, hvis optræden er så oprørende, at det må kunne gore ånderne vrede.

sanianewt pingewq, *tatjalew wilietdlewngo.* *sôrnguname syugdleq*
store enøjedes side og fik ham til mand. Naturligvis var hendes

uwingisâ aliasoqile *tatjalew nulê isingîsârdlewngo.* *kîsja katangmut*
første mand meget ked af det, han havde jo uhindret udsigt over til sin kone. Tilsidst var han så syg, at han måtte

anartalerpewq. *taimaitdlewne kîsja toqungoq.*
gøre nødtorft ved indgangen. Og således døde han tilsidst.

taimailewdleningêwq Kœwdlæq nungusersewarnit kisjime ánagpewq.
Således gik det til, at K. blev den eneste overlevende, da alle de andre uddøde.

Aníngewaq angákewq.

(Åndemaneren Aníngewaq).

ilãningêeq Auwpilagtime upernalitdlarngâ sigtjame Arnaqewt kanajersiertewq qãngersêwp nákarpingalingew toqúpâ, kiatâ niaqewalew singartiwigdlewngit.

Det fortælles, at den høje isfod engang faldt på Arnaqewt, mens hun var nede i stranden ved Auwpilagteq og fiskede ulke en tidlig sommertid, så hun døde. Både hendes krop og hendes hovede var trykt fuldkommen flade.

tatjalew majîpât anerneqángitsewq.

Og nu bar de hende op til huset, mens hun var uden åndedræt.

Aníngewaq tusartarngamíkew angákêwseq ajernaqangat Aníngewaq oqartitsjewingât ũmarterqewdlingew qâjnamigdlew qingmimigdlew akilerniardlingew.

Da de ofte havde hørt, at Aníngewaq var åndemaner, sendte de i deres fortvivlelse ord til ham og bad ham om at kalde hende til live igen og lovede ham en kajak og en hund til belønning.

Aníngewaq arpaormáne oqángilerterdlewne oqarpewq; angitaugpatewna ũmartitjangalewarnginga, arnaungmat qularâra.

Da de kom løbende til ham, sagde Aníngewaq efter en stunds tavshed: »Jeg kunne sikkert have oplivet den døde, hvis det var en mand, men fordi det er en kvinde, tvivler jeg.«

anilerserdlew arnâta Ineqínawâp oqarpingâ; iwdlit saperngigkew uwanga aisíkinga!

Som han skulle til at gå ud, sagde hans mor Ineqínawait til ham: »Lad mig hente, hvis du ikke kan klare det selv!«

Aníngewap iser̃pingingamiik pewdlingew pewdlingew ũmar̃tipâ ser̃pawdlew qatianik âr̃nawaler̃dlingew.

Da Aníngewaq kom ind til hende, lykkedes det ham efter gentagne forsog at få hende oplivet, og han gav hende en tejsts brystben til amulet.

imâgdlãngêwq Aníngewaq qajar̃târ̃dlewnilew qingmer̃târ̃pewq.

Således fortæller man, at det gik til, at Aníngewaq var så heldig at få en kajak og en hund (en ny kajak og en ny hund).

tâjvnangêwq Ar̃naqewt utorqánger̃dlewne aitjait toqungoq. toqujar̃-terngamingêwq aner̃ninger̃ter̃dlew niaqewa angimigpewq.

Det fortælles, at denne Arnaqewt først døde, da hun var blevet gammel. Det fortælles, at da hun efter lang tids sygdom opgav ånden, gik hendes hovede i samme øjeblik i stykker.

Kâlat.

Eksempler på Tugsâq-dialekten.

Tugsâq	alm. grønlandsk	
ákeˢterˢpewk	*errortorfik*	vaskeskål
erqigsingoq	*errorsivoq*	vasker tøj
kewkaq	*kivfaq*	tyende
kingewtº	*kigut*	tand
kengidenga	*kigutiga*	min tand
dæqǽmuaq	*taqámuaq (ugssuk)*	remmesæl
ákeˢpewq	*aggerpoq*	kommer
arˢpeqº	*arfeq*	hval
inewk	*inuk*	menneske
tarqigpewq	*tarrigpoq*	forsvinder bag noget
qutjoq	*qingmeq qaqortoq (qúsoq)*	hvid hund
qungaseriaˢpewq	*mángertípoq*	bliver hård
náika	*nâgga*	nej
qútagpewq	*qulororpoq*	bliver liggende enten på grund af nød eller kulde (bliver ukampdygtig)
usingagoq	*usersimavoq*	tager støvlerne af og sidder på briksen
ingimigpewq	*aserorpoq*	går i stykker
asâ nerínagkilew!	*qujanapalârssuaq!*	det har han rigtig godt af.

sakamak	*agdlunâq nuiũssaq nûmigut askámagtalik*	flettet rem med en knude i spidsen
iflg. sagnet:	*tikerãngôq askámagtáukiardlit!*	Lad gæsterne komme og deltage i legen med flettet rem!

Hvad de ikke forstod af mit sydgrønlandske sprog:

auvfaq	rensdyrland
ikortut	rensdyrjægere, som rejser ind i landet
atârtut	» som går ned i fjorden på vejen hjemad.

Gamle navne:

Malisâq	den der folger efter
Minâsaq	den som kommer med små gaver
Nulukisâq	den med en flad bagdel
Angmaloq	den runde
Eqarîsaq	den stivlemmede
Itîpe	(ordstammen er *iteq:* endehul, men vendingen er gået af brug og er glemt)
Âkawsak	den stakkel.

Ineqínawait.

Ineqínawáingêq qatángetingît ma^{r}dlĩput, âjpâ angit. âsinâ aje^{r}-
I. var den ene af to soskende den anden var mand. Som sæd-

sa^{r}tûvdlutik pínge^{r}sa^{r}simáput. píngeria^{r}to^{r}dlutik tama^{r}mik pínge^{r}put.
vanlig var de fattige i deres barndom. De voksede da alligevel begge to og blev voksne.

qatángitâ e^{r}ne^{r}dline toqungoq. Ineqínawait uwinigpoq. angákimitdle
Hendes bror døde tidlig. I. giftede sig. Og hos en ånde-

ilisîtsemut ilínia^{r}poq. katse^{r}nángewaq uwia toqungoq. tás'taimáikame
maner blev hun oplært til heks. Hendes mand døde meget tidligt. Således var det

pisêrsîungnae^{r}poq. utorqángilerê^{r}poq. pania uwinigtimangoq. kitiáne
hurtig slut med hendes velstand. Hun var nu halvgammel. Hendes datter havde giftet sig. Men

paniata ikiingilâ. igdlipalãngewame igdleqa^{r}poq. nangminerêq qaw-
hendes datter hjalp hende ikke. I en ussel ronne boede hun. Hun sagde selv,

dlunâquteqa^{r}dline.
at hun havde en europæer (som hjælpeånd).

Ineqínawáingêq utorqánge^{r}nerata nalâne Upe^{r}nawik nîwe^{r}teqa^{r}poq
I Ineqinawaits gamle dage havde Upernavik en bestyrer og en volontor

Ilbêre qaqitingerejugtjuaq tikíta^{r}teq.
(Hilberg hed han) og kom (til Augpilagteq) med store mellemrum.

sietâ usunigte^{r}sawánge^{r}poq. únuit ilãne oqa^{r}poq qawdlunâqúminewt
Hendes øreflip blev stor og betændt. En aften sagde hun, at hun ville henvende sig

nake^{r}sautigsángewaminik aiwdle^{r}nia^{r}dline. taimaníkewt nake^{r}sauteqá-
til sin europæer for at få noget lindrende. Dengang var der nemlig endnu

ngíkatdla^{r}mat nîwe^{r}tip kitime nake^{r}sautiminipalât pingingai. mulut-
ingen medicin at få, kun bestyreren var i besiddelse af tarvelig medicin. Efter

dlarngame ise^{r}poq puiausángewaq tingemia^{r}dlungo. imalik auwpilag-
lang tids fraværelse kom hun ind med en lille flaske i hånden, indeholdende noget

timik. erqiwkamiek simêriaqâ; tipingik imâ! tâjnangêq sumit pisa-
rodt. Da hun bragte den ind, tog hun og fjernede proppen. Nej, hvor den lugtede godt. Hvor hun skulle have fået

rine^{r}pâ.
denne, var der ingen, som vidste.

ilãne únugtoq igdlip ililê[1]) *tatjane tama^{r}miewdlutik ise^{r}timagítule^{r}sit*
En aften netop som alle husets beboere var samlede begyndte en stor europæer at

qíngákit qawdlunâ^{r}sawaq oqalileqaoq. igdlip ililê pile^{r}put: sunangêq?
tale gennem roghullet.[2]) Husets indvånere udbrød: »Hvad siger han?

sunangêq? tatja Ineqínawait pile^{r}poq: ilewlíngewarêq-una túniíniar-
Hvad siger han?« Så sagde I.: »Det var bare en lille kugle, som han ville tilbyde mig for at

ngalewarngâ inewit nungase^{r}nia^{r}dlengit. nâjka, nâjka, tingewniaqina-
udrydde menneskene.« »Åh, nej, lad være at tage imod

nge! tatja tingíngilâ, taimaitípât. ilãne-â ausa^{r}poq. Ineqínawaip
den!« Altså tog hun ikke imod den, og så glemte de den. Engang blev det sommer. I. fjernede

igdline qulae^{r}pâ. igdlimilew qulâta qisiwe iwe^{r}tíso^{r}niale^{r}pai. iwe^{r}-
loftet af sin hytte. Og nu ville hun igen sætte bjælkerne på plads. Under

tíniaralewa^{r}dlengit saunîsa ilât pingâ^{r}titâ napingoq. tatja sugsaqá-
det håbløse forsøg på at sætte dem på plads, knækkede den vigtigste af bjælkerne. Hun havde intet

ngilaq. nãkineqángigkine tao^{r}se^{r}tínáungilâ. ãma nangmine^{r}piaq
selv. Hvis ingen forbarmede sig over hende, kunne hun ikke erstatte den. Tilmed havde hun ingen

tatjane ilaqángíname orutdluwigtjaqángilaq. kîsja pile^{r}poq: qaw-
slægtninge ved stedet, så der var ingen hun kunne fremføre sin klage til. Tilsidst udbrød hun: Hos

dlunâqewtivnit galernga^{r}dîtigsjángewavnik aitdle^{r}nia^{r}punga. qáqamut
min europæer skal jeg hente en stiver til mit loft.« Hun gik

[1]) Egentl. husets indhold.
[2]) I virkeligheden husets »næse«.

majawa^{r}poq. mulutsiáina^{r}dline ate^{r}poq sutángawaqa^{r}nane. oqalig-
op på fjældet. Efter kort tids fravær gik hun ned med uforrettet sag. Nu be-

tuale^{r}poq: qawdlewnâqúminit qinengame tunisjimangâne napâ^{r}tisju-
gyndte hun At hendes europæer, da hun bad ham, havde givet hende en stor granstage
at fortælle:

a^{r}mik tangne^{r}sawa^{r}mik. ilinge^{r}se^{r}torujugsûvdlewne nangmagdlingo
af umådelig længde. Hun sagde, at hun bar den hjemad med opbydelsen

ange^{r}dla^{r}dlewne oqa^{r}dlewne. igdleqa^{r}pine alákale^{r}dlingo pingua^{r}sing-
af alle sine kræfter. Kort tid for hun kunne få udsigt over sin boplads,

múngôq nâgdline o^{r}dlungajagdline tâjna^{r}sawaq milerîpâ. makíkame
var hun snublet over en lille tue, så hun var ved at falde, Da hun fik
og da havde hun smidt denne store tingest fra sig.

qineralawarngamiik takíngilâ. qine^{r}dlingo qine^{r}dlingo: iwíngewaq
balancen, søgte hun efter den, Efter lang tids søgen: Et lille, stift
men så intet til den.

qeratasêq takile^{r}pâ. tatja tâjvna. narqitsautdlingo taimaitípâ. tatja
græsstrå var det Det var dette. Set var for ringe, og hun Altså
eneste, hun så. forsmåede det.

igdline ilawa^{r}sarîsa^{r}pâ.
reparerede hun huset på ubehjælpsom måde.

tatjane nunaqa^{r}piane a^{r}na^{r}qawagsait ilât tatjane nuname ilaqá-
En af de gamle koner ved hendes boplads, som ingen slægtninge havde, var blevet

ngitseq inigtjaeringmat ise^{r}tipâ. tâjvnalew ateqa^{r}poq Qúpausaq.
hjemløs, og nu lod Ineqinaeait hende Denne hed Qúpausaq (den overskårne
komme til sig. halvdel).

tâjvnalew Qúpausaq nîwe^{r}tuata uvdlunik sángiaisorâ. tâjvsima nîwe^{r}tip
Og denne Q. havde »hendes bestyrer« ansat til at rense dun. Bagved bestyrer-

igdlewata tunuane qisiwit sanawdlengit sángiaiwingai. tatja Ineqína-
boligen havde man lavet en platform af brædder til at Da I. nu var
rense dunene på for hende.

wait utorqa^{r}tjewángerame qaqitingit anisale^{r}poq. tâjvsima uvdlunik
blevet meget gammel, gik hun kun sjælden ud. Dette dunrenseri lå tæt

sángiaiwîp agtîmawâ ujararejugtjuaq iliwiterqamik iliwilik. ãma
opad en stor kampesten, ved hvis fod der var en ældgammel grav. Også

tatjanîpoq ujaragsewa^{r}me pujûiwigtjawaq tugtut quvtoráinik talertjewi-
var der på selve denne kampesten et stort rygeapparat til renskoller og

nigdlew. Qúpausaq tâjvna únungmat ange^{r}dla^{r}poq. únuaungame uv-
bove. Q. gik hjem, da det blev aften. Natten gik, og det

dlãnge^{r}poq. uvdlãnge^{r}mat sutdlivingisa^{r}tagkaminut suliarte^{r}niale^{r}poq.
blev morgen. Da morgenen gryede, ville hun gå til sit arbejdssted.

pujo^{r}táune íme^{r}niale^{r}pâ amitsimik. íme^{r}parê^{r}toq Ineqínawaip pilerpâ:
Men først ville hun stoppe sin pibe Da hun var færdig med at stoppe, sagde I.
med skråtobak. til hende:

pujo^{r}táuma imagtjamininġawanik imitsiánga! Qúpausap pile^{r}pâ:
Giv mig lidt at stoppe min pibe med. Q. sagde til hende:

ate^{r}peqángitse^{r}sûngutit pujo^{r}ta^{r}tángikalawarngewit soqutáungilaq. Ine-
Du, som ingen fast arbejde har, skulle hellere lade være at ryge.« I.

qínawait niwdlíngilaq. tatjane sulia^{r}te^{r}dline ania^{r}te^{r}toq Ineqínawait
sagde intet dertil. Da den anden skulle til at gå på arbejde, sagde I. til

pile^{r}poq: uvdlo^{r}toq-una nângitseq oqajewikawsaqît! tâjvna aningoq.
hende: »Gid du vil miste mælet, inden dagen er omme, dit fjols!« Så gik den anden.

anisimatsia^{r}toq oqalile^{r}put: Qúpausarêwq alie^{r}toqaoq! inewit a^{r}pagdli-
Kort tid efter at hun var gået, var der nogle der talte: »Hor nu her, Qúpausaq har set et spogelse!« Folk lob op til

ngo tikípât tatja oqajewe^{r}teq. ujarqap igdlawa tungânit nuisimik úse^{r}-
hende og fandt hende uden mæle. Hun gestikulerede og forsogte at forklare, at noget var kommet til syne bag

se^{r}ta^{r}poq. tatjangê inînine tamât oqángilaq toqunine angewdlingo.
stenen. Man fortæller, at hun forblev dovstum hele livet igennem.

ãma ilãne Ineqínawaip e^{r}nitse oqa^{r}pingâ: qisigtarngia^{r}tinga
Engang sagde I. også til sit barnebarn: »Jeg vil ud at hente brændsel,

ilangínga! tatjaningêrewna nunaqa^{r}pingme taseq Íka^{r}dligtusoq.
gå med mig!« Man fortæller, at der ved denne boplads fandtes en indso, som hed I. (soen med de mange skær).

sinile^{r}dlengit ânane sule niwdlíngitseq e^{r}nitâta takile^{r}pâ tase^{r}me minig-
Mens de gik langs bredderne, så hendes barnebarn en voldsom krusning ude i soen, og det

te^{r}ne^{r}sawaq. takile^{r}dlingewlo ânane pile^{r}pâ: ânak-â, takísangit sò^{r}dlo
inden bedstemoren sagde noget. Da hun så det, sagde hun til sin bedstemor: »Hor, bedste, se engang derover,

kána minigte^{r}ne^{r}sawaq! ânâta pile^{r}pâ: qâjnat-ukua awata^{r}talingmik
er det ikke en stor krusning?« Bedstemoderen sagde til hende: Det var bare kajakker, der slæber noget, der

kaligte^{r}sewit. e^{r}nitâ pile^{r}poq: uwanga isingíngiláka qâjnat. e^{r}nitâta-
er forsynet med fangeblærer.« Hendes barnebarn udbrod: »Men jeg ser ingen kajakker.« Det for-

ngêq isingâ isine agtjangminik awdla^{r}terngâ. e^{r}nitse o^{r}neria^{r}dlingo
tælles, at hendes barnebarn så sin bedstemor gnide sit oje med fingeren. Nu gik hun hen til sit

isâ ãma agtjangminik angiaqâ. tase^{r}mut qiwia^{r}niatdlarame qaja^{r}sewit
barnebarn og gned hendes oje med fingeren. Hun skyndte sig at se over mod soen og op-dagede til sin forbavselse, at hun nu kunne se

isingiiwángawa^{r}pai kaligte^{r}sewit. tás ange^{r}dla^{r}put.
store kajakker, som slæbte noget tungt. Så gik de hjem.

ilãne oqaligtoq e^{r}nitse tusa^{r}nâle^{r}tjemawâ nungitsia^{r}de^{r}tugtjanik
Engang havde hun (Ineqínawait) hort sit barnebarn tale om en eventuel udryd-

oqaligtoq e^{r}sisere jugsûvdlewne. tusângínaralewarngamiik nagdlingîme^{r}-
delseskrig og var meget bange. Hun horte stille efter et stykke tid men nu fik hun medlidenhed med

sale^{r}pâ. ujaragsewaq o^{r}neria^{r}dlingo e^{r}nitse pile^{r}tjimawâ: nungúkia^{r}-
barnet. Hun gik hen til en kampesten og sagde til sit barnebarn: »Hvis nogen

te^{r}patingewt imáisjûnga-â! nangmineq igdlewa tungânewt periar-
skulle fore udryddelseskrig mod os, skal jeg være sådan, læg mærke til mig!« Idet hun selv anbragte sig i det ene hjørne af

dlewne e^{r}nítane uneqewsjemawai oqa^{r}pingalengitdlo: tarqisimáme^{r}-
kampestenen, bød hun bornebornene stå stille og sagde til dem: »Når jeg har været forsvundet

serewma o^{r}nitsawawsínga! e^{r}nitaisa o^{r}nigpât. taima takingalewángilât.
nogle øjeblikke, skal I gå hen til mig!« Bornebornene gik hen til hende. Der var intet af hende at se.

a^{r}palietdlewtik ujarak kaujatdlagkalewaqât. tatja piwpigtjaerípât.
De løb hurtig omkring kampestenen, men forgæves. Nu havde de ingen ide om, hvor hun kunne være.

oqa^{r}patdlagpoq. ujaragsêwp igdlewa tungâ aláka^{r}te^{r}pât. takisaqángit-
Hun hørtes tale. De kiggede over på den anden side af kampestenen. De så ingen-

dlat. âjpagtjânik oqaligpaleqaoq. e^{r}nitaisa ujaragsewaq kaujatdlarqig-
ting. Hun hørtes tale højt for anden gang. bornebornene løb omkring kampestenen

kalewaqât, ãma takisaqángitdlat, ataatsimutdlo piwdlewtik. niw-
igen, men så heller ikke noget, og nu samledes de. Da

dlíngînale^{r}mat uja^{r}dlingo: ujaragsewa^{r}mut taligdlewne utarqingâtik.
stilheden vedvarede, genoptog de deres søgen, og se: Hun stod der lænet tilbage på kampestenen og ventede på dem.

táusumâsît Íngilip pile^{r}pâ: ânak-â, sumîkawit? ânâ pile^{r}poq: âmauna
Hende Inger spurgte hende: »Hvor i alverden har du været henne, bedstemor?« Bedstemoderen udbrød: »Jeg var inde i

ujaragsêwp ilâwanîtinga. tatja ange^{r}dla^{r}put.
denne kampesten.« Og nu gik de hjem.

ãma ilãne ukia^{r}teq tâ^{r}sisa^{r}te^{r}sewánge^{r}toq Auwpilagtip kujatâne
Også engang om efteråret, da det var blevet meget mørkt, blev der sønden for Auw-

Uige^{r}dliat nalãne oqalileria^{r}mata ingne^{r}mik qamigta^{r}dlenile ikigta^{r}teq.
pilagteq i retning af Uigerdliat (forlængelsen) observeret en ild, og nu blev der talt ivrigt om, at den slukkedes og tændtes med mellemrum.

tâjvnangê utorqaq nungutsia^{r}de^{r}tugsjanut sitdlímatiligsîsimangoq.
Det var almindelig antaget, at denne gamle (kone) havde en slags beredskab i tilfælde af en udryddelseskrig.

tatjane angalasewt tamarqingnâmik tikera^{r}tjemáput, angalasigtjamik
Alle rejsende fra bopladsen var uden undtagelse kommet hjem, og hvem kunne tænkes

ilimanaringnae^{r}toq. âsinâsît ilimasigte^{r}sewánge^{r}put. tâjvna oqaligtua^{r}-
rejse i dette (mørke). Som sædvanlig blev de grebet af ængstelig forventning. Konen, som fortalte

deq oqaligtua^{r}poq nangminerâsît qiaserujugtjuánge^{r}dlewne tatamíne^{r}mit.
mig historien, fortalte, at hun selv tudede alt, hvad hun kunne, så fuldstændig var hun grebet af panik.

tatja ânâ sigtjamut ate^{r}poq ajinâ^{r}tíkaligtuatdla^{r}dlengit. tatjane no-
Nu gik bedstemoderen ned til stranden, fast besluttet på at lade ulykke komme over dem (de ankommende). Hun havde

qingínaerdline taimáite' ãma isimagtjame tikeriarmane, pâserqârnangit
i begyndelsen ingen skrupler, men snart meldte en venligere tanke sig, at hun ikke ville gore (ulykker) for

taimailieremanane atangew pâsiniarqâratdlásuwai. tatjalew tâjv-
hun forstod sammenhængen, og foreslog at vente, mens hun undersogte sagen nærmere. Imens nærmede

kawa qagdliartewínartit. kîsa ineqalitsuwe tusâlerpait. kalâtdlit
de ankommende sig mer og mer. Tilsidst kunne de hore deres hojrostede tale. Da de

oqaligpaligtut tusaleramíkit tâjvna ningieluk igdliminewt angerdlarpoq.
horte deres grønlandske tale, gik den gamle kone op til sit hus.

tikerngiarpoq nîwerteq. Ineqínawãngêrewna qawdlunât tikingângamik
Det var bestyreren, der ankom. Det var sædvane, at danske, der var på besog, inviterede

qaerqisarngât utorqarsîngmat. qawdlunât ilerqeringamíko. nîwertip
Ineqinawait, på grund af hendes høje alder. Sådan var nemlig danskes skikke. Bestyrer

Ilbêrip oqalewasârtitdlingo-âsît ajíngisârpingerejugtjuarpâ. angerdlar-
Hilberg lod hende fortælle og viste hende stor bevågenhed. Da hun ville

nialermat kawpit tupat túniípai. tâjsemale utorqaup pilerpâ: qujanar-
begive sig hjemover, gav han hende kaffe (og) tobak. Men så sagde den gamle til til ham: »Du være

sewatit! taimalo oqardine: tâjvkawa túniísatit qujangingalewaqãka,
takket!« og tilfojede folgende: »Alle dine gaver var mig meget kærkomne,

kitiáne angnerisimik qujagunga ernerdlise niperse tusarngawtingo. tás
men jeg er nu mest lykkelig over, at vi straks horte Jeres stemmer. Jeg

toqungajarqínârpawse, nungutsiardertûsorngaluse. tatjale anger-
var ikke langt fra at forårsage Jeres dod i den tro, at I kom for at udrydde os.« Dermed gik hun

dlardline.
hjem.

ãma ilãne utorqarsewángerdline anísaerdline qalikawsane kiligtôq
En anden gang da hun var blevet så gammel, at hun ikke mere kunne gå ud, gav hun sit slidte, broderede hårbånd

Íngilimut túniítimawâ. (uwanga tâjvna takiwara qaleq). tâjvna ernitâta
til Inger. Jeg så dette bånd selv. Dette havde hen-

mêrángîngatdlardlinilew pârisarngisimangamiik. túniíkamiik oqarpingi-
des barnebarn omhyggelig værnet om siden sin tidlige barndom. Da hun gav hende det,

timawâ: sûp nawianartip imalînît ilingnik ajertôrtitsiniartip tikí-
havde hun sagt: »Hvis noget farligt eller en, der ville dig ondt, skulle komme til dig, skal

sagpatit tâjvna ilingísuwat! kingerna mêrauwdlewnga takewara mat-
dette være din beskytter!« Senere hen så jeg som barn hende vaske dette

dlersersewángermat pît tamaisa amôralermangit tâjvna malingmut erqerâ.
(bånd) i bolgen, da der kom sådan en frygtelig bolgegang, som sugede alle genstande ud.

qâtdlarngame inewk tâjvna awarqutdlingo qârpoq, tâjvna súnange.
Da bølgen knustes mod stranden, skete det uden om hende, uden at gøre hende noget.

tugdlianik qârame tikerqajarnange. tatjale malik pêrípoq.
Næste gang den knustes, nåede den langt fra op til hende. Og dermed ophørte bølgegangen.

ãmangê toqulerdline qanerminit kâtorngame kingíme ilât pêr-
Det fortælles også, at hun døende rødede med hånden i sin mund, trak en tand ud

ngiardlingo tatjewnga ernítaminut Íngilimut túniípâ. oqaligkale-
og gav den til sit barnebarn Inger. Det siges, at

warmángê pâsíngínamiik tâjvna kingit ingînarpâ. taimáiterdlingêwq
hun mumlede noget dertil, men da hun ikke forstod det, smed hun tanden væk. Alligevel fortæller man,

taimának ilisîtsîtingaline tamákawa angákawarniisawane pîardlengit
at hun, der var en stor heksemester, gav afkald på alle sine trolddomsevner, da hun

toqoqaoq.
døde.

Qupalorarsewk.

Angajewdleq.

(Den ældste).

Upernawîp awangnâne Qátarmiine erqardleqartimangoq. kitiáne-
Nordfor Upernawik i Qátarmiewt skulle denne (Angajewdleq) have slægtninge. Men der

âsît tatjane nuname arnaqarpoq ilisîtsimik. tâjvna ningieluk ateqarpoq
var som sædvanlig en kvinde, der var heks på denne boplads. Denne gamle kone hed

Ajagsautilik (den der har en gaffel).
Ajagsautilik.

Angajewdleq tikitjimatsiardeq tâjvkenúnga qaerqewât. isermat
Lige efter at A. var ankommet dertil, blev han inviteret til den familie. Da han

kawpigtjânik tuniwât. tuningmáne sukulûne pêriardlingo saniminut
kom ind, gav de ham kaffe at drikke. Da de gav ham (kaffe), tog han sin skrå ud af munden og lagde den ved sin

iliwâ. kawpisorêrngame pûne ákerterpik túniípâ. sukulûne tinginialerpâ.
side. Da han havde drukket sin kaffe, gav han skålen tilbage. Han ville tage sin skrå igen.

inâjnâ! ujardlilerput. Ajagsautiligdlo ujardleqatauwoq. tatjale naní-
Der var kun stedet! De begyndte at søge Og A. deltog i eftersøgningen. Men da de ikke kunne

ngínamíko taimaitípât. erqarsautingiingnaerpâ. tikerârtjimarêrame
finde den, lod de den være. Han tænkte ikke mere over det. Da han havde været

angerdlarpoq.
på besøg, rejste han hjem.

tamána ukiîngame ausarpoq. ukiagsalerseq ilâjne tâjvna Angajew-
Vinteren gik, og det blev sommer. Henimod efteråret rejste A. ad skyggesiden

dleq autdlarpoq nuname alángawatingit puisíniardline. taimaníkíngêwq
af sin boplads på sælfangst. Man fortæller, at

nunat angnerit tugtuligsêngatdlarmata. nunaqarpiángêq-una siwisêr-
der dengang var mange rener på de storre lande. Det tog lang tid at sejle langs

sawaq, kitiáne qeqertâjnauwdline. nunangnâminît nunane nângamiik
med det land, hvor han havde sin boplads, skønt det kun var en ø. Afrejst fra sin boplads roede han langs med hjemstavnsøen og sejlede over til et andet

nunamut awdlamut ikârpoq ikeq siwisêq aterdlingo. tatjale ornigkane
land, roende tværs over sundet, som det tog ham lang tid at ro. Og nu nærmede han

nuna patdligpâ. tikilerdline qinerdline tungânut qáqamut ârîme tugtor-
sig det land, som han ville hen til. En ubetydelig afstand fra land lod han sine øjne vandre søgende op til fjældet, og så ganske rigtig et stort rensdyr, som befandt

sawaq takilerpâ qutsînarsawarmîteq. takileriarngamiik nunap tungânut
sig højt oppe. Da han fik øje på det, vendte han

sâgpoq. tarqípoq tâjvna tugto. mulutsiardline nagsitsewe kitimik
(kajakken) mod land. Så forsvandt rensdyret. Efter temmelig lang tids forløb viste takkerne sig over fjældkammen, men

alákatdlatsiarngamik tarqípoq. ingerdláinawiwigdline âma nagsitsewe
forsvandt straks igen. Et øjeblik derefter viste det store gevir sig igen

alákatdlatsiarngamik awsitdlitsiardline, tatjale inîp nipânut ungasi-
for en stund, denne gang lidt nærmere, og nu kunne en menneskelig stemme næsten nå

ngínaerpoq. mulungâtsiatdlardline tatjale qajaq sigtjap awatingâtsiá-
op til det. Denne gang varede det temmelig længe, og kajakken var næsten nået

ngewanîlerseq alákarniarngiarpoq portunerisángewákit qilangmut naler-
hen til stranden, da det viste sig over en knold, stående frit mod

qiiterqínârdline. arnaq-ena, ilisarilerpâ. ilisarerigtulerngâne tagpikánga
himlen. Det var en kvinde, det var ikke til at tage fejl af. Netop som han var blevet klar over

suâ-orpâ: Angajewdlerâ! ajagsauteqardlewngale newkuteqarpunga!
det, hortes der råb oppefra: »Hør nu her, Angajewdleq! Jeg har både en gaffel og en ose! Her holder

auna sukulût tingimiarparnga! tatjale atilerdline.
jeg din skrå i hånden!« Og dermed begyndte hun at gå ned.

atilermat qajâ ingminit tímut autdlarilugpoq uwpa inewata uteriar-
Da hun begyndte at gå ned, gled kajakken med voldsom fart mod land, skønt man-

tîkalawarngâ. ajernaqaoq awdlamik iligtjaqángilaq kitiáne nalíngisá-
den i den forgæves skoddede. Det var en håbløs situation, han havde ingen anden beskytter end

ngewaminik atawarniaralawardline. tatjale atâtarpût-â autdlartipâ.
at forsøge at læse alt, hvad han kunne. Han begyndte altså at læse Fadervor.

ingerdlápâ, úsernartimut, tás nalilerpâ. uwpa qâjne sule mángertiar-
Han læste indtil fristelse, så kunne han ikke huske mere. Og det endskønt hans kajak begyndte at gøre større modstand og

dertoq nunap tungânut. sigtjamut ungasingínaerdeq âjpagtjânik atâtar-
blev drevet mod land. Nu var der ikke så langt hen til land, og nu begyndte han for anden gang at læse

pût-â autdlaʳtipâ. ãma úseʳnaʳtimut tikíkamiik nalileʳpâ. ãma pinga-
Fadervor. Igen kom han til fristelse og kunne ikke huske mere. For tredje gang begyndte

jigtjânik autdlaʳterqigpâ, eʳsiaʳtewínaʳdlinilo. tatjale úseʳnaʳtimutdlo
han den og folte frygten bemægtige sig ham. Men som han denne gang

pisínata ajeʳtumitdle ánautingut sôʳdlungôq qajâta pidîtâ kiwderaʳtoq.
kom til »led os ikke i fristelse, men fri os fra det onde«, var det, som om den rem, der syntes at være fastgjort på hans kajak, gik over.

tatja igdlewanut sâgkame tamawiat nuname tungânut angeʳdlaʳdline
Han drejede omkring og begyndte at ro, alt hvad han kunne i retning af sin

autdlaʳpoq. alieʳtuane tâjvna puingíngíneʳmine oqaligtuaʳniarngame
hjemstavn. Han var fast besluttet på at fortælle om dette spøgelse, som han op-

ingeʳdlangoq ingeʳdlangoq nunane tikípâ.
levede, inden han glemte det. Det gik stærkt fremad, og nu kom han til sit land.

sigtjaq tikíkamiik igdlip atâne tukumáinarqínâq niinialeʳpoq.
Da han nåede stranden lige nedenfor huset, steg han i stort hastværk ud af kajakken.

niingame aʳpâjnaq igdline oʳnigkamiik iseriaʳderngame ingeʳdlâjnaʳ-
Han steg ud og løb op til huset og

dline iseʳpoq. oqausigsangnâqarngame katangmit nuĩnaʳdline: imâ
stormede ind. Han havde en meget vigtig ting at meddele, og han begyndte, lige så snart som han stak hovedet ind gennem indgangen: »Der var ...

imâ suwamãna? suwamãna? tás pingalewaʳpoq, tás ajeʳnaqaoq.
der var ... hvad var det nu? Hvad var det nu?« Han prøvede altså alt, hvad han kunne, men det var umuligt.

taimaitípâ. itsawánisâriaʳdline aningame qâjne oʳnigpâ. majîkamiik
Han måtte opgive det. Han stod og kiggede ud gennem ruden og gik ned til sin kajak. Han bar den

qutdlariaʳdlingo majewaʳpoq.
op, anbragte den på stilladset og gik op til huset.

tatjale únungmat kĩne ilawarnginange inaʳput. únuâjnaq kĩname
Da det blev aften, følte han noget ubehageligt i ansigtet, så lagde de sig ned på briksen. Hele natten gik, uden at han sov på grund

nipânit sinîngilaq. tatjale putdlaleʳdline. putdlagkiaʳtewínaʳpoq.
af smerter i ansigtet. Og nu begyndte det at blive hævet. Hævelsen blev hurtig større.

kîsa isai mamigput aitsaʳsínaujungnaeʳdlinilo. taimailingmat qisíngewaq
Tilsidst kunne han hverken åbne øjnene eller munden. Da han havde fået det sådan,

sãtukujûsángewaq qaʳnanut mangitdlingo iwingmik qeratasîmik suw-
stak de en lille flad pind i hans mund, og langs med den stak de et stift græsstrå ind i

dlulingmik kuitilâʳdlingo qarnga matsagtaʳtimawât.
hans mund, gennem hvis åbning de hældte nogle dråber vand for at væde ham i struben.

taimanîkit alieʳdeʳtoʳsawaʳnut ilerqerisaʳpât magpersigkat qúpeʳ-
På denne tid brugte man en særlig metode ved folk, der havde oplevet et alvorligt

dlengit inîp qimeʳdlawanut atawatdlagtitdlengit suwdluaʳdlingo.
spøgelse, bestående af at anbringe en bog åben med ryggen i samme linie som vedkommendes rygsøjle og puste ånde over bladene.

taimána ilieʳpât. *qîáumeʳtaleqaoq.* *sualigkiaʳtewínaʳpoq qîáumeʳsaʳ-*
Denne behandling gav de ham. Nu fik han kuldegysninger. Han fik voldsommere og voldsommere

nera. *ârîme alieʳtuaʳneʳminik oqaligtualeqaoq.* *tatja oqaligtuaʳparêʳpoq*
kuldegysninger. Og ganske rigtig begyndte han tilsidst at fortælle om, hvordan han oplevede et spogelse. Efterhånden var alt vedrørende det frygtelige spogelse

alieʳtuaʳsawaʳminik. *putdlagingnaeriaʳtileʳpoq.* *kîsa ilerqine tinguwâ.*
fortalt. Hævelsen fortog sig. Tilsidst fik det (ansigtet) sit normale udseende.

kitiáne quteʳsajâʳtínaʳdline. *inîsutse atîngímeʳseʳpâ.*
Kun virkede han stadig lidt forstyrret. Det varede noget, inden han fik sin normale tilstand.

tatjale ausaʳteq pulawdlewtik autdlaʳnialeʳput, tâjvna aqigtoralingo.
Lige så snart det blev sommer, begyndte de at forberede sig til en rejse ind i fjorden med ham som styrer.

nunamut Sinerîsamik atilingmut píput. *tatjale pisînausut auwaʳdletik*
De bosatte sig et sted, som hed Sineriak. Og nu tog alle, som kunne, afsted på

autdlaʳput. *tâjvna îteʳtaʳsawaʳtik qimagdlingo.*
rensdyrjagt. Kun denne ældste mand var ladt ene tilbage.

auwaʳtit autdlaʳmata únuínaʳteq — taimanîkit towqit patdlungaseʳ-
Aftenen samme dag som rensdyrjægerne rejste — på denne tid, da telte, som hældede

suit tupiingatdlaʳmata *qisingmik agdloragdlit — agdlorqap qâ-ane*
stærkt forover, var i brug, med et stykke træ ved tærskelen — sad Angajewdleq

Angajewdleq igsiawdline taqámúsap inalawâ paneʳteq píngawaralingo,
ved tærskelen og legede med et stykke tørret remmesælstarm,

putdlagdlingo sôʳdlo putdlangârane eqigtaʳdline. *ãma ilãne putdlag-*
når han pustede i den, trak den sig sammen uden at blive ret stor. Engang han pustede i den og regnede med, at

kamiik nilingniariaralewaʳdline serqoʳtitdlingo, aniwdline niwdliaseʳ-
den skulle trække sig sammen, bristede den med et knald, og nu gik han ud og begyndte

suángeʳpoq: serqeqaoq! serqeqaoq!
at råbe som afsindig: »Der knaldede den! Der knaldede den!«

taimanîkit auwaʳtit tikilerângamik serqeʳtaʳtaʳput, tugtut taima
Det var skik på denne tid, at rensdyrjægere knaldede med deres bosser ved ankom-

ameʳdlatingigpata taima ameʳdlatingisinik serqisáput. *niwdliangalewat-*
sten. Skuddene skulle af antal svare til det antal rener, der var fældede. Han råbte og råbte, men de andre, som

dlarngame ilai serqeʳtumik tusángínamik kagdlîtîngitdlat. *tatjane*
ingen skud hørte, lod sig ikke rive med af det. Da de

pulasimasínaʳdletik angeʳdlaʳput. *angeʳdlaʳtimaleʳdlewtik wdlut aʳ-*
havde været i fjorden et stykke tid, rejste de hjem. Nogle få dage efter hjemkomsten sad han

dlarîngeʳtut kawpisileʳpoq ákeʳtoʳpigtjewaq awdlaqángitseq najerqaiwi-
og drak kaffe, idet han fik kaffen serveret i en stor skål uden

ngalingo. aitjait autdlarterigtorâ najerqagke tatjenga qingmeq iserpoq.
monster. Netop som han var begyndt at drikke af sin kaffe, kom der en hund ind i huset.

taimaileriarmat najerqaivingminik qingmeq mileqâ seqimerqingnârdlingo
Så smed han skålen hen mod hunden, som han ramte, og knuste skålen i små

tâjvna. niwdlerpoq: aserérterngitausungalingûna!
stumper. Han råbte: »Å, jeg troede bare, at det var en kaffemollesten.«

tâs pítângeriartiwínardline ilerqimisût ilerpoq. nuertârpoq. ilâne-â
Men efterhånden fik han det bedre og bedre og genvandt sin sundhed. Han erhvervede sig en fuglepil. Og en dag

qajarterdline autdlarpoq. ingerdlangame nueriarnialerpoq. nueriaqaoq.
rejste han i kajak. Efter at have roet et stykke, tog han pilen for at kaste den. Han kastede den langt væk.

tás kingerna erqáingilai. tikípoq. únûp ilarsawa erqainangit erqailerpai.
Han huskede den overhovedet ikke mere. Så kom han hjem. Han huskede den ikke for en stor del af aftenen, men pludselig erindrede han det.

niwdlitdlarngame oqarpoq: ijâ! uwdlume nueriarame aitjait erqailer-
Han gav et højt råb fra sig og sagde: »Mage til dumhed! Jeg kastede jo min pil idag,« for nu erindrede han nemlig tildragelsen.

dlingo. piniarterserawángerpoq-âsît kingimut uterdline. kîsa qilalewkanut
Nu blev han igen den storfanger, han havde været tidligere. Tilsidst anskaffede

qagsititârpoq Nutdlúnut.
han sig hvidfiskegarn, som han hængte ved Nutdlut (bagdelene).

sule Ajagsautilik ûmásarqârdeq, Qátarmiinîdeq, piniartitángewaqar-
Endnu levede Ajagsautilik i bedste velgående, boende ved Qatarmiit, ganske vist

nane awdlâjnarnit neriwdline utorqarsewángerdline. Angajewdliip
uden eneste forsørger og modtagende sin føde udelukkende af andre Det faldt ikke
og i en høj alder.

isimaqarpingingitdlewínarpâ akiniásawdline. tatjale tinginialerpâ tâjvna
et øjeblik A. ind at hævne sig på hende. I stedet for foreslog han hende at komme over til hans hus, så

arnaq ikierniardlingo nagdlingeqangamiik. tikiiteriaramiik akimut iliwâ
han kunne hjælpe hende, som vakte hans medlidenhed. Han hentede hende til sig og anbragte hende på gæstebænken, som

inigsitdlingo. Angajewdleq tingmiaqarpoq oqaitsersawarnik. inarniale-
skulle blive hendes område. A. havde en pels, som var syet af de dejligste skarveskind. Når han

rângame tingmísane quliminut ilisarpai. ilâne-â únugtoq inarnialerpoq.
ville lægge sig, hængte han sin pels ovenover. En aften forberedte han sig til at gå i seng.

tás tâjvna ningieluk makísaeramime utorqarmut uníngáinarteq. arqâ,
Den gamle kone, som ikke mere kunne komme op på grund af høj alder, Men se!
lå der på sin plads.

tâjvkawa tingmiarsewit talertjewatik siârdlengit iningnit patdligsimani-
Den store fuglepels sejlede gennem luften med strakte ærmer og dalede ned på hende, der

tângewaqa^{r}natik takatsema akip tungâjnânut autdlaqaut. tatjenga
var på gæstebænken, uden at noget menneske kom i nærheden af den. Den ramte

iningmut akimiiwanut ningiilungmut túkamik qangalingê qinâtdlak!
det gamle kvindemenneske, gæstebænkens beboer, med et kraftigt smæld.

aqangíkut nápale^{r}poq tása. Angajewdleq oqa^{r}timangoq nangmineq
Næste dag blev denne syg. A. havde sagt, at han aldrig kunne få sig selv til

timâtingit akinia^{r}tínáungitdlewína^{r}dlingo, atisame akinia^{r}tikáine úne^{r}-
at lægge hånd på hende, og at det var hans toj, der besørgede hævnen på hans

dline. tatja ajeria^{r}tewína^{r}poq, tá toqoqaoq.
vegne. Hun fik det straks meget værre, og tænk, hun dode af det.

una nuna inikigpatdlâ^{r}dline ajeqeqángingmat — sikîsorôq quasag-
Da bopladsen på grund af sin altfor lille befolkning og det fortælles, at
ingen kateket havde —

sewa^{r}mik — Qáta^{r}miinut ainiale^{r}pât. angitit ma^{r}dlik káusua^{r}dlingo
der var glat is besluttede de at ville bringe To mænd skubbede slæden
på havet — liget over til Qatarmiewt.

qamutinik. pûgsaqa^{r}tíngínamíko qisingmik amersua^{r}mik pô^{r}dlingo.
bagfra. Da de ingen træ(kiste) havde at putte det i, viklede de store skind
omkring det.

agdlunásamik qile^{r}se^{r}dlingo. autdla^{r}put. inge^{r}dlawdlewtik Akiwdlia^{r}-
Og de bandt det hele sammen De tog afsted. Mens de gik, og netop som de
med remme. nåede lidt osten for Akiwdliarsewk

sewk kangíngewane pingiwto^{r}dlutik qamutit atai nípúput. pingalawa^{r}-
(den ubetydelige mellemliggende), klæbede mederne sig fast på isen. De forsøgte (at

pait aje^{r}naqaut. tás â^{r}nawaqángitseq sumik isimawdlûtitângawaqá-
løsrive dem), men Det var nemlig sådan, at den, som ingen amulet havde, slet ingen
det var umuligt.

ngilaq, sumut e^{r}sina^{r}tiwdlûnît tungânut. Angajewdliip tusâmatimawâ
beskyttelse kunne vente, ikke engang i A. havde hørt fortælle, at folk, som
tilfælde af frygt. skræmtes af spøgelse, skulle lade

alie^{r}tungagdlit túmisatik queriarângamíkit autdlâjnatdlángewatdlârait.
vandet på deres egne fodspor, for når man gjorde det, gik slæden, som om intet var i vejen.

ârîme quiniale^{r}pât. tatja sila maligdlingo qamutit kaujatdlagkia^{r}te^{r}-
Og nu var de enige om Det skulle foregå sådan, at de efter universet (altså som de
at lade vandet på dem. forestillede sig den retning, som solen og månen gik, mens vi
andre stod stille) skulle gå rundt omkring slæden.

dlewngit. kaujatdlagkâtdle âjpatâ naparísap igdlewa tingisimawâ.
Da de havde gået hele vejen omkring (slæden), tog den ene af mæn-
dene fat på den ene opstander.

tás qangale kaujatdlagterê^{r}pai qamutit. tatja autdla^{r}put Qáta^{r}miit
Og nu havde han drejet slæden omkring. Nu gik det ad Q. til.

tungânut. Akiwdlia^{r}sewk qimúkâtdle qileritai tama^{r}mik pê^{r}put, iningnit
Da de passerede forbi A., faldt alle bindingerne fra hinanden, uden at et

patdlingneqa^{r}natik. Angajawdlîp o^{r}neriarngamingit iwe^{r}tise^{r}pai.
menneske rørte ved dem. A. gik hen og anbragte dem (bindingerne) på plads,

ajéngitsimik qileʳsoʳdlungit. *tatjale autdlaralewaʳtewt tamatumûna*
og sorgede for at binde dem ordentlig fast. De gik videre en stund, men så brast alle remmene

pileʳsâtdlagtimik qileritai tamaʳmik kíteraʳput. *pûanut agdlât inigtâ*
endnu hurtigere end i tidligere tilfælde. Selv omviklingen brast, så

qulaeʳtitdlingo. *Angajewdlîp oqaʳpingâ:* *inîtitdlewtit akiniarisúnge-*
at mennesket (liget) blottedes. A. sagde til det (liget): »Det kunne ikke falde mig ind at hævne mig på dig, da du endnu

qâwkit, tatja mãna pingajigtjânik qileritsaerewit úkûna agdlitseriaʳ-
var levende, men når du nu for tredje gang losner dig fra bindingerne, vil jer bore et hul

dlinga kiwisitdlatsawangit! *imalînît qingmeqaʳpat eʳneʳdlingo qingminut*
i isen og sænke dig til bunden derigennem!« Eller (forsikrede han) hvis der var hunde, ville han

túniíkumawdlingo. *tatjane suliarileʳpâ.* *ineramiik Qátaʳmiinut aut-*
straks overgive det til hundene. Så begyndte han at arbejde med det. Da han var færdig med det, gik de videre ad Qátarmiewt til.

dlaʳput. *apũput.* *tatja Qátaʳmiine Ajagsautilik ilisauwoq.*
De ankom dertil. På den måde blev A. begravet i Qátarmiewt.

Qupalorarsewk.

tupiwdliseq.

Manden, som skabte et trolddyr.

piniaʳterôruna piniaʳdlewaʳteʳsawaq.
Der var en gang en fanger, der var meget dygtig til fangst.

utorqauwatdlârngame pisai kingewarejugtjuaʳput.
Da han var blevet for gammel, gik det stærkt tilbage med hans fangst.

uwdlâralâʳsewaq autdlarngângame únutdlaʳteq piniaʳtinik tamanik kingigdlerejugtjûwdlewne tikingaraoq.
Når han rejste ved morgengry, kom han som den sidste af alle fangerne hjem meget sent om aftenen.

kîsa nuliata misingileʳpâ qaʳdlîsa nalíkai aiseʳsawángeʳtut.
Efterhånden opdagede hans kone, at skridtet på hans bukser var begyndt at rådne.

âsîtdlimingêq nulia ilâʳseriâtdlagtaleʳpoq.
Nu fik konen for alvor travlt med at lappe.

kîsa pasitsautileʳpât tupiwdlinasingalingo.
Efterhånden fik de mistanke om, at han var ved at skabe et trolddyr.

tatjaningê inîsugtoʳsewit maʳdlik oqalîtileʳput:
To voksne unge (mænd) ved stedet talte nu sammen:

aqange maligtjukârimâʳpaʳput suna suliaralingo taima mulusaʳtingiseq, ilane tikisimarilugtut kingigdlîwdlune tikítaʳmat, sútaqarane.
»Imorgen vil vi ubemærket følge ham (for at se), hvorfor han bliver så længe væk«. Det var, fordi han kom hjem, længe efter at de andre var kommet hjem, uden nogen som helst fangst.

aqangíkut tatjâsît syugdlîwdline autdlaʳnialitdlaʳmat tâjvkoʳsewit inîsugtoʳsewit sitdlímatileʳpât.
Da han den næste dag som sædvanlig gjorde sig færdig til at rejse som den første, stod de to store unge mænd parate til at følge ham på afstand.

ârîme-âsît qâ-áne arqitileqâ.
Ganske rigtig løftede han sin kajak for at bære den ned.

ikeqaoq autdlaʳdlinilo.
Han gik i den og tog afsted.

nûngmut tarqilerngiaʳmat tâjvkewa inîsugtoʳsewit tuawînaq qâ-ánatik arqípait.
Lidt før han forsvandt bag næsset, tog disse voksne unge mænd deres kajakker og bar dem ned.

tauwale maligdlingo autdlaʳput.
Så tog de afsted følgende efter ham.

nûk tikíkamíke âjpâta arqîtseralâʳsewaʳmik aláka'tileʳpâ.
Da den kom hen til næsset, gik den ene (i land) og kiggede ganske forsigtigt over for at se efter ham.

awámut autdlángitseq misingeriaramiik alaitsinângínaleʳpâ.
Lige så snart som han forstod, at han ikke sejlede ud, blev han stående og lurede på ham.

tarqisimáinaʳmat nûk uiaʳdlingo pâ-orpât, takiwdlungulo sule nuna sinerngâ, nunamutdlo awdlamut ikâʳdeq.
Da han stadig ikke var at se, roede de uden om næsset og så ham ro langs med stranden, og at han derefter roede over til et andet land.

tatjángáinît tarqilerngiaʳmat ungasingmat takitsángingmatik awalagsâʳpingînaʳpât.
Da han var lige ved at forsvinde derover, og da de mente, at han var så fjern, at det var usandsynligt, at han kunne opdage dem, tog de retningen ud og roede efter ham.

tatjale awalagsâʳtit tarqeqaoq.
I samme øjeblik som de roede udad, forsvandt han.

siwisunâʳsitsiaʳdit tâjvkawa tatjenga nûngmut pingamik takingalewángilât.
Efter tilsyneladende lang tid nåede de over til næsset, men så til deres forundring intet til ham.

tás| nale^{r}nile^{r}put qaneq perngiausia nalingamíke.
De blev rådvilde, fordi de ikke forstod, hvad han havde for.

âjpâta âjpe pile^{r}pâ: atange niiwdlunuk qinerngiásangigput!
Den ene sagde til den anden: »Lad os hellere gå i land og søge efter ham der!«

niingamik qineralewarngamik takisaqángitdlat.
De kravlede ud af deres kajakker, men skønt de søgte, så de intet.

oqalîtile^{r}puk: tatjángâjnît qâ-ánangut qimagdlingit nunákit misigsoralewatsangíput.
De to talte til hinanden: Lad os hellere lade vore kajakker ligge her og eftersøge ham til lands.

agsit isera^{r}de^{r}nia^{r}dlewtik tatjánga nuna sinile^{r}pât.
Anstrengende sig for at gøre sig små (for at kun deres øjne skulle være synlige) gik de videre langs med stranden

qiníme^{r}sitdla^{r}dlewtik takiwle^{r}pât ujaragsîp igdlewa tungânut qâ-áne ilisimangâ, imaq tarqititdlingo.
Efter temmelig lang tids søgen så de hans kajak, som han havde anbragt bagved en kampesten, så at den var skjult fra havet.

kitiáne tatjángâjnit uníngawingmingnit inigtâ takíngilât.
Men derfra, hvor de stod, kunne de umuligt se mennesket, (som kajakken tilhørte).

tás| oqa^{r}put: tás| qaningiliísîngut? qajâ o^{r}nînariásîput.
Så sagde de: »Hvad skal vi så gøre? Lad os bare gå hen til hans kajak.«

tauwa tikípât. sákilisa^{r}simanasunginia^{r}dlingo sákewe tama^{r}mik nikigtjimángitsit.
De kom så hen til den. Deres frygt for, at han eventuelt kunne have bevæbnet sig, forsvandt, da de så alle hans redskaber på deres plads.

sulime uwdlâqaoq. uja^{r}niale^{r}pât.
Det var stadig meget tidligt på morgenstunden. De begav sig til at søge efter ham.

qáqap tungânut autdla^{r}put isera^{r}to^{r}dlewtik, taimaitdlewtik qajâta qulâne itiwtjâq qaqiwât.
De gik op mod fjældet stadig anstrengende sig for at gøre sig små og nåede toppen af en fjældryg oven over hans kajak.

qineralewarngamíke takíngilât.
De søgte efter ham, men så ham ikke.

ungatânile awdla itiwtjâq o^{r}nigpât.
De gik derefter hen til den næste fjældryg.

arqîtsoralâʳsewaʳmik aláka'niariaqât taseʳsêwmuna sinânîteq.
Ganske langsomt så de udover toppen og opdagede ham ved bredden af en stor indso.

tás' unînaʳput tâjvkewa suna suliaringâ pâsiniaʳdlingo.
Her stod de stille for at se, hvad han havde for.

taimaitdlewne takána taseʳsewaʳmut suâ-oqaoq: mitdliaqatíngewatit sinigput siningit!
Endelig langt om længe råbte han udover den store so: »Dine små kammerater sover, sov nu også du.«

taseʳsawaʳmît nueqaoq âmaseʳsawaq tímutdlo autdlaʳdline.
Fra den store so viste sig nu et stort uhyre, som svømmede hen mod bredden.

qaqiaʳtewínaʳpoq.
Det kravlede langsomt op.

timânîteʳsawaq oqaʳpatdlagpoq nunarqáme piniaʳtit ilât taeriaʳdlingo: qaneʳme pikaʳnialerngigke pângewatdlásawiik?
Manden, der sad over bredden, hortes sige, idet han først nævnte en af fangerne ved bopladsen ved navn: »Og hvordan vil du brydes med ham, når du skal aflive ham?«

âsîtdlime pikilíngewaqaoq taseʳsîp teringane sineʳsawa tamaʳsawaʳme qapugtuínángeʳpoq.
Nu begyndte uhyret at springe løs omkring, så at den ikke uanselige sos bred var et hav af skum.

pitdlarngame pitdlarngame qiwsoriaʳtileqaoq.
Det blev ved i lang tid, men blev langt om længe roligere.

qiwsutdlaʳtínaʳdlewne moʳsjunganile tímut autdlaqaoq.
Da det endelig blev roligt, begav det sig hen mod bredden stadig svømmende henover vandets overflade.

tâjvkewangêq inîsugtorsewit ilimasipiligkamik angewingaʳsawatik nagsaʳpait.
Det fortælles, at de voksne unge mænd ventede det værste og havde deres store lanser med sig.

ê, qaqeqaoq! inîp tungânut autdlâjnaʳpoq.
Nej, nu kravlede det op på det tørre. Og straks begav det sig hen mod mennesket.

tauwa tikeriaʳmáne inik neʳpatdlâjnaqaoq.
Da det nåede hen til ham, lagde mennesket sig ned på jorden.

nalíkaingínainut.
Nu i skridtet på ham.

angingâramingêq ûmaseq tatâjnaʳdlewínaqaoq.
Det fortælles, at dyret var så stort, at det var frygtindgydende at se.

tatja miligtoʳsewángeʳpai akilâtsewe.
Tænk, nu begyndte det at patte ham i hans skridt.

tâjvkawa inîsugtoʳsewit teqísuleʳpât.
De voksne unge mænd lurede på det.

âjpâta âjpe pileʳpâ: igdlungîtdlíko angewingaqíke!
Den ene sagde til den anden: »Lad os kaste vore lanser efter det hver fra sin side.«

tauwangêq nâleqât tâjvna ûmaseʳsewaq.
Så kastede de lanserne på dette uhyre.

nâlitdlarâtdle tâjvna inigtjewaq oqarataʳpoq: atdlaʳníngewajâ!
Da disse kastede lanser på det, sagde mennesket fuldkommen uberørt: »Hvilken klar himmel det er idag!«

ísigsewingêq qarqoʳdlungit toqúpâ tâjvsema ûmaseʳsîp, tatjale toqutdlaʳdline.
Det fortælles, at uhyret knuste hans testikler mellem sine tænder og døde selv derpå.

syugdleʳmik isingisaʳtik angísisia tikeriatdlarngât ila ûmaseq mikiseq.
(De huskede) hvilket umådelig stort dyr de så på til at begynde med, og så nu hvilket ubetydelig lille dyr det var blevet.

nâligkamíke oʳdlungmat âjpâta âjpe pileʳpâ: misigsitjawaʳput pilagdlingo.
Da det faldt ramt af lanserne, sagde den ene til den anden: »Vi skal flænse det for at se, hvad det er.«

amia kilangniaʳsarngileʳpât.
De kunne kun med moje skære i skindet.

mawtoq!
»Hvilken hård hud!«

piwdlingo piwdlingo kilagpât.
Først efter gentagne forsøg slog de hul på det.

taima mawtutingiseq agsangmingnik sîtawángewaʳpât.
Nu kunne de pludselig skære med fingrene i det forhen så sejge skind, så det var en lyst.

ameʳsawa pîatdlarngamíke: qerqawaʳsewit nûáne sãtit amerngingai.
Da de fjernede skindet, opdagede de, at skindet var sammensat af de tynde blade af tangplanter.

sânê misigtilerngiarpait: ûmasit ásingîngitserpagsewit sânînik sânersertjimawâ.
De undersøgte knoglerne noget nærmere og opdagede, at han havde forsynet det med knogler af alle slags dyr.

Qupalorarsewk.

angit inîsiertoq.

Manden, som lavede dukker.

nunaqarpingmingêq	*igdleqarpoq*	*mardlingnik.*	*ájpâ*
Det fortælles, at på en boplads	var der huse	to.	Det ene

angiterpagsewarnik	*uliwkârteq.*	*ájpâne*	*utorqaq*	*panine*
af mange mænd	var fuldt.	I det andet	en gammel	sin datter

mêrángewaq	*kitiat*	*ilangalengo.*	*ukiariartileqangat*	*agsit*
et lille barn	kun det	var sammen med.	Da det lakkede mod efterår	meget

pisaqamáput	*tarqákawa*	*piniartermiersewit.*	*kisiáne*	*tâjvna*	*utorqaq*
fangede de	derovre	hos de mange fangere	men	denne	gamle

paninile	*ingmingnik*	*nâmangisáinángewamingnik*	*igdleqarput.*
og hans datter	de selv	som passede lige til deres lille antal	havde hus.

síkigsaleqangat	*táusuma*	*pania*	*kitime*	*pulârtalerpoq*	*tarqákunúnga.*
Da det begyndte med isdannelser	hans	datter	alene	gik på besog	til dem derovre.

iserngaraoq	*angíne*	*amiákiwdlengo*	*nerisángawaminik.*	*kîsa*
Hun gik hjem	sin far	bringende et lille stykke	af hendes kære mad.	Tilsidst

nerisisaerpât	*tâjvna*	*pulârtertik*	*uvpa*	*taimának pegartingalitik.*
ophorte de med at bespise hende	denne	deres gæst	uagtet	deres overflod.

ilãne-âsit	*angíne*	*takilerpâ*	*sanaseq.*	*isingilerpâ*
Engang som sædvanlig	sin far	hun så	som arbejdede med kniven.	Hun så på ham

inîsángewit	*mardlik*	*sanangai*	*pûngutausángewardle.*	*inerpai.*
små dukker	to	lavede han med kniven	samt et lille fad.	Han fuldforte dem.

igdlengîtdlutik	*inéngewit*	*igsiáput*	*pûngutaq*	*akinermiliitdlengo*
Overfor hinanden	de små mennesker	sad,	fadet	anbragt mellem sig

mikagtutût	*ititdlengit*	*tájkewa*	*inéngewit*	*talilerpai.*
som om de gnavede	stillede han dem,	disse	små mennesker	forsynede han med arme.

inerngamingit	*inarput,*	*táukukagsait.*	*uvdlãkit*	*iterput.*
Da han var færdig	gik de i seng	de stakler.	Om morgenen	vågnede de.

iterngamik	*angitâ*	*aningoq.*	*anêrtinardline*	*iserpoq.*
Da de vågnede	hendes far	gik ud.	Da han havde været ude	gik han ind.

iserniarngiardline *páne* *pilerpâ:* *isáinisásuatit!* *paniata*
Straks han kom ind sin datter sagde han til: »Du skal af og til kigge efter dem!« Hans datter

isáiniwai. *isáiningamingit* *iserpoq:* *tarqama* *akip*
kiggede gennem ruden Efter at have kigget kom hun ind; derinde under
hos dem.

atâne *ilisatik* *nerilerpait.* *isáiníngímersitsiardlengit*
gæstebænken deres ting var de begyndt at æde. Efter et stykke tid ikke at have kigget i ruden

isáiniarterqigpai. *isáiniarterqigkamingit* *pipaligtjuatik* *akip atânîtit*
gik hun igen for at kigge på dem. Da hun igen gik for at kigge på dem, alle deres affald som var under gæstebænken

tamaisa *nerngilerngait.* *angíminut* *iserngame* *kingig-*
alle (= alt affaldet) så hun dem æde. Til sin far da hun gik ind næste

dlermik *taima* *oqarpoq.* *tásalingêq* *mêrngaq* *tâjvna*
gang således sagde hun. Og det fortælles at dette barn

tatamingârngame *sule* *tatamigteq.* *kingigdlermik*
da hun havde været så skræmt, endnu var hun ude af sig selv. Næste gang

isáiníngímersordlungit *isáinerqingniatdlarngamingit* *qâlisarsewatik*
efter et stykke tid ikke at have kigget igennem ruden kiggede hun ind igen og så til sin rædsel deres store skindunderlag

nerngilerngait. *isáiníngímersitsiatdlardlungit* *ãma* *isáinerngiatdlar-*
var de begyndt at æde. Efter ikke at have kigget ind temmelig lang tid igen kiggede hun og så

ngamingit *ingmingnut* *autdlartitdlartit* *nerngiwdlutik.* *tatamingnermit*
til sin rædsel hinanden (= indbyrdes) var de netop begyndt at æde hinanden. Helt ude af sig selv af rædsel

ingmingnut *angerdlarngame* *angíne* *tordlorpâ:* *tarqama*
til sig selv da hun gik hjem, sin far råbte hun ind til: »Derinde

ingmingnut *nerisorsuángerput!* *tâjma* *oqarmat* *angitâta*
hinanden var de begyndt at æde!« Således da hun sagde, hendes far

ârqatine *piarngêrsalerpai.* *ateriardlengit* *pâmut* *anitdlagpoq.*
sine vanter begyndte han at gore i stand. Og idet han tog dem på i gangen han gik ud

isilikajârpoq *quarngujuk* *nagsardlengo.* *tâsa* *inîvdlualerput*
og se! han viste sig i døren et stort stykke frossen kød medbringende. Dermed fik de det meget godt

sanilitik *nungungmata.*
da deres naboer var udryddede.

Qupalorarsewk.

agdlineq ajeʳtup akiniainera.

Aldrig voksende mands (dværgens) hævn.

qatángitingît	*maʳdlik*	*áipâ*	*aʳnaq*	*áipâ*	*angit.*	*aʳnaq*
Søskende	to,	den ene	kvinde	den anden	mand.	Kvinden

weqaʳpoq	*angímik nakawaʳsawaʳmik.*	*táusuma*	*táukewa kisîsa*
var gift	med en stor og dygtig mand.	Han	kun disse

igdlime inoqutingai.	*kisiáne*	*táusuma*	*igdlip nâlangâta*	*akíngewane*
havde som husfæller.	Men	denne	husherres	modstående side (lige overfor ham)

igdlit aʳdlarît,	*angitit*	*piniaʳtit*	*pingasit.*	*tâjvna*	*nakawaʳsawaq*
flere huse,	mænd	fangere	tre.	Denne	store og stærke mand

qajaʳteʳdline	*autdlaʳnialer-ngângame*	*kisiáne*	*sakiatsiaminut*
i kajak	når han ville afsted	altid	af sin svoger

agdlineq ajeʳtumut	*kâmigtitdline*	*avalásôq,*	*uvpa*	*taimának*
som aldrig voksede (dværgen)	lod sig skubbe ud i kajak	sejlede han ud	til trods for	hans

mikitingiseq.	*kâmileʳpane*	*nâligke*	*tingivdlengo*	*unârsitdlengo*
lidenhed.	Når han ville skubbe ham ud	sin lanse	ved at tage	loftende armen i kastestilling

uloriasâsuvâ	*uvpa*	*kâmingniarâne.*	*taimaitdline kîsa*	*qásutileʳpâ.*
plejede han at skræmme ham	skønt	han ville skubbe ham ud.	Efterhånden	blev han ked af det.

ilâne	*uvdlâkit*	*autdlaʳnialeʳdline*	*aniseq*	*aleqane*	*pileʳpâ:*
Engang	om morgenen	for at rejse	som gik ud	sin ældre søster	sagde han til:

mâna	*ningâʳsawara*	*autdlaleʳpat*	*toqutdlásawara!*	*aleqâta*
»Nu	min store svoger,	når han skulle rejse,	har jeg besluttet at dræbe ham!«	Hans ældre søster

oqaʳpingâ:	*qaneq-ina ilevdletit*	*toqúsawiik?*	*taimale*	*oqaʳmat*
sagde til ham:	»Hvordan i alverden vil du bære dig ad	med at dræbe ham?«	Således	da hun sagde,

arqalawâ	*oqaʳpoq:*	*atange takitjuat!*	*taimának*	*oqaʳdline*
hendes yngre bror	sagde:	»Nu skal du bare se!«	Således	sigende

taimak	*aningoq.*	*tásane*	*ningâme*	*qâjne*	*arqitilerngâ*
så	gik han.	Der	mens sin svoger	sin kajak	var ved at bære ned,

âsit-âsit	*kaumeqivdlune*	*sakiatsiâta*	*pileʳpâ:*	*atange*
som sædvanlig	bedende om at skubbe sig ud	hans svoger	tiltalte ham:	»Hor nu,

syumut sâgdlitit	*kaumitdlavkit,*	*aʳtingínerísawavkit!*	*taimának*
vend dig udad med kajakken	når jeg skubber dig ud,	så at jeg skal finde dig lettere!«	Således

oqaʳmat	*angeʳpâ.*	*tásale*	*kaumítínialeʳdline.*	*kîsa*
da han sagde,	sagde han ja.	Og dermed	gjorde han sig færdig til at skubbes ud.	Tilsidst

kaumileʳpâ. *arqîtseralãngewamik* *angewingâle* *amujaʳteʳdlengo.*
skubbede han ham, ganske langsomt hans lanse samtidig rykkende den ind til sig.

kîsa *amuwâ.* *tauvale* *kaumitdline* *ârngiâ* *qerqatingit*
Endelig rykkede han den ud. Og så samtidig med at skubbe ham ud hans overkrop på midten

nâleqâ. *kingingmat* *majawaʳdline* *aleqane* *oqaʳpingâ:*
harpunerede han kraftigt. Da han kæntrede gik han op, sin søster han sagde til:

toqúparnga! *aleqâta* *oqaʳpingâ:* *qaneq-ina itutik?* *qâ,*
»Jeg har dræbt ham!« Hans ældre søster sagde til ham: »Hvordan skulle du kunne det?« »Kom,

ugperingigkingma *takiaʳdernguk!* *aleqâ* *aningame* *takewâ*
hvis du ikke tror mig, gå hen og se!« Hans søster gik ud og så

tásauna toqungaseq *tásale* *iseʳdine* *arqalawakagsane* *pileʳpâ:*
at han virkelig var død, og idet hun gik ind sin elendige lille bror tiltalte hun:

ivkua *akilivta* *tusarnginike* *toqutsawãtit.* *tása* *toqusoʳsûp*
»Hine som bor overfor os, når de hørte det, vil de dræbe dig.« Nemlig den store afdøde

erqaʳdleʳsewe *akingewanîtit.* *taimale* *oqaʳmat* *aleqane*
mægtige slægtninge som var lige overfor. Således da hun sagde, sin søster

pileʳpâ: *nungúsuváka!* *aleqâ* *oqaʳpoq:* *qaneq-ina*
tiltalte han: »Jeg skal udrydde dem!« Hans søster sagde: »Hvordan

iliwdletit? *tásale* *uvdloq* *tâjvna* *únugpoq.* *inaʳput.* *uvdlãkit*
vil du bære dig ad?« Og så denne dag blev aften. De lagde sig og sov. Om morgenen

aleqane *sule itingitseq* *iteʳpoq.* *aleqane* *iteʳsaʳpâ.* *amautikawsât*
hans søster endnu inden hun vågnede vågnede han. Sin søster vækkede han. »Din gamle *amaut*[1])

atitsiaʳdlara! *ulukawsâtdle!* *tásale* *túniipai.* *aleqane* *pileʳpâ:*
lad mig låne lidt! og din gamle krumkniv!« Og nu gav hun ham dem. Sin søster tiltalte han:

isinginãnga! *taimale* *oqaʳdline* *aningmat* *aleqâta* *maligpâ.*
»Se på mig!« Og sådan sigende da han gik ud, hans søster fulgte ham.

aneriatdlarngame *sigsap tungânut* *aʳpagteq.* *isingalengo*
Da hun gik ud, (så hun), mod stranden at han løb. Hun så på ham,

tásale *imânut* *tingînaʳpoq.* *eʳneʳdline* *moʳsugpoq.* *kîsa*
og nu ud i havet sprang han løs. Straks forsvandt han. Tilsidst

nikatdlîpâ. *taimaitdline* *pikiaʳsârpoq.* *auveʳsewaq* *angiseʳsewaq.*
opgav hun ham. Langt om længe dukkede han op, en stor hvalros fuldvoksen.

tásale *akilimik* *tungáinânut* *peqeqaoq!* *aleqâ* *iseʳpoq*
Og nu deres genboer lige i retning af dykkede den (bøjede sig)! Hans søster gik ind,

[1]) Pels til at bære barn i.

tásale *igdle^{r}pait* *sigsâta* *awatíngewanut* *nugtaringnae^{r}toq,*
og nu de flere huses strand lige udenfor den flod den uden at flytte sig,

tásane *piniar^{r}tit* *takilerngamíke* *pile^{r}nútorsuánge^{r}put.*
der fangerne da de fik øje på den, blev de meget ivrige for at være den første.

upagpât. *mar^{r}dlîvdlutik* *pioramíke* *nâleqât.* *agsit*
De skyndte sig ud efter den. To af dem på engang tog tilløb i deres kajakker og harpunerede den, meget

te^{r}dligte^{r}sewaq. *awatait* *tamaisa* *ise^{r}pai.* *qamawdlingo*
den som var helt intetanende. Deres fangeblærer alle lod den forsvinde i havet. Mens de stod på lur efter den,

awátat *ánipai.* *pâoramíke* *angewinga^{r}taleqât.* *unata^{r}pât*
blærerne den kom op slæbende efter sig. De roede hen til den, kastede de deres lanse efter den. De gav den

unata^{r}pât[1]) *kîsa* *samungangâtsiaq* *píput.* *tauva* *ârqip*
mange stik. Tilsidst ret langt ud kom de til. Så hvalrossen

táusuma *agsa^{r}neqíne* *qaerqawâ,* *âsîtdlime* *matdlile^{r}poq.*
denne sin ostenvindshjælpeånd han påkaldte, og ganske rigtigt kom der sogang.

tásale *ilât* *oqa^{r}patdlagpoq:* *ange^{r}dláina^{r}punga!* *taimának*
Og nu en af dem hortes sige: »Jeg går bare hjem!« Således

oqa^{r}niariarteq *tama^{r}mik ilai* *ange^{r}dlamut* *autdla^{r}put.* *tásánga*
netop som han sagde alle hans fæller hjemad begav de sig. Med denne

ulumik *ardlit* *kiwdlo^{r}sína^{r}dlengit* *qâjnat* *maligpai.* *zyugdeq*
krumkniv remmene efter først at have skåret over kajakerne han fulgte. Den første

tikigkamiik *atânit* *qajâ* *pilagpâ:* *tásale* *kivisitdlengo.*
da han kom til nedefra hans kajak skar han hul i og lod ham gå til bund.

tugdlia *ãma.* *taimailivdlungit* *nungúpai.* *tásale* *ange^{r}dla^{r}dline*
Den næste også. Ved at behandle dem således udryddede han dem. Og nu gående hjem

tikípoq. *amautikawsak* *pêrngia^{r}dlengo* *iserngia^{r}te^{r}dline* *tale^{r}me*
ankom han. Den usle *amaut* først afførte han sig og gik op til huset (med) den

igdlewanik *eqite^{r}dlengo* *amautikawsak* *ersutdlengo.* *iserngame*
ene arm krøllende den sammen den usle *amaut* bærende på skulderen. Da han kom ind

aleqaminut *nalugpâ.* *aleqane* *pile^{r}pâ:* *akilengut*
hen til sin søster han smed den. Sin søster tiltalte han: »Vore genboer

angititai *nungúpáka!* *taimána* *oqa^{r}te^{r}dlo* *aleqâta* *tâjvna*
deres mandlige fæller udryddede jeg!« Således idet han sagde, hans søster denne

amautikawsak *isivíkamiik* *ilewane* *tûka^{r}sewit* *mar^{r}dlik* *tama^{r}mik*
usle *amaut* da hun spredte den ud, inde i den store harpunspidser to (der var), hver

[1]) Egentlig: bankede den (til straf).

naitsúnguamik	*aligdlit.*	*tâjvnale*	*amautikawsak*	*putunik*
med en ganske kort	(forsynet med) rem,	og denne	usle *amaut*	med huller

seqimisimaseq.	*sunawpa*	*tâjvna*	*angákîne^{r}mit*	*agdlineq aje^{r}toq.*
den var i laser.	Det viste sig	denne	af lutter trolddom	han aldrig ville vokse.

Qupalorarsewk.

kalâtdlisut oqardluautit.

1. *Ugsjungê toqungmat teqingilerngamíkew taqámuârtile|put.*
2. *Náparsise|sawaq Kunigtilew kúngip oqa|pingisimangai Upe|nawîp erqâ ersingisaungatdla|mat qavdlewnânik inelerso|simangmásewk qavdlunânewt awdlanewt qunutjángitsewt.*
3. *qavdlúnia|tarngatdlarngavta pisivdlewne piserejugsjuardlinew tikíkáine tatjalew únuâ sinigtarngiaqásanane. âsákewt umiamik, ukiékewt qimugtimik.*
4. *angákíngornia|díngêwq ilíniaqatingêtdlewtik âjpâta âjpe oqa|pingâ: ilisîverqisáutunúmiat!*
5. *qáumat pulalerngângat angákewt ape|sertarngât, imána tô|ninatik, anewdletik silame apúmúngêwq tutdlineqángitsewmut pewdlewtik.*
6. *angetit qingmitdlînît pingegtatdlînît kujagtarngait, tamána ajertuliarsîsimangewq toqumik pitdlauteqartardlinew.*
7. *toqungasewt igsiasúngordlewngit iliat iliwe|ne syumorneqarta|put. oqautingisa|pât tôrnagsángêwq taimána ilisa|pait.*
8. *qingmiarngaq pamiewata nûa kipewdlengew, inêrdlautitdlingew, taimáitewngêwq palaunerisa|put inengnutdlew ãma kîniarte|sêwsardletewk. taisarpait: papikatsewk, papikatsewit.*
9. *Kitsigsersêwp awatânewt mániliardlewtik avqutâne isingínârsimangât sekewp qâane o|ningneq aje|nartime auweq ukalerngiaq ernisewq. nâwingêq kajewarngamik ilâ qaugdlorngigdline sôrdlungôq quwdlungiarsawaq, piarâ qernerteq.*
10. *qilalewkat orngiarngitigdlit qaqitingêqait. qáumatip piniangainik pineqa|ta|put. taimáitimik takisungut Agpailigtie|pingme, kisiáne pisarineqángilaq.*
11. *perqewk nipeqarpoq: ê! ê!*
12. *ivdlit piniarngewk, ivdlit majerngatdlangnawêrsimaniarngewk! niwiarsiaderqat piwdlewngit taima oqaligtut tusâsarngewka.*[1])

[1]) En gammel overtro ville vide, at ugifte kvinder drejer sig om sig selv i dødsøjeblikket. Sydpå siger man: *sarfáutut* (drivende med strømmen) eller *kâvttut*: som går rundt), men deroppe *majeratdlautewt*: gående opad strømmen.

13. *qingmip kînernga mawtuserta|pât qingmip kîsisewp merqewinik.*

14. *umingmagsewîngê suaoráine: terngísap pulanawâtit! ingmingnúngô erqingmigta|put pulanialerngasewngalewtik.*[1])

15. *auweq unatardlewngew angewigkanik nawdlewilitdlardewq Minalâq akilersersimawât auweq manigeqewdlengew. serqavdlengew niperngujôrpingitimawâ.*

16. *tása qamíngáinalerdlitalew aniseqásaerame uvdlut isigkaneq mardlewk tamúsersimángilangewt. uwanga mêraungama kagsernginernga ilewamik misingíngilara. orsoq kâwarsínardlingew quwdleq ikingmat una quwdlersawaq (amêríkat quwdliat)*[2]*) tâqaoq!*

17. *serqat taiwna ingîtingalengew atísawarnga. ateramiewk kingernalew erqarnangew.*

18. *Ameqítuk perdlaortaqarngame. isuwiatdlangmangew Arnarsawaitsiaq ingminewt artileriarsínardlinew toqungoq.*

19. *Mawsaligtoq toquniale|mat Auwpilagtime igdlersawa|mîtdlinew, ilelia|sawa|mit awatânit atâ nipâ! tô|nâtangêwq. toqusordlungôq nipaerípoq.*

20. *Âlâte, Suersap angitâ, perdlaortaqardlinilo eqaligsuaminermik qajarmieqarpoq. qingmînutdlo agdlât eqaligsuartaqarput.*

21. *Ineqinarneq, Pângop pania, uwersardeqartángíkatdlarmángêwq uwersarngame kákigsáumik nasartauserdlinew perdlardlinilew ugperngitíniarsimangoq, arnaqatine uwê aiwtdlarngângata perdlartíniartardlewngit.*

22. *ákanga Máko pisarngât maujêwteqardewq. ilisai nánewt ûmasitdlew awdlat nerngikewlángíkait, ânâta maujêwsingâ nangmineq takisime ilânik. piniagkat sãniartîngalewit tikíkalewardlewngulew tunugtarpât.*

23. *puise agdlagtêwq puisáinaitdlew awatagsiarngalengit najegkat nârtusut nerngisángilait, nerisit ernineq ajilertarput. pamiatdlewa kipitsángilât, pisagsaingêwq kipitjáput.*

24. *syuliwut ivnarternialerngângamik sumiíngewanik nagsartarput, sôrdlo inalewamineq, akilerdlewngungôq ivnaq nákaerqunangew.*

25. *puisigkângamik umerdlewanik pêrsivdlewtik kiwisítarpât. qilalewkap qarngata sinânik pêrsiwdlewtik, umeqángingmata.*

26. *utorqalivdleningêwq pisâ kingigdleq nanerdlĩnêwt taqámuardlĩnêwt sungaqartángilaq. Sûlugsawaq Qârusulingmiew auwpagsimavdlinew tikíkame oqarpoq: tatjangêwq auwpagtagsarnga kingigdlewq, su-*

[1]) Svarer til det sydgrønlandske *ileq*, som man skal råbe til haren, for så vil den sætte sig, idet man mener, haren skammer sig for sin sorte endetarmsåbning.

[2]) Heroppe har de et meget morsomt navn for amerikanere: *ámerikât*, det vil sige folk, som er tossede efter pelsvarer. (af *ameq* — skind).

ngaqángilaq! tatsangê ujardlerngalewarput peqángilaq. kingerna auwpangnane toqungoq.

27. *pisamingnewt qingmimingnewtdlew kisitsisingalengewt atertarpait:*

atâseq
mardlewk
pîpitorngô
kútualê
talíkítai
wâlik tjinai
pulortigtjai.

28. *Piulip ilagsingnêwtâ: tikeqisewnga kîsâ.*

Forskellige typiske udtalelser.

1. Man fortæller, at da Ugsjuk (remmesælen) døde, blev hans navn tabu, så man sagde taqámuaq (den, der dykker med plaskende lyd) i stedet for.
2. Kongen havde forsikret Náparsisersawaq (Lynge) og Kunigte (Halsøe) om, at han anerkendte deres trofasthed mod Upernavik, da alle andre danske forlod stedet (under Englandskrigene), og at de herefter stod under Hans Majestæts bevågenhed.
3. Da vi gik på handelsrejser i gamle dage og kom hjem efter at have købt (varer) over al måde, var det overflødigt at sove om natten. Om sommeren i konebåd, om vinteren i slæde.
4. Der var engang et par åndemanerlærlinge, som øvede sig i fællesskab. Så sagde den ene til den anden: »Lad os se, hvem der er i besiddelse af de største trolddomsevner!« (ilisîneq var egentlig hekseri).
5. Når der var måneformørkelse, udspurgte åndemanerne den (månen), ikke under den sædvanlige åndebesværgelse, men udenfor, stående i sneen, hvor den ikke var betrådt.
6. Vi ved, at mænd lå hos hunde eller på en tue. Dette var en meget alvorlig forbrydelse, som straffedes med døden.
7. De døde, hvis lig var anbragt i siddende stilling, som af og til blev fundet i grave, skulle være anbragt således, at de kunne tjene til hjælpeånder.
8. At skære den yderste spids af en hundehvalps hale bort, mens de er nyfødte, det gjorde man, fordi sådanne siges at være bedre. Til gengæld var de slemme til at bide folk. Man kalder dem: *papikatsewk*, flertal: *papikatsewit* (forkortet hale).

9. Engang tog folk ud til øerne udfor Kitsigsersewaq, og på vejen havde de overværet en albino hvalros føde på isen, hvor det var umuligt at nå over til den. Kun skødet siges at være en lille smule brunlig, resten snehvid, så den lignede en stor orm. Ungen var sort.
10. Hvidfisk med en sort plet er meget sjældne. De kaldes månemandens fangst. Sådan en så vi i Agpailigtierpik, men den blev ikke nedlagt.
11. Rejen skriger sådan: ê! ê!
12. »Tag dog hende til ægte, befri hende for den skæbne at gå op mod strømmen,« Jeg havde ofte hørt det sige flere gange med hentydning til en eller anden pebermø.
13. Hundebid blev forbundet med hår af den hund, som bed.
14. Man fortæller, at når man råber til de store moskusokser: »En væsel er ved at gå ind i dig,« så anbringer de sig således, at de berører hinanden med bagen, i den tro, at den virkelig ville gå ind i dem.
15. Engang de kastede deres Lanser på en harpuneret hvalros, blev hvalrossen så gal, at den gik over til at knække hver lanse, den kom i nærheden af. Så betalte de hver for sig Minalâq, for at han skulle kæle for den. Så sang han en beroligelsesvise.
16. Så var der efterhånden ingen lampe, der havde ild, og ingen forlod huset, og i tolv dage fik vi hverken vådt eller tørt. Fordi jeg var barn, mærkede jeg ikke ret meget til min sult. Da de havde hamret i det frosne spæk og tændt lampen, så lyste den så stærkt, at denne her store lampe (amerikansk netlampe) var som nat i sammenligning med den.
17. Jeg skal synge den tryllevise og bortkaste den samtidig. Da han havde sunget den, tænkte han aldrig mere på den.
18. Ameqítuk havde nemlig en flettet rem. Da han løsnede den en lille smule, blev Arnarsawaitsiaq først lam og døde senere.
19. Da Mawsaligtoq lå for døden, i Auwpilagteqs embedsbolig, hørtes der et mægtigt brøl fra et stort isfjæld udenfor. Man siger, det var hendes hjælpeånd, der brølede. Det forstummede i samme øjeblik, hun døde.
20. Âlâte, Suersaqs far, havde både en flettet rem og et stykke haj anbragt i sin kajak. Selv hans hunde var forsynet med stykker af en haj.
21. Ineqinarneq, datter af Pângew, var den første, der overhovedet fik et uægte barn, og da hun havde fået barnet, optrådte hun med et tørklæde på hovedet og med fletninger for at få de andre til at tro på hende.[1]) Og hun overtalte de andre af sit køn, når deres

[1]) Hun troede vist, hun var jomfru Marie.

mænd var ude på fangst, til at anlægge fletninger i stedet for hårtoppen.

22. Min farbror Máko siges at have en *maujêwt* (noget, der kan få dyr til at væmmes). Hans sager blev sjældent ædt af bjørne og andre dyr. Hans bedstemor havde skaffet ham denne maujêwt af noget af sine bukser. Fangstdyr, der angreb, gik hen til ham og vendte ham ryggen omgående.
23. En blåside og almindelige mindre sæler, hvis skind havde været bestemt til at forarbejdes til fangeblærer, skal gravide koner ikke spise. De kunne få vanskeligheder ved at føde. Halen må ikke skæres over, for ellers ville de fangstdyr, der var bestemt for ham, blive begrænset.
24. Når vore forfædre ville bestige stejle fjældvægge, medbragte de småting, f. eks. en længde sæltarm, og det skulle være for at betale fjældet, for at det ikke skulle skride.
25. Når de fangede en sælhund, fjernede de et af knurhårene, som de lod synke i havet. På narhvaler skar de et stykke fra læben, fordi de ikke havde skæg.
26. Man fortæller, at det sidste fangstdyr, som en gammel mand nedlægger, enten en bjørn eller en remmesæl, aldrig har galde. Store Søren fra Qârusulik sagde, da han ankom hertil efter at have nedlagt en hvalros: »Det skulle være den sidste hvalros for mig, den manglede galden.« Han fortalte, at de søgte efter den, men den fandtes ikke. Senere hen døde han uden at fange hvalros (igen).
27. De brugte disse tal til deres fangst og hunde.
28. Peary's hilsen (ved ankomsten): Ankommen er jeg, endelig. (egentl. Here we are again på grønlandsk).

Færdig fra trykkeriet den 14. januar 1958.